

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ ΚΑΛΥΜΝΟΥ

"ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ"

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΝΤΕΛΗ ΗΛΙΑ ΚΑΜΠΟΥΡΗ

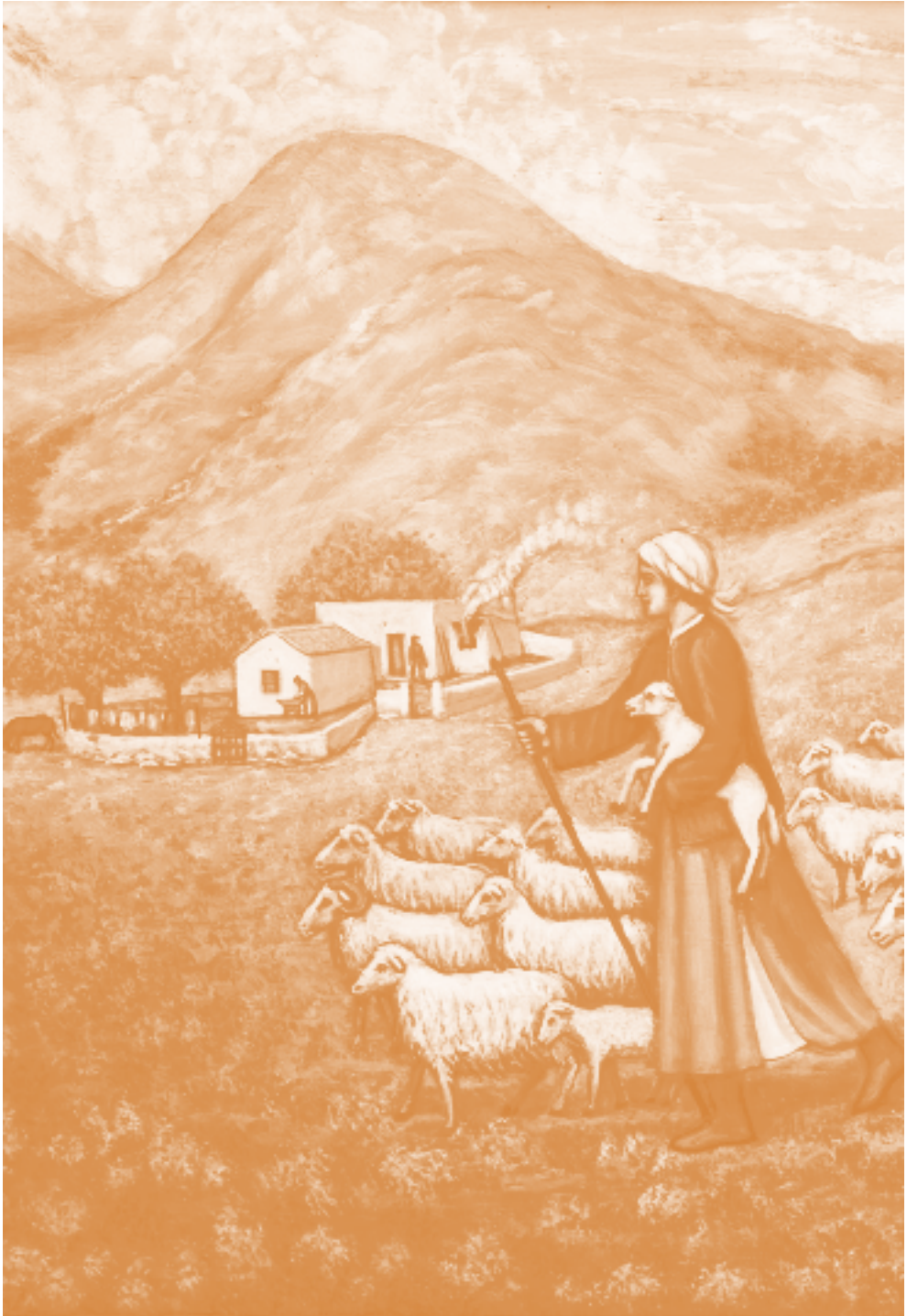
Από την παλιά Κάλυμνο

ΒΙΩΜΑΤΑ - ΜΝΗΜΕΣ - ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ

ΣΕΙΡΑ ΕΚΔΟΣΗΣ : 37

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΚΑΛΥΜΝΟΣ 2010

“Ποιμενικό τοπίο” του Θεόφιλου Καζούρη

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ ΚΑΛΥΜΝΟΥ
“ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ”
ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΝΤΕΛΗ ΗΛΙΑ ΚΑΜΠΟΥΡΗ

Από την παλιά Κάλυμνο

ΒΙΩΜΑΤΑ - ΜΝΗΜΕΣ - ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ

ΣΕΙΡΑ ΕΚΔΟΣΗΣ : 37

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

ΚΑΛΥΜΝΟΣ 2010

Πίνακας εξωφύλλου : “Παλιά γειτονιά στη Χώρα”, του Γιάννη Χειλά
Ζωγραφικοί πίνακες βιβλίου : Θεόφιλος Καζούρης, Γιάννης Χειλάς,
Γιάννης Ιάκωβος
Διακοσμητικά Σχέδια : Νικολέτα Σ. Ρήγα
Σκίτσα παραμυθιών : Γιάννης Ιάκωβος, Θεόφιλος Καβάσιλας

Επιμέλεια αναπαραγωγής των *CDs* : Μανώλης Καρπάθιος
Επιμέλεια ήχου : Γεώργιος Π. Ρούσσος, ηχολήπτης

Μακέτα εξωφύλλου : Νίκη Δροσάκη
Επιμέλεια εκτύπωσης : Γεώργιος Δροσάκης
Ενορία Χριστού, Κάλυμνος, τηλ.: 22430 28810

ISBN 978 - 960 - 86372 - 3 - 8

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟ ΚΑΛΥΜΝΟΥ “ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ”, ΚΑΛΥΜΝΟΣ 2010
Τηλ.: 22430 29443, 852 00 ΚΑΛΥΜΝΟΣ

Πρόλογος

Με ιδιαίτερη ικανοποίηση και χαρά παραδίδουμε στο αναγν - στικό μας κοινό μια ξεχωριστή έκδοση του Αναγνωστηρίου, την 37^η από την 3^η επανίδρυσή του, το 1978.

Πρόκειται για μια πολύτιμη συλλογή λαογραφικού περιεχομέ - νου του Παντελή Ηλία Καμπούρη, ενός γνήσιου Καλύμνιου της δι - σποράς και αθεράπευτου νοσταλγού του νησιού, πού εμπιστεύθηκε στο Αναγνωστήριο, λίγα χρόνια προτού φύγει από τη ζωή.

Η ιστορία της έκδοσης αυτής πάει πολύ πίσω, ως το 1980. Τη χρονιά εκείνη το Αναγνωστήριο Καλύμνου προκήρυξε διαγωνισμό για τη συλλογή λαογραφικού υλικού. Εμπνευστής της ιδέας αυτής ήταν ο αείμνηστος καταξιωμένος πανεπιστημιακός Δάσκαλος και θερμός φίλος του Αναγνωστηρίου, Ιωάννης Κακριδής.

Ανάμεσα σ' εκείνους που έσπευσαν τότε, με ενθουσιασμό, να ανταποκριθούν στο κάλεσμα ήταν και ο Παντελής Καμπούρης. Τα βαθιά και πλούσια συναισθήματά του για τον τόπο καθώς και τα β - ώματα και οι μνήμες από την παλιά ζωή στο νησί, τον βοήθησαν να καταγράψει με απίστευτη υπομονή, τάξη και μεθοδικότητα όλο αυτό το θησαυρό που διαφύλασσε μέσα του ως ιερή παρακαταθήκη.

Πέρασαν πολλά χρόνια από τότε... Δύσκολη και εκτεταμένη η ύλη, με ιδιαίτερες απαιτήσεις*. Το Αναγνωστήριο όμως τη φύλαξε στα αρχεία του και τώρα ήλθε το πλήρωμα του χρόνου να εκπληρ - σει το χρέος του στον ξεχωριστό εκείνον Καλύμνιο.

Η έκδοση αυτή περιλαμβάνει επίσης κάτι μοναδικό. Με τη γν - σια, αυθεντική καλύμνικη ντοπιολαλιά του, αφηγήθηκε σε κασέτες τα καλύμνικα παραμύθια που περιλαμβάνει η συλλογή και τραγούδησε τα τραγούδια, έτσι χωρίς όργανα, για να μη χαθεί «ο σκοπός» τους! Αυτό είναι το περιεχόμενο των CDs, που συνοδεύουν το βιβλίο.

Μια ακόμη πολύτιμη εργασία που μας άφησε φεύγοντας, ένα λεξικό της καλύμνικης διαλέκτου, περιμένει τη σειρά της να εκδοθεί, αφού ολοκληρωθεί η επεξεργασία του, που έχει ήδη ξεκινήσει.

Τελειώνοντας, εκφράζουμε τις ευχαριστίες μας τόσο προς το Νομάρχη κ. Γιάννη Μαχαιρίδη, για το ένθερμο πάντοτε ενδιαφέρον του προς το Αναγνωστήριο, όσο και προς την Πρόεδρο και τα Μέλη του Δ.Σ. του ΟΠΑΔ, που ενέκριναν τη σχετική δαπάνη της παρο - σας έκδοσης.

Ευχαριστούμε επίσης όλους εκείνους τους συνεργάτες, χάρη στη συμβολή των οποίων βλέπει το φως μια ακόμη έκδοση του Αναγνωστηρίου.

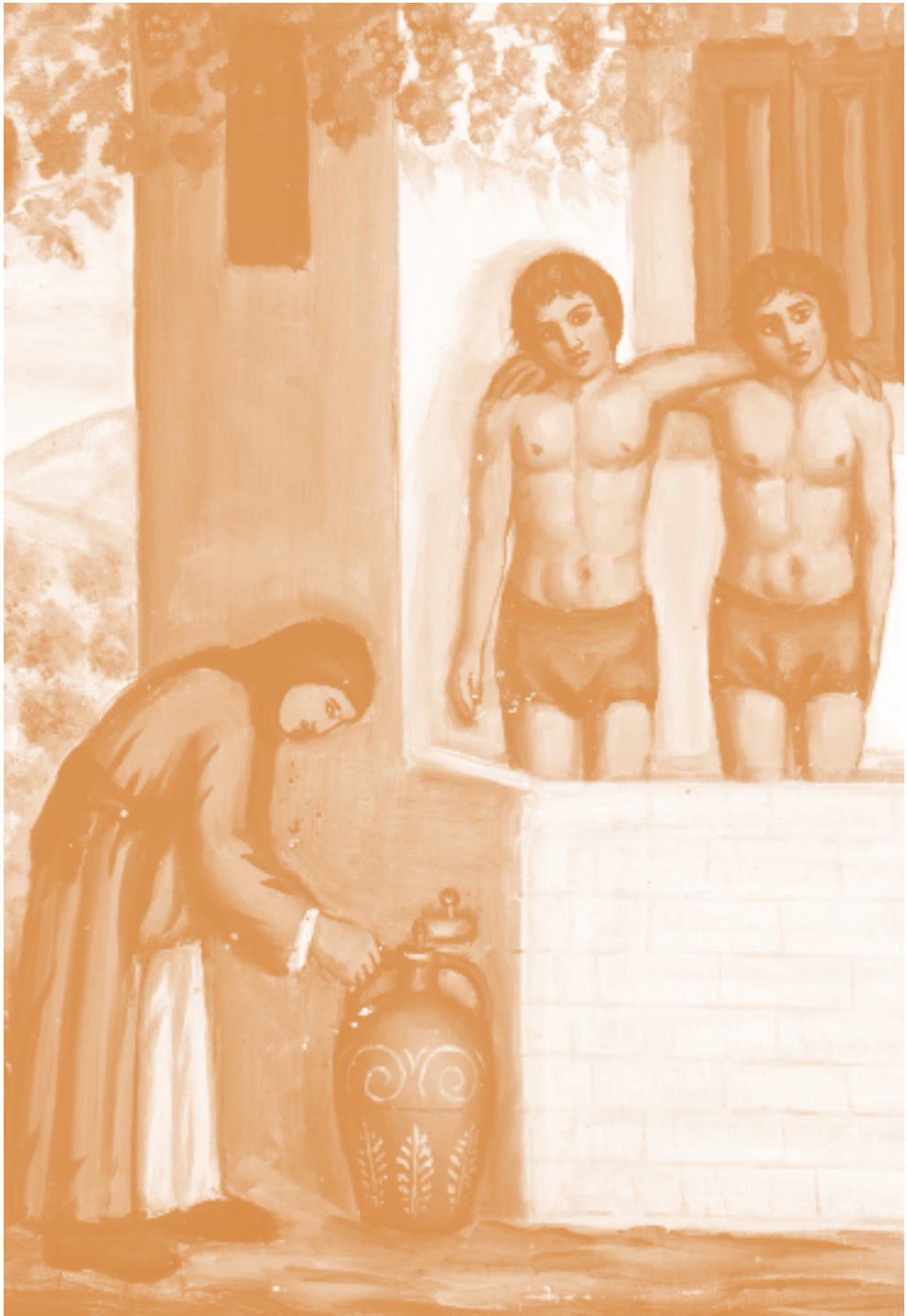
* Σημειώνουμε ότι μέρος του υλικού, τραγούδια και δίστιχα, έχουν περιληφθεί στην έκδοση του Αναγνωστηρίου "Τραγούδια και σκοποί στην Κάλυμνο" (1989) του Γ. Χατζηθεοδώρου.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Αναγνωστηρίου

Χατζηδάκης Κ. Κυριάκος, Πρόεδρος
Μηνέπτος Εμ. Κωνσταντίνος, Αντιπρόεδρος
Γιαμαίος Ν. Παναγιώτης, Γραμματέας
Θεοφιλίδης Γ. Ιωάννης, Ταμίας

Σύμβουλοι:
Βεργής Κ. Σταύρος
Γερακιού-Κουντούρη Θέμις
Καπελλά- Κουτούζη Φανή
Μαύρου Παντ. Καλλιόπη
Πατανά Ι. Θέμις
Πουγούνιας Μ. Ιωάννης
Χατζηθεοδώρου Ι. Γεώργιος

“Αινός” (πάτημα των σταφυλιών) του Θεόδωρου Καζαντζή

Συνεπαρμένοι, σχεδόν εκστασιασμένοι, τρεις λάτρεις της παράδοσης και του Καλύμνικου τραγουδιού παρακολουθούν το ρυθμό της τσαμπούνας του μύστη του είδους Γιάννη Βούη, σ' ένα γλέντι της "Ένωσης Καλυμνίων Αττικής" σε κέντρο, στο Καντούνι, τη δεκαετία του '80.

Κεντρικές φιγούρες ο Γιάννης Βούης με τη τσαμπούνα του και ο Παντελής Καμπούρης, συγγραφέας του βιβλίου.

Αριστερά στη φωτογραφία ο Γιάννης Κουτούζης (Δυναμίτης) και δεξιά ο δικηγόρος Νίκος Παπάζογλου, που μας έφυγε πρόσφατα.

Λίγα λόγια για το συγγραφέα

Γεννήθηκε στο Βαθύ της Καλύμνου το 1913.

Στα δεκάξι του χρόνια θα φύγει με την οικογένεια του στην Αθήνα, σε μια εποχή εκπατρισμού πολλών Καλυμνίων, λόγω του σκληρού ιταλικού φασιστικού καθεστώτος.

Φοιτητής της Νομικής αργότερα, αγνός και ενεργός πατριώτης, αλλά και ασυμβίβαστος αγωνιστής, θα είναι από τους πρώτους που θα δώσει το παρόν στο Σύνταγμα Δωδεκανησίων. Και όταν η μπότα του Γερμανού κατακτητή καταπίεζε και βασάνιζε τον αδούλωτο λαό, θα είναι και πάλι από τους πρώτους που θα συμμετάσχει ολόψυχα στην Εθνική Αντίσταση.

Όταν τέλειωσε ο πόλεμος και ελευθερώθηκαν επιτέλους τα Δ - δεκάνησα, κατέβηκε στη λατρεμένη του Κάλυμνο. Ήταν όμως τόση η σύγχυση και η εθνοκαπηλεία εκείνης της εποχής, που ο Παντελής Καμπούρης, αντί για την ξεκούραση και τη δικαίωση για την πρ - σφορά του στον Αγώνα, θα αντιμετωπίσει τη δυσπιστία της πολιτε - ας.

Πήρε έτσι την απόφαση να μεταναστεύσει στην Αμερική, όπου θα εγκατασταθεί μόνιμα και σαν καλός οικογενειάρχης θα δημιουργήσει τη δική του οικογένεια.

Την Κάλυμνο, τη μεγάλη του αγαπημένη, δε θα τη ξεχάσει ποτέ. Θα τη κουβαλάει πάντοτε μέσα του, σαν πολύτιμο φυλακτό, διαφ - λάσσοντας την άσβεστη φλόγα της αγάπης του για κείνη και διατ - ρώντας μαζί της ακατάλυτους δεσμούς.

Στα τελευταία χρόνια της ζωής του, χτυπημένος από την επ - ρατη νόσο, θα επιστρέψει στο νησί. Αντιμετωπίζοντας πάντοτε τις αντιξοότητες της ζωής με αισιοδοξία και το κεφάλι ψηλά, θα αντιπ - λέψει την ασθένεια του με καρτερικότητα.

Ο Παντελής Καμπούρης, υπόδειγμα της καλύμνικης λεβεντιάς, έφυγε τελικά από τη ζωή στις αρχές Αυγούστου του 1985. Τα ιερά χώματα της αγαπημένης του Καλύμνου θα τον σκεπάσουν για π - ντα, εκεί στο κοιμητήριο του Αγίου Μάμμα...

Αγαπητά μου αδέρφια...

(Δύο επιστολές του Παντελή Χαμπούρη)

Atlanta, Ga.

April 13, 1982

Αγαπητά μου αδέρφια το δισκομυσικό βερβαντίου το πνευματικό κέντρο καλέμινο για εσάς και για

θα μου ετοίμασε πρώτα-πρώτα να σας εγχαριστήσω θερμά για την θερμή προσφορά εθελοντική των πολιτικών εκδόσεων του κέντρου μας εσάς να σας ευχαριστήσω θερμά για την τόσο γεννή, ζωογονική παραγωγή σας, πότε, πόποτε εσείς και προσπαθήσατε, η κάλυμνός μου να αρχίσει το ανέπαφο για το ανθρωπιστικό επίθετο από την αρχή.

Η διακοπή που έδωκε ο χρόνος, ο μύθος, η ανωμαλία, η εδραίωση της προσφοράς, γέρνουν ένα μέσο ανατήρησης, μαζί με τις εγχαριστίες, η θερμότητα της διμής μου, τα άμαλατα κάχυμνιών, η είναι η αγριότητα σας, η εσάς διδόν, ορέξω, εδραίωση να συνεχίσετε με τον ίδιο ήθο.

Ομορφιά σας εσάς, επηρώ, εδραίωση, πότε να βρεθώ μου κοντά σας, η με τις βρεθόμενες δυνάμεις μου, να βρεθώ με εμάς, η προσφορά σας. Αλλά, άλλα μετά το βίω, αλλά μάννει ο ζωής. Πρώτα οι Μάδοι, μετά το μεταδευεμφοτικό κράτος, η ώρα οι οικονομικές διαφορές, η δέσμη, με κρατούν μακριά από την πατρική μου πατρίδα. Έχω και τα δάχτυλα να αξιωθεί να ξηρα κοντά σας, τα βρεθόμενα κέντρα, η να με αμωθούν τα όλη της χύματα.

Μά όσα οι περιπέτειες, με κρατούν μακριά, τα βρεθόμενα, η αίσθησής μου, φωνάζει, η με τη φύση μου βρεθόμενα, πότε κοντά σας, αμωμή, η όλη ύλη μου.

Ευχαριστώ για την θερμή ανωμαλία, πότε, η αμωθή, η όλη ύλη μου.

Με μεγάλη καρδιά διάβατε, η δημοκρατική, καλέμινο για

διαμνημό της περιόδου καμνισμός παρρησιόσ εις
 ε γράμ με ευμηνία ή ελφινική προσφορά το μαζο με γίν
 ε μεγάλον ανόριωσον, μαθητή κ. Ιωάννου Κουριό, σοι έχο
 τίν λιμή να τον φρωίω, να υποβελιάσουμε ε να το βραβουδάω
 μερικιά καμνισμα, ματα το βελίδι με ετή μαθητική Τέλενο,
 ασο δωου ασοδαλασε με το βελουσο ε το ανυπερβηλο διαμα της κα
 χήμου με.

Μοναχο μου ματαερα να ευμηνιαω ανυπελο εγμο ε ετα το
 ελλω μα να κρημισοσθηδ, και ιρωτη αναβραση ετα ασο δ
 ιωσους δα ασοαχοληδυν με το εμαδαριεμα, βαξινόμεου ε εσοεξ
 ηου η ανωλυξη σου.

δύ δέλω η ερασία μου ατή να νομιστεί και ευμελοχη μου
 ελο διαμνημό, αρα και μια ιρωταρη προσεφορά μου ετη εβτι
 χια της παρρησιό, με ελλω. Η δημητή μου ατή, ιωραμα
 να να μη νομιστεί και αναταδίζε μου να ιωρα μερο ελο διαμνημό
 θάταν μεγαλή μου λιμή, αρα δύ έχω ελε τον μαζο να υποβραβεί
 το τοσο ερωδο εγμο ε να το εαχτοφρασηω ελο βραβουδο κ.τ.ρ.

Εάν ιρωτη ασοιολη μου ετα ελέγω: 1. Τις ιωρατιοτήε μου
 να το φρωετικό εδωμα της καμνισμα διαδύλου.

2. Παοιμίε ιωραμαυ εραείε ε ηωμια.

3. Εύχε

4. Καταε.

Θα ασοαυδύου ε ελε το καμνισμα βραβουδο. Ηδη λαχ
 ηχοφρασει ε ελατιε τω 90 βελω ε με εσοδοσεται να βρα
 ηω το μεμνο, αβλε η μαθε λακία να ενοδύεται με το μεμνο της.

η ε ερα δα ευμηνιαω τον μεμνο με μερικιά ιωρατιοτήε
 με ιωρατιοτήε ελο εσοδο ε ετα ερωρατιοτήε, να διαβρα εδω ε ε
 διμα ελεγω να τα ιωρατιοτήε με ετη ερα ε ετη ελατα.

Ετα φημε με ελε ε ελε ε ελε ε ελε ε ελε ε ελε ε ελε ε ελε
 της καμνισμα. Παντι κ. Η. Καμνισμα

Atlanta, Ga.

June 18 1982

Πρὸς τὸ Θεομηχανικὸν Συμβούδιον τοῦ Πνευματι-
μοῦ Κέντρου Καλύμνου, αἰ. Ηοῦσαι

Ἀγαπητέ μου κ. Πρόεδρε μαζί μέ τό Συμβούδιό σου,
μία εὐχαρά εἶ!

ἔρχομαι θρόγυχα νά ἐπαιμαζά, ἔδωκε νά συνεχίξω μέ
τήν ἴδια θροξή εὐφροσύνη, τό ἔργό σου λειτουργημάτων.

Ἡ καρδιά μου ἐμπνευσμένη δέξεται εὐχαρίστως.

Ἄλλο, μαζί μέ τήν ἐνταύθι εὐχά προσφέρειε σοί καιρό,
τήν εὐεχία εὐλογοῦσά σου, μα' τό κοινό μαζό, ἔστω εἶναι ἡ ἀ-
ναμύφισμα εὐχὴ ἀπαιτητή σου.

Θέλω νά μέ πωτήξω, ἀφαινοί σοί μου, ὡς δαχτυλίδι νά
βρεϊκόμουν μωλά σου εὐ νά προσφέρω μέ ἐπί, τό ματά δύνα-
μιν", ἀλλά... , ὅμως εὐ εἶναι, ματά τό δεχόμενα ἔξ ἀγαθούς.

Ὁ ἀνθρώπος ὅμως, πρῶτος νά προσαρμόξεται μέ τήν κατάστασιν,
για' τό μέ ἐπί ὅταν βρῶσιν ὅτι φέρνῃ εὐμορρεῖ νά μή προ-
χάρω νά πραγματοποιήσω τόν ἐπιτακτικόν ἰσχυρό μου, βάλῃμα
νά βρῶ εὐ νά καταγράψω εὐλογία εὐβλαστικὰ ἐκεδόν ὅλα ὅσα
ἡ ἀρετή εὐ τό ἐνδιαφέρον μα' τήν Παλιόδα μέ μαζίμα νά διαφυλά-
ξω ὅλο χρόνον τὸ δῶσο τό μνημονιμοῦ μου.

Ἄωσ' μαζό ἔβλασιν τήν ἀνάμνησιν εὐ τό εὐάναξα, ὅτι ἐπρωσ
νά ἀρχινῆσαι μιά ὁρατολογία μα' τόν δῶσο φραφικό μαζ' ἀποτό.

Χαζες εγείρες είναι εφελκόμενες μεμονωμένες προσπαθειές, αλλά άλλα δισολεχόμενα δέχουμε όταν γίνεται συντονισμένη δραστηριότητα προσπαθειών.

Όταν με χαρά μου είδα, ότι το κέντρο μας προσηύραξε τον διαμονιερμό, ολοι δασοτο ο σεφαστόμα φίλην κ. Καμριότς τόσο μυσταόδωρα κρδσφερε, τότε είπα, να' ηδμαυρε, να' κάρω κτ έφελτό μέρος, μου ε προσπαθεινα να' μακροβύω τό υγμω σολ σάξέ σέγα.

Καλοτόν σμέρτικα, όη σρέτσι να' διαφυλαξόμε δελματα τόλ φρατόλ ε προσφοριμώ μου λόρου.

Έδν σποτό ματάλληλο τόδω σμέτο βρεμα κτ τόλοφην σαραμωδία ε έφραγα εθνωγραφία αλά σπο σάξέ σέγα, δσνδύ σποτέλω σάξέ Καμριμώ μου είναι μύσισα, βατόσικα.

Κύ λυρα, άφωσίοι μου, αιδάνομαι κάσξ ήβυχο ε ξεκαρρωμένο, μακί ξέρω ότι τό υγμω αλό σρέσεται μακιά φυλαμένο ε σποσολά σή διάδω, τόλ κάθε μεχτητή εζρωνητή κτ πασφρατίε μα.

Είχαριότα δερμά όμα, σά μα' κτ έμνησφασοφρα' ε δισοσολογία κτ έμδόσειν τόλ κέντρον μα, ε έσφ σφλαέσομα κάσωςε να' ξωδερύσω κτ κωσρέσει μου.

Εσά χαρεκί ε σά φημ με' άρτόν ε έχλίμω

Ραυλίσ Η. Καμσούρις

“Βοσκαροῦνι” του Θεόφιλου Καζούρη

Εισαγωγικό σημείωμα

Αρχινώ με μια δήλωση: Δεν είμαι φιλόλογος και ό,τι θα γράψω είναι από την ατομική μου γνώση και παρατήρηση.

Γεννήθηκα στο Βαθύ και εκεί έζησα τα πρώτα μου δέκα χρόνια. Τα επόμενα πέντε χρόνια τα 'ζησα στην Πόθια αλλά με πολύ συχνή επαφή με το χωριό μου.

Από το 1929 και πέρα, την Κάλυμνο την έζησα στα όνειρά μου. Η απέραντη αγάπη μου για το νησί μας και η ασίγαστη νοσταλγία μ'έκαναν να κρατήσω ζωντανή και ριζωμένη, βαθιά στην καρδιά μου και στη μνήμη μου, την εικόνα του με τη γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμά του.

Μεγάλο μέρος απ' αυτά το χρωστώ στη Μάνα μου που, παρά την αγραμματοσύνη και την απλοϊκότητά της, είχε μια κρίση ασυνήθιστη και μιλούσε τα καλύμνικα σωστά, ανεπιτήδευτα, όχι μπασταρδεμένα, και ανακατεμένα με διάφορα ρητά και παροιμίες. Όταν πρωτοπήγαμε στην Αθήνα, χρειάστηκε να κάμνω το δραγουμάνο της Μάνας μου, γιατί οι συγκάτοικοί της δεν την καταλάβαιναν, παρά το ότι ήσαν Καλύμνιοι αλλά έλειπαν χρόνια πολλά από το νησί μας.

Νομίζω ότι το νησί μας με το πλούσιο, άφθονο και ενδιαφέρον λαογραφικό υλικό που έχει, δεν υστερεί από κανένα άλλο μέρος. Προμολεμικά είχα καλέσει στο σπίτι μας τον Δωδεκανήσιο δημοσιογράφο και αγωνιστή, Αναστάσιο Φράγκο, που δίκαια καυχόταν και καμάρωνε για τα τραγούδια της ιδιαίτερης πατρίδας του, της Καρπάθου. Παιξαμε στο φωνόγραφο κάτι πλάκες του Νισύριου και δυο πλάκες, νομίζω από τη συλλογική εργασία του Μποβί, στις οποίες τραγουδούσαν διάφορους καλύμνικους σκοπούς ο μακαρίτης Σκεύος Μαγκούλιας με τις αδελφές του. Όταν τελειώσαμε, ο φίλος μου μου λέει: Είναι κρίμα να κρατιούνται κρυμμένοι τέτοιοι θησαυροί.

Για τα λαογραφικά της Καρπάθου, της Σύμης, της Νισύρου, του Καστελλόριζου κ.ά., έγινε κάποια προσπάθεια να τα κάνουν γνωστά και να τα διατηρήσουν. Για τα δικά μας δεν έγινε ακόμα καμιά σοβαρή προσπάθεια από ό,τι ξέρω και αυτό δε μας τιμά καθόλου. Έχουμε ιερή υποχρέωση απέναντι στον εαυτό μας και στον τόπο μας να καταπιαστούμε σοβαρά με το ζήτημα αυτό, προτού σβήσουν και χαθούν. Η δουλειά είναι μεγάλη αλλά έχουμε πολλούς που έχουν την ικανότητα να την αναλάβουν και να την φέρουν σε πέρας, φτάνει να δουν τη σπουδαιότητα και να ενθουσιαστούν! Αυτός είναι ο σκοπός

μου. Εγώ θα κάνω την αρχή κι' άλλοι ας πάρουν τη σκυτάλη για να συνεχίσουν και να τερματίσουν.

Ξέρω αρκετά και θα γράψω όσα και όπως τα θυμάμαι. Άλλοι ας με διορθώσουν, ας συμπληρώσουν τη δουλειά. Για μένα θα είναι χαρά και ικανοποίηση ότι έκαμα την αρχή.

Η δουλειά είναι τεράστια, γιατί το υλικό είναι άφθονο και πολύ ενδιαφέρον και θα απαιτήσει μακρόχρονη και κοπιαστική δουλειά για να συμπληρωθεί. Όλα είναι δυνατά, φτάνει να υπάρξει θέληση, ενθουσιασμός και όροξη για δουλειά.

Για να χτίσωμε μια οικοδομή πρέπει να υπολογίσωμε τι και πόσα υλικά θα χρειαστούμε, να τα βρούμε, να τα αγοράσωμε, να τα κουβαλήσωμε όλα ή μέρος και τότε αρχίζομε το κτίσιμο πάνω στα σχέδιά μας.

Αυτή είναι η δική μου προσφορά στη λαογραφική μας προσπάθεια, να καταγράψω το υλικό, που θα καλύπτει κάθε φάση και έκφραση της ζωής του νησιού μας, από τη γέννα ως το θάνατο και από την Πρωτοχρονιά ίσαμε τα Χριστούγεννα. Όσα παραλείψω άλλοι θα τα συμπληρώσουν, θα τα ξεκαθαρίσουν, θα τα επεξεργαστούν και θα τα δημοσιέψουν.

Ήδη έστειλα φωνογραφημένους τους σκοπούς που τραγουδούσαν στα παλιά, παροιμίες, γνωμικά, ευχές, κατάρες και κανόνες για το γλωσσικό μας ιδίωμα, φυσικά, όπως και όσα θυμούμαι.

Η χαρά μου είναι μεγάλη, όπου, χάρη στη δράση και στο ζωντανό ενδιαφέρον του συμβουλίου, των μελών, των συνεργατών και των ενισχυτών του Πνευματικού μας Κέντρου, ξεκίνησε η καταγραφή και η προβολή της καλύμνικης λαογραφίας.

Α. ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΜΑΣ

“Άρθεσμα στη μυλοκόπη” του Γιάννη Χειλά

Από τη γέννα μέχρι το θάνατο

Σταθμό στη ζωή του Καλύμνιου ήταν η γέννηση των παιδιών τους.

Η έγκυος λάχαινε ιδιαίτερης προσοχής και περιποίησης από τους δικούς της. Όχι βαριές δουλειές και πολλές, και της έκαμναν όλες της τις παραξενιές, για να μη χάσει το παιδί.

Αν η γκαστρομένη σου ζητούσε κάτι και δεν της τ'όδινες θα'βγαζες σσίστο (κριθάρaki).

Γεννούσαν στο σπίτι τους με την βοήθεια της μαμμής.

Τα αγόρια ήσαν πιό ευπρόσδεχτα από τα κορίτσα και ειδικά τα πρωτόγεννα, γιατί θα διατηρούσαν το οικογενειακό όνομα και θα'βρ - σκαν βοηθό στη βιοπάλη, μια και οι προστατεμένες γυναίκες δε ξεν - δούλευαν, και γιατί δε θα'χαν το μεγάλο μπελά να τα αποκαταστ - σουν.

Οι ευτυχημένοι γονείς γιόρταζαν το γεγονός με ξεροτήγανα, κεράσματα και καμιά κουμπουριά ή τουφεκιά με τον κρυμμένο τους τσεφτέ.

Το βάφτισμα γινόταν μετά τα σαράντα της λοχχούς, γιατί μέχρι τότε η λεχώ δεν έμπαινε σε εκκλησιά.

Το βάφτισμα γινόταν κατά κανόνα στα σπίτια.

Το όνομα του παιδιού ήταν σχεδόν προκαθορισμένο.

Το πρώτο αγόρι έπαιρνε το όνομα του παππού από πατ - ρα, το δεύτερο αγόρι έπαιρνε το όνομα του παππού από μητέρα, το πρώτο κορίτσι το όνομα της γιαγιάς από μητέρα, το δεύτερο κορίτσι το όνομα της γιαγιάς από πατέρα.

Για τα παραπέρα παιδιά εδίνοντο ονόματα κοινών συγγενών και άλλων. Η μόνη περίπτωση, που το παιδί έπαιρνε το όνομα του πατέρα του, ήταν αν ο πατέρας πέθαινε προτού να βαφτιστεί το παιδί. Αν πατέρας και πεθερός είχαν το ίδιο όνομα, έδιναν στο παιδί άλλο όνομα. Το ίδιο γινόταν και στη περίπτωση που η μάνα και η πεθερά είχαν το ίδιο όνομα.

Δεν υπήρχε περιορισμός στον αριθμό των αναδόχων. Υποχρέωση του κυρτατά ήτο να πάρει το σταυρό, τα φωτήκια, τα

έξοδα της εκκλησιάς, του παπά, του ψάλτη, του καντηλανάφτη και των βοηθών στο πήγαινε – έλα της γαφτιστήρας, τα μαρτυρικά σ' όλους του παρισταμένους και το φιλοδώρημα της μαμμής.

Ο δεσμός του συντέκνου ήταν πολύ δυνατός. Το παιδί αγαποσε και εχτιμούσε τον κυρτατά του, σχεδόν σαν τον πατέρα του.

Ο κυρτατάς πάντοτε ενδιαφέρετο για την πρόοδο του βαφτιστικού του και του'καμνε δώρα στις γιορτές. Τα ίδια και καλλίτερα ίσχυαν για τις ναννάες.

Τα βαφτίσια επακολουθούσαν γλυκίσματα, κεράσματα και σνήθως μεζέδες και γλέντι.

Οι ανάδοχοι φρόντιζαν να πρωτοκοινωνήσουν το νεοφώτιστο και όταν έφταναν στο γάμο είχαν την προτίμηση και το δικαίωμα, να'ναι κουμπάροι.

Απόφευγαν να βαφτίζουν αρσενικά και θηλυκά, για να μη δμιουρηθεί εμπόδιο παντριάς μεταξύ των παιδιών, όπως απόφευγαν λέφτεροι και λέφτερες να βαφτίζουν παιδί μαζί.

* * *

Πόθος και προσπάθεια του κάθε γονιού ήτο να μορφώσουν τα αγόρια τους ή τουλάχιστο να τα μάθουν μια τέχνη και να ξεφύγουν τη ζωή της θάλασσας. Πολλές είναι οι περιπτώσεις, που φτωχοί άνθρωποι στερήθηκαν ακόμα και το ευρύχωρο ψωμί για να σπουδάσουν το γυιό τους. Αυτοί πάλι φρόντιζαν για την αποκατάσταση των αδελφών και γενικά βοηθούσαν την οικογένεια.

Για τα κορίτσα, μια και πεντρευόμενα θα έλυναν το πρόβλημα της ζήσης τους, η προσπάθεια ήτο να τα καλοπαντρέψουν και φρντιζαν για το σπίτι τους, έπιπλα, ρουχισμό και μετρητή προίκα.

Όταν ερχόταν η ώρα της παντριάς, οι ανάδοχοι ήσαν οι πρωτοκάλεστοι.

Τα αραβωνιάσματα συνήθως γινόντουσαν με προξενιά. Κάποιος συγγενής ή φίλος μεσίτευε μεταξύ των γονιών και, όταν έβλεπαν συμφωνία και από τα δύο μέρη, τους έφερναν σε άμεση επαφή. Σε μερικές περιπτώσεις το συνοικέσιο γινόταν μεταξύ των γονιών, που γνωριζόντουσαν, και σε άλλες από μεσιτεία τρίτων προσώπων, που τους άρεσε να μεσιτεύουν, τα λεγόμενα λαικά.

Συνήθως κατά τη νύχτα, οι προξενητές με το λαδοφάναρο πλαιναν στα σπίτια των γονιών και μετέφερναν τις προτάσεις ή τις δέκές τους γνώμες, από το ένα στο άλλο μέρος. Όταν έβλεπαν συμφωνία και από τις δυό μεριές, προχωρούσαν σε λεπτομέρειες και όταν

ήσαν όλα μιλημένα, τότε ο γαμπρός με τους δικούς του πήγαιναν στο σπίτι της νύφης με καρύδια, χαλβάδες και κρασί, για να τα ξεπ - σουν, να τελειώσουν οι δουλειές, να δώσουν αρραβώνα και να κάμουν την αγκλαβή.

Ο παπάς, ή κάποιος γραμματιζούμενος έγραφε την αγκλαβή (προικοσύμφωνο), στην οποία κατεγράφοντο με λεπτομέρεια τι δ - νουν οι δικοί της, στη νύφη, και τι δίνουν οι δικοί του, στο γαμπρό. Κατά κανόνα τα προικιά της νύφης ήταν πολύ πιό πολλά από του γαμπρού και δεν ήτο καθόλου παράξενο οι γονείς της νύφης να σ - ντάξουν προίκα, που θα την πλέρωνε το ανήλικο αγόρι τους, όταν μεγαλώσει. Σπάνιες είναι οι περιπτώσεις που δεν ξεπληρώθηκε αυτή η γονική υπόσχεση.

Συνήθως ακολουθούσε γλέντι και από την ημέρα αυτή ο γ - μπρός μπορούσε ελεύθερα να πηγαίνει στο σπίτι της νύφης, να την πηγαίνει στην εκκλησιά, στον περίπατο και στους χορούς.

Την ημέρα του γάμου οι στενοί συγγενείς έφερναν για κανίσια, ξίσματα και μισογάλouna ή γαλounια κρασί. Οι άλλοι καλεσμένοι κο - βαλούσαν κουραμπιέδες, μπακλαβάδες, γαλαχτομπούρεκα, διάφορες πάστες και ξεροτήγανα.

Όλοι μαζί οι καλεσμένοι, με τον παπά και τους ψάλτες, σ - νόδευαν το ζευγάρι στην εκκλησιά, ψάλλοντας στο δρόμο το: «Την Ωραιότητα της Παρθενίας σου...»

Μετά το φάγωμα της γαμήλιας μουχούρτας, σήκωναν τα τρ - πέζια για να εξοικονομήσουν τον χώρο του χορού.

Η αρχή ή το άνοιγμα του χορού κατά κανόνα γινόταν από το γαμπρό, που σαν μπροστελλάτης τραβούσε την νύφη και το συγγ - νολοί. Ακολουθούσαν ο κουμπάρος, τα πεθερικά και ύστερις όσοι π - στοί, ας ήσαν και απροσκάλεστοι. Η πόρτα ήταν ανοιχτή για όλους. Οι λεβέντες της εποχής έβρισκαν την ευκαιρία να χορέψουν και να επιδείξουν την τέχνη τους. Θα αναφέρω μερικούς που τους θυμούμαι πρόχειρα: Ο Γρηγόρης Ρήγας (Τσουννί), ο Δημήτρης Δράκος, ο Χαζής Σαρούκος, το Κιζίνι, ο Αλεξαντρής, ο Αντώνης Ζορντός, ο Σταυρής Σταύρου, ο Συμεών Αλεξιάδης, ο Σάββας Εργάς κ.ά.

Κάποτε τα παιχνίδια άρχιζαν τον νυφφικάτο και άρχιζαν να τραγουδούν παινέματα και ευχές για το αντρόγυνο, τα πεθερικά και τον κουμπάρο.

Στα γλυκοχαράματα ξεχειλούσε το γλέντι μέσα στους δρόμους τραγουδώντας το «μέρα μέρωσε...», το «ποτέ μου δεν ηξώμεινα...», το «Μπάρμπα Θεωρή...» κ.ά.

Συνήθως την επόμενη βραδυά επακολουθούσε ο αντίγαμος μεταξύ των πιο κοντινών συγγενών, φίλων και γειτόνων.

Παρά το τι συνηθίζεται σε άλλα μέρη, οι πεθερές στη Κάλυμνο για τους γαμπρούς των είναι καλές και πολύτιμοι βοηθοί.

Σε κάθε μεγάλη γιορτή η νύφη τιμούσε τα πεθερικά της και ανάλογα κουβαλούσε ξίσμα, φτάζυμα ή γλυκά διάφορα.

* * *

Όταν έφτανε το πλήρωμα του χρόνου και κάποιος πέθαινε, αν ήτο νέος ή νέα, στο ξότζασμα στο σπίτι τον μοιρολούσαν. Οι μοιρολοΐστρες, σε ένα μονότονο λυπητερό σκοπό, τραγουδούσαν με σταροκοπήματα και ξεφωνητά και προκαλούσαν λύπη και δάκρυα για τον αδικοχαμένο.

Το πένθος κρατούσε ανάλογα με το βαθμό συγγένειας.

Μνημόσυνα γινόντουσαν στα τριήμερα, τα εννιάμερα, τα τριμήνα, τα εξάμηνα, τα εννιάμηνα, το χρόνο και τα τρίχρονα.

Για προσκάλεσμα στα μνημόσυνα μοίραζαν στα σπίτια κόλλα και βλοΐτζα με μέλι. Από εσπέρας στόλιζαν το σινί με τη βοήθεια γυναικών, που ήσαν σωστές καλλιτέχνιδες, τὰ ἔβαλλαν πάνω στο τραπέζι με ένα ποτήρι νερό, καθαρή πετσέτα και το καντήλι.

Από τους στενούς συγγενείς οι γυναίκες μαυροφορούσαν και οι άντρες έβαζαν μαύρη κορδέλλα στο καπέλλο, στο μανίκι, στο πέτο και μερικοί άφηναν τα γένεια τους.

* * *

Προτού κλείσει αυτό το κεφάλαιο θα πρέπει να λεχθεί κάτι για τη σκληρή και δύσκολη δουλειά της Καλυμνιάς να κρατήσει το νοικοκυριό και να βοηθήσει στη συντήρηση της φαμίλιας, που συνήθως ήταν μεγάλη.

Έλειπαν οι σημερινές ευκολίες στο σπίτι. Έπρεπε να εξασφαλίστούν τα κλαδιά για το καθημερινό μαγείρεμα και για το φούρνισμα του ψωμιού της εβδομάδας.

Το ζύμωμα, η μπουγάδα, το καθάρισμα και το σιδέρωμα των ρούχων κάθε βδομάδα, το σφουγγάρισμα ή η βουτζά ήσαν δουλειές κουραστικές.

Όσοι είχαν τον τρόπο τους πλέρωναν για τα κλαδιά, για βοήθεια στο σπίτι και στο πλύσιμο. Οι άλλοι, οι πολλοί, έπρεπε να φροντίσουν μόνοι τους. Πρωί – πρωί ξεκινούσαν συντροφιαστικά και πήγαιναν στα βουνά, να κάμουν το δεμάτι τους και να γυρίσουν νωρίς στο σπίτι για τις παρά πέρα δουλειές.

Μάζευαν αγριόχορτα, σαλιγκάρια, αμπελόφυλλα κ.ά. για να βοηθήσουν στον οικογενειακό προϋπολογισμό.

Παλιότερα έκαμναν και σπορές, θέριζαν και αλώνιζαν, εξασφ - λίζοντας κουμπάνια για ψωμί και όσπρια.

Μάζευαν τα σύκα και τα ξέραιναν, και φρυγμένα τα πατούσαν σε πίθους και ντενεκέδες για κουμπάνια.

Έφρυσαν, στούμπιζαν, ξενέμιζαν και άλεθαν το κριθάρι, το κοσκίνιζαν και το ψιλοκοσκίνιζαν, για να κάμουν ψωμί και λουκχούμια ή κουλλούρες.

“Οργωμα” του Θεόφιλου Καζούρη

Κύριες γιορτές και πανηγύρια της χρονιάς

Στις ονομαστικές γιορτές οι συγγενείς και φίλοι επεσκεύοντο τον εορτάζοντα στο σπίτι του να του ευχηθούν «χρόνια πολλά» και συχνά γλεντούσαν. Συνήθως ευχόμενοι τραβούσαν το αυτί των νέων.

Ο Άης Βασιλίας γιόρταζε με την πρωτοχρονιά.

Από την παραμονή τα παιδιά έψαλλαν το τραγούδι στα σπίτια και στα καφενεία. Αντάλλασαν δώρα και οι μεγάλοι μοίραζαν λεφτά, τα αηβασιλειάτικα, για να παίξουν και να δοκιμάσουν την τύχη τους.

Όλοι σχεδόν ξενυχτούσαν παίζοντας, χορεύοντας, τραγουδώντας, τρωγοπίνοντας.

Στα καφενεία, η μανία και το πάθος του παιχνιδιού έφτανε στο κατακόρυφο. Ολόκληρες περιουσίες άλλαζαν χέρια από λεφτό σε λεφτό. Το τραπέζι του παιχνιδιού ήταν φορτωμένο από μονέδες κάθε λογής.

Η μανία αυτή ξεχειλούσε από τα κέντρα σε διάφορα απόμερα ξανοίγματα. Στου Βουβάλη, στον Άη Στέφανο, στην Αγία Τριάδα, στις Αμυδαλιές, στον Άη Μάμμα, στη Ψηλλιανή, στο Γυμνάσιο κ.ά.

Το κακό κρατούσε μέχρι τα Φώτα.

Την παραμονή των Φώτων τα παιδιά έψαλλαν το τραγούδι και το πρωί, μετά την εκκλησία, όλοι κατέβαιναν στην Πλατεία, όπου έρχαν το Σταυρό στη θάλασσα. Το όνομα του τυχερού πού'πιασε το Σταυρό γινόταν σε λίγο πασίγνωστο και, μαζί με τον παπά, γύριζαν το Σταυρό για να τον προσκυνήσει ο κόσμος.

Την επόμενη μέρα γιόρταζε ο Πρόδρομος στο Χωριό και γινόταν μεγάλος χορός στην αυλή του και στα Χορταράκια.

Με το άγιασμα των νερών ξεκινούσαν οι δουλειές στα καϊκία που ήσαν για ταξίδι και άρχιζε η προετοιμασία για τα μακρινά σφουγαράδικα ταξίδια. Σαν το μελισσολόι οι ναυτικοί μας καλαφάτιζαν, μερεμέτιζαν, μπογιάτιζαν τα καϊκία, προπαρασκεύαζαν τους καβουμάες, κουβαλούσαν τα όσπρια, το λάδι, τις γαλέττες, γέμιζαν τα βρέλια και τους παεζάνους με νερό και ήσαν έτοιμοι για το φευγιό. Στη προσδιορισμένη μέρα μετά τον αγιασμό, τέλη Απρίλη με αρχές Μάη,

έφευγαν για τη Νερά, όπου θα δοκίμαζαν τους ατζαμήδες, να «ξεμυξάσουν» οι μηχανικοί και να δώσουν τον καιρό σε μερικούς αραντάρ - στους, πού'μειναν πίσω, να πα να τους ανταμώσουν.

Στις 30 Ιανουαρίου γιόρταζαν οι δασκάλοι. Όλα τα σχολεία εκκλησιαζόντουσαν ομαδικά, έκαμναν παρελάσεις και διάφορες γυμν - στικές επιδείξεις και συγκεντρώσεις.

Στη γιορτή της Υπαπαντής γιόρταζε η φερώνυμη Παναγιά, και γινόταν χορός.

Μετά το ψυχασάββατο άρχιζαν οι απόκριες με τους χορούς και τα ποικιλόμορφα καλοέρζα. Οι καλόκαρδοι και γλεντιστάδες Χωριανοί μας, πρόσχαρα, άνοιγαν τα σπίτια τους για το γλέντι.

Την Τυρινή το μεταμεσήμερο γινόταν ο χορός στη Παναγιά των Τσουκχουώ και οι απόκριες έκλειναν με το παίξιμο της καμπάνας για τον εσπερινό του συγχώριου.

Την Καθαρή Δευτέρα, στο Όξω Λαφάσι, κόσμος και καλοέρζα διασκέδαζαν με χορούς και αστεία, τρώγοντας τα σαρακοστινά με τη λαγάνα.

Από όλα τα καλοέρζα ξεχώριζαν η Κοκχάλα, με τους αράπιες, με αρχηγό τους τον αμίλητο, τον αγέλαστο και επιβλητικό Σταύρο Μοστρή και τους επιτελείς του Γιώργη και Μιχάλη Γκιννή, που, με τις λίγες αράπικες λέξεις τους, έδιναν το ρυθμό και το χρώμα στους χ - ρούς τους.

Η 25 Μαρτίου, παρά τις απαγορεύσεις, γιορταζόταν σαν εθν - κή και σαν θρησκευτική γιορτή.

* * *

Κατά τη διάρκεια της Σαρακοστής, με τη νηστεία, τους Δυνάμεους και τους Χαιρετισμούς, ο κόσμος προετοιμάζετο ψυχικά και σωματικά για την εορτή των εορτών, το Πάσχα.

Μέρος των προετοιμασιών ήσαν οι μάρτηες, καμωμένοι με πο - κιλόχρωμα δάμματα, για να μην τους πιάσει το βάσκανο μάτι, και τα πλεχτά κορδόνια και οι πλουμιστές φούντες, που θα στόλιζαν το κ - φαλάκι του λαμπριάτικου αρνιού, τα τρίγωνα και τα πομπάκια, που, μαζί με τα «κλειδιά», τις κουμπούρες και κανένα δυναμίτη, θα χαιρ - τούσαν το χαρμόσυνο άγγελμα της Αναστάσεως του Θεανθρώπου.

Το Σαββάτο του Λαζάρου, το πρωί, τα παιδιά έλεγαν το τρ - γούδι και τα καλαθάκια τους γέμιζαν από διάφορα καλά, αυγά, λαζ - ράκια και μυζιθράκια καμωμένα ειδικά.

Η γιορτή των Βαΐων με τη ψαροφαγία, σπούσε τη μονοτονία της μακρόχρονης νηστείας και προμηνούσε τον ερχομό του Πάσχα. Αν

κανένας το ξεχνούσε, τα παιδιά μας του το θύμιζαν με το χαρούμενο άγγελμά τους:

Βάγια, βάγια τω Βαγιώ, τρώσι ψάρι και κολιό
και τη ν'άλλη Κυρζακή, τρω ν'το κότσινο αρνί

Με το μπαίνωμα της Μεγαλοβδομάδας, η ανυπομονησία των μαθητών για τις διακοπές μεγάλωνε και στους πινάκους των τάξεών τους έγραφαν το μήνυμα:

Διδάσκαλε, διδάσκαλε, για κάμε μας τη χ'χάρη
να πάρωμε τ' αρνάκια μας να πάμε στο χορτάρι,
γιατί τ' αρνάκια μας πεινού και θέλου χ' χορταράκι,
αφού το Μέγα Σάββατο θα βάλου μ'μαχαιράκι.

Γέμιζαν οι βουνοπλαγιές και τα χωράφια του Φλασκά από τα παιδιά με τα αρνάκια τους, που το ερχόμενο Σάββατο θα τά ' κλαιαν, σα θα τα σφάζασι, για να σταυρώσουν την πόρτα του σπιτιού με το αίμα τους και για να πλουτίσουν το λαμπριάτικο τραπέζι.

Πετούσαν τρίγωνα, τρουμούλλες, καμουζέλλες και γυμναζ - ντουσαν για τα εγκώμια, τα πάθη του Χριστού.

Μάζευαν αρακατσούνια, έκλεβαν κανένα κουτσί, αμύγδαλα, λούβζα, φλαστούς, κεφαλές του κιθαρζού για τη νύχτα, στο ιερό της εκκλησιάς, μάζευαν αϊλαμο, τριφύλλι και αρακά, για το νυχτερινό φαΐ του αρνιού τους. Στη σύντομη γνωριμία τους με τ'αρνάκια τά μάθαν να τους ακολουθούν, γιατί τα τάϊζαν λουκχούμι και τά ' φτυναν στο στόμα, αλλά πιο πολύ για τα χάδια και τις περιποιήσεις που τους έκαμναν.

Τη νύχτα της Μεγάλης Πέμπτης πολλοί, και προ παντός γ - ναίκες, ξαγρυπνούσαν τον Εσταυρωμένο. Κάποιος διάβαζε ψαλμούς ή προφητείες, και κατά διαστήματα έψαλλαν με λυπητερό τόνο το «Σήμερα μαύρος ουρανός, σήμερα μαύρη μέρα...»

Το απόγευμα της Μεγάλης Παρασκευής γύριζαν στις εκκλησιές να δουν και να προσκυνήσουν τους επιτάφιους.

Τη νύχτα ομάδες ομάδες γύρω από τον επιτάφιο, η κάθε μια με τη σειρά της, έψαλλαν τα εγκώμια και όταν τέλειωναν γινόταν η περιφορά των επιταφίων με κατεύθυνση προς τη Πλατεία. Εκεί γ - νόταν η συνάντηση όλων των επιταφίων και η Πλατεία γέμιζε από φώτα, θυμιάματα και ψαλμωδίες. Μετά το τέλος της περιφοράς πολλοί τρέχανε στο Χωριό για να προλάβουν και να ακούσουν τον παπά Τσουγκράνη να ψάλλει τα εγκώμια με τον δικό του βυζαντινό ρυθμικό τόνο, που άθελα σου θύμιζε τον απaráβλητο ευαγγελιστή μας παπά Γιαουρά.

Το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου, στην πρώτη Ανάσταση, μετά τις προφητείες, που τόσο όμορφα διάβαζε ο δάσκαλος ο Παζάκος, και όταν ο παπάς ντυμένος γιορτινά έβγαινε από την Ωραία Πύλη ψάλλοντας «Ανάστα ο Θεός...», ραίνοντας με λουλούδια αγιασμένα του επιτάφιου, ο κόσμος εκδήλωνε τη χαρά του με παλαμάκια. Πολλά παιδιά χτυπούσαν μεγάλους χοχλάκους, που φρόντιζαν να'χουν, ώστε να μην πονούν τα χέρια τους.

Τη νύχτα, αφού ετοιμάζαν το αρνί κι έβαζαν τα μουούρζα σφραγισμένα μέσα στο φούρνο, που τον σφράγιζαν κι' αυτόν, περίμεναν τις καμπάνες για να παν όλοι στην εκκλησιά.

Με τις καταβασίες κανόνιζαν κοντά τα μεσάνυχτα, και μετά το «δεύτε λάβετε φως...», να βγουν έξω για την Ανάσταση.

Με το «Χριστός Ανέστη...» άρχιζε το πανηγύρι με τις κροτίδες, τα βεγγαλικά και μερικούς δυναμίτες.

Τα παιδιά, ανυπόμονα να πασκάσουν, περίμεναν να ακούσουν το «Πάσχα Κυρίου Πάσχα» για να σπάσουν το κόκκινο αυγό που κοβαλούσαν και ίσως κανένα ζαχαροκούλλουρο. Οι πió πολλοί έφευγαν για το σπίτι, χωρίς να περιμένουν το τέλος της λειτουργίας. Με το άγιο φως έκαμαν σταυρό στον παραστάθη του σπιτιού, άναβαν το ακοίμητο καντήλι και κάθιζαν να φάνε τα ποκέφαλα, συκωτάκια τγανητά, αυγά, μυζήθρα. Όταν ξυπνούσαν τη λαμπρή έπαιρναν το φτο που τον φούρνο κι' έστρωναν το τραπέζι, που παράμενε στρμένο όλη μέρα. Γείτονες συγγενείς και φίλοι περνούσαν να πάρουν μεζέ, να πιούν κανένα κρασάκι και να ευχηθούν το Χριστός Ανέστη.

Μερικοί πήγαιναν στη γιορτή της Αγάπης και στο χορό της Ανάστασης.

Τα κόκκαλα του αρνιού δεν τα πετούσαν στα σκουπίδια, για να μη τα φάν οι σκύλλοι. Τα φύλαγαν μέχρι να τελειώσει το αρνί και κατόπιν τα έκαιγαν ή τα πετούσαν στη θάλασσα.

Οι άνθρωποι αντιχαιρετιούνται με το «Χριστός Ανέστη» και «Αληθώς Ανέστη» σχεδόν μέχρι της Αναλήψεως.

* * *

Του Αγίου Γεωργίου γινόταν μεγάλος χορός μπροστά και μερκοί προνοητικοί φύλαγαν μερικά τρίγωνα και βαρελλότα για την πρίσταση.

Ο Θεολόγος γιορταζόταν στην ομώνυμη εκκλησία και γινόταν χορός εκεί που συναντιώνται οι δύο δρόμοι.

Τη βραδιά της Αναλήψεως άναβαν και κολλούσαν στις πότες των σπιτιών τις λαμπριάτικες λαμπάδες και επιστεύετο ότι τα

μεσάνυχτα, όταν ο Χριστός ανέβαινε στους ουρανούς, για μια στιγμή τα νερά της θάλασσας γλυκαίνουν. Τα παιδιά χαρούμενα τρέχαν και τραγουδούσαν:

«Αναλήβζεται ο Χριστός
αναλήβγομαι κι'εγώ.
Για τη μ'πίστη των εβραίων
σέζω τα μουστάκια τους
και τα παραένεια τους».

Στη γιορτή της Αγίας Τριάδος, στο Βαθύ, έκοβαν αργανιές και μετά το εκκλησίασμα τις έριχναν πάνω στις συκιές.

Η πρωτομαγιά γιορταζόταν σαν ημέρα των λουλουδιών. Όλα τα σχολεία το πρωί πήγαιναν στις εξοχές, μάζευαν λουλουδια, έμ - μναν στεφάνια και πήγαιναν στη Δημαρχία, όπου τους κερνούσαν λουκούμι και τραγουδούσαν το: «Ο Μάϊος μας έφτασε.....»

Τα παιδιά της δεύτερης δημοτικής σχολής τραγουδούσαν και ένα άλλο όμορφο τραγούδι, που τους δίδαξε ο διευθυντής τους, ο δ - σκαλος ο Μαύρος: «Πηδήσετε θερίστρες μου το φραγμό...»

Στο Βαθύ τα παιδιά κουβαλούσαν μπόλικα λουλουδια στο περβόλι του Φελλά, στόλιζαν μια εικόνα που συμβόλιζε την άνοιξη, στολιζόντουσαν και τα παιδιά και δια του Κλαστανιού πήγαιναν στο Πλάτανο τραγουδώντας. Δροσιζόντουσαν στο δροσερό και γλυκύτ - το νερό της Νομικούαινας και δια του κεντρικού δρόμου γύριζαν στη βάση τους και διαλύονταν.

Τα μαγιάτικα στεφάνια με την απαραίτητη μολόχα, τις κριθ - ροκεφαλές και τους γουρλομάτηες, στόλιζαν τις πόρτες των σπιτιών και τα κατάρτια των καϊκιών, μέχρι του Άη Γιαννιού, που τα΄καιαν στους φανούς.

* * *

Μεσολαβούσαν οι σχολικές εξετάσεις. Γυμναστικές επιδείξεις, αθλήματα, απαγγελίες και (εν)δειχτικά, σφράγιζαν το τέλος της χρ - νιάς και την απαρχή ξενοιασίας και πνευματικού ξεκουράσματος, γ - γονός που το εκδήλωναν με σχισίματα τετραδίων, βιβλίων και σπασ - ματα καλαμαριών.

Η χαρά ήταν έκδηλη σ'όσους πέτυχαν να ανέβουν ένα ακόμα σκαλί, και μετριάσμένη σ'όσους κρίθηκαν επαναξεταστέοι, γιατί θα΄καμναν μαύρο καλοκαίρι με τις προετοιμασίες για την επανεξέταση. Για κείνους που΄σκασαν το κανόνι, για μερικούς ήταν λυτρωμός, γιατί σήμαινε ξεσκόλισμα, και στους πολλούς λύπη, ντροπή και φόβος, πως θα το δεχτούν οι μεγάλοι.

Στο Βαθύ οι εξετάσεις ήταν σωστός ξεσηκωμός. Οι μαθητές του κάτω σχολείου-η πρώτη και η δεύτερα τάξη-που στεγάζονταν στο σπίτι της Μαρζάς του Ζαράφτη, και του πάνω σχολείου-η τριτη και τετάρτη τάξη-, που στεγάζονταν στο σπίτι της Μαρίας της Παπαμιχάλαινας, ντυμένοι τα γιορτινά τους, μαζεύονταν κάτω από τον Πλάτανο. Όλοι οι Βαθιώτες ήσαν εκεί για να δουν και να καμαρώσουν τα παιδιά τους, και να τιμήσουν το Δεσπότη, το Δήμαρχο και τους άλλους επίσημους.

Τις προφορικές εξετάσεις ακολουθούσαν απαγγελίες για τον μαρμαρωμένο βασιλιά, τη σκλάβα την Πόλη και άλλα.

* * *

Στη γιορτή του Άη Γιαννιού έκαμναν τους φανούς και όταν τους πηδούσαν φώναζαν:

«Τ' Άη Γιαννιού τ' ατσάλι! – Της Μαρζάς το πορνηκάλλι!»

Μετά το τρίτο πήδημα έριχναν μέσα στη φωτιά το ατσάλι τους. Την άλλη μέρα πήγαιναν στο κλούμπος, τό' ριχναν στα ρηγά, εκεί που τα στένουντο, τρεις φορές, τραγουδώντας:

«Είπε μ' μου η μάνα μου α πα γοράσω λαϊ. Ήχασα τα μαϊτζά, ήσπασα το λαϊκό κ' είπε μ' μου α κάμω μια βουτσά». Μετά την τρίτη βουτιά πετούσαν το ατσάλι στα βαθιά.

Των Αγίων Αποστόλων γινόταν ολονύχτιο πανηγύρι στον Άη Πέτρο στη Παλιόνησο. Το ξημέρωμα άναβαν φωτιές και στο καρβονοθράκι έψηναν ολόφρεσκους κολιούς πού' φερναν οι Λέργικες τράτες.

Της Αγίας Μαρίας λειτουργούσε το ομώνυμο εκκλησάκι στο Νικηφόρειο Γυμνάσιο. Την ημέρα αυτή έβαλλαν τα πρώτα σύκα στο συκοϋρι, το καλαφέτζασμα. Με την αλλαγή του ημερολογίου δυσκλεύτηκε η τήρηση του εθίμου και έσβυσε.

Ακολουθούσε το πανηγύρι του Προφήτη Ηλία, όπου λειτουργούσε το ομώνυμο μοναστήρι στη ψηλότερη κορφή του νησιού μας. Γινόταν ολονύχτιο πανηγύρι με φωτιές, τσαμπούνες και βοσκαροστικά.

Σε μια βδομάδα ακολουθούσε η γιορτή του Αγίου Παντελεήμονος, όπου, «όπου κουτσός κι' όπου στραβός, στον Άγιο Παντελεήμονα».

Ακολουθούσε η γιορτή του Χριστού με τη γενική ψαροφαγία. Ο κόσμος μοιραζόταν για εκκλησίασμα μεταξύ της μητρόπολης και του Χριστού της Ιερουσαλήμ.

Με τη νηστεία του δεκαπενταύγουστου τα κουτσούφια γίνοντουσαν παστά, για να φαγωθούν μετά της Παναγιάς, που άνοιγε και το κυνήγι της πέρδικας για τους προνομοιούχους οπλοκυνηγούς.

* * *

Της Παναγιάς γινόντουσαν ολονύχτια πανηγύρια στη Ψέριμο, στη Γαλατιανή στ' Αργινώντα και στη Κυραψηλή στο Βαθύ. Θα σταθώ μόνο στο πανηγύρι της Κυραψηλής γιατί τό'ζησα πολλές φορές και μ'άρεσε τόσο, που δεν ήθελα να πάω σ'άλλο.

Ο δρόμος για το μοναστήρι ήταν μακρύς, ανηφορικός και κ - κόβολος. Όταν όμως έφτανες στο Σταυρούϊ και ανάσαινες το φρέσκο αεράκι, το συμπλήρωμα του δρόμου ήταν σχετικά εύκολο, εκτός από την ουρά, που αρχινούσε από το Κακό Σκαλί μέχρι πάνω το κάστρο.

Η φιλική ατμόσφαιρα, το υπέροχο θέαμα, η πρόσχαρη και κ - λοπροαίρετη συντροφιά των απλών ανθρώπων του βουνού και του κάμπου, το παγωμένο αγίασμα, με το ουζάκι και το ψητό αχταπόδι, σ'έκαμναν να ξεχάσεις τον κόπο και τον ιδρώτα πού'χυσες. Ο χορός, το τραγούδι και τα πεισματικά κρατούσαν όλη νύχτα, με διακοπές για τον εσπερινό και τη λειτουργία.

Τα διαλείμματα των χορών συμπλήρωναν διάφοροι με τα αστεία και τις ιστορίες τους. Ανάμεσα σ'αυτούς πρώτευε ο Μιχάλης Κουλιανός, το περίφημο Μουγκρί. Μια χτένα με τσιγαρόχαρτο στα χέρια του γινόταν ολόκληρη ορχήστρα. Η μιμική του ήταν ανυπέρβλη. Όλοι οι τότε παπάδες έκαμναν την παρέλασή τους, το Υφέλλι, ο Ιωαννίκιος, ο Παναγιώτης, ο Παρδάλης, ο Κουφός, ο Ηλίας, ο Χουρδός, ο Τσάππος, ο Βούργαρος, ο Δράκος, ο Χούλλης, ο Θωμάς και άλλοι.

Διάφοροι τύποι έκαμναν επίσης την παρέλασή τους, ο Μανώλης ο Κατηνιός, ο Μικρός η Καζαβού, ο Μανώλης η Ρόζα, ο Λεωνίδας ο Μπιτσιρής, ο Μιχάλης ο Κουρεμέτης ή Σφοντήλι, η Ειρήνη η Γαλανούαινα, η Ειρήνη η Κοντή και προπαντός ο Λάζαρος ο Παμπακάς με την Καισαρειακή προφορά του.

Το πρωϊ με την εικόνα της Παναγιάς ξεκινούσαν για την Χοντρόριζα, για την λιτανεία, και μετά στο Μετόχι.

Μετά το μοίρασμα του άρτου και του αντίδωρου, βουτηγμένου σε κρασί, ο κόσμος κάθιζε σε τραπέζι στον οντά και αλλού και αν περίσσευαν κάθιζαν κάτω από τις ελιές του Κοτσινοχώραφου και σερβιτόροι πρόσχαρα σερβίριζαν τον κόσμο με φαγιά και κρασί, που όλα σχεδόν ήσαν ταξίματα για τη χάρη της Μεγαλόχαρης. Το φαγητό ακολουθούσε χορός.

* * *

Η καλοκαιρινή περίοδος τέλειωνε με τη γιορτή του Σταυρού, όπου γινόταν ολονύχτιο πανηγύρι.

Οι υπόλοιποι παραθεριστές ξεκουβαλούσαν για τα σπίτια τους, αφού ξέπλυναν τα χράμια και τις πάννες στα Λινάρια και στις Μυρτιές, και άρχιζε η προσμονή για το γυρισμό των σφουγγαράδων και οι προετοιμασίες των παιδιών για τη καινούρια σχολική περίοδο.

Πολλοί διατηρούσαν κρεμασμένες στα κατώγια μεγάλες πληζνες και φραγκοφύλλες με φραγκόσυκα, για να δροσίσουν τις θαλασσοκαμένες κοιλιές των αγαπημένων τους.

Τα χαρμόсуна καμπανοχτυπήματα προμήνυαν τον ερχομό και κάποιας τριχαντήρας, του Σδρέγα, του Παντελέου, του Πολυμιχάλη, του Σακκαλέρου, του Κυπραίου, του Λισγάρη, του Ερόθεου, του Κουλλουριώτη, της Αρκούας, του Διονύση κ.ά.

Μικροί και μεγάλοι έτρεχαν να δώσουν τα συγχαρήκια και να εισπράξουν τα χαλουβαλίκια.

Γέλια και χαρά παντού, μα κάπου κάπου και σπαραχτικό κλουμύριο, γιατί, αντί του καλού των, δέχτηκαν τα ρούχα τους.

Σε λίγες μέρες το γέλιο και τα ξεφαντώματα αντηχούσαν παντού. Οι κολασμένοι της θάλασσας έπαιρναν παράταση ζωής και, για άλλη μια φορά, κοίταζαν να πνίξουν στο κρασί τον πόνο, το φόβο, τον πολύμηνο περιορισμό και στερημό. Με σαφή συναίσθηση της κατάστασής τους τραγουδούσαν:

Ας τραουήσω κι ας χαρώ!
Του χρόνου ψος το ξέρει
για θα πεθάνω για θα ζω,
για θα'μαι σ'άλλα μέρη;

* * *

Το μάζεμα των ελιών ήταν σωστός ξεσηκωμός. Μάζευαν παντα της περιοχής της Πόθιας – Χωριού, Μπροστά, Άργος, Αργινώντα, Σκάλια, Εμποριός και την προκαθορισμένη μέρα και ώρα, με το ρίξιμο της τουφεκιάς του δραάτη, άρχιζε το λιομάζεμα στο Βαθύ. Στα λίγα μα φιλόξενα σπίτια-του εύρισκαν προσωρινό καταφύγιο οι νοικοκυρηδες, που ήλθαν να μαζέψουν τις ελιές τους. Η κοιλάδα του Βαθύ ήταν γεμάτη από λιόδεντρα. Η Ρήνα μεταμορφωνόταν σε λαϊκή αγορά με τις πρόχειρα στημένες καλύβες και τέντες, στις οποίες οι έμποροι εξέθεταν τιςπραμάτειες των. Ελιές, αρμυρά, βεργάκια και ολόγλυκα σταφύλλια της εύφορης Κως.

Οι φωνές και τα χτυπήματα των ελιών με τα τεμπλιά και τις βίτσες, ηχούσαν παντού. Οι τεμπλιστάες πολυάσχολοι και βιαστικοί, πήγαιναν από ελιά σε ελιά, να ραβδίσουν τα ψηλώματα και τα ξεκλιναρα, πού'ταν τα δύσκολα και ριζίγα μέρη του δέντρου. Τα εύκολα

μέρη θα τα φρόντιζαν οι νοικοκυραίοι. Μερικοί ήσαν αγκαζαρισμένοι να τεμπλίζουν μόνο της ελιές των μοναστηριών, πού'σαν βαμμένες με άσπρα σημάδια για την Παναγιά, κόκκινα για τον Άη Παντελεήμονα και γαλανά για τον Θεολόγο.

Όταν τέλειωνε το λιομάζεμα, οι Βαθιώτες έβαζαν τα δυνατά τους να βγουν στο (γυ)ρολόι για να μαζέψουν όσες ελιές είχαν αφήσει οι νοικοκυραίοι, χάμω και πάνω στα δέντρα, και να εξασφαλίσουν την κουμπάνια σε ελιές και λάδι.

Το λετρί στο Μετόχι δούλευε μερόνυχτα να αλέσει και να βγάλει το λάδι του κόσμου. Έπαιρνε ο καθένας τη σειρά του. Οι λετριτζάρ - ες δουλεύοντας τραγουδούσαν και έλεγαν ίσσα και ξενάστρεφα, για να διασκεδάζουν τον κόσμο και να μη κοιμηθούν, ωσότου να' ρτει το νεπέτι ν' τους. Στο φαί τους και στο ξεκούρασμά τους έτρωγαν και κανένα μελλό συκαλλάκι βουτηγμένο στο φρέσκο λαάκι.

* * *

Των Ταξιαρχών γιόρταζε το Χωριό. Όλοι πήγαιναν να εκκλησαστούν και να επισκεφτούν τους τάφους των αγαπημένων τους και να τους μνημονέψουν.

Στο Βαθύ γιόρταζε ο Ταξiάρχης στον Αλικαντρο, πού 'ναι χτισμένος πάνω σε αρχαία ερείπια και το υλικό με το οποίο χτίστηκε, κατά το πλείστο, προέρχεται από αρχαία κτίσματα και τα παρακε - μενα τείχη.

Σε λίγο ο Βαθύς πάλι θα βουήξει από το εργατολόι για το κόψ - μο των μανταρινιών και των πορτοκαλλιών.

Άντρες και γυναίκες με τα ειδικά ψαλίδια τους θα κόβουν και θα γεμίζουν κοφίνια, οι κουβαλητάες τα θα σωρεύουν μέσα στα σπίτια των αφεντικών, οι σορτιριστάες θα τα ξεχωρίζουν σε νούμερα, άλλοι θα τα χαρτώνουν και θα τα κασάρουν μετρημένα, κι' άλλοι θα τα κο - βαλούν, στον ώμο ή με τα ζά, στη Ρήνα, για να φορτωθούν στα καϊκια, που θα τα πήγαιναν στο εξωτερικό.

Το λιμανάκι της Ρήνας ξαναζούσε μέρες μεγαλείου και ο μικρός του χώρος ασφυχτιούσε να εξοικονομήσει την περίσταση με την τόση πληθώρα των πλεούμενων.

Ο Άγιος Ελευθέριος γιορταζόταν για το συμβολικό του όνομα και χάρις στο Βενιζέλλο, που όλοι οι Καλύμνιοι τον λάτρευαν, επειδή τους έκαμε να νιώσουν σκιρτήματα ελευθερίας.

Συχνά οι Ιταλοί απαγόρευαν τον εορτασμό, αλλά κάποιοι φρ - ντιζαν να βουλλώσουν την κλειδαριά του Νικηφορείου και έως ότου ο κλειδαράς, (ο Τουφεξής, ο Χαζέλλος, ο Μιχάλης ο Στραβός ή ο πατ -

ρας του ο Μαστρονικόλας ο Ζαράφτης) να συγυριστεί να ανοίξει τη πόρτα, έφευγε όλο το πρωινό.

Καινούρια καθαρίσματα και σπρισίματα προμήνυαν τον ερχομό των Χριστουγέννων.

Την παραμονή τα παιδιά πηγαινοέρχονταν χαρούμενα και ορξάτα, έψαλλαν το τραγούδι και νωρίς πήγαιναν για ύπνο, γιατί τα μεσάνυχτα θα πήγαιναν στην εκκλησιά. Για να μη τυχόν παρακοιμηθούν και δεν νιώσουν την καμπάνα, όριζαν τον υπότατο, που γύριζε τις γειτονιές και χτυπούσε τις πόρτες φωνάζοντας: «Σηκωθείτε ευλογημένοι Χριστιανοί για να πάτε εις την εκκλησία!».

“Πότισμα στο πηγάδι” του Θεόφιλου Καζούρη

Ψυχαγωγία και παιχνίδια για μικρούς και μεγάλους

Τα χρόνια εκείνα η έλλειψη ραδιοφώνου, τηλεόρασης και κινηματογράφου, ανάγκαζε μικρούς και μεγάλους να σοφίζονται και να βρίσκουν πάντα κάτι να κάμουν για να περάσουν τον καιρό τους εχάριστα.

Είχαν σωρεία παιχνιδιών να διαλέξουν, τόσο για τα έξω, όσο και για τα μέσα.

Τα παιδιά του σχολείου με τις ώρες των μαθημάτων και τη μελέτη στο σπίτι, είχαν έλλειψη χρόνου να παίξουν, και, σαν σκοτεινίζε, οι μανάδες έβγαιναν στη πόρτα και φώναζαν δυνατά τα παιδιά τους. Η Πόθη και το Χωριό αντιλαλούσαν από τα ξεφωνητά.

Τα παιχνίδια ερχόντουσαν διαδοχικά, σχεδόν με την ίδια σειρά, κάθε χρόνο και ανάλογα με την εποχή.

Παιχνίδια για έξω. Κυνηγητός (κουστουρδί), φωτιά, το ν'εγγχτό, πουλώ χαλουβά, γκαμήλα, πόσα άστρα έχει ο ουρανός, τη μ'μαπα (κινημένος, λακχάκια), την αμπάρα, τα μάνταλα-σάνταλα, τους πολέμους, τους κλέφτες, δεν περνάς κυρά Μαρία, τα κατσικία, τις αμάες, τα αμόνια, τα κάστρα, τον κούκχο, τις αλυντές (ζερβά – εξά, τη παρατσά, τη λάκχα), τις σβούρες (καρφσές, το μάγκανο), τους βλους – μονά – χωματάες, - θολά, - γυαλλενιά – αμεριγκάνικα – πατελένιους (τα κάτω, χωρζανά, περαιώτικα), τον κουτσό (τα σπιτάκια, τον καράβολα, το φεγγάρι) τα τρίγωνα – τρουμούλλες – καμουζέλλες, τις σκουμπάρδες, τα μύγδαλα – κούννες – κουμπζά, - κάρπες – ππολια, το κάρφωμα των πορτοκαλλιών – μανταρινιών, το σκατούλλι, τη ντάμα, το τρίγωνο, το εννιάπετρο, κ.ά.

Παιχνίδια για μέσα. Τα πισπερίσματα ήταν το κύριο μέσο ψυχαγωγίας. Μετά τα νέα της ημέρας, διάβαζαν βιβλία, έλεγαν παρμύθια, αινίγματα, γλωσσογυμνάσματα, γουλιασμένα και έπαιζαν το μπίξ, το μαξιλλάρι, το δαχτυλίδι, τα παινέματα – προσβολές, τους γαμπρούς – νύφες, τη τυφλόμυια, τη κολοκυτσά, τη μπουκχάλλα, το φειρί, δεν πάω πεια στη Κάλυμνο, αντριβίτσι – βίτσι, κουκχουμάρα – μάρα – μάρα, τα παλιά – παλιά παπούτσα, το τηλέφωνο, το βιζύρι, κ.ά.

Τυχερά παιχνίδια. (κουμάρι – κουμαριζής), τα χαρτιά (πάστρα, αγοραστό, τριανταμία, πρέφα, τις κούπφες, τη ντάμα,...)τα ζάρια, το βιδί, το γαλλικό, τις τρεις, το ν' τουρά ή τον γιαζή, τον κούκχο, μονά ή ζυγά, κ.ά.

Παιχνίδια στη θάλασσα. Το σφηνάρι ή κουντρέστο (κουτάλες, ανάσσελλα, κορίστικα), βουτσές (με το κεφάλι, με τα παάρζα, με το γ'κώλο), βουτσές σφουγγαράϊκες, τα κάτω (με το κεφάλι ή ορτόντα, τα μπρούκια, τα βουά, κουβάρι), τις αλαπνιές, τους χαζήες, το σκαφί, τα караβάκια, τις νερουπφίες, τα πηλίνια, βουτσές στα βαπόρια για τα κέρματα πού'ριχναν οι επιβάτες κ.ά.

“Ξαποσταίνοντας...” του Θεόφιλου Καζούρη

Κύρια προϊόντα της ξηράς και της θάλασσας

Προϊόντα ξηράς: Πορτοκάλια (χιώτικα, γιάφα, άκουνα, του αιμάτου) σιζαρούες ή σισιστά γλυκοπορτόκαλλα, μανταρίνια, λεμόνια, γλυκολέμονα, ελιές (κοπρολιές, δαφνολιές, αγρέλλες), σύκα (γλυκός - κα, μαύρα, ασπρόσυκα, καπφαρά, ξυνόσυκα, καράμαυρα, χοντροπ - τελλά, λαηνάτα, βιβριλλόσυκα, πικρόσυκα, εροχωρίτικα, μαρίσυκα, αβόσυκα, κουρουνόσυκα, μαγιάτικα, χειμωνιάτικα), αναμόσυκα, αλ - τσα, αμύγδαλα (πετράϊκα, αφράτα), σταφύλια (φωκιανά, μουσκάτα, μαύρα μουσκάτα, ροζακιά, ροδίτες, βολωνάες, φυλλέρια, φράουλλες, σουλτανιά), μούσμουλα, ζάνναρα, καγιάσά (γλυκόκουνα, γαργαλο - τζα), μπρουνέλλες, δαμάσσηνα, βύσινα, κεράσα, μήλα, συκάμηνα (άσπρα, μαύρα, καπφαρά), φραγκόσυκα, αφπίτζα, αυγουστόπφια, αχλάες, ζιζίφσα, ρότζα, κυδώνια, κουρμάες, φεντούκια, δραμίτσα, χ - ρούψα, κουκχουμάρες, κ.ά.

Κηπουρικά διάφορα: Λαχανίες, κράμπες, καρναμπίτσα, μπο - στάρδες, ραδίκια, σπανάκι, πράσα, σέληνο, μαϊτανός, βλήτα, κοτσιν - χορτα, πιπόνια, πληζίνες, αγγούρια, ξελάγκουρα, κολοκύτσα, κολοκ - τσα, φασούλια, μπάμνες, βαζάνες, πλατοκούτσα, στενοκούτσα, ντ - μάτες, πατάτες, πιπερζές, ραπάνια, καρότα, γοτζύλια, κρομμύτζα, σκόρδα, καμψηλιές, μπιζέλια κ.ά.

Αγριόχορτα φαγώσιμα:

Για βραστά με λάδι και λεμόνι: βρούες, καμπούνια, σφαράγκια, ραδίκια και διάφορα ανακατεμένα.

Για σκορδαλιά: αγριαγκυνάρες ή κουφωτοί, τα γουλιά από τα φύλλα της αγριαγκινάρας, μαράκους και μανταλλίες.

Για τα ψάρια και το μπακχαλιάρο: βρωμόπρασσα, μασκαλλίες.

Για πιτθάκια και χορτόπιτθες: ψιλόχορτο, στρουφούνια, σφ - ράγκια και βρουινιές.

Για ξεροτηάνιση: βλήτα, κόπανα, μολόχες, ζώκχους, σιερόχο - τα, σταυρούτζα, ήμερες τσουκνούες.

Για τουρσί: κάρδαμα, κάπφαρη, βερζοί.

Για ωμά: σκαντήκια, σκούλλοι, ποντικοί, γλυκοράδικα, μαλακ - λουβζα.

Άλλα προϊόντα της ξηράς: Οι μανίτοι (αυγουλλομανίτοι, ατι - σαρομανίτοι, κοπρομανίτοι, αγκατθομανίτοι), οι σαλικάοι ή караβόλοι (αρσενικοί – θυληκοί, πλατουράες, πράσινοι, χωματάες, ψεριμιώτικοι, χοντροί, κουτσοσειλικοί, υφέλια), βερζοί (κότσινοι, άσπροι), αρακ -

τσούνια, λησφάκια, μύρτα, σινόκαρπος, ύτινα, μέλι, κερι.

Κλατζά: θυμάρζα, συνοπότζα, αλισφακιές, αλατσίνακες, ασπάλαθτοι, παπφουλιές, ρείκια, αζοπηρζές, ακονιζές, μαρακόνιζες, αφαρμακιές, κουτσαγρέλλους.

Μπαχαρικά άγρια: θυμάρι, θρίμπη, αργανιά, μυρτσά, σσίνοσ, απήανος.

Μπαχαρικά καλλιεργήσιμα: βασιλικός (ψιλόφιλλος, μέτριος, πλατύφυλλος), δυόσμος, σάψυχος, δυοσμαρί, δεντρολίβανος, μαζο - νάρα, σέλινο, μαϊτανός, δαφνόφυλλα, δαφνόκουκχα, νεραζοφύλλες - λεμονοφύλλες, καρυόφυλλα, σκόρδα, κρεμμύδια.

Αγριολούλουδα: σκρίνοι, σκρινάκια, δάκρυα της Παναγιάς (μονά, διπλά), κουρκουφάες, κυκλάμινα, παπατζές, ασπρολούλουα, μανταλίες, μαράκοι, φούσσεσ, σπάρτα, μυριτσές, αργανιές, αλισφ - κιές, μολόχες, αγριολουμπουναρζές, ρείκια, φατολίτες, τυρλαγκούτσα, φελλάες, κερζά (ασπόϊλλου, παμπαφούνας), βασιλίσσεσ, κ.ά.

Ήμερα λουλούτζα: τριαντάφυλλα, ρόδα, μισκοκαρφές, γ - ρούφαλλα, φούλια, γιασεμιά, δάκρυα της Παναγιάς, σκρίνοι, γεράνια, πανσέδες, βζολέντες, μενεξέδες, ζουμπούλια, βασιλικοί, φρέσσεσ, μο - σκομπίζελλα, μεσημεράκια, ιβίσκοι, κ.ά.

Θαλασσινά προϊόντα: σφουγγάρια (καππαϊκα, φίνα, μελάτσα, λαγόφυτα, τσουμούσεσ, γκράεσ), ψάρια (χάνοι, πέρκεσ, κεφαλάεσ, λ - θρίνια, φαγκριά, συναγρίεσ, ρουφοί, βλάχοι, λουφάρζα, τσιπφούρεσ, μελανούρζα, λαβράκια, σφήνερεσ, γούπφεσ, κολιοί, παλαμίεσ, σαφρ - τζα, σουλούτθεσ, σπάροι, πέρδικεσ, σκάροι, σκαθάρια, χαρακιέσ, πε - γάντοι, γυάλλοι, γυαλλίνεσ, σμαρίεσ, ατθερνό, μένουλλεσ, τσέρουλλεσ, χτένια, κατσαβδέλλεσ, κοβζοί, κέφαλοι, σκαρμοί, γλώσσεσ, σκροψοί, λύχνοι, σάρπεσ, ζαργάνεσ, καλογριέσ, μουγκριά, σέλια, σμίνερεσ, κο - λούκια, σαλάσα, μαγιάτικα κ.ά.), ασοβάεσ, προσφύρεσ, καλόγνωμεσ, στρεϊτζα, μύτζα, σβούντρουκλα, φούσσεσ, κοτσύλια, χόχχοι, πετα - λιεσ, αγριοπεταλλιεσ, καντηλαύρεσ, σουψές, αχταπότζα, αλεόνεσ, καλαμάρζα, ασινιοί, πίννεσ, αστακοί, караβίεσ, καούροι, (μαλλιαροί, κοφτοκαούροι, αμμοκαούροι, χαμάληεσ, σφουγγαροκαούροι, πετρ - καούροι), ακρίεσ, αλάτσι, φύκια, κ.ά.

Τρόποι κυνηγιού και ψαρέματος

Το κυνήγι με τη σαϊθθα ήτο το κυριώτερο για κάθε ηλικία. Πολλοί ήταν καλοί, μα πάνω απ' όλους ξεχώριζε ο Νικήτας Μανιάς του Γιαννηκουρή. Σπάνια να του ξεφύγει σαϊθσά. Κάλλιστος επίσης ήταν το Κολιό ο Ζαΐρης.

Οι άδειες του τουφεκιού ήταν πολύ λίγες και περίσσευαν οι λαθροκυνηγοί.

Για τα κουνέλια: Εχτός από το τουφέκι, χρησιμοποιούσαν το κάρνισμα της κουνελιάς με θειάφι ή παλιόπετσα, για το ξετρύπωμα του κουνελιού, ή σκάψιμο και βέργα με χαλατούρι ή γάζο.

Για τις πέρδικες: Εχτός από το τουφέκι, χρησιμοποιούσαν το καρδάρι ή γάσα.

Για τους αναμουπάες: Το καλαμί και για δόλωμα ένα βολαράκι παμπάκι, από το Κάστρο προς το μέρος της Λαγκάς.

Για τα καναρίνια: Για τις καρδερίνες και τους φλώρους χρησιμοποιούσαν τις ξόβεργες.

Η ανάγκη του κυνηγιού σαν μέσο εξοικονόμησης συμπληρωματικής τροφής, δεν άφηνε περιθώριο να ψηλαφήσουν τον τρόπο, την ποιότητα και το μέγεθος του θηράματος. Σκοτώναμε αδιακρίτως όσα και όπως μπορούσαμε.

Οι δραγάτες ήταν σε επίταξη και κυνηγούσαν του κυνηγούς, για να προφυλάξουν τους καρπούς και τους τοίχους των νοικοκυρών. Η συνηθισμένη τιμωρία, όταν σε έπιαναν, ήτο να σου πάρουν τη σαϊθθα. Η απώλεια δεν ήτο μικρή με τα τότε δεδομένα. Να φτιάξεις σαϊθθόξυλο, να βρεις γερό και μαλακό πετσί και να γοράσεις λάστιχα, μια λιρέττα το ζευγάρι.

Μετά το μάζεμα των ελιών έπαυαν το κυνηγητό τους. Οι πιο γνωστοί δραγάτες της εποχής ήσαν ο Νεμικάκης, το Σουλιάι, το Αλαμανί, ο Γιάννης ο Μπιλλήρης, ο γέρο Σταύρος, το Σφοντήλι.

Στο όνομα κουτσούφσα συμπεριλαμβάνονται όλα σχεδόν τα μικρά πουλιά, κυφιστάκια, κυφιστοκεφαλάγκια, σουβλομύθτες, τρποχαντρίτες, μαυροκούτσουφα, ποντικοκούτσουφα, ποντικομάνες, συζαστίες, κεφαλάες (κότσινοι, ψαροί, μουστακαλίες, διπλοί), τρτσουλλίτες, σπίννοι, κανάρια, καρδερίνες, φλώροι, κοτσύφια, γιανκοί, ασπρόκωλοι, σουσαμάκια, τριτρίτζα, μερμηγκοφάες, πετροκούτσουφα, κιτρινοπούλια, ορτύκια, τριγόνια, καρκοκουρούνες, βυζνιάρηες, κικλιά, κίκλες, φάρσες, πελιστέρζα, γυαλλοπετεινοί, κούκχοι,

νυφφίτσες, βαρβάκια, αναμουπάες, ψαρώνια, σοιρζοφάτζα, μελισσ - φάες, πάψες.

Πουλιά που δε τρώγονται. Τα μούπλια (βιτσιλλες, σιλιαέρφοι), τα εράκια, οι αναμογάμνες, οι κουκχουβάες, οι κοράκοι, οι κουρούνες, οι γλάροι, οι νυχτερίες.

Τα σφουγγάρια ψαρευόντουσαν με καγκάβα, με καμάκι, ρεβ - ρα, με το σκαντάλι, με το φόρεμα και περικεφαλαία, με το μηχανήμα (μουτσούνα), και αργότερα ο ναργηλές και το σύστημα βατραχανθ - πων.

Τα ψάρια ψαρευόντουσαν με τράντες, διξάρικα, παραγαδιάρ - κα, αποτονιές, κύρτους, καπιτή, πεταχτάρι, καλαμί, ψακί, δυναμίτες, περιφάνα και αργότερα με ανεμότρατες.

Τα αχταπότζα με το καμάκι, σαλαξά,πραγκαρόλα και με τη βουτσά.

Τους καούρους με καρφοβολόνα, με το ψαράκι και τα χέρια ή τη γάσα, στη περιφάνα.

Μια προσοδοφόρα ασχολία των παιδιών του Βαθύ ήταν το κ - νηγητό της σφήκας. Οι μελισσοουργοί και οι αμπελουργοί κατάθεταν σε κοινό ταμείο ένα ανάλογο ποσό για τον περιορισμό της σφήκας, που προκαλούσε μεγάλη ζημιά στη παραγωγή και πλέρωναν τα πα - διά να σκοτώνουν τις σφήκες

Τόσα οι 50, τόσα οι 100, τόσα η σφηκωνιά και τόσα για τις σφηκομάνες (βασιλίσσες). Κόβαμε βίτσες με φούντα και πιάναμε τα πόστα στη Τσουγκούρα, στο Δάσος, και όταν οι σφήκες ερχόντουσαν να πιούν νερό τις σκοτώναμε στο φτερό ή στο καθιστό, κόβαμε το κέντρο και τις αρμαθιάζαμε με βελόνα και κλωστή. Πηγαίναμε και στα συκοϋρζα και τις σκοτώναμε με τη βίτσα ή όταν κάθιζαν τους κόβαμε τα φτερά με το ψαλί και τις θηλυκές τις πιάναμε με το χέρι.

Θ. Κ.

Γιατροσόφια και Θεραπείες

Για το κρύο: Βεντούζες κουφές ή κοφτές, αβδέλλες, βυζικάντια, καυτήρια, εντριβές με σπίρτο ή πετρέλαιο, διάφορα καταπλάσματα με σιναπόσπορο, αργανιές, θυμάρια.

Για την πίεση: Αίμα, αβδέλλες, μέλισμα.

Για τα κουκχούτζα: Επίθεμα με μίγμα στάχτη και σαπούνι (άσπρο ή πράσινο) για το κίνιασμα και για να τραβήξει τον έμπζο και μετά αλοιφή καμωμένη με λάδι - κερι ή λάδι - κερι - μαστίχα ή λάδι - κερι - μαστίχα - κοπανισμένη ρίζα ασποΐλλου.

Για το ματσούτζιασμα: αβδέλλες, κοπανισμένα κρομύτζα.

Για το κέντρωμα σφήκας ή μέλισσας: Λάσπη καμωμένη με κ - τρουλλιά.

Για το κέντρωμα του σκροψού: Επίθεμα καυτού τηγανισμένου αυγού. Για ανοσία, μερικοί έτρωγαν ψητούς σκορπιούς μέσα σε σύκο. Ο Σκεύος Μαμουζέλλος τους έπιανε άφοβα και προκαλούσε το κ - ντρωμά τους, χωρίς να πειράζεται.

Για τις τσουκνούες: Τρίψιμο με φύλλα μολόχας λέγοντας: «έβγα τσουκνούα, έμπα μολόκχα».

Για τις ξεραλλούες: Ιώδιο, αλοιφή, τρίψιμο με σκόρδο και λάδι.

Για το σταμάτημα του αιμάτου: Καπνός, σφαλατζά.

Για την αδυναμία: Μαζούλι.

Για τα τριχώματα: Τρίψιμο των μματόφυλλων ή μματόφλουων, με συκοφύλλα, αγριοβασιλικό, καυτηρίασμα με συλλι σκόρδου κομμένου κάθετα ή με λεμόνι.

Για τη σκολοπαντρία της θάλασσας: Κατρουλλιά. Η κατρουλλιά κάμνει τη σκολοπαντρία να κόβεται σε κομμάτια.

Για το μμάτζιασμα και το τζίξιμο: Κάπνισμα με απήανο, θύμι - σμα και ράντισμα με αγιασμό, σταύρωμα και φτύξιμο τρεις φορές λέγοντας: «Εις το πυρ το εξώτερον», ξόρκισμα με παπά.

Για το συγκάψασμα: ψιλοαλεσμένη μυριτσά.

“Κλαυφóρες” του Θεóφιλου Καζούρη

Αινίγματα και γλωσσογυμνάσματα

Χωρίς α σε σπάσω σε κάμνω δύο	ο καθρέφτης
Τρεις – τρεις τη ψάννου μαύρα τα κάμνει τα παιτζά και πίσω της τα' φήνει	η πένα
Άσπρος κάμπος, μαύρα βότζα. Χαρά στο ν'νιό που τα λαλεί	το βιβλίο
Βασιληάς έ ν'είμαι, κορόνα φορώ. Ωρολόϊ έ ν' έχω τις ώρες μετρώ	ο πετεινός
Σίλιοι μύρζοι καλοέροι σ'ένα ράσο τυλιμένοι	το ρόδι
Κοντός – κοντός καλόερος που πορπατεί και γράφει	το σαλιγκάρι
Μακρύς – μακρύς καλόερος και πίτθα η κεφαλή του	το φτυάρι
Πάνω στ'Άργος στο λιβαϊ έσει κότσινο γαμάλι. Ρίχνεις πέτρες ξύλα ε φοφά, ρίχνεις του νερό φοφά	η φωτιά
Ήσπασα το πετραάκι κι ηύρα μέσα μυαλουάκι	το αμύγδαλο
Ήσπασα σόνι κι ηύρα ασήμι και μέσα στο ασήμι ένα κομμάτι μάλαμα	το αυγό
Μέσα σ'ένα βαρελλάκι έχω τζό λογιώ κρασάκι	το αυγό
Ησονίσα ν'τα βουινιά, ηκοντήνα τα μακριά. Τα τζό ηενήκα ν'τρία και οι μύλοι έ ν'αλέθου μ'πλειά	ο γέρος

- Είναι ένα ζο, που όντα ν'εννηθεί πορπατά με
τα τέσσερα, όντα μ'μιαλώσει πορπατεί με τα τζό
και όντα θ'θα εράσει πορπατεί με τα τρία ο άνθρωπος
- Είναι ένα ζό που το πρωϊ πορπατά με τα
τέσσερα, το μεσημέρι με τα τζό και το βράυ
με τα τρία ο άνθρωπος
- Σύβγω κάτω γονατίζω με τα τζό μου τη
γροτθίζω η σκάφη
- Κουννιάς εσύ τη γλώσσα μ'μου και στα βουνιά
με 'κούσι η καμπάνα
- Βγάλλε μου ά μιαλώνω, βάλλε μου και θα μικραίνω η τρύπα
- Με το τρίψιμο εννιέμαι, με το φύσημα φουντώνω
και με το νερό πεθαίνω η φωτιά
- Είμαι ένα ξυλαράκι με το κότσινο σκουφάκι,
τρίψε με κι' εγώ θ'αρπάξω, ρίξε με ά μη σ' σε κάψω το σπίρτο
- Άνναψε και μπύρισέ με και αφού με καθαρίσεις,
τάϊσέ με και σου δώνω τα ψωμιά σου που θα ζήσεις ο φούρνος
- Σήκωσέ μου το γλωσσάκι α σου νοίξω το πορτάκι το κοράκι
- Άναψε τα μέσα μου, δός μου να μπυρίσω, τα ψωμιά
που μου ' δώκες πάρτα πάλι πίσω ο φούρνος
- Σιλιοκάταρτο καράβι, που πορπατεί και λάμνει ο αχινός
- Σιλιοκάταρτο καράβι μεσ' στη θ'θάλασσα
αρμενίζει ο αχινός
- Σιλιοτρύπητο καράβι στα βατσά φουνταρισμένο το σφουγγάρι
- Είναι ένα τόσο ά παιάκι, που καένα ε φ'φοάται
κι' ούλους τους νικά Ο Χριστός

Ο παπάς η παπατζά ο Γιάννης κι' η Μαρία είχαν
έξι αυγά κ'ηπήρασι 'πό τρία. τα ονόματά τους

Εσύ που ξέρεις τα πολλά κι' ο νούς σου κατεβάζει,
ένα καντάρι σίερο πόσες βολόνες βγάζει. {σιλιούνια-μιλιούνια}

Σημείωση 1: Στα αινίγματα θα πρέπει να βάλουμε και όσα αφορούν την εύρεση αντικειμένων από την περιγραφή τους. Συνήθως τα αντικείμενα ήταν ζώα, δέντρα ή φυτά.

Αρχινούσαν με το: έντρι και έντρι που κάμνει το γ'καρπό ν'του και συνέχιζαν με την περιγραφή. π.χ.

Είναι ένα μ'μιάλο έντρο με μιάλα φύλλα σα ν'τη ν'απαλάμη σ'σου και ψο μιάλα 'κόμη. Ο καρπός τρώεται και χλωρός και ξερός και έχομε πολλώ λογιώ άσπρα, μαύρα, καππαρά

η συκιά

Είναι ένα μιάλο έντρο με σιλιούνια μιλιούνια φύλλα σα ν'το δαχτυλάκι σ'σου και ψο μικρά, πράσινα που τη μια μ'πάντα και ασημιά που την'άλλη. Το μαξούλλι ν'του τρώεται όσι ωμές, μμα λατσωμένες και στη ν'αλάρμη

η ελιά

Σημείωση 2: Στη κατηγορία αυτή βάλλομε και τα παρακάτω: Ένας λέει ένα αριθμό και ο άλλος του απαντά ανάλογα και αν κάμει λάθος καταδικάζεται να κάμει τον γάδο, τον σκύλλο, τον πετεινό, κ.τ.λ.

Είναι και μια άλλη σειρά που οι απαντήσεις είναι χυδαίες και τις παραλείπω.

Ένα	–	Ένας είναι ο Θεός
Δύο	–	Δίκερο το βόϊ, ένας ο Θεός
Τρία	–	Τρισυπόστατη 'κκλησιά, δίκερο το βόϊ, ένας ο Θεός
Τέσσερα	–	Τέσσερα βυζιά τ'αελαΐ, τρισυπόστατη κκλησιά, δίκερο το βόϊ, ένας ο Θεός
Πέντε	–	Πέντε δάχτυλα το σέρι, τέσσερα βυζιά τα'αελαΐ, τρισυπόστατη 'κκλησιά, δίκερο το βόϊ, ένας ο Θεός

Έξη –	Έξη άστρα η Πούλια, πέντε δάχτυλα.....
Επτά –	Εφταπάρθενος χορός, έξη άστρα.....
Οχτώ –	Αχταπόϊ στο γυαλό, εφταπάρθενος.....
Εννιά –	Εννιά μήνες το παιϊ, αχταπόϊ στο γυαλό,.....
Δέκα –	Δέκα ρούες το σκροφι, εννιά μήνες.....
Έντεκα –	Έντεκα μήνες το πουλάρι, δέκα ρούες.....
Δώδεκα –	Δώδεκα μήνες ο χρόνος, έντεκα μήνες.....
Δεκατρία –	Δώδεκα οι μαθητές του κι' ένας ο Χριστός.

Γλωσσογυμνάσματα: Λίγοι μπορούν να τα πουν σωστά, όταν επαν - λαμβάνονται βιαστικά. Με τα μπερδέματα γίνεται του Κουτρούλλη το πανηγύρι από τα πολλά γέλια.

- Άσπρη πέτρα ξέξασπρη του ήλιου ξεξασπρότερη.
- Ηπεθύμησα ά φάω βραστά σκαστά κουτσά με τη βραστή σκαστή κουτάλα.
- Καπνός πενταπάγκαπνος.
- Όταν ήσουν καπετάνιος, πως ηποκαπετανεύτηκες;
- Φτου σκουληκομερμηγκότρυπα με τα μικρά σκουληκομερμηγκοτρυπάκια σου.
- Του γάρου η νορά ηξεφηκαροκουμποθηλυκώθηκε.
- Ο παπάς ο παχύς έφαγε παχιά φακή.
Γιατί παπά παχύ να φας παχιά φακή;
- Ο γιός του Ρουμπή του Κουμπή του Ρουμποκομπολοή ήπηε στη Ρουμπία τη Κουμπία τη Ρουμποκομπολοϊά να ρουμπέψει να κουμπέψει να ρουμποκομπολοέψει
Ηψάσαν 'το οι Ρουμπέοι, οι Κουμπέοι, οι Ρουμποκομπολοέοι
Ηρουμπέψα ντο, ηκουμπέψα ντο, ηρουμποκομπολοέψα ντο.

Το Τραούι (Κάθλιαντα) στη Κάλυμνο

Το τραγούδι στη Κάλυμνο λεγόταν σε τέσσερις γιορτές. Τα Χριστούγεννα, το Νέον Έτος, τα Φώτα και του Λαζάρου.

Τα παιδιά έβγαιναν ατομικά ή συντροφιαστά τις παραμονές και το ψαλλαν στα σπίτια και τα μαγαζά.

Μερικές φορές τη συντροφιά συνόδευε και ένα караβάκι για τα Φώτα και μια βηθανία για του Λαζάρου.

Η συγκομιδή ήταν πλούσια σε λεφτά και κεράσματα.

Ξεχώριζε του Λαζάρου και ειδικά στο Βαθύ, που γέμιζαν τα καλαθάκια με αυγά, κουλλουράκια, λαζαράκια και μυζηθράκια καμωμένα ειδικά από τους προνοητικούς βοσκούς μας.

Κοντά στα θρησκευτικά τραγούδια ελέγοντο και πολιτικά, σ - νήθως το νέο έτος και τα Φώτα, εμπνευσμένα από τα ηρωικά κατο - θώματα των Ελλήνων στους Βαλκανικούς πολέμους, στον πρώτο π - γκόσμιο πόλεμο, στα Μικρασιατικά γεγονότα και στην επανάσταση του 1922.

Θα περιοριστώ μόνο στα καθιερωμένα τοπικά τραγούδια, γιατί τα γενικά ακόμα τραγουδιούνται στη Κάλυμνο και στα άλλα μέρη της Ελλάδας, που κι' αυτά έχουν τα δικά τους τοπικά.

Το Χριστουγεννιάτικο

Αύτη είναι η ημέρα, όπου ήλθε ο Λυτρωτής
από Μαριάμ μητέρα, εκ Παρθένου γεννηθείς.
Άναρχος αρχήν λαμβάνει και σαρκούται ο Θεός,
Ο αγέννητος γεννάται εις την φάτνην ταπεινός.
Άγγελοι το νέον λέγουν εις τους μάγους και βοσκούς,
Ο αστήρ το θαύμα δείχνει, εις ποιμένας και σοφούς.
Και εις έτη πολλά.

Το Πρωτοχρονιάτικο

Ξημερώνει Νέον Έτος Βασιλείου εορτή
κ' ήρτα να σας χαιρετήσω με την πρέπουσαν ευχή.
Εύχομαι λοιπόν να ζήτε πολλούς χρόνους και ευτυχείς
Τον Βασίλειον τον μέγα να ' χετε συνδρομητή.

Όσους έχετε στα ξένα να δεχτήτε με καλό,
να σας δίνει ευτυχία τον Θεό παρακαλώ.
Χρόνια Πολλά

Των Φώτων

Ο μήνας έχει σήμερα πέντε Γεννουαρίου
κι' όλοι μας εορτάζουμε τα Φώτα του Κυρίου.
Όλοι οι παπάδες περπατούν και λεν τον Ιορδάνη.
Βοήθεια να έχετε τον μέγα Ιωάννη
στο σώμα και εις τη ψυχή και σε χαρά μεγάλη.
Εσχίσθησαν οι ουρανοί και βγήκε περιστέρι,
μα περιστέρι δεν ήτο, μόνο 'ταν τ' άγιο Πνεύμα
και τ' Άγιο Πνεύμα έφυγε να πα να μαρτυρήσει
ότι Χριστός βαφτίζεται, σ' Ανατολή και Δύση.
Κάτω στα Εροσόλυμα και στου Χριστού τον Τάφο,
εκεί δέντρο δεν ήτανε και δέντρο ν' εφυτρώθει.
Το δέντρο ν' ήτο ν' ο Χριστός κι' η ρίζα η Παναγία
και τα περικλωνάρια του ήταν η μαρτυρία,
που μαρτυρούσαν κι' έλεγαν για του Χριστού τα πάθη.
Εις έτη πολλά και του χρόνου να είστε καλά!

Του Λαζάρου

Παρακαλώ σας δόστε μου θέλημα ν' αρχινήσω
τον Λάζαρο να σας ειπώ να σας ευχαριστήσω.
Ο Λάζαρος ηπέθανε και πάλι ηνεστήθη,
μα δε γελούν τα χείλη του, γιατί πολλά ' φοβήθη.
γιατ' είδεν οφθαλμοφανώς το σκότος των δαιμόνων,
που τυρανούνται οι ψυχές αιώνω των αιώνων.
Κουτσούς, τυφλούς, ηγιάτρεψε, κουφούς και παραλύτους
και πάλι διά λόγου μας αδίκως ησταυρώθη.
Κάμε, κυρά, τη δωρεά, ότι ποθεί η καρδιά σου,
που σου ' παμε το Λάζαρο. Να ζήσου τα παιδιά σου.
Εις έτη πολλά.

Σημείωση : Το τραγούδι του Λαζάρου λεγόταν από το πρωί, ίσως γι' αυτό απευθύνεται στη κυρά, μια και ο νοικοκύρης θά' λειπε στη δουλειά.

Δοξασίες και διάφορα άηλλα

1. Το ψωμί, ο σταυρός, ο κύκλος με σταυρό προστατεύουν τον άνθρωπο από τα τελώνια ή στοιχειά.
2. Ο σαμιόμυθας (μολιντήρι) είναι πολύ φαρμακερός.
3. Ο κορνίλιος είναι πολύ φαρμακερός.
4. Το πάτημα της συλλοκατουρίας προκαλεί φούσκες.
5. Το φτύσιμο, το γαλάζο χάντρο, το σκόρδο, προφυλάσσουν από το μμάτζασμα.
6. Ο κουρκούτζαλλος κολλά καλά πάνω σου και για να ξεκολλήσει πρέπει να σε βάλουσι σε καυτό φούρνο.
7. Το σκότωμα φειδιού ή σαμιόμυθα, είναι ισοδύναμο με λο - τουρζά!
8. Ο καντηλασβέστης μέσα στο σπίτι σήμαινε καλά μαντάτα.
9. Όταν βουίζει το αφτί σου κάτι θα κούσεις.
10. Όταν σε τρώει το χέρι σου θα ψάσεις λεφτά ή κάτι άλλο.
11. Όταν φταρμίζεσαι κάποιος σε νεβάλλει.
12. Όταν νεπετά το μμάτι σου κάποιον θα δεις.
13. Όταν κακονεβάλλεις πρέπει να κουνηθείς που τη θέση σου ή να χτυπήσεις ξύλο και να πεις: «Κούφσα ν'νάνα η ώρα που με 'κούει».
14. Όταν χύσεις αλάτι, πρέπει να το μαξέψεις, γιατί αλλοιώτικα, όταν πεθάνεις, θα το μαζεύεις με τα μματόφλουά σου.
15. Η Τρίτη είναι χρουσουζική μέρα και δεν αρχινούσαν σοβαρές δουλειές.
16. Το Ψυχροσάββατο γυρίζουν τα τελώνια
17. Η ψυχή του πεθαμένου τριγυρίζει μέχρι να σαραντώσει.
18. Οι ψυχές των πεθαμένων έρχονται τις νύχτες και τρων από τα κόλλυβά τους.
19. Μετά τα φώτα εξαφανίζονται οι καλικατζάροι και αγιάζουν τα νερά.
20. ο ήλιος του Μάρτη είναι βλαβερός και πρέπει να προφυλάσσονται οι κόρες για να μη κάμουν παννάες στο πρόσωπο.
21. Όταν κακονεβάλλεις μπορεί να σε βρει κακό.
22. Ο ψαράς τώχει για χρουσουζιά όταν ανταμώσει παπά.
23. Ο ψαράς τώχει χρουσουζιά όταν ανταμώσει κάποιον και τον αρωτήσει που πάει ή αν πάει ψάρεμα.
24. Την αρσιχρονιά, πρώτη Σεπτεμβρίου, σπούσαν ρόδι ή κα - πούζα στην είσοδο του σπιτιού για το καλό γούρι. Αν κάποιος

- έμπαινε πρώτος σε ένα σπίτι έκαμνε το ποδαρικό.
25. Όταν έβλεπες ένα παιδί και το λιμπίζουσου, το φτούσες ή σ - λινωνες το δάχτυλό σου και το άγγιζες, για να μη το ματιάσεις.
 26. Για τους Σαββατογεννημένους, πίστευαν πως έπιανε το μάτι τους.
 27. Μπορούσαν να δέσουν τον γαμπρό και να μη μπορεί να εκπλ - ρώσει τα συζυγικά του καθήκοντα και έκαμναν διάφορα μαντ - κά για να προλάβουν το δέσιμο.
 28. Το πέταμα στη θάλασσα των σκουπιδιών από το φροκάλιμα εκκλησιάς έφερνε μπονάτσα.
 29. Η θρούμπα κόβεται με το κάρφωμα της πεντάλφα με μαυρ - μάνικο μαχαίρι, λέγοντας «εν αρχή ήν ο Λόγος και ο Λόγος ήν προς τον Θεόν», τρεις φορές.
 30. Το στόμα του γάτη είναι γανωμένο και μπορούσε να φάει από πιάτο. Όχι όμως ο σκύλλος. Ήτο μαγαρισμένος και το πιάτο έπρεπε να πληθεί και να ραντιστεί με αγιασμό.
 31. Το φάγωμα της ποντικιάς από το ψωμί προκαλούσε φούσκες στο στόμα.
 32. Αν έδερνες τον γονιό σου, το χέρι σου δεν θα έλιωνε ποτέ. Για να αποφευχθεί το κακό έπρεπε να ζητήσεις συγχώρεση και να σου πατήσει το χέρι σου.
 33. Το μουχλιασμένο ψωμί έκαμνε μαύρα γερά μαλλιά.
 34. Αν σου ζητούσε κάτι μια έγκυος και αρνιόσουν να της το δ - σεις, θα έκαμνες σσίστο (κριθαρακι).
 35. Όταν έκαμνες σταυρό με αργανιές ή άλλα κλαδιά και διά του σταυρού έπινες νερό από γουρνάκια στο βουνό, το νερό καθ - ριζε, χάρις στο σταυρό, και το έπινες άφοβα.
 36. Αν κάπου – κάπου κατάπινες ωμή καρδιά κουτσουφιού γιν - σουν δυνατός.
 37. Οι παράνυμφοι έπρεπε να 'χουν ζωντανούς και τους δυό γονείς των.
 38. Οι αρσενικοί προστάτες έφερναν το βάρος της προσβολής για το παραστράτημα της γυναίκας, της κόρης, της αδελφής.
 39. Την παραστρατημένη συνήθως την διαπόμπευαν. Κουβαλούσαν την κακομοίρα ανάποδα στο γάδαρο και την γύριζαν στους δρόμους με σφυριές, γιούχα, καμπανέλλια και ντενεκέδες.
 40. Το βγαλμένο δόντι το 'βαλλαν σε μια τρύπα στον τοίχο και έλ - γαν: «Να ποντικέ το γόντι μ'μου και δός μου άλλο σιερένιο, α πάω κάτω στο γ'γιαλό ά ρακχουνώ χαλίκια».

41. Για να αρχίσουν καινούριο τσουκκάλι, τό'βαζαν στη φωτιά με λάδι και το έτριβαν καλά με σσυλοκρομμύα κομμένη κάθετα στη μέση και μετά το ξέπλυναν καλά – καλά.
42. Για να κουνήσει ο αχινός τα χαλιά του τραγουδούσαν: «Είπε μ'μου ο βασιληάς α λάμνεις τα κουφά σου, γιατί θα ρπει με το ραβδί α σπάσει τα νεφρά σου».
43. Όταν έβλεπαν κουρούνα να πετά έλεγαν: «Κρα κουρούνα π - τσοκόλα, πεσ' τ'αντρός σου του Νικόλα, α σου πάρει πασο - μάκια ά πατείς στα σκαλουνάκια».
44. Όταν έβλεπαν κανένα μούπλιο ή κόρακα έλεγαν: «Καλό ν'αρνί στο στόμα σ'σου κι' εμείς καλά μαντάτα».
45. Όταν έβλεπαν κανένα ασκλούππι, κουνούσαν την ανοιχτή π - λάμη δεξά – ζερβά για να το βυθίσουν και, ενώ το πλησίαζαν για να το πιάσουν, τραγουδούσαν: «Κουκουβά τιρνόκολε πέντε πιθαμόκολε, σάρτα πάνω σάρτα κάτω, ψασ'το μποντικό και φάτο».
46. Στα πισπερίσματα, για να κρατούν τους μικρούς βουβούς και να μη διακόπτουν, έλεγαν: «Όψος μιλήσει και λαλήσει α φάει της κάτθας τα βυζά και του ποντικού τ'αφσά».
47. Όταν έπαιζαν τη κουκουμάρα έλεγαν: «Κουκχουμάρα μάρα μάρα και πό πάνω μια σουμάρα.....(δεν θυμάμαι το υπόλο - πο).
48. Όταν έπαιζαν «τα παλιά παλιά παπούτσα» έλεγαν: «'Ηρτε ν'έννας που τη μ'Πλάτη κι' ηλουτούργα μεσ' στ'αμπάρι. Τα παλιά – παλιά παπούτσα τα καινούρζα ξεμπλαστούρζα».
49. Όταν έπαιζαν τα «μάνταλα σάνταλα» έλεγαν: «Μάνταλα σ - νταλα πόσα είναι;»
50. Όταν έπαιζαν την «απότριχα» έλεγαν: «Απότριχα τις δώδεκα και από τις δεκαπέντε πάσιν' ούλα κάτω.Φτου μια, φτου τζό, φτου τρείς».
51. Όταν έπαιζαν τα «πόσα άστρα έσει ο ουρανός» έλεγαν: «Πόσα άστρα έσει ο ουρανός; - Πέντε κι' ένα – Κατέβα πάρε με και μένα»
52. Έπαιζαν και το εξής παιχνίδι. Κρατούσες την αναπνοή σου μέχρις ότου πεις με ρυθμό: «Ψος είναι άξος να το πει εννιά φορές με το χ' χαβά λουκάνικο, λουκάνικο,.....»
53. Τα δάχτυλα του χεριού στα Καλύμνικα: Τούρκος – μέγας, Εβραίος, δείχτης, Γιακουτής – μέσος, Παναγιά- παράμεσος, το παιί – μικρός

Τα γουλιασμένα

Εχτός από τις διάφορες συζητήσεις, τα παιχνίδια, τα χωράκια και τα παραμύθια, στα πισπερίσματα, ταχτικό συμπλήρωμα ήσαν και τα γουλιασμένα, δηλαδή ιστορίες για φαντάσματα λογής-λογής και υπερφυσικά σημάδια.

Οι άνθρωποι της εποχής εκείνης ζούσαν πιο κοντά στη φύση, ήταν ποιο θρησκόληπτοι, κατά κανόνα δεισιδαίμονες, και, ποιος πολύ, ποιος λίγο, πίστευαν στα φαντάσματα.

Στην αδυναμία τους να εξηγήσουν φυσικά φαινόμενα, τα απίδιδαν σε καμώματα υπερφυσικών δυνάμεων και ιστορούσαν γεγονότα που είδαν και έζησαν, αλλά ήσαν γεννήματα της ίδιας της φαντασίας των, ή που άκουσαν κάποτε, και ο καθένας πρόσθετε και το δικό του, σύμφωνα με τις ικανότητες και τα γούστα του, για να κάμει την αφήγηση συναρπαστικότερη, ή από καμώματα άλλων που ήθελαν να πειράξουν και να φοβίσουν και σκάρωναν διάφορα πειράγματα.

Οι μεγάλοι, δικοί και ξένοι, ασυνείδητα προετοιμάζαν τα παιδιά ψυχικά. Για να τα περιορίζουν και να τα καθησυχάζουν, ώστε να μη τους ενοχλούν και τους ανησυχούν, είχαν πρόχειρες τις φοβέρες τους. Θα σε φάει το βαβάϊ, θα σε πάρει ο αράπηγ ή ο καζανάς και βάλει και βάλει.

Μπορούσες να μην πιστέψεις τους γονιούς σου, τους μεγάλους; Πώς να μην πιστέψεις, όταν άκουες ηλικιωμένους και σοβαρούς ανθρώπους να διηγούνται ιστορίες για ασπροφόρες, μαυροφόρες, κλομοίρες, στρίγλες, σκρόφες, αράπηγες, γιαλλούες, τελώνια, δαιμόνια, πισσίτες, αερικά, μματιάσματα, γκιξίματα;

Μπορεί να μην τα πιστεύαμε πέρα για πέρα, αλλά έκαμναν την ενέργειά τους κί' άφηναν κάποια ερωτηματικά και αμφιβολίες. Μπορεί να τα απέριπτες σαν παράλογα και εξωφρενικά, αλλά σ'έκαμναν να σκέφτεσαι και λίγο πολύ να φοβάσαι όταν περνούσες νύχτα σκοτεινή από κανένα γουλιασμένο μέρος. Γουλιασμένα ή στοιχειωμένα μέρη υπήρχαν πολλά. Τα νεκροταφεία, μέρη που σκοτώθηκαν ή πέθαναν άνθρωποι μοναχοί τους, οι κακοθανατισμένοι, οι αμεταλάβωτοι. Όσο και να μην πίστευες σ'αυτές τις δοξασίες επιδρούσαν και σου χαλούσαν την ψυχική σου αρμονία και σου προκαλούσαν ανομολόγητη ανσυχία και φόβο.

Παρ' όλα αυτά, μας άρεσε να ακούμε τα γουλιασμένα, γιατί μας συνάρπαζαν οι αφηγήσεις που μας προξενούσαν ρίγη, μερμηγκιάσμα-

τα και μούδιασμα σ'όλο το κορμί και μια αίσθηση σαν να σηκωνόταν το δέρμα, οι τρίχες της κεφαλής σου και σαν να σου'ριχναν στη ραχ - κοκαλιά νερό κρύο.

Το περιβάλλον του Βαθύ, όπου έζησα τα πρώτα μου χρόνια, υποβοηθά στη δημιουργία μιάς τέτοιας ψυχολογικής κατάστασης.

Πανύψηλα βουνά αριστερά και δεξιά, πυκνό σκοτάδι, χωρίς κ - νένα παρήγορο φως, αραιά και που τα σκοτεινά σπίτια, άκρα σιωπή που τη διέκοπταν το βουητό του αέρα και οι ξαφνικές φωνές του γκ - ώνη και της κουκουβάγιας, οι χοντρορίζες ελιές, που'μοιάζαν με π - λώριες κλαοφόρες, θέλεις δε θέλεις σε υπόβαλλαν και προετοίμαζαν τη φαντασία σου να δεχτεί και να δημιουργήσει παραστάσεις.

Πώς να πας στο σπίτι σου, ύστερα από ένα τέτοιο πισπέρ - σμα, όταν είχες να περπατήσεις μεγάλη απόσταση, σε ένα τέτοιο φ - σικό περιβάλλον; Θα'πρεπε να σε συνοδέψουν ή τουλάχιστο να βγουν έξω και να σε ενθαρρύνουν με τις φωνές τους, μέχρι να φτάσεις στο σπίτι σου.

Θα παραστήσω μια δική μου περίπτωση, για να γίνω ποιο καλά αντιληπτός.

Θα'μουν περίπου δώδεκα χρονών. Μέναμε στην Πόθηα και όποτε εύρισκα ευκαιρία, έπαιρνα το δρόμο για τον αγαπημένο μου Βαθύ και έμενα με την μεγάλη μου αδελφή Ελένη, που τότε έμενε στον καφενέ του Ζαΐρη, του πεθερού της.

Μια βραδιά μας ξύπνησε ο δάσκαλος ο Φελλάς μαζί με την π - θερά του, γιατί φοβόταν να'ρτει μοναχός του, και μάλιστα λέγανε πως ήθελε συντροφιά ακόμη και σαν έβγαινε τη νύχτα για ανάγκη του. Με ξύπνησαν λοιπόν για να πάω στη Νομικούαινα, να ξυπνήσω τον κ - φετζή, τον πάρβα Γιάννη το Γατάνη, και να μου δώσει οινόπνευμα για να πάρουν βεντούζες και να τρίψουν την άρρωστη πρωτοκόρη τους.

Από ντροπή να ομολογήσω τον φόβο μου και από σεβασμό, γιατί υπήρξε δάσκαλός μου, δέχτηκα να πάω.

Για να πας όμως στον Πλάτανο ο δρόμος περνούσε από τον Μαύρο Κήπο και το Στένωμα, δηλαδή από τα πιο στοιχειωμένα μέρη του Βαθύ. Πάμπολλες ιστορίες είχαμε ακούσει στα πισπερίσματα και προ παντός τις νύχτες στο λετρί, όταν νυχτοξημερώνονταν για να 'λέσουν τις ελιές. Μαύρες σκρόφες, μαυροφόρες, ασπροφόρες, κ - βαλλάρηδες κ.ά. έπαιρναν μέρος στις ιστορήσεις.

Όσο πλησίαζα προς το Μαύρο Κήπο τόσο και μεγάλωνε ο φόβος. Με σταυρούς, άγιος ο Θεός, δόξα πατρί, πατερημούς και π - στεύους, έκαμα κουράγιο και ξεπέρασα το κακό πέρασμα, χωρίς να

γυρίσω αριστερά μου και χωρίς να βγάλω μιλιά. Η δοξασία ήτο ότι μπορούσε να στραβώσει ο λαιμός σου, να ξεραθείς σα τη γυναίκα του Λωτ και να σου πάρουν τη φωνή σου τα στοιχειά. Έφτασα στον προορισμό μου, ξύπνησα το Πάρβα Γιάννη, αγόρασα το σπίρτο και γύρσα πίσω. Όταν πλησίασα προς το Στένωμα μ'έπιασε ένα φόβος και μια τρομάρα, που στάθηκε αδύνατο να προχωρήσω. Μπήκα αριστερά στα αμπέλια, έκαμα ένα μεγάλο γύρο και βγήκα πάλι στο δρόμο, αφού ξεπέρασα τις κακοτοπιές, και πήγα στου Φελλά και αμέσως τράβηξα για το σπίτι. Φαίνεται πως δεν φαινόμεουν καθόλου καλά και η Ελένη μου μου'καμε βραστικό, μου'βαλε μέσα και λίγο κονιάκ, για να συνέλθω και να πάω για ύπνο.

Γουλιασμένες ιστορήσεις υπάρχουν πολλές και ενδιαφέρουσες και θα μπορούσαν να γεμίσουν τόμους ολόκληρους. Θα αναφέρω μερικές για δείγμα.

Όταν ήμουν 8 – 9 χρονών μέναμε στις Καλίτσαινας, κοντά στη Παναγιά τη Θωμάινα*, και σε καμιά πετριά διάστημα, στις Μελαϊνας, έμεναν ο φίλος και συνομήλικός μου Πέτρος Κυπραίος. Ένα απόγευμα ακούσαμε φωνές και έτρεξα να δω τι γίνεται. Όταν μπήκα στο κατώφλι βλέπω τον Πέτρο ξαπλωμένο ανάσκελλα καταμεσής του σπιτιού, αναισθητο και να τρέχουν αφροί από το στόμα του. Τρέξαμε στο Μετόχι, νομίζω με τον αδελφό του τον Στέφανο, και φωνάξαμε τον παπά.

Ύστερα από τον αγιασμό και τα ξόρκια, όταν ο Πέτρος συνήθε μας διηγήθηκε ότι, όπως ερχόταν από το Μετόχι, σε ένα σημείο του Κλαστανιού, άκουσε θόρυβο πίσω του και όταν γύρισε το κεφάλι του είδε να τον ακολουθεί ένας καβαλλάρης. Κοντοστάθηκε ο Πέτρος για να προσπεράσει ο καβαλλάρης, κοντοστάθηκε κι' εκείνος, ξεκίνησε ο Πέτρος, ξεκινά κι' εκείνος, επιταχύνει το βήμα του ο Πέτρος, το ίδιο κι'εκείνος, το βάζει στη τρεχάλλα ο Πέτρος, τρεχάλλα κι'ο καβαλλάρης, και όταν έφτασε στο σπίτι τους, μόλις πέρασε το κατώφλι έπεσε κάτω χωρίς να προλάβει να πει λέξη.

Στο σημείο που λέει ότι είδε τον καβαλλάρη, σε μια σχισμάδα του βουνού, δεξιά, δίπλα σε μια βελανιδιά, είχαν κάψει τα ρούχα του γέρο Χαραλάμπου του Κοπανέζου, που τον είχαν βρει πεθαμμένο στο σπήλιο του αμπελιού του και γι'αυτό θεωρούσαμε το μέρος στοιχειμένο.

* Παλιό εκκλησάκι της Ζωοδόχου Πηγής, στο Κλαστανί του Βαθύ. Ονομάστηκε έτσι επειδή γιορτάζει του Θωμά.

Στην οικογένεια αυτή, και άλλα μέλη της έλεγαν πως είδαν στο -
χειά. Ένας από τους αδελφούς του Πέτρου, ο Στέφανος ή ο Νικόλας,
στο πηγάδι του Βουτσανιού, ηγγίστηκε από το ζώπιο του πηγαδιού.

Η αδελφή της μάνας τους η Ευφημία η Υψηλλιά, η μαμμή, π -
γαινε από το Βαθύ στη Πόθηα και σε ένα μέρος, μετά την Πάνω Πηγή,
βρήκε ένα μωρό παιδί. Το σήκωσε στα χέρια της, έβαλε μερικές φωνές
για τη μάνα του μωρού, μήπως είχε πάει για ανάγκη της, και, όταν δεν
πήρε απάντηση, συνέχισε το δρόμο της με το παιδί στην αγκαλιά.

Όσο προχωρούσε η Υψηλλιά, τόσο και ένοιωθε το παιδί να
βαραίνει, ώσπου έφτασε στο σημείο να μην αντέχει το βάρος του.
Αναγκάστηκε να το ακουμπήσει χάμω για να ξεκουραστεί και μόλις το
ακούμπησε κάτω το παιδί μεταμορφώνεται σε πειρασμό, αφήνει μια
πορδή και τραβά ίσα κάτω τη λαγκαδιά, που από τότε πήρε το όνομα
«της Υψηλλιάς το λαγκαϊί».

Λέγεται επίσης το εξής γουλιασμένο. Κάποιος Χωριανός μηχ -
νικός, όταν έφτασαν στη Κάλυμνο από το ταξίδι, θά'ταν κοντά μεσ -
νυχτα. Δεν είχε την υπομονή να περιμένει το ξημέρωμα και ξεκίνησε
μοναχός του για το Χωριό.

Σ' όλο το δρόμο μέχρι το γεφύρι στη Πλατζόστρατα δεν αντ -
μωσε ψυχή. Από μακριά βλέπει τον Ηλία τον Ξεπαραλυμένο και του
φώναξε να τον περιμένει. Ο Ηλίας κοντοστάθηκε και παντούριζε, σαν
να τά 'χε κοπανήσει για καλά. Πήγαιναν δίπλα- δίπλα και του μιλούσε
ο μηχανικός, αλλά δεν έπαιρνε μιλιά. Όταν έφτασαν στο μύλο του
Φραγκούλια ο Ηλίας σαρτάρησε τον τοίχο, και ο μηχανικός, νομίζ -
ντας ότι θα πήγε για ανάγκη του, τον περίμενε. Όταν είδε πως αργο -
σε του φώναξε και όταν δεν πήρε απάντηση έφυγε και πήγε στο σπίτι
του. Χτύπησε την πόρτα, ξύπνησε και του άνοιξε η γυναίκα του, και,
μετά τα καλωσορίσματα, τον ρώτησε γιατί δεν περίμενε να ξημερ -
σει μόνο πήρε το δρόμο μοναχός του τέτοια ώρα. Εκείνος της λέει ότι
κοντά τον μισό δρόμο είχε παρέα τον Ηλία.

Η γυναίκα σαν τ'άκουσε άρχισε να σταυροκοπιέται και να τρ -
μει. Ο άντρας τά'χασε για το ξαφνικό πάθημα της γυναίκας του και
προσπάθησε να τη συνεφέρει. Όταν καμμιά φορά γαλήνεψε η γυναίκα
κοιμήθηκαν και το πρωϊ του φανέρωσε ότι πριν κάμποσο καιρό, ένα
πρωϊ, βρήκαν σκοτωμένο τον Ηλία στο γεφύρι της Πλατζόστρατας.

“Εικόνες οικογενειακής ζωής” του Θεόφιλου Καζούρη

*Β. ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΣΤΑ
ΚΑΛΥΜΝΙΚΑ*

Επισημάνσεις (του Παντελή Η. Καμπούρη)

Σε μια εποχή που πλήθαινε η αγραμματοσύνη, που δεν υπή -
χαν κινηματογράφοι, φωνογράφοι, ραδιόφωνα και τηλεόρασες, ύστ -
ρα από τον κάματο της ημέρας, τα παιχνίδια στη γειτονιά, στην αυλή
και τα καφενεία, η κύρια πηγή ψυχαγωγής ήσαν οι οικογενειακές
συγκεντρώσεις, τα πισπερίσματα.

Πότε στο ένα σπίτι και πότε στο άλλο μόνιαζαν οι γείτονοι να
πισπερίσουν δυο τρεις ώρες, και να πάσι νωρίς για ύπνο.

Ύστερα από τη συζήτηση για τα νέα της γειτονιάς, και παρά
πέρα, άρχιζε το κύριο και ουσιαστικό μέρος της συγκέντρωσης.

Αν υπήρχε συνέχεια από κάποιο βιβλίο, ο αναγνώστης της σ -
ντροφιάς συνέχιζε το διάβασμα από όπου είχε σταματήσει την πρ -
ηγούμενη φορά. Ο αναγνώστης, που συνήθως ήταν ο πιο γραμματ -
ζούμενος της συντροφιάς, κάπου – κάπου σταματούσε το διάβασμα
για να επεξηγήσει το νόημα της περικοπής, για όσους δεν καταλάβα -
ναν τη γλώσσα του βιβλίου.

Τα βιβλία ήσαν λιγοστά και κυκλοφορούσαν δανειστικά από
χέρι σε χέρι και από γειτονιά σε γειτονιά.

Συνηθισμένα βιβλία ήσαν ο δεκαπενταετής πλοίαρχος, το
λάβαρο του Εικοσιένα, η ωραία του Πέραν, η Κασσιανή, ο καπετάν
Τσακκιρζής, ο Κουταλιανός κ.ά.

Όταν ο αναγνώστης ήταν καλός σε συγκινητικές ερωτικές ή
πατριωτικές σκηνές, δεν ήτο παράξενο η δακρύβρεχτη σιωπή του
ακροατηρίου να διακόπτεται από μερικά νελητζάσματα. Σε κάτι τ -
τοια σημεία, κατά κανόνα, το ανάγνωσμα διεκόπτετο για την επόμενη
συνάντηση.

Αν δεν υπήρχε βιβλίο, τότε ο λόγος δινόταν στον παραμυθά ή
παραμυθάς της παρέας.

Μερικοί είχαν το προσόν να κατασκευάζουν στη στιγμή τα π -
ραμύθια τους ή να συνδέουν το ένα παραμύθι με το άλλο, σαν μια
ιστόρηση και μπορούσαν να κρατούν σε ενδιαφέρον, περιέργεια και
αγωνία το ακροατήριό τους για βδομάδες και μήνες ακόμα.

Η αφθονία και η ποικιλία των παραμυθιών είναι ανεξάντλητη,
αλλά οι καλοί παραμυθάδες ήσαν λόγοι και περιζήτητοι.

Χωρίς να διεκδική τον τίτλο του καλού παραμυθά, θα διηγηθή

μερικά παραμύθια κάμνονταν χρήση της Καλύμνικης διαλέχτου και κατά την εξήγηση της διήγησης θα προσπαθήσω να μεταχειριστώ π - ροιμίες, ρητά ή Καλύμνικα καταλότζα.

Είναι εύκολο γράφοντας να πετάς κάπου – κάπου και λίγες ή πολλές Καλύμνικες λέξεις ή ακόμα και φράσεις, αλλά είναι πολύ δύσκολο να ιστορήσεις στα Καλύμνικα, μμα να τα λες σωστά ή, όπως λέμε, Βατσώτικα ή σσέτθα Κοκχολαρζανά.

Ζητώ συγνώμη από τους Ποτσανούς και να με συγχωρούν, μμε τα Καλύμνικά τους είναι αφύσικα, βιασμένα, μπασταρδεμένα. Είναι ,να πούμε, σαν εμένα, που κοντεύω τα χρόνια του Χριστού στην Αμερική και μιλώ και γράφω τη γλώσσα, αλλά όταν ανοίξω το στόμα μου να μιλήσω μ' αρωτούν από ποια πατρίδα είμαι.

Είναι φυσικό με το ανακάτεμα, τα σχολεία και τους γραμματιζούμενους, τα Ποτσανάκια μας να μην άκουσαν τα Καλύμνικα σαν φυσική μητρική τους γλώσσα. Όπως είναι φυσικό οι δικοί τους, για διάφορους λόγους, να απόφευγαν ή να μη ενθάρρυναν τη χρήση τους και να τα μπόδιζαν, διορθώνοντάς τα με τις ανάλογες λέξεις της καθ - ρής ελληνικής γλώσσας. Όταν δεν τη μικρομάθεις τη γλώσσα, ύστερα είναι δύσκολα, ενώ όταν τη μικρομάθεις δεν τη γεροντοξεχνάς.

Θα προσπαθήσω να την αποδώσω, όσο μπορώ πιο φυσικά. Αν κάμω λάθη ή λάθη από παράλειψη, έχω το ελαφρυντικό, ότι την Κάλυμνό μας την έζησα από κοντά πριν πενήντα πέντε σχεδόν χρόνια.

Συνήθως ο παραμυθάς άρχιζε με το καθιερωμένο εισαγωγικό: «Κότσινη κλωστή βαμμένη στην ανέμη ν' τυλιμένη, δος της κλώτσο μπάτσο ν'αρσινήσει τη γ'καλή μ'μας συντροφιά α τη γ'καλησπερ - σει». Καλησπέρα σας!

Από το περιεχόμενο του εισαγωγικού αυτού φαίνεται ότι οι νοικοκυρές μας δεν άφηναν την ώρα του πισπερίσματος να πάει αν - νά, αλλά έβρισκαν την ευκαιρία να κάμουν καθιστικές δουλειές, το - νούκλα, ανέμη, πλέξιμο, αργάρτι, ράψιμο, παννιά για τις κουρελλούες κ.ά.

Ο παραμυθάς αρχινούσε και με το εξής:

«Μια φ'φορά κι' ένα γ'καιρό κάμνα οι ποντικοί χορό κι'ηκαλέσα μ'με κι'εμένα μακαρούνια τσουκνωμένα».

Για να εξασφαλιστεί η σιωπή της μικρομαρίδας ελέγετο κι' αυτό το προεισαγωγικό.

«Όπος μιλήσει και λαλήσει α φάει της κάτθας τα βυζά και του ποντικού τ'αφσά».

Αν καταλάβαινε πως με μόνο αυτά δεν θα τα συγκρατούσε, πρόσθετε ακόμα: «ένα γ'καζάνι έμπζο, ένα τσουβάλλι κουρκουτζά - λους, ένα γ'κοφίνι σισσυλίτζα και σαμιομύτθους» και ό,τι άλλο του κ - τέβαινε στο ν'νου ν'του. Που να ' νοίξουν το στόμα τους τα κακόμοιρα τα παιδιά.

Σημείωση Αναγνώστηριου

Ορισμένα ίσως από τα παλιά παραμύθια, όπως «Οι Τρεις Σπανοί» αλλά και «το Γιαννάκι» για παράδειγμα, δεν είναι πάντοτε σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις. Ήταν ά - λωστε αφηγήσεις και ακούσματα αλλοτινών καιρών, τότε που οι άνθρωποι βίωναν διαφορετικές από μας κοινωνικές, οικονομικές και πολλές φορές πρωτόγονες καταστάσεις. Ωστόσο, δεν παύουν και αυτά, ως λαογραφικό υλικό, να παρουσιάζουν το δικό τους ενδιαφέρον.

Ο γέρος και η γριά.

Ταλοιπονί, μια φ'φορά, κί ένα τζαιρό, ήτο ν' ένας έρος και μια γιρζά. Ηζούσασι γ'καταμόνασοι τους φτωσικά, μμε γαπ - μένα και μήτε παιτζά, μήτε σουλλιά, που λέει ο λος.

Κεια που ηγορπατούσε ν'ο έρος μια μ' μέρα, με το ραβδί ν'του σσυφτός και καμπουρζασμένος, σουρδίζεταί ένα μ'μαϊάκι. Ήσσυψε, ήψασέ ν'το και μπηρδές υρίζετ πίσω και πάει κατασκα - ταρισμένος στη γ'γιρζά ν'του. Η υναίκα, όντα ν'το ν'είε μ'που ύρ - σε τσα γλήγορις, ηφοήθηκε ν'αμίλλα ήπαθε ν'τίποτις. Ήπηέ ν'του το σκαμνί α κάτσει και λέει του:

-Καλέ, ήντανε μ'πλειό 'φτο ν'το κάωμα; Άρρωστος είσαι μαθέ;

-Καλέ, ε ν'είμαι άρρωστος μόνο ν'να, κεια που ηγορπάτου, ήβρα ένα μ'μαϊ και κάτσε στο πεζούλι α ούμε ήντα μ'που α το κάμομε.

Ήκατσε γ'κι η καλή σου υναίκα και αντάμα ησσέφτο - ντο ήντα μ'που α γοράσουσι. Σε λλιο λέει η γιρζά:

-Καλέ, α πάρομε καραμέλλες α γλυκαθούσι μια ουλιάκι τα μέσα μας.

Σκίτσο Θ. Καβάσιλα

Ο έρος, που σα ν'να μη ν'του καλόρεσε ν'η ιδέα, λέει της:

-Έλα του νου σου υναίκα. Γλυκές κι' όμορφες είναι ν' οι καρ - μέλλες, μμε, κακόμα, κολλούσι στα γότζα. Εγώ λέω α γοράσομε γ'καρυτζα.

Ε ν' ήτο γ'κόμη α ξετελέψει τη γ'κουβέντα ν'του καλά - καλά και λέει του:

-Άντρα μου, άντρα μου, ήχασές τα μαθές τα μυαλά σου, είτε έσεις μαϊτζά του πεταμάτου; Ε σσέφτεσαι πλειό, πως πάνω που τα μισά τω γ'καρυτζώ είναι τσόφλια, χωρίς α λααρζάσομε ν'τα κουφά. Να πλειό σσέψη α πλερώσει μαϊτζά για φρόκαλα.

Ο καλός σου άθρωπος, που ησυσσαινούντο τη γκρίνια και τη λ'λογοδιάρροια, ησυφώνησε ν'αντάμα της και λέει της:

-Ετότες α βρούμε γ'κάτι, που α μη ν' έσει τσόφλια και α μη γ'κολλά στα γότζα.

Κεια που ησσέφτουντο κι' οι τζο τους τονιέται πάνω με φρ - τσο η γιρζά και λέει:

-Ήβρα το, ήβρα το!

-Ήντα' ναι μ'πάλι πού'βρες, καμμιά κουμουσιόνα;

-Καλέ, να! Α γοράσομε λ'λαχανίες.

-Λαχανίες; Μπα τθυμητικό!

Σα ν'να μη ν'του καλοέμιζε το μμάτι, μμε έλα πάλι που οι λαχ - νίες μήτε κολλούσι στα γότζα, μήτε έχουσι τσόφλια; Είσε δ'δίκιο η γιρζά του. Τα σωστά-σωστά, α πούμε γ'και του στραβού το δίκιο.

Ηγοράσασι, ν'ταλοιπονί, τις λαχανίες, ημαερέψασι ν' τα φύ - λα, ηβάλασι μ'πόλικο γ'καλύμνικο λ'λαάκι, λεμόνι, αλάτσι, κι' ηφ - ασι γ'καλά - καλά κι' ηδροσιστήκασι ν' τα μέσα τους. Ήψασι μ'πο πάνω και το λαχανόζουμο ρτυμένο, α μη μ' πάει του κάκου.

Με τα γουλιά που ηπερισσέψασι, για να μη χ'χαραμήσου ν'το μαϊ ν'τους, ηκάμασι ν'ένα γ'κρασθαάκι.

Ήμπαινε μ'πάνω ο έρος ε ν'ηβούλλα, ήμπαινε μ'πάνω η γιρζά ε ν'ηβούλλα, ήμπαινε μ'πάνω ο τάδε ε ν'ηβούλλα, ήμπαινε μ'πάνω ο δείνα ε ν'ηβούλλα, ήμπε μ' πάνω ένα μ'ποντικάκι ήσκασε ένα ροζι, με το μπαρδό, κι' ηβούλλησε ν'το κρασθαάκι.

Ούτε γω ήμου γ'κειά, ούτε και σεις α το πιστέψετε.

Ο Μαστρομανώλης

Μια φορά, κι' ένα τζαιρό, ήτο ν' ένα αντρόυνο. Α τους γαφτ - σουμε μ'Μανώλη και Μαρία, μαγάρι κι' ε' ν'έσει ψό ' μορφα ονόματα στο γ'κόσμο.

Καλόκαρδοι αθρώποι, πονόψυσοι και θεοφοοούμενοι, ηζούσασι μ'μια χ'χαρά.

Ε' ν'είχασι μ'μαϊτζά μμε ήτο μ'πλούσιοι στη ψυσή. Πού α κο - σεις μαλλώματα και κλάματα. Όλο έλιο, τραούι και τροπάρζα. Χαρώ πως έ ν'ήτο γ'κι'άλλο γ'καένα ψο ητισμένο ζευγάρι. Μόνο που καμ - μιά β'βολά ηβαρζονεστενάζασι μ'πού ο Μιαλόχαρος έ ν'τους ηχάριζε μ'πλειό και κεινώ τουλάσιστο ν'ένα μ'παιάκι, ά πονεστήσει το μ'πατ - ρα ν' του, είτε τη μ'πετθερά ν'του, ά εμίσει το σπίτι ν'τους και ά τους σφαλίξει τά μ'μάτζα, όντα θ'θα ρτεί η ώρα η καλή.

Ο Μανώλης μας, τά που τα λέμε, σα ν'να μη ν'τα πολυγάπα τα γράμματα. Ότι που πέρασεν' τα «ία» και τη ν' «οικογένεια Σταθά» κι' ύστερις ηξεσκόλησε.

Ο αφέντης του ηβάστα ν'τό' μπου' κοντά ά μάθει μπάρι μου μια ν'τέχνη, ά ενεί άθρωπος και ά ξεφύει που τη θ'θάλασσα. Ήξερε ν'ο πατέρας τη μ'πίκρα και το γ'καμό ν'της θάλασσας, αφού ήτο μ'πατός του σφουγγαράς και έ ν'ήθελε γ'και το παιϊ ν'του ά τραβήξει όσα ητράβηξε ν'η αφετζά του.

Έ ν' ήχασε γ'καθόλου καιρό και ο Μανώλης μας πάει, καλή ώρα, στου Κωτακιού ά μάθει τη μ'παπουτσοσύνη.

Κείνα τα χρόνια φτη η τέχνη είσε μ' πέραση, γιατί ούλοι ηκ - ννασι ν'τα παπούτσα τους στο μάστορη. Έν' είσε ν'έτοιμα παπο - τσα ά γοράσεις,σά γ'καλή ώρα τώρα.

Ο Μανώλης, ταλοιπονί, μπορεί ά μη ν'ήτο μ'προκομμένος στα γράμματα, μμε στη ν'τέχνη ηπρόκοβζε μια χ'χαρά! Στο πί και στο φί ήμαθε ά κάμνει και ά κερώνει σπάους. Η γουρουνότριχα το ν'ηδυσκ - λεψε μιάουλιά, μμε ήμαθέ ν'τη γ'και φτή. Έ ν'ηβόλει! Γράμματα ήτο μ'μαθέ και φτά;

Με τη ν'όρεξη μ'πού'σε ν' ο Μανώλης έ ν'ήρζησε ά βάλλει μπ - ούλλια και μεζοσόλες. Ήτο γ'καματερός και ασβέρτος και το Κωτάκι ηγάπα ν'το γ'καλά, μόνο που έ ν'το ν'ηπλέρωνε. Τότες καένας μαστ - ρης ε' ν'ηπλέρωνε ν'τα μαστορόπουλλά του. Η πλερωμή τους ήτο μ'που ημαθένασι ν'τη ν'τέχνη και τα χαλουβαλίκια που τους ηδώνασι οι μουστερήες, όντα ν'τους ηπηαίνασι ν'τά παπούτσα στα σπιτζα.

Πότε μισό φράγκο, πότε ιταλικό και πότε δεκάρα, ο Μανώλης μας ήτο ν'ούλο χ'χαρζηλικωμένος και δε θά 'ργούσε που θα μάθαινε ν'τη ν'τέχνη γ'και να ενεί ξεφτέρι.

Μμε όπως το λέει και το καταλόϊ : «Άλλα μελετά το βόϊ κι' άλλα κάμνει ο ζευγάς». Εμείς καλαντάρομε ά κάμομε φτό, ά κάμομε γ'κείνο, μμε ο Μιαλόχαρος κάμνει το'ικό ν'του.

Μπριχού ά τριτώσει το χ'χρόνο στη ν'τέχνη, χάννεται ο πατ - ρας του Μανώλη. Κοντά στο ξεσκόλασμα, πάνω στο λεβάρισμα, ήπ - ρέ ν'το το συλλόψαρο, ανοιχτά στο γ'κάβο σ'Σίερο ν'της Κρήτης.

'Ηπόμεινε, που λέτε, το Μανωλιό μ'μας αρφανό, μ'νάνα γ'και αερφή ά προστατέψει. Τέχνη θ'θα λαάζομε ν'τώρα,, είτε ά ζήσομε ν'το σπίτι;

Ηπαράτησε ν' τη ν'τέχνη ν'το καλό σ'σου παιί και τσουρμαίρνει μούτσος με το γ'καπετά Παντελέο.

Με το πρώτο ν'ταξεί ο καπετά Παντελής ηγάπησέ ν'το σ'σά μ'παϊί ν'του, επειδής ήτο γ'καματερός και ασβέρτος στις δουλειές του καϊκιού, που ε ν'έχουσι ξετελεμό.

Κάθε χρόνο μ'πού λέτε, ήδωνέ ν'του ένα καλό ριγάλο, παρά πάνω που τη μ'πλερωμή ν'του.

'Όντα ν'ημιάλωσε ν'ο Μανώλης, ημιαλώσα γ'και τα βάρητά του. Η αερφή ηλεφτέρεβζε γ'κι ήηρεπε ά τη σπιτώσει και ά τη μ'προικίσει, και το καλό σ'σου παιί ητσούρμαρε μ'μηχανικός.

Ο Μανώλης ήβζε μ'ματζώρος και κάθε χρόνο οι καπετανέοι ηβγάλλαντο στο ικάντο. Ψο καλά ηθέλασι ν'το Μανώλη που το ν'Νικ - λα το μ' Μίχα και το μ'Μιχάλη το γ'Κίτσο, πού ' το ν'τά πρώτα νούμε - ρα, κι' ας ήτο γ'και κουτσοί, επειδής ο Μανώλης ήτο ν'νέος, ασβέρτος και ψυσή μαλακιά, σά ν'τη ζύμη.

Ηγόρασε δ'δίπατο σπίτι ν'της αερφής, ημομπιλλάρησέ ν'τη μια χ'χαρά, ήδωκέ ν'της πό πάνω σίλιες λίρες κι' ηκαλοπάντρεψέ ν'τη.

Με το γ'γάμο της αερφής ηξετελέψασι γ'και τα ικά του προξ - νιά με τη ν'αρμαστή ν'του, το όμορφο Μαριάκι, τη γειτόνισσά ν'του. Τώρα, βλέπετε, που ηχάλασε ν'η αμπασσά, ήρτε ν'το νεπέτι ν'του.

Τα χρόνια κείνα οι αθρώποι ηζούσασι μ'με το φιλότιμο. Ο κάθε ένας ηπαντρέβζετο με τη σ'σειρά ν'του. Πρώτα το αδύναμο μ'μέρος, οι κόρες, κι' ύστερις οι άντρες. Πού ά παντρευτεί αερφός μπρί ν'την αερφή.

Καμιά β'βολά ηκάμναντο από ανάγκη α πάρουσι μ'προίκα ά τη δ'δώκουσι ν'της αερφής και έχουμε μ'πολλά περιστατικά, που με μια μ'προίκα ηπαντρέφτησα μ'πολλά ζευγάρζα.

Πολλοί ηγομείνασι λ'λεύτεροι γιατί η αερφή τους ηψηλόφερνε, είτε γιατί η αερφή τους έ ν'ηκόβζε, είτε γιατί η αερφή τους έ ν'ήτο ν'τυσερή και φτωσή χωρίς προίκα.

Οι παλιοί μας ηκαταείξασι ν'τη προίκα ά βοηθήσουσι ν'το κανούρζο ζευγάρι ά στρατήσει στη ζζωή. Πού α τ'όκοβζε ό νούς τους, ότι 'φτό θά' καμνε ν'τόσο γ'κακό σε τόσα αθώα πλάσματα. Άς είναι, ταλοιπονί, και άς πάσι στο συγχώρζο.

* * *

Ταλοιπονί, με τη ν'ευσή ν'της μάνας του ο Μανώλης μας ηπντρεύτηκε ν'τη Μαρία ν'του κι' ησυφφωνήσασι ν'αντάμα ά πάει στο βούτθος κόμη λλία χρόνια ά κουμπανιάρει καλά και ά σταματήξει που τη θ'θάλασσα.

Όντα ν'ηπέρασε γ'κι' ο δεύτερος χρόνος και έ ν'ηβρέθηκε μ'παιί, ηπήσασι στο γ'γιατρό γ'κι' είπε ν'τους πως η Μαρία ήτον' άβζα. Ηλυπηθήκασι, ηκλάψασι, μ'με με το θ'θεό ά τα βάλομε μ'μαθέ; Ηχάψα ν'το πικριό φ'φαρμάκι και ύστερις λέει του η Μαρία:

- Καλέ Μανώλη, αφού έ θ'θάχομε παιτζά ά πά ξετσουρμάρεις, μαγάρι έ ν' ηπήρες πλάτικα, και ά καούμαστε ν' αντάμα ούλο ν' τοχ' χρόνο ά σε πεσκλετθίζω και ά τα βολέψομε θ' θέλομε, ά μη μου πάθεις καένα γ' κακό. Έ ν' ναι τσά μαθέ;

- Καλέ, σωστά το λες. Ά τη μ'μουζώσω θέλω τη ξεμουαλίστρα ν'τη θ'θάλασσα και μη στεναχωρζέσαι. Ο Θεός είναι μ'μιάλος.

Ε' ν'ήχασε τ'ζαιρό τ'ζαί μια και τζό πάει και ξετσουρμαίρνει. Πάει στο μ'μαραγκό παρατζέλλει ένα όμορφο μ'πάγκο, γοράζει ούλα τα ζνια της παπουτσοσύνης, γοράζει και υλικά και στήνει το μαγαζι ν'του σε μια γ'γωνιά του σπιτζού τους.

Σιγά-σιγά ημάθα ν'το ο κόσμος κι' ηπηραίνα ν'του τα χαλασμένα τους παπούτσα ά τα διορτώσει. Μπεούλλια, μεζοσόλλες, τακχονια, ηκατάφερνέ ν'τα μια χ'χαρά και ήτο γ'και φτενοδούλης.

Ήβγαλλε ν'το ψωμάκι ν'του μπερικήθθι κι' ηδόξαζε ν'το Θ'θεό, μ'πού βοήθησε ά ξεφύει πού τη θ'θάλασσα, ά ξεκαού ν'τα μέσα του με τα συκαλλάκια και τα άλλα φρούτα, ά δροσιστού ν'τα μέσα του με το δροσερό ν'νερό ν'του λαηνοπουλλιού και ά σάιρεται τη ν'αγκαλιά και το πεσκλέθθισμα ν'της Μαρίας του.

-Δόξα σοι ο Θεός και ο Θεός συγχωρέσει το ν'αφέντη μ'μου. Μάθε τέχνη κι'ας τη στη μ'πάντα, Μαρία μου. Άντε γειά σου, ά πα γοράσεις λλιο γ'κρασί ά ψούμε γ'καένα, άρτούμε στο τσέφι κι' όξω

φτώσα. Ας κλαί μ'που τάχουσι.

Ήφερνε κι η καλή σου η Μαρία το κρασί, ήβαλλε γ'καένα μ'μεζέ που τις κουμπάνιες τους κι ητσιμπούσασι γ'κι ηπίννασι. 'Α ν'ηπέρνα γ' καένας φίλος ή γνωστός τους ηκαλούσαν 'το ά τους κάμει παρέα, και δός του κάθε βράυ έλιο, χαρά, τραούϊ. Ζωή χαρισάμενη, που λέει ο λος.

* * *

Ίπλα που το σπίτι ν'του Μαστρομανώλη μας, είσε μ'μια θεόρ - τη σπιταρόνα, παλάτι γ'καταμόναχο. Κειά ηκάουντο ν'ένα ζ'ζευγάρι. Ηφραίνουνο ζάμπλουτοι αθρώποι μ'με το σπίτι ν'τους είσε μ'μιάλη β'βουαμμάρα. Καταμόνασοι, μήτε έλια, μήτε τραούτζα, ξετελεμένα τ - ποτις. Σα ν'να ζούσα μ'μακριά που το γ'κόσμο.

Ηπερνούσασι πό πόξω που του Μαστρομανώλη κι' ηλέα γ'κι' έ ν'ηλέα ν'τη γ'καλημέρα ν'του Χριστού. Όντα ν' ηπερνούσασι μ'πο πόξω ο Μαστρομανώλης ήτο στις δόξες του κι ητραουούσε. Σα ν'να ησεκλετθίζουνο μ'που ο φτωχός είτονάς τους ησαίρουνο κι ηγλέντα ν'τη ζ'ζωή ν'του και φτοι' με τα πολλά καλά ά μη ν' τη σ'σαίρουνοται.

Που τις πολλές βολές ηκαταδέχουνο στη χ'χάση και στη φ'φ - ξη, α μπου μέσα ά ψούσι λλιο γ'κρασί.

Ένα σ'Σαββατόβραο, σε μια που τις μικροβίζιτες του ο πλούσ - ος έ ν'ηβαστάχτηκε γ'κι' ηρώτηξε ν'το μ'Μαστρομανώλη, πως τα κ - ταφέρνει και είναι ν'τόσο χ'χαρούμενος. Ο Μαστρομανώλης λέει του:

-Άρχοντα και είτονά μου, α σου πω θέλω το μυστικό μ'μου, μα - γάρι και έ ν'είναι μαθέ μυστικό. Ο άθρωπος να'ναι φχαριστημένος πό φτά που 'σει. Όμορφα 'ναι ν'τα πολλά έ σ'σου λέω, μμέ έ θ'θα φάμε γ'και τη ζ'ζωή μ'μας ά τά κάομε. Μια ζ'ζωή ν'τη ν'έχομε, γιάντα ά μη ν'τη γ'γλεντήσομε; Ψά ήτο μ'μαθές η κατάπρωτη παρατζελιά πουδ - κε ν'ο Θεός στον Αδάμη, που μας τα θαλάσσωσε γ'και παιεβγούμεστε; Φάτε, ψήτε και νά 'στε φχαριστημένοι. Ταλοιπονί, έ ν'είναι ικό μ'μου μυστικό ά υρεύγω και πατέντα, μόνο ν' είναι που το Θεό δοσμένο. Εβίβα, ταλοιπονί, και χανάλλι σ'σου τα πλούτη και τα καλά.

Ήψε ν'ο Μαστρομανώλης το κρασί ν'του, ήβρεξε γ'κι ο άρχ - ντας τα σείλη του. Ξαναεμίζει το ποτήρι ν'του ο Μαστρομανώλης και λέει:

-Τόκχα το, άρχοντά μου, ά πάσι ν'οι πίκρες κάτω, α κουλουκι - σουσι ν'οι έννοιες σου και ά κάμεις τσέφι ά πούμε γ'και καένα ν'τρ - ουάκι.

Ήσφιξε ν'το κρασί ν'του κι' ο άρχοντας, ηφάσι 'λλίο ν'τυράκι, ήψασι γ'κι' άλλο ν'ένα γ'κι' ήρτε γ'και κείνος στο τσέφι.

-Ά πούμε ν'τώρα και καένα ν'τραουάκι;

-Ά πούμε μ'Μαστρομανώλη μου.

-Άρσισε σύ φτό μ'πού γουστέρνεις και γώ κλουθώ σου.

-Μμέ ξέρω μαθέ τραούτζα;

-Έ ν'εξέρεις τραούτζα; Ννά πλειό ποφανερωμό! Μηέ γώ που έ μ'μου κατσιρδίζει καένα. Πέ μου φό' ναι μ'που θέλεις, το Μαρούλλι, τον Ξεξενή, το Έρι, το Θαλασσάκι, το Βάρκα μου μπογιατισμένη, τη ν'Τούρνα, το ν'Ντιρλαντά, το Πιπίνι, το Μελαχρινό και που' να τά λέω ούλα κοντά-κοντά. Ο τόπος μας, είτονά μου, μπορεί νά ' ναι φ'φτ - χός, μ'με στα τραούτζα του είναι μ'πλούσιος. Κί στα τραούτζα όμοι τερζάζει το «βάστα με ά σε βαστώ»!. Όντα έ ν'τά τραουούμε, φήννου μ'μας και φτά καταμένους και ένουνται της αφανιάς. Έ ν'τά τθυμάσαι μαθέ τά παλιά; Ο κόσμος ήέλα, ηγλέντα, ητραούει, ηχώρευε. Τώρα ηξεβρωπαίστηκε γ' και δός του φωνάρες και κουννήσματα σά ν'τους άγριους. Ηφρατζέψαμε!

Ήπειρε δρόμο ο Μαστρομανώλης και πού να'σει σταματημό! Ο άρχοντας ήκοπέ ν'το στη μ'μέση και λέει του καλωσουνάτα:

-Καλά τά λές, είτονά μου, μ'με όπως λέει και το καταλόϊ :

«Χόρεβζε μαρή Μαρού μ'έσε κι'έννοια ν'του σπιτζού». Εμείς καλά τα περνούμε, μμέ η Κυρά μου θα φυσομανά, που ήρζησα.

-Και φτή 'ναι η χολή σου; Κάτσε ά πισπερίσομε! Καλέ Μαρία, πάννε στου ειτόνου και πε στη γ'κυρά ν'του, πως ο άντρας της είναι ταγά και ά μας κάμει τη χ'χάρη ά κοψάσει η αφεντζά της στο φτωσικό μ'μας ά πισπερίσομε.

Ήσηκώθηκε γ'και κείνος, ήβγαλε ν'τη μ'ποτζά ν'του ηπεριμά- ζεψε ν'το μ'πάγκο ν'του, ήπειρε ψάτα που τη ψαποθήκη, ήπηε στο κατώ γ'κι' έμισέ ν'τα με κατσιστές ελιές, κώτικα τρουλλιά της αλά - μης, σιζαρούες παραμισμένες με μύγδαλα, πού μοσκομυρίζασι ν'ν - ραζοφύλλες κι'ήβαλέ ν'τα πάνω στο ολόπαστρο ν'τραπέζι ν'της μέ- σης. Ήπηρε μ'πού τη ν'τάβλα ένα φ'φρέσκο ψωμί, ησταύρωσέ ν'το κ'ήκοψε γ'κάμποσα φελλιά, ήπηρε γ'και τρία κρομμύτζα, ηκάτισέ ν'τα με το παλαμόσερό ν'του κι' ήβαλέ ν'τα σε ένα ψατέλλο, ήψ - σε πού το χ'χουζερέ τέσσερις πουνταρέλλους κι' ηκούμπησέ ν'τα και φτά πάνω στο τραπέζι.

Ήρτε μ'πού λέτε κι' η αρχόντισσα με τη μ' Μαρία και ψάννει ή καλή σου Μαρία και στο πί και φί σκαρώννει σου ένα μ'μεζέ με σίγλινο, τυρί και φρέσκα αυγά, πού ήτρωες κι' ηνεγλύφου σ'σου.

Ηφάσσι, ήψασσι, ητραουήσασσι γ'και απόντου τα μισάνυχτα ηπήσσι ν'ά κοιμηθούσι.

* * *

Το πρωί οι καλοί σου αρκόντοι ηξυπνήσασσι ν'αλαφράγκα και ηγάσα ν'τη ν'εκκλησά ν'τους.

Ηκοιμηθήκασσι δ'δέκα ώρες μονοκόμματα. Είχασσι μ'μια μ'μικρή ζ'ζαλά, μμε ηηστάνουντο μια χ'χαρά.

Με το καφαρτί ήφυέ ν'τους η ζαλά κι' ηπόμεινέ ν'τους η καλ - διάθεση και δίχως ά το καταλάβουσι ν'ησιγοτραουούσασσι ν'το «μέρα μέρωσε».

Ηυρίσασσι, είε ν'ό ένας το ν'άλλο κι' ηξεσκάσασσι ν'τα έλια.

-Καλέ, ήντα καλοσύνη και χαρά είναι φτοί οι αθρώποι; Ζουλέβγω τους, άντρα μου. Χαρώ πως πρέπει άλλάξωμε γ'και ά χαρούμε γ'και μείς τη ζ'ζωή μ'μας. Έχομε μαϊτζά με το τσουβάλλι, α ζήσομε σίλια χρόνια και πόσο θ'θα ζήσομε γ'κόμα; Τα περισσέματα ά τα φάσι ν'οι χαροκόποι, ά μας περιπαίζουσι γ'και πού τη μ'πό πάνω πάντα.

-Έσεις δίκηο, υναίκα μου, και σπουλλάτη του Μαστρομανώλη, που μας ήννοιξε ν'τα μμάτζα. Ά τους κάμομε μ'πόψι το τραπέζι ά γλεντήσομε ν'αντάμα.

Ήπα ν'το κι' ηκάμα ν'το. Πάνω στο γλέντι, λέει ο πλούσιος:

-Ειτόνοι, ά μας συμπαθάτε που τόσα χρόνια έ ν'ησουρδιστήκ - με ν'το θ'θησαυρό μ'που είχαμε γ'κοντά μας. Τώρα που ηξετισμπλι - σαμε γ'κι' ηνεβλέψαμε, θέλομε ά σας βοηθήσομε, που'στε τιφαρίκι αθρώποι. Μη μας πήτε όσι; Θα μας κακοφανεί. Είναι σα ν'να μας βρ - ζετε και σά ν'να μη μ'μας καταέσεστε.

Ήβγαλε μ'που τη ζ'ζέπη ν'του ένα μ'μάτσο μαϊτζά, ήδωκέ ν'τα του Μαστρομανώλη και λέει του:

-Νά, πάρε πέντε σιλιάες λίρες, πάννε κάτω στη μ'Πλατέα ά βρείς μέρος ά ν'νοιξεις το ψό όμορφο μ'παπουτσιίκο, ά βάλεις μα - στόρους ά το δουλεύουσι γ'κι'εσύ ά κάεσαι ά τρώεις, ά πίννεις και ά σαίρεσαι!.....

Ο Μαστρομανώλης, όντα ν'είε τόσο μ'πολύ μαϊ μονιασμένο, ησάσισέ ν'τα, σά να βρίσκουντο σ'άλλο γ'κόσμο. Καμιά βολά ήρτε στα σύγκαλά του και λέει:

-Καλοί μου ειτόνοι έ ν'έχομε ν'ανάτζη τα μαϊτζά σας. Δόξα σοι ο Θεός καλά περνούμε.

Μια πατημασά της καλής ώρας που' τη Μαρία ήκαμέ ντο ά κοντοσταματήξει και άλλάξει χαβά.

-Μμέ πάλι έ τ'θελούμε ά σας προσβάλομε, πού 'στε τόσο γ'κ -
λοιί αθρώποι. Άς είναι, ταλοιπονί. Παίρνομέ ν'τα δανεικά και ά σας τα
υρίσομε με νεντερέσσο.

-Όσι δανεικά Μαστρομανώλη μου, χάρισμά σ'σας!

-Όσι άρχοντά μου. Ο χαριστής ηπέθανε. Έ ν'είμαι πλειό και
του φυσικού. Έτε δανεικά, ήτε πάρτα πίσω!

Τότε λέει του ο πλούσιος :

-Καλά πάρτα δανεικά, μμα όσι νεντερέσσο και πλέρωσέ μου
τα με τη ν'ευκολία σ'σου.

Ησυφφωνήσασι, ηδώκασι σ'σέρι, ήψασι γ'κόμα ένα γ'κρασάκι,
είπασι γ'καληνύχτα κι' ηπήσασι ν'ά κοιμηθούσι.

* * *

Ο πλούσιος ξελαφρωμένος, πού 'καμε ν'τη ν'ευκολία σ'ένα
καλό ν'άθρωπο, ηκοιμήθηκε μ'μονοκοπανιάς σά το μωρό, ίσσα με το
πορνό.

Ο Μαστρομανώλης όμοι, πού ά καμμήσει μμάτι! Ηύριζε μ'που
τη μ'μια και πού τη ν'άλλη μ'πάντα, ώσπου ηγκράξα ν'οι πετεινοί.
Ησηκώθηκε μ'που τη μ'μονή, ήκαμε ν'ένα γ'καφέ, ήκατσε στο τραπ -
ζι, ηκούμπησε ν'τη κεφαλή ν'του στα σέρζα του κι' ησσήφτουντο. Πού
ά πάρει χαμπάρι τη γ' γυναίκα ν'του, πού 'ρτε κι'ήκατσε ίπλα του.
Ημπούνισέ ν'το να ξεβυθιστεί και κείνος λέει της :

-Τα μυαλά μας και μια λ'λίρα, υναίκα! Καλά ηκαθούμεστε.
Ηπερνούσαμε μ'μια χ'χαρά και τώρα ηβάλαμε μπελά και σκουτούρα
στο κεφάλι μ'μας. Ά μας κλέψουσι ν'τα μαϊτζά, είτε ά γ'κάμωμε ν'τη
μ'μιάλη δ'δουλειά και πφέσομε όξω, πώς ά ξεπλερώσομε ν'τα δανε -
κά; Βρέ μπελάς πού μας ήβρε στα καλά καθούμενα!

-Καλέ, μη χ'χολοσκάς, Μανώλη μου, και μου πάθεις τίποτις.
Εγώ χαρώ όντα τα χλώψομε σε μια σίουρη χλωφτή, τα μαϊτζά θά 'ναι
σίουρα και πού τους κλέφτες και που τα μιάλα μαγαζά!

Ηκαλοσσήφτηκέ ν'το κι'ο Μαστρομανώλης και λέει της :

-Καλά τά λες, Μαρία μου, μμέ ά ν'είναι τσά γιάντα έ ν'του τά
δώνομε μ'πίσω ά ξεννοιάσομε μ'μια γ'και καλή ;

-Καλέ μμέ ά τους προσβάλωμε μ'πλειό; Όσι άλλο μ'που είναι
θ'θαμποί αθρώποι! Αν' τά θλώψομε σ'σε μια γ'κρυφή και δώκουμέ
ν'τους τα ψό πέρα έ θ'θα μας κουστίσει τίποτις, και ά μη χ'χαλάσομε
ν'τη γ'καρτζά ν'τους, πού'ναι μ'περιχλοί αθρώποι.

-Καλά τα λές, υναίκα μου! Τσα ά κάμομε !

Μια και τζό παίρνει τα μαϊτζά, βρίσσει μια σιερένια πούστα, βάλλει μέσα τα μαϊτζά και πάει και χώννει τα σε μια γ'γωνιά ν'του κατωτζού.

Ύστερις ήκατσε στο μ'πάγκο ν'του, μμέ πού μυαλό γ'για δο - λειά. Ητρυπήθηκε μ'με το σουβλί, ηκόπηκε μ'με τη φ'φρατσέθθα, ηκ - πάνισε το μ'μιάλο ν'του δάχτυλα, το ν'τούρκο, αντίς ά κοπανίσει το πετσιό στ' αμόνι, ηχτύπησε ν'το γόνατό ν'του, ηφουρσίστηκε, ηπαρ - τησέ ν'τα σύξυλα και ήβζε ν'όξω ά πάρει αέρα ά ξεσκοτιστεί, μμε όντα ν' ηϋρίσε στο σπίτι ν'του, αργά τη νύχτα, ήτο ψό σκοτισμένος.

Η υναίκα του, πού το ν'ηλίμενε μ'με ανοιχτό ν'το στόμα, όντα ν'το ν'είε ά μπαίνει στο σπίτι σ'σά ν'το ζαλισμένο ψάρι, ήπηε γ'κοντά του και λέει του :

-Καλέ, ηντρόψασές με πλειό! Ήντα ν'αι φτό ν'το χάλι; Πού ήσου γ'κί' ηϋρίζα σά ν'τη σ'σουρτούκα ά σε βρώ;

Έ ν'ήτο ά ξετελέψει τή γ'κουβέντα της η καλή σου υναίκα και ο Μαστρομανώλης ησαρτάρησε μ'πάνω κι' ήβαλε ν'τις φωνές.

-Να πλειό νοικοκυρζό! Και ψός σου' πε ν'εσένα ά φήκεις το σπίτι μ'μοναχό ν'του; Κι' ά ν'ήπηε γ'καένας ά κλέψει τά ξένα μαϊτζά;

Ήπηρε ν'την αξίνη, ήπηε στο κατώϊ, ήβγαλέ ν'το κουτί, είε μ'μέσα τα μαϊτζά κι' ήπηε ν'ή ψυσή του στη θ'θέση ν'της. Ηξενάχωσέ ν'τα κι' ήπηε μ'πάνω ά καλοσυνέπει τη γ'κακομοίρα ν'τη Μαρία πού ηνελητζα με το ξεμύξασμα μ'που της ήκαμε.

Σε λλιάκι ηκάτσασι ν'α φάσει, μμέ έ ν'ηπήαινε γ'κάτω το φαϊ.

* * *

Ήρκουντο κι' ηφεύγα ν'οι μέρες τά ίδια, ούλο ν'τά ίδια. Το βζο - λί μας βζολλάκι. Πάσι ν'τά έλια και τα τραούτζα, ηβακχώσασι ν'τά μμάτζα πού τη ν'αδυναμία και τη ν'αγρυπνία, ηκουτούλα σ'σε που τη γ'γαθεμάρα και έ σ'σου' μίλει, και ο κόσμος, που το ν'ήξερε, ηλέασι πως ηχτίκισσε.

Ένα σ'Σαββατόβραο ν'νάσου κι' έρχονται οι καλοί σου ειτόνοι φορτωμένοι λοής-λοής μεζέες κι' ένα μ'μισογάλουνο γ'κρασί. Άμμα ε - σσι ν'τα χάλια του Μαστρομανώλη, ηκόπηκε ν'το έλιο ν'τους με το ξουράφι.

-Ήντα χαμπάρζα είτονα; Άρρωστος είσαι μαθέ;

-Άρρωστος αφεντικό μ'μου; Και μη σειρότθερα ά λέμε, και κ - μνει του χαρτί και χαρτουλάρι το πάθημά ν'του.

Ο είτονας μπηρδές λέει του:

-Ντί και φτή 'ναι ή χολή σου; Μη χολοσκάς και ούλα κονομιο -

νται. Άμμα έ ν' τα χειρζάζεσαι, δώκε μου τα ά σου τα τιμαρέψω στη γ'κάσα μου και όποτε τα θέλεις έλα ά τα πάρεις, ικά σου είναι.

Έ ν'ήτο ν'α ξετελέψει τη γ'κουβέντα ν'του ο καλός σου άθρ -
πος και ο Μαστρομανώλης πάει, φέρνει τα μαϊτζά και δώνει του τα.

-Ο Θεός συγχωρέσει τους γονιούς σας. Έ ν'ηθέλαμε μ'πλειό ά
σας προσβάλομε, μμε τσά τώρα λλάζει το πράμα. Και το δάνειο η -
νηκε γ'και τα μαϊτζά κάουνται στη θ'θέση ν'τους και μείς θα βρούμε
τη ν'ησουσία και τη ν'όροξη μ'μας, το έλιο και τα τραούτζα μας και
οι μουστερήες μου θα πάρουσι διορθωμένα τα παπούτσα τους, πού
ημονιάσασι ν'ένα σ'σωρό.

Ηελάσασι μ'με τη γ'καρτζά ν'τους κ' ηκάτσασι, ήψασι κ' ητρ -
ουήσασι, ίσσαμε τα μισάνυχτα.

Πο τότες και πίσω ο Μαστρομανώλης μας και η Μαρία ηψ -
σασι ν'το μ'παλιό τους χαβά κ' ηπερνούσασι ν'τη ζ'ζωή ν'τους χωρίς
πονοκεφάλους, με αγάπη, με έλια και με τραούτζα κ' ηζούσασι γ'κ -
λά και μαγάρι και μείς ψό καλά.

Οι τρεις Σπανοί

Μια φ'φορά, κί ένα τζαιρό, είσε ν'τρεις αερφούς πού τούς ηλέασι Σπανούς. Όνομα γ'και πράμα. Ένα γ'κόψιμο κί οι τρεις τους. Ούτε μια ν'τρίχα στη μ'μούρη ν'τους, σα ν'τους μωρουϊστικούς πισ- νούς, με το συμπάτσο.

Λέσι ν'ότι το όνομά ν'τους ήτο ν'άλλο, μμέ επειδής ήτο σπανοί στις τρίςες, κάψος Κουφάλλης ηπαρανόμοιασέ ν'τους και πό τότες σπανοί ημπαίνασι, σπανοί ηβζαίνασι, κί ηξεχάστηκε ν'το παληθινό ν'τους όνομα.

Μια μ'πλειό κί ηνεβάλαμε το μ'παλιό Κουφάλλη, ά πούμε γ'κόμα λλία, μμέ πολλά του πρέπουσι, Πόξυπνος άθρωπος καλός, μμέ ήχωνε ν'τη μ'μύτθη ν'του όπου νάναι. Ηνέμμα γ'κειά που έ ν'το ν'ησπέρνασι. Και όντα ν'ήνοιε ν'το στόμα ν'του ά παρανομιάσει κα- να, το παρατσούκλι ηκόλλα μ'πάνω του σα β'βυζικάντι. Πέντε αε- φούς ηπαρανόμοιασε ν'τους Ζαράφτη, Καρλάφτα, Πουστέλλα, Χάννο και Αριστόβουλο. Άλλους τρεις πάλι ηγάφτισέ ν'τους Γιαννηκουρή, Δεσπότη, και Μαρισάλλο.

Άς πάει ταλοιπονί στο συχχώρζο, γιατί πολλοί τον ηβλαστημή- σασι γί αυτό ν'του το κουσουρί.

* * *

Ά υρίσωμε ν'τώρα πίσω στους Σπανούς μας. Μονοημένα και γ'γαπημένα αέρφσα, κουβαλητάες, καλοφαμελίτες, πόξυπνοι και λλ- άκι κατεργάρηες στα νταληβέρζα τους. Όηρεπε ν'νάσεις τα μμάτζα δεκατέσσερα, που λέει ο λός και πάλι θα σε καταφέρνασι. Τσά ήτο ν'το χουί ν'τους. Το ξεέλασμα και τη γ'γαρνουπά είχα ν'τη γ'για καπ- τσοσύνη γκαι ξυπνά. Εγώ στραβώνω και πουλώ, σύ έβλεπε και γόρ- ζε. Πίσω πο φτο ν'το καταλόϊ ηκρύβγασι ν'τις πομπές τους.

Έ ν'είχασι μ'μαγαζά, για να ξεφεύγουσι ν'τα νοίκια και τα ρ- στα και έ ν'ηθέλασι ά κατακάτσουσι σε ένα μ'μέρος και ά μη μπορούσι ν'να πάσι γ'κειά που τους γουστάριζε. Κί απήκιο πλειό ήντα μ'πού λέασι ν'οι παλαιοί; Όπου υρίζει μυρίζει κί όπου κάεται βρωμέζει.

Οι Σπανοί μας, ταλοιπονί, ηκάμνασι δ'δουλειές του πααρζού. Ηψάνασι ν'τα πόστα στο έμπα και στο έβγα της πολιτείας, ηξέρασι γ'καλά τη ψάτσα κί ηγοράζα γ'κίηπουλούσα μ'πράματα που ηφέ -

νασι ν'οι ανθρωποι στη μ'πολιτεία, ηλλάζασι τσέκια και ξένα μαϊτζά, κάτω που το άξιο, ηκάμνασι θ'θαλασσοδάνεια κι' ηκάμνασι χρουσές δουλειές.

Μια μ'πρωϊνή, ταλοιπονί, νά 'σου γ'κι'ηκατέβαινε μια ομορφ - υναίκα κι' ητράβα μ'πό πίσω της ένα μ'πασύ - πασύ γαμαλάκι, κι' ηπήαινε στη μ'πόλη ά το πουλήσει και ά γοράσει φάρμακα και γιατρ - σόφσα που τη σπετσαρία για το ν'άντρα ν'της πού'το ν'άρρωστος στη μ'μονή.

Η καλή σου υναίκα ηντάμωσε ν'το μ'πρώτο Σπανό του Δράκου τις ελές, ηκαλημέρισε ν'το και κείνος λέει της:

- Καλέ, καλημέρα σου, μμα ομορφσά ο κριός σου!

- Καλέ άθρωπε του Θεού, λέει του η υναίκα, τσιίφες έχουσι μ'μαθέ τα μμάτζα σου σου ή έ γ'καλοσουρδίζεις; Να πλειό ποξυπνημό ά λέει το γαμάλι μ'μου κριό. Μήστητι μου Κύριε, κι'ήκαμε ν'το σταυρό ν'της.

Τσα που ηκουβετζάζασι γ'κι'ηπηάινασι, ηφτάσασι στη γ'γέφ - ρα, στη μ'Πλατζόστρατα, πού'το ν'το πόστο ν'του δεύτερου Σπανού. Υρίζει ο πρώτος και λέει στο δ'δεύτερο Σπανό:

-Είε, ενιά, ομορφσά κριός;

Ο δεύτερος ηκατάλαβε ν'τη γ'κασκαρικά ν'του αερφού του κι' ησιγ - ντάρησε:

- Ά σου πω, ενιά μου, μπορεί ά μη ν' είναι ν' ο ψό 'μορφος κριός στο γ'κόσμο, μμέ είναι ν'τιφαρίκι μ'πράμα, άμε ύρεβζε πόσα θά'ναι ν'τα προυκιά του.

Η καλή σου υναίκα ηφουρσίστηκε μ'με τα σωστά της.

- Καλέ, αμέτε στο καλό και φήστε με καταμένη. Έ ν'ηλωλλά - θηκα ά σας πουλήσω το γαμάλι μ'μου για κριό. Ξεφωρτωθείτε με κι' αμέτε στο έλεος του Θεού.

- Καλέ, μη σ'σικλεθίζεσαι, λέει ο πρώτος, μμέ με το ζόρι έ μ'π - ντρέβζεται ο κόσμος. Έσεις πράμα για πούλημα; Μουστερή υρέβζεις. Μμά έ θ'θά βρεις και παλλαβούς ά σου πλερώσουσι ν'το κριό ερινέ για γαμάλι. Κοιμάται μαθέ ο κόσμος; Ψωμιά τρώει. Να ά έ μ'πιστέ - ζεις εμάς ά ρωτήξωμε γ'και φτό ν'το ν'άνθρωπο, κι' ήειξε ν'το ν' τρίτο Σπανό που ηκοντοσιμώσασι.

- Έ μ'μας λές, βρέ παλληκάρη, ήντα 'ναι φτο ν'το ζο, γαμάλι είτε κριός;

Ο τρίτος Σπανός ηξέσκασε ν'το έλιο, ένα έλιο ν'της καλής ώρας. Ηελούσε γκ'υποβάστα ν'τη γ'κοιλιά ν'του. Καμμιά β'βολά ησταμάτηξε ν'να ελά και λέει τους:

-Έ ν' ηβόλει ά θέλετε ά πουλήσετε στη γ'γυναίκα το γ'κριό σ'σας ερινέ για γαμάλι! Βρέ τους κατεργάρηες!

Ποστομώννει το ν'ό πρώτος θυμωμένα:

- Σταμάτα! Κει και μη μ'παρά κεί. Εμείς ηρωτήξαμέ σ'σε όσι ά μας βρίζεις. Η υναίκα είναι ν'ό πουλητής. Εμείς γοράζομε. Πόσο χ'χ - ρείς ότι πουλιούνται οι κριοί;

- Νάτσα ά μου λέτε, όσι ήντα 'ναι φτο ν'το ζο.

'Ηβγαλε ν'το εφτέρι ν'του, που τη μ'πό μέσα καρακούμπα ήκαμνε μ'πώς ηλάαζε και λέει:

-Κριός, κριός, ά νά! Δέκα μεζίτσα και τρεις παράες.

Η καλή σου υναίκα ηκόντεψε ν'να ντριτσάρει το μυαλό ν'της. Τα λόγια τω μ'πολλά κάμνου ν'το άθρωπο λ'λωλλό. Θέλεις μαθέ νά 'ναι τσα πού τα λέσι; Μμέ έλα που εγώ ξέρω το για γαμάλι.

- Καλέ, φήστε με καταμένη ά πά το πουλήσω στη ψάτσα ά ξ - τελέβγω, ά πάω πίσω στο ν'άντρα μ'μου πού'ναι ν'άρρωστος.

- Κάμε φτό μ'πού θέλεις, λέει της ο τρίτος Σπανός, είσε αυτ - ξούσια, μμε ά πάρεις τόσο δ'δρομο ά πάς ά ρτεις ανέφελα και ά πά ρεζιλευτείς ποπανωτσό, έ ν'το βλέπω φρένιμο και πάλι κάμε ότι θ - λεις. Άμε στο καλό!

Η καλή σου υναίκα ήπηε μ'παρακάτω, ίσσαμε το Γυμνάσιο, ηκοντ - σταμάτηξε, ησσήφτηκε λλιο κι' ηύρισε μ'πίσω.

-Καλέ, πόσα είπετε;

Λέει της ο τρίτος Σπανός:

-Είπαμε δ'δέκα μεζίτσα και τρία γρόσσα, μμέ το ικό σ'σου είναι μουνουχάρι και ά τά κάμωμε έντεκα μεζίτσα, στροτζυλός λααρζ - σμός.

* * *

'Ηπειρε ν'η καλή σου υναίκα τα μαϊτζά, ηγόρασε ν'τα χρει - ζούμενα κι' ήπηε στο σπίτι ν' της. 'Ηδωκε φ'φάρμακο τ'αντρός της, ήπειρέ ν'του κούφες βεντούζες, ήτριψέ ν'το με το σπίρτο, ηπόρεψέ ν'το, ύστερις ήβγαλε ν'το μαϊ που τη ρέντα του σσεμπερζού της κι' ήδωκέ ν'τα του αντρός της.

-Καλέ, να πλειό τα ρέστα που τη μ'πούληση. 'Ηπειρέ ν'τα ο άθρωπος, είε μ'πούτο τόσο λλία και λέει της:

- Φτα' ναι μ'μοναχά; Και κριός νάτο μ'πάλι ήπρεπε ν'νάτο ψό πολλά!

- Μμέ ένοιτο μ'μαθέ κριός, άντρα μου;

-Υναίκα, έ ν'είσαι μαθέ του καλού σου, είτε θέλεις ά με πειράξεις και έ ν'έχω όροξη γ'για χωρατά!

Ηπήρα ν'τη γ'καλή σ'σου υναίκα τα κλάματα και με νελητζ - σματα είπε ν'του το πάθημά ν'της.

Ήντα ά σου κάμει ο άθρωπος, που ήτο ν'άρρωστος; Ηπαρηόρησέ ν'τη λλιάκι και λέει της:

-Μαϊναρε και μη στεναχωρζέσαι. Α τους συϋρίσω θέλω γώ. Ά έ ν'τους κάμω ά δαγκούσι ν'τις μύες, ά με πείς Χασάνη. Βρέ τους άτ - μους σόφιση! Ά σας κάμω γώ ά μου το πλερώσετε ερινέ γ'για μάλαμα. Σούτσουρου σας κερατάες και που θα μου πάτε; Άσε ά ενώ καλά πρώτα ο Θεός.

Όντα ν'ηένηκε γ'καλά, λέει της υναίκας του:

-Νοίξε το μπαούλο και φέρε μου τα τρία πεντόλιρα που σου'δ - κε ν' η μάνα σου.

Ήπειρέ ν'τα, ήπηγε στο ντάμι, ήβρε φρέσες γαουρζές, ηπασ - λειψε ν'τά πεντόλιρα, ήβαλέ ν'τα στη ζζέπη ν'του, ήστρωσε γ'κιή - καλλίκεψε ν'το γ'γάρο ν'του, που το ν'είσε τζο μέρες νηστικό και γρ - μή για τη μ'πολιτεία.

* * *

Όντα ν'ηκοντοσίμωσε το μ'πρώτο Σπανό, ηξεπόζεψε, ήκ - μνε μ'πως ηλασκάριζε ν'τη γ'κοιλαρζά ν'του σουμαρζού και με τρόπο ήβγαλε ν'το ένα μ'πεντόλιρο κι' ήριξέ ν'το πάνω σε μια μ'πέτρα και το μάλαμα ηντιώνισε. Έ ν'ηκαταέχτηκε ά το ψάσει μόνο ηβάρεσε με μια μ'παλαμιά το μ'πισινό ν'του γάαρου και λέει αψά ά το γ'κούσει ο Σπανός:

-Βρε παλιόζουλλο έ λ'λιμένεις πλειό ά πάεις πρώτα στη γκουλο - κιά σ'σου, μόνο μολιάς τα κατά μεσής του δρόμου; Ά με κάμεις θέλεις ρεζίλι ά βρώ και τ'μπελά μ' μου που το δ'δεκατζάρη, που μας μάθασι μ'πλειό τη δ'δεκάτη.

Ηξανακαλλίκεψε κι' ητράβηξε ν'το δ'δρόμο ν'του.

Ο Σπανός ήψασε ν'το φλουρί, ησφουτζησέ ν'το, ηδάγκασέ ν'το, είε ν'ότι ήτο παληθινό, κι' ηπόμεινε μ'με το στόμα τρουλλάνυχτο σά χ'χάννος.

- Βρέ χαρά γάαρος! Μαγάρι ά το ν'είχαμε! Λέεις μαθέ ά το μ'πο - λει; Η θάλασσα έ μ'πίνεταιι μμέ δοκιμάζεται. Ξέρεις εσύ καμιά β'βολά; Μπορεί ά χόρτασε ν'το μμάτι ν'του. Έ ν'είεις που έ ν'ηκαταέχτηκε ά ψάσει κοτζάμου πεντόλιρο; Ά το ν'ερωτήξω θέλω και η μισή ντροπή

ική μου, η μισητή κική του.

Ίσσαμε ά το καλοσσεφτεί και ά κουνηθεί, ο άθρωπος ήφτασε ν'το δ'δεύτερο Σπανό. Ησταμάτηξε, ηξεπόζεψε, ήκαμνε μ'πως ήσφ - τζε τη γ'κοιλαρζά κι' ήφηκε μ'με τρόπο ένα μ'πεντόλιρο ά πφέσει πάνω σε μια μ'πέτρα κι' ηντιόνισε. Ήσκασε μ'πάλι μ'μια μ'παλαμιά του γαάρου και λέει αψά – αψά ά το ν'εκούει ο Σπανός.

-Να, βρέ παλιόζουλλο. Γι'αυτό σας λέσι γ'και γαούρζα. Λασκάρου σ'σου τη γ'κοιλαρζά φεύγου σ'σου, σφίγκου σ'σου τη κο - λαρζά φήνεις τα. Έ μουζολιμένεις πλειό ά σε πάω στη γ'κατζά σ'σου ά τα κάμεις; Ηρεζίλεψές με πλειό.

Ηκαλλίκεψε μ'πάλι κι'ητράβηξε ν'το δ'δρόμο ν'του.

Ο Σπανός ήπηρε ν'το μαϊ, 'που τη βζάση ν'του ά ει, ά ν'ήτο μαλαματένιο, ηδάγκασέ ν'το μ'πριχού ά το καλοπαστρέψει και που τη σ'σαστισμάρα ν'του, που το μαϊ ήτο μ'μαλαματένιο, ηκάταψε ν'το σάλιο ν'του, αντίς ά το φτύσει.

Πάνω στη ν'ώρα να'σου κι' ο πρώτος Σπανός.

- Βρέ, ά σου πώ κάτιτις, μμέ έ θ'θα με πιστέψεις. Ά έ ν'τόβλεπα

....Α έ ν' τόβλεπα και γω με τα μμάτζα μου έ θ'θα το πιστευγα.
(Σκίτσο: Γιάννη Ιακώβου)

Ίχνει κι' ο δεύτερος το ικό ν'του και λέει:

- Χαρώ πως τό'βρες τσά πού'βρα κι'εγώ το ικό μ'μου. Βρέ ήντα θησαυρός είναι φτό ν'το ζωνταρικό; Έ και α τό'χαμε! Εσύ ήντα μ'πού λες, πού'σαι ο μιάλος;

- Εγώ λέω: Καιρό χ'χάνομε; Πεντόλιρα χάνομε. Πάμε μάνι – μάνι ά το μ'προλάβομε.

Ο άθρωπος μας, όντα ν'ήφτασε και στο ν'τρίτο Σπανό ηξεπ - ξεψε και κειά που μετάψανε ν'το σουμάρι, ρίχνει με τρόπο μ'πάνω σε μια μ'πέτρα το τρίτο πεντόλιρο. Ψάννει το γ'γάρο μ'πού το φτί και λέει του:

- Μια του φίλου, τζο του φίλου, τρεις και τη γ'κακή σ'σου μέρα. Αφού έ γ'κούεις ά πά σε κλείσω στη ν'απασέρα σ'σου, που θα ενώ εγώ ρεζίλι, ά βρω και το μ'πελά μ'μου με το κουβέρνο.

Ηκαλλίκεψε γ'κι'ηϋρίσε τα μπρός πίσω.

Πάει ο Σπανός, ψάνει το μαϊ, σφουτζίζει το μισουλιάκι, δοκιμάζει το και αρσινά ά παραμιλεί σα γ'γαθεμένος.

- Ά' χομε ένα τέτζο ζ'ζό λέω σου κι' εγώ. Ένα χ'χρόνο ο μιάλος, ένα χ'χρόνο ο άλλος και ένα χ'χρόνο γ'γώ, έ τθελούμε τίποτις άλλο.

Πάνω στη ν'ώρα να'σου κι' οι άλλοι αερφοί.

- Βρε ά σας πω κάτιτις, μμέ έ θ'θα με πιστέψετε.

Οι άλλοι τζό ηείξα ν'του τα ικά τους πεντόλιρα και λέν'του:

- Πιστεύομε σ'σου αποκούννι και άντες ά ούμε πως ά τα κατα φέρομε ά του το πάρομε.

- Έσετε το ν'νού σας, λέει ο μιάλος, όσι πολλά παζαρέματα, ά μη ν'τη χ'χάσομε ν'τη τύση.

* * *

Καμμιά β'βολά ηπροφτάσασι ν'το ν'άθρωπο, ηψάσα ν'του κουβέντα, κι'ηπαρακαλέσαν'το ά τους πουλήσει το γ'γάρο ν'του. Ο άθρωπος λέει τους:

- Ήντα ά τα κάμω τα μαϊτζά; Φτάνου μ'μου φτα πού'χω. Ότι τιμή και ά σας πώ, πάλι λ'λία θάναι. Μέσα σε ένα - τζό χρόνια ά μου τα κάμει. Πόσα χρόνια ζούσι ν'οι γαάροι;

- Έσεις πλειό τόσα πολλά, λέει του ο μικρός, που έ ν'έσεις ανάτζη. Κάμε μας το καλό ά συγχωρεθού ν'τα πεθαμμένα σου.

Ο άθρωπος ηκαλόβαλέ ν'το στη β'βουλή και λέει τους:

- Ηκαταφέρετέ με, μμέ συσσαινομαι τα παζάρζα. Δώστε μου π - νήντα σιλιάες χρουσές λίρες, όσι παγκανότες, και χανάλι σ'σας.

Ήπηε ν'ο μικρός στο σπίτι ν'τους, που'το γ'κειά κοντά, ήφ -
ρε ν'το μαϊ, ημέτρησέ ν'τες του ανθρώπου κι'ηπήρασι ν'το γ'γάρο.
Μπριχού ά χωρίσουσι, λέει τους ο άθρωπος:

- Δώστε του καιρό ν'του ζουλιού ά συνηθίσει, κλείστε το σε μια
γ'κάμαρη με μπόλικο ν'νεράκι γ'και φαϊ, ρέσει του καλά το κιθαρ -
κι, και σε τρεις μέρες νεορέψετε το, μόνο ά'σετε το ν'νού σ'σας ά μη
σ'σας πάρουσι χ'χαπάρι και βρήτε το μ'μπελά σ'σας.

- Έννοια σου, καλέ μας άθρωπε, και έχουσι ν'οι φύλακες τη
γ'γνώση, κάμνει ο πρώτος Σπανός.

Ήπηε ν'ο άθρωπος στο σπίτι ν'του, ηξεφορτώθηκε γκ'ήκρυσσε
ν'τις λίρες, ήκαμε ν'τη ν'ιστορία στη γ'γυναίκα ν'του κι'ηπονέσασι ν'τα
μέσα τους που τα πολλά έλια.

Όντα ν'ηποκάμασι μ'που το έλιο, λέει της:

- Και κόμη που να είς. Αλίμενε και α τους μάθω γω ψό είναι
ν'το γαμάλι και ψός είναι ο κριός. Ο δαίμονας του κώλου τους κουτσά
τους μαερέβζει. Κατά που καλανταίρνω θα τους έχομε γ'Κυρζακ -
τικα. Ταλοιπονί, ά βρούμε γ'κωλάντερο ά το εμίσομε ν'αίμα και ά το
έσομε ύρω – ύρω στο λ'λαιμό σ'σου. Για να μη σ'σε γνωρίσουσι και για
να κρύψομε γ'και το κωλάντερο, ά στουμουχωθείς καλά – καλά με το
τσεμπέρι σ'σου. Κειά που θα τρώμε, θα τραβήξω το μασαίρι ά κόψω
το άντερο γ'και σύ θα τεζάρεις κάτω ά κάμνεις τη μ'πεθαμμένη. Όντα
θ' θά παιξω το σουράβλι μ'μου ά σηκωθείς πάνω και δος τους χοριδι.
Κάμε σύ φτο και τα ρέστα είναι ική μου δουλειά.

* * *

Α φήκομε ν'τώρα φτους και α ψάσομε τους Σπανούς.

Ηπήασι, ταλοιπονί, στο πατρογονικό ν'τους σπίτι, ητζάσασι
μ'μια μ'μιάλη κάμαρη, ηβάλασι στη μ'μέση ένα μ'μιάλο ν'τρούλλο κιθ -
ρι και μια β'βούτθα εμάτη ν'νερό κι' ηκλειώσασι ν'τη μ'πόρτα με τρία
λουκέτθα.

Ο κακόμοιρος ο γάρος, λυσσασμένος που τη μ'πεινα, ήπφεσε
μ'με τα μούτρα στο κιθάρι γ'κι'ήτρωε, ήτρωε, ήτρωε, που ηπρήστηκε
ν'η κοιλιά του, ήψε γ'και μπόλικο ν'νερό, ηπαραφούσκωσε το κιθάρι
με το νερό και η κοιλιά του ηένηκε ν'τουλούμι. Ήπηε ν'το ζο κοντά στη
μ'πόρτα, ήβαλε το μμάτι ν'του στη γ'κλειαρότρυπα, σα ν'να λάαζε
γ'για βοήθεια κι' ητζάρé ν'τα, πριχού ά κατουρήσει, με το συμπάτσο.

Πάσι ν'οι Σπανοί σε τρεις μέρες ξεκλειώνουσι, μπουνίζουσι ν'τη
μ'πόρτα ά ν'νοιξουσι, μμε η πόρτα έ ν'ήννοιε.

Κοιτάζου μ' που τη γ'κλειαρζά και βλέπουσι ν'το μμάτι ντου γάαρου που γυάλλιζε, κι' ητριβγα τα σέρζα που τη χ'χαρά ν'τους, γιατί ηχ - ρούσασι μ'πως ήτο χρουσάφι. Ηκαργάρασι γ'κί'οι τρεις και όντα ν'η - ξοίξασι, βλέπου ν'το ψοφισμένο γ'γάρο και μήτε λίρες, μήτε γαουρζές.

Ηβάλασι ν'τις φωνές κι'ηφοεριζασι ν'ά του κάμουσι φτό, ά του κάμουσι γ'κείνο, που τους ήπειρε ν'τόσο μ'μαϊ για ένα ψοφημένο γ'γάρο.

Ύστερις που ξεθυμάνασι, ηκαλοσσεφτήκα ν'το κι' είπασι ότι είναι και 'ικό ν'τους λάθος. Ψό καλά, ταλοιπονί, α πάσι μ'με το μαλακό και με το καλό. Πού το ξέρεις; Η γλώσσα κόκχαλα έ ν'έσει, μμέ κόκχ - λα κασιζει. Α ξημερώσει με το καλό και πάμε ά το ν'εβρούμε, ύστερις που τη ν'εκκλησά.

Ο καλός σου άθρωπος ηκάτσασι με τη γ'γυναίκα ν'του στο τραπέζι ηχαμοτρώασι κι'ηλιμένασι.

Καμμιά β'βολά νά ' σου και ξεφαινονται οι Σπανοί.

Ηκαλοσωρίσα ν'τους καλόκαρδα κι' ηπροσκαλέσα ν'τους ά κ - ψάσου στο τραπέζι.

Ηκάτσασι ν'οι Σπανοί κι' ητρωοπίνασι ν'ούλοι αντάμα και στα καλά καθούμενα τραβά ο καλός σου άθρωπος το μασαίρι ν'του και κόβζει το κωλάντερο μ'πού'το ν'τυλιμένο στο λ'λαιμό της υναίκας του, που τ'όκρυβζε μ'με το τσεμπέρι ν'της. Πφέφτει κάτω η υναίκα, κλωτσά τζο - τρεις φορές και πομένει τέζα.

Ο άντρας της ηξέσκασε ν'τα έλια και οι Σπανοί ητρομάξασι γ'κι'ηχαρούσα ν'ότι ηντριτσάρασι ν'τα μυαλά του αθρώπου. Όντα ν'ήπαψε ν'ά ελά ο άθρωπος, λέει τους:

- Καλέ μη φ'φοάστε, μμέ έ ν'ναι η πρώτη βολά. Συχάστε, φάτε και ψήτε και σε λλιο θα σηκωθεί πάνω ά μας χορέψει το γ'καρσιλαμά.

* * *

Ηκάτσασι ν'οι Σπανοί, μμέ πού ά φάσι. Έ ν'ηπήαινε γ'κάτω το φαϊ.

Παίρνει, που λέτε, το σουράβλι ν'του ο νοικοκύρης, παίζει το γ'καρσιλαμά και στο πί και φί, σηκώνεται πάνω η νοικοκυρά και δός του χορίδι. Όντα ν'ηκουράστηκε ν'ά χορέβζει, ήπηε στο μ'πανωκρά - θο, ήλλαξε παστρικά ρούχα, ηστουμουχώθηκε γ'καλά - καλά, ησφο - γκάρισε ν'τά αίματα πού το πάτωμα κι' ήκατσε α φάει και α ψεί αντ - μα με τους άλλους.

Όντα ν'ηποφάσι, πάνω στο γ'καφέ, ηψάσασι ν'οι άντρες τη γ'κουβέντα. Είπασι ν'οι Σπανοί το πάθημά ν'τους με το γ'γάρο. Ο

άθρωπος ήκαμε μ'πως ηπαραχόλιασε για το περιχλό ζο που χάθηκε και για τη μ'μιάλη ν'τους χασούρα και λέει:

- Έ ν'τα καλοκάμετε πλειό, μμε και τα ζα ψοφούσι γ'κειά που κουνται. Ξέρομε μ'μαθέ πότε ά μας βρεί το κακό; Είσαι σα ν'τη χ'χαρά και έρσεται σου ταμνάς και πας μπηρδές στο ν'αϋριστο.

Λέει του ο μιάλος Σπανός:

- Σωστά τα λές, πατριώτη μου, μμέ έ μ'μου λές ήντα'ναι φτό ντό σουράβλι; Καλέ, μ'με φτο μ'πλειό είναι ν'τιφαρίκι. Αν'ήτελες πλειό ά μας το πουλήσεις;

Ο άθρωπος ήκοψέ ν'το στη μ'μέση:

- Μη μ'μιλείς παραπέρα! Έ φτάνει που μου πήρετε το γ'γάρο μ'μου, όσι άλλο που το ν'ήκαλοσυϋρήσατε, τώρα θέλετε και το σοράβλι μ'μου;

Λέει του πάλι ο Σπανός:

- Καλέ, μη χχολοσκάς, μμέ νοικοκύρης είσαι. Θέλεις πουλείς, θλεις έ 'μπουλείς. Να, είπαμε μ'πλειό, μια γ'κι'ηπάθαμε ν'το κακό μ'με το γ'γάρο, ά μας πουλήσεις το σουράβλι ά βγάλωμε γ'καμμιά χ'χασορα.

...ηπούλησέν' τους το σουραύλι είκοσι σιλιάες λίρες χρουσές μόνο.
(Σκίτσο Γιάννη Ιακώβου)

Για να μη ν'τα πολυλούμε, με τα πολλά, ηκαταφέραντο γ'κι' ηπούλησέ ν'τους το σουραύλι είκοσι σιλιάες λίρες χρουσές μόνο.

Στο δ'δρόμο οι Σπανοί κατασκαταρισμένοι ηκάμνασι σσέδια.

Πόσα ά παίρνουσι γ'για κάθε νεστημένο, σίλες, τζο σιλιάες;

Λέει ο πρώτος:

-Βρέ έ μπορούμε ά ξεκόψομε ν'ταρίφα. Για τους πλούσιους έ σ'σου λέω, όσο ψο πλούσιοι, τόσο ψο πολλά ά τους παίρνομε, μμέ για τους φτωχούς άμεστε ψο παρακατινοί. Έχου γ'κι'οι φτωσοί ψυσή. Α φοούμεστε και λλιάκι το Θ' Θεό.

Υρίζει ο μικρός και λέει τους:

-Μπριχού ά ξενοιχτούμε στη δ'δουλειά ά το χαρευτούμε μ'πρ - τα μεις κι' ύστερις ά βγάλομε τζελάληες ά το κούσει ούλος ο κόσμος.

- Τότες, λέει ο μιάλος, ά πάμε μ'με τη σ'σειρά. Α το πάρω γω φτη ν'τη γ'Κυρζακή κι' ύστερις παίρντετέ το και σεις με το νεπέτι. Και μόνο που το σ'σέφτομαι ελώ με τα έλια που θα κάμω.

Κι' ησκάσασι ν'το έλιο κι' οι τρεις τους.

* * *

Έρσεται, που λέτε, η Κυρζακή κι' ο μιάλος Σπανός ηπήσσι μ'με τη φ'φαμίλια στη ν'εκκλησά και όντα ν'ηύρίσασι στο σπίτι, ητημάσ - σι γ' κι' ηκάτσα στο τραπέζι.

Κειά που ητρώσσι, παίρνει ο πατέρας το μασαίρι ν'του, δώνει μια και κόβζει το λ'λαιμό της υναίκας του. Ήμφεσε γ'κάτω η καλή σου ησπαρτάρισε λ'λίο κι' ηπόμεινε ξερή του θανατά.

Τα παιτζά ηβάλα ν'τά κλάματα και τις φωνές, μμέ ο πατέρας τους ηέλα σα ν'το χ'χάσκα. Ησηκώθηκε μ'πάνω, ήπηε στη γ'κρυφτή, ήψασε ν'το μαϊκό σ'σουράβλι, ήκατσε στη θ'θέση ν'του, ήγνεψε στα παιτζά ά σωπάσουσι γ'και λέει τους:

- Βλέπετε φτό ν'το σουράβλι; Έσει πάνω του μάγια και όντα ν'το παίζεις ο πεθαμένος νεστήνεται, σηκώνεται πάνω και χορεύζει.

Ξεσπέται ο πρωτογυιός και ποστομώνει το μ'πατέρα ν'του:

- Καλέ ήντανε φτα τα κουροφέξαλλα που' ψάλλεις; Ηπέθανες, ηπέθανες και πάεις στο ν'αύριστο. Γιάντα το ν'είπασι ν'αύριστο; Πάεις και έ ν'υρίζεις. Καλέ, α με συμπαθείς, μμέ χαρώ πως χρωστάς της Μιχαλούς.

Ο πατέρας ηρπάχτηκε, που το παιϊ ν'του ημίλει ν'του τσά γά και λέει στο γ'κανακάρη ν'του:

- Φράξε το! Βάλε βόλο ν'του Παρδάλη! Μπριχού ά νοίξεις το τσουρούκαλλό σ'σου αλίμενε πρώτα ά εις κι ύστερις μίλει. Ά έ ν'τ -

βλεπα κι' γώ έ θ'θα το πίστευγα. Ά έ ν'ήμου σ'σίουρος για το μαεμένο σ'σουράβλι, θά ' σφαζα το σ'σύντροφό μ'μου, τη μ'μάνα σας; Έλα του καλού σου! Βρε αποκούννι, πάρε το σουραύλι, που παίζεις όμορφα και παίξε μας ένα ν'τριπηγητό.

Ήηηρε ν'το σουράβλι το καλό σ'σου παιϊ, ησταμάτηξε ν'το ν - λήτζασμα κι' ήπαιξε το «κακόμα Παναγιώτη». Ήπαιξε, ήπαιξε, ήπα - ξε, μμέ που α κουνιστεί η σφαμένη.

- Βρε παίξε το γ'καρσιλαμά, το παιϊ μου, λέει ο πατέρας.

Ήρπιζε ν'ότι τα μάγια του σουραβλιού μπορεί ά μη ν'ηφτάν - σι μ'πέρα που το γ'καρσιλαμά.

Ήλλαξε χ'χαβά το καλό σ'σου παιϊ, μ'με τίποτις.

- Βρε δώκε μου μένα ά το παίξω. Μπορεί ά δουλεύου ν'τα μάγια, όντα ν'το παίξει κείνος πούκαμε ν'το φονικό.

Ήπειρε ν'το σουράβλι κι' ήπαιξε ν'το γ'καρσιλαμά, μμέ ά γ'κο - νιούνται οι πέτρες μονασές τους, ηκουνηθήκε γ'κι'η σφαμένη. Με τα πολλά ήπηρέ ν'το απόφαση. Ο πατέρας ήκαμε ν'τη ν'ιστορία ν'του σουραβλιού στα παιτζά του. Ηκλάψα ν'τη γ'καλά - καλά και τη νύχτα ηπήσασι γ'κι'ηχώσα ν'τη γ'κρυφά' πό ούλους, κόμη και τους αερφούς του. Ηρδίνιασε γ'καλά τα παιτζά του, ά χουσι ν'το ν'νού ν'τους ά μη μ'πάσι φ'φυλακή, άσε πλειό το ρεζιλίκι στο γ'κόσμο.

* * *

Τη ν'άλλη μ'μέρα ηνταμώσασι γ'κι'οι τρεις αερφοί σα ν'τα σ - νηθισμένα, ησυνεννοηθήκασι για τις δουλειές, μμε ο μιάλος έ ν'τους ειπε τίποτις, γιατί ηφοούντο και γιατί έ ν'ηθέλε ά ναι μοναχός του πού'παθε ν'το κακό. Ήδωκε ν'το σουράβλι στο δ'δεύτερο γ'κι'ητρ - βήξασι γ'για το πόστο ν'τους ο καθένας.

Με λλία λόγια ησφάξασι γ'κι'οι τρεις τις υναίκες τους.

Ο μικρός Σπανός ήτο ν'νιόγαμπρος κι' ηγάπα γ'καλά τη γ'γ - ναίκα ν'του και, όντα ν'τη ν'ήσφαξε, ηψάσαντο τα λωλλιά του.

Ήβαλέ ν'τα πρώτα με τους αερφούς του, που τού ' πασι ψ - ματα. Ζώννεται το μασαίρι ν'του, πούκοβζε ν'τρίσες στο ν'αέρα γ'και μιά γ'και τζό πάει στο σπιτί ν'του δευτερογιού και λέει του ά πάσι ν'όξω α του μιλήσει. Ηπήσασι μ'μόνο λ'λίιο μ'παραόξω και λέει του:

- Γιάντα έ μ'μούπες τα σωστά κι'ήσφαξα τη γ'γυναίκα μ'μου;

- Ήσφαξα κι' εγώ τη ν'είκή μ'μου.

- Ήσφαξης κι' εσύ τη ν'είκή σ'σου; Ο Θεός ά συγχωρέσει τη ψυσή ν'της και ο Θεός ά σου συγχωρέσει κι' εσένα!

Σα ν'τη ν'αστραπή, τραβά το μασαίρι ν'του και καρφώνει το ν'αερφό ν'του κατάκαρδα.

Χωρίς α χασομερήσει πάει στο μ'πρωτογιό και συϊρίζει το γ'κί'εκείνο μ'μία χ'χαρά.

Μπριχού α ξεθολώσει το μ'μάτι ν'του, που το θ'θυμό ν'του, παίρνει ένα μ'μιάλο τσουβάλλι και πάει στο σπίτι ν'του αθρώπου που τους ηπούλησε ν'το γ'γάρο και το παλιοσουράβλο.

Βρίσσει το μ'μοναχό ν'του και λέει του θυμωμένα.

-Έμπα μέσα στο τσουβάλλι!.

'Ηντα μ'που α κάμει ο άθρωπος, πού ' βλεπε ν'τη μ'ματωμένη μ'μασαίρα; 'Ημπε μ'μέσα στο τσουβάλλι, ήσέ ν'το ο Σπανός, ηφο - τώθηκέ ν'το στο ν'ώμο ν'του κί' ητράβηξε γ'κατά τα όρη και τα βο - νιά. Ηπήαινε, ηπήαινε, ηπήαινε, ώσπου ηπεινάσε γ'κί'ηκουράστηκε.

Είε ν'ένα φ'φώς και λέει πό μέσα του:

-Α πά ζωμείνω πόψι τά γά κί' αύριο ά το ν'εσυϊρίσω όπως πρέπει.

Βρίσσει ένα ν'έντρο, έννει το τσουβάλλι στη ρ'ρίζα ν'του και πάει χτυπά τη μ'πόρτα ν'του σπιτζού. Ννοίει η πόρτα και καλησπ - ρίζου ν'το ν'ένας έρος με τη γιρζά ν'του. Η καλή σου υναίκα βάλλει ένα σκαμνί ά κάτσει στο στρωμένο σ'σουφρά και λέει του:

-Ο Χριστός σ'έφερε, γιέ μου.

-Γαπά σε η πετθερά σου, λέει ο έρος. Καλέ, τήνισε καένα αυγό, που θα το μ'πορέψομε φ' φά, Κυρζακάτικα.

-Σπουλλάτη σ'σας, καλοί μου αθρώποι. 'Ε τ'θέλω ά σας βάλω σε μπελά. Βρατζά είναι ά περάσει. Α φάω το βρισκούμενο. Καλό ναι γ'και το φά.

Παίρνει ο έρος ένα γ'κομμάτι κρίθινο ψωμί και κρομμύτζα, παί - νει κί' η γιρζά ένα μ'πηλίνο κί' ήβαλε μπόλικο φ'φά που το τσουκχάλι, ήψασε γ'κί'ένα μ'πουνταρέλλο κί' ήβαλέ ν'τα στο σ'σουφρά, ήβαλε μπόλικο λαάκι κί' ηκάτσασι ν'α φάσι.

Παίρνει κί' ο Σπανός κάμποση θ'θρίμπη, ήτριψέ ν'τη γ'καλά - καλά με τις παλάμες του κί' ησκόρπισέ ν'τη στο ψάτο ν'του. Ηκάμασι ν'το σταυρό ν'τους κί' ηφάσι μ'μία χ'χαρά. 'Ηψασι γ'κρύο ν'νεράκι μ'που το λαηνοπούλλι, ηπισπερίσασι λ'λίο, ώσπου ά τοιμάσει τη μονή ν'του μουσαφίρη, κί' ηπήασι γ'για ύπνο.

* * *

Το πρωϊ ηξυπνήσασι ν'οι έροι, μμε ο μουσαφίρης ηκοιμούντο γ'κόμα.

-Καλέ, άς το ν'άθρωπο α χορτάσει το ν'ύπνο ν'του και φαίνεται κουρασμένος. Παράτα τα καρκαλλέματα. 'Οντα θ'θα ξυπνήσει, τήαν -

σέ του καένα αυγό κι ύστερις άς πάει στη ν'ευσή ν'του Θεού.

Θέλεις το πάθημά ν'του, θέλεις τα καώματά του, θέλεις το βαρύ γ'γομάρι μ'που κουβάλει ν'τόσο δ'δρομο, ο Σπανός ηπαρακοιμήθηκε γ'κήσηκώθηκε αλαφράγκα.

Στο αναμεταξύ, ο τσουβαλλάτος μας, μια το κρύο, μια η έννοια, πού α κοιμηθεί. Κειά τα χαράματα ήκουσε τσαμπάλλια, αρνίσσες φ - νές, συλλογαβζίσματα και βοσσικάτες σφυρζές.

Στο άψε σβύσε, ήρτε ν'του η σόφιση. Ηλίμενε ά κοντοσιμώσει ο βοσκός κι' ήβαλε ν'τις φωνές:

-Έ ν'τη θ'θέλω, έ ν'τη μ'παίρνω! Ε ν'τη θ'θέλω, έ ν'τη μ'παίρνω!
Ε ν'τη θ'θέλω, έ ν'τη μ'παίρνω!

Όντα ν'ήρτε γ'κοντά του το βοσκαρούι, ηρώτηξε:

-Καλέ, ήντα'ναι μ'που έ τ'θέλεις και έ μ'παίρνεις;

-Να πλειό, άθρωπε του Θεού, σώνει και καλά, με το ζόρι, θ - λουσι να με παντρέψουσι μ'με τη β' βασιληοπούλλα. Είμαι παντρεμένος και γαπώ τη γ'γυναίκα μ'μου. Ε ν'τα θέλω γώ τα πλούτη και τα παράσημα. Άκου σύ, με το ζόρι παντρεία! Ίνεται μαθές;

-Έσεις δίκηο και μη φ'φωνάζεις α μας πάρουσι χαπάρι, λέει του το βοσκαρούι.

Ήλυσε ν'το ν'το βοσκαρούι και λέει του:

-Ά μπω γώ στη θ'θέση σ'σου, πού'μαι λεύτερος κι'ηβαρέθηκα το βοσό. Ήμπε ν'ο βοσκός μες στο τσουβάλλι, ήσε έ ν'το ν'ο άλλος, ήσε ν'το τσουβάλλι στο έντρο, ήπηρε ν'τη ν'ταραζικά και τα'ατζινάρι ν'του βοσκού, ηξεμάκρυνε λ'λίο κι' ήβοσσε ν'τα'αρνιά. Ησυκλεθίστηκε λ'λιάκι με το σσύλο, που έ ν'ηξεκόλλα μ'που το τσουβάλλι, μμέ όντα ν'το ν'ηκάτσαρε ν' τ' αφεντικό ν'του, ήβαλε ν'τη ν'νωρά στα σσέλη του κι' ηκλούθηξε ν'το κοπάι.

* * *

Όντα ν'ηκαφάρτισε ν'ο Σπανός ήβγαλε μαϊτζά α πλερώσει, μμε οι έροι πού α τα εχτούσι. Λέει του ο έρος:

-Θέλεις μαθέ ά πφέσει φωτζά α μας κάψει; Κουτσή κουρούνα ε μπερνά που τα γά και τώρα που μας ήλασε ν'το πέρασμά σ'σου ά πάρομε ν'το μαϊ σ'σου; Πάει μαθέ, το παιϊ μου;

Ημαϊναρε ν'ο Σπανός κι' ητράβηξε ν'τη δ'δουλειά ν'του.

Ηφορτώθηκε ν'το γομάρι ν'του κι' ηπήαινε, ηπήαινε, ηπ - αινε, ήφτασε σ'σ'ένα γ'γκρεμμό λ'λίο ψό μέσα που τα Χαναβαρζά, ηξεπόζεψε, ήσε μ'μια μ'μιάλη μ'πέτρα στο τσουβάλλι και φούντα μια γ'και κάτω στο μ'πάτο ν'της θάλασσας.

Ήκατσε ά ξεκουραστεί κί'ηποκοιμήθηκε. Όντα ν'ηξύπηνησε, ησηκώθηκε α τραβήξει για τη γ'κακομοιρζά ν'του και ήκουσε ν'ένα β'βοσκό, που ξελάκχωνε γ'κειά παραπάνω. Ηχάρει μ'πως ήτο ν'ο Βούης, που ηκάμνασι αντάμα νταληβέρζα και βάλλει μια φ'φωνή.

-Έεε πάρβα Μιχάλη! Έλα παρά κάτω!

Μπραάλλει ο βοσκός και αντίς για το μ'πάρβα Μιχάλη, βλέπει φτό μ'πούριξε στη θ'θάλασσα. Ητρόμαξε και ήρσισε ν'ά σταυροκοψ -
ται.

-Μέγας είσαι Κύριε! Βρε μμέ έ ν'ήσου σ'σύ που σε φουντάρησα στη θ'θάλασσα;

Λέει του και κείνος:

-Βρε σπανομαρζά, εγώ είμαι, μμέ πόσο σ'σουτό ά με πας παρά πέρα και α με φουντάρεις που το Εράκι, μ'πουνε β'βατσά νερά κί' έσει πολλά πλατονώρικα αρνιά. Ήβλεπά τα πο κειά που μ'έριξες, μμέ ήτο ν'αλάργα κί' ησώθηκε ν'η αλαπνιά μου.

Ο Σπανός, χωρίς ά χάσει καιρό λέει του:

-Βρε πατριώτη, ψό καλά πο ούλο ν'το γ'κόσμο, εσύ ξέρεις τα πάθη μου. Ταλοιπονί, κάμε μου τη χ'χάρη ά με βοηθήσεις ά μαζέψω ένα γ'καλό γ'κοπάι μπάρι μου.

Ο άλλος λέει του: Είναι ν'ώρα ά ποτίσω τα ζά μου, μμέ ά σου κάμω θέλω το χατήρι. Πάμε!

Πάσι στο Εράκι, έννει του στο παάρι ένα μ'μιάλο μ'ματσάκανα και όντα ν'ήτο έτοιμος στα σείλη του γκρεμμού, λέει του:

-Σπανομαρζά, ά μη ν'υρέβζεις α βρεις κριάρζα σά ν'το γαμάλι μ'που φάετε της υναίικας μου, μμέ έ θ'θα βρεις.

Ο Σπανός ηκατάλαβε ν'το τζίντυνο, ήπηε ν'να υρίσει πίσω, μμε ήτο ν'αργά! Ήφαι ν'η πέτρα το κλωτσι, κί' η πέτρα ήπηε στο μ'πάτο αντάμα με τον ξίστο Σπανό.

Μήτε γώ 'ήμου γ'κειά, μήτε και σεις ά το πιστέψετε!

Καλή νύχτα σας.

Το Γιαννάκι

(Σκίτσα: Γιάννη Ιακώβου)

Μια φ'φορά, κι' ένα τζαιρό, ηζο -
σασι τζο αερφοί. Α τους γαφτίσομε ν'Ν -
κόλα γ' και Μιχάλη.

Ο μιάλος, ο Νικόλας, είσε ν'τρεις
γιους, ήτο φτωχοζωισμένος, μμε καλός
άθρωπος. Με το μονοδούλι, και φτο α'
ντο β'βρισσε, ηδυσκολεύουντο α πορ -
ψει τόσα στόματα. Ηαρφανέψασι μ'πο
μικρά και έ ν'ημάθασι μ'μήτε γράμματα,
μήτε τέχνη.

Ο Μιχάλης ηπαντρεύφτηκε γ'και κείνος, μμε η υναίκα του ήτο
ν'άβζα. Έ ν'ηκαλοδούλεβζε, μμε με τις κατεργαρχές του ήβγαλλέ ν'τα
πέρα. Όποτε του ησώνουντο ν'τα μαϊτζά ήβζαινε στη γ'κλεψά και τα
κονομούσε.

Μια μ'μέρα ησοφίστηκε α πάρει βοηθό στη δ'δουλειά ν'του α
προκόψει.

Μια και τζο, ταλοιπονί, πάει στο ν'Νικόλα ν'του και λέει του:

- Νικόλα, α μου δώκεις το μ'πρωτογυό σ'σου α το ν'έχω παιϊ
μ'μου α ξελαφρώσεις και άμμα βζει του καμάτου ά'σεις και συ το με -
δικό σ'σου που τις δουλειές μου.

Ο Νικόλας ήκαμέ ντου το χατήρι, μμε σε μια βδομά ήφερε μπ -
σω το παιϊ και λέει του:

- Σπουλλάτη σ'σου Νικόλα μου, μμε ο πρωτογιός σ'σου έ μ'μου
κάμνει. Α θ'θέλεις πλειό δος μου το δ'δευτερογιό σ'σου α το δ'δοκιμά -
σω.

Ο Νικόλας, καλόψυχος και βαροφαμελίτης ήκαμέ ν'του πάλι το
χατήρι.

Σε μια βδομά νάντος πάλι πίσω.

- Σπουλλάτη σ'σου, Νικόλα μου, μμε και ο δευτερογιός σου έ
μ'μου κάμνει στη δ' δουλειά μ'μου. Α θ'θέλεις πλειό δος μου το ποκούνι
σ'σου. Μικρός είναι γ'κόμη μμε είναι ν'τετραπέρατος.

Ο Νικόλας, που ηγάπα ν'το Γιαννάκι ν'του ψο πολύ που τα άλλα του παιτζά, ηδυσκολέβγουντο α συντάξει, μμε η καλοσύνη και η έρημη η ανάγκη του, το ν'ήκαμε ν'α πει το ινναί.

Κί' έτσι, που λέτε, ο Μιχάλης ήπειρε ν'το Γιαννάκι στο σπίτι ν'του και η τσα του, που το ν'ηγάπα γ'καλά, ησκάρταρε μ'που τη χχαρά ν'της και είσε ν'το μη στάξει και μη βρέξει.

* * *

Τη ν'άλλη μ'μέρα ο Μιχάλης ήπειρε ν'τη γ'γυναίκα ν'του, ηκλε - ωσε ν'το Γιαννάκι μέσα στο σπίτι, κί' ηπήσασι στα όξω χωράφσα. Ηφρόντισε ν'ο καλός σου θείος α κλειώσσει στο σεντούκι ούλα τα φ - γιά και ήφηκε μ'μόνο τρεις κουλλούρες κρίθινες κρεμμασμένες που το ν'ταβάνι. Όντα ν' ηπεινάσε ν'το καλό σ'σου παιϊ ηλάασε μ'ποτού, ηλάασε μ'πο κει, α βρει τίποτις α βάλει στη γ'κοιλιά ν'του, μμε που τέτζοιο μ'πράμα. Καμμιά β'βολά υρίζει κατά πάνω και κιαλλιάρει τις κουλλούρες. Χωρίς α χασομερίσει κουννί, βρίσσει ένα γ'καλάμι, έννει ένα σφουγγάρι στην ν'άκρια, βρέσει το καλά-καλά και με το βρεμένο σφουγγάρι ημούσσεψέν' τις κουλλούρες, ώσπου ητθήσασι γ' κί' η - φέσασι γ' κάτω. Ήκαμέ ν'τες μερμιζέλλι, ήγκωσέ ν'τη γ'κοιλιά ν'του κι ήστρωσέ ν'το στο ν'ύπνο.

Όντα ν'ήρτε ο πάρβας αργά τη ν'νύχτα κι είε μ'που ηλείπασι ν'οι κουλλούρες ηχαμοέλασε, χωρίς α πει τίποτις του παιτζού.

Την άλλη μ'μέρα πάλι τα ίδια, μόνο που φτη ν'τη β'βολά ηκρέμ - μασε μ'μέσα σε πετσέτθα, ένα γ' κομμάτι ν'τυρί της αλάρμης και μισό ψωμί. Το Γιαννάκι ηλίμενε, ηλίμενε, βρε χα α φανούσι, βρε άντα α ρτούσι, ήκοψέ ν'το η λόρδα. Υρίζει πάνω και βρέπει τη μ'πετσέτθα κρεμμασμένη. Παίρνει μπηρδές το καλάμι, βάλλει το στη φ'φωτζά, κάμνει καρβουνία και κάβζει το σπάο. Ήπφεσε γ'κάτω η πετσέτθα, ήγκωσε ν'τη γ'καλά-καλά, ήψε ν' νεράκι κί'ήπηε στη μ'μονή ν' του.

Όντα ν' ήρτε ν'ο τσος αργά τη ν'νύχτα κ' είε α λείπει η πετσέ - θα, ηχαμοέλασε μ'πάλι και λέει της υναίκας του:

- Αύριο α του είξω γω ψος είναι ο έξυπνος.

- Καλέ, μμε τσα που το κάμνεις το παιϊ α μη β'βαρουκιστίσει και φύει που το σπίτι. Μικρό ν'είναι γ'κόμη το κακόμοιρο.

- Λάαζε συ τη δ'δουλειά σ'σου. Πελεμώ α ω ίσσαμε που πάει το μυαλό ν'του.

Τη ν'άλλη μ'μέρα πάλι τα ίδια, μόνο που φτη ν'τη φ'φορά ηκρέμ - μασε μ'με σύρμα ένα τσουκχάλι γ'γιαούρτι.

Το Γιαννάκι σα ν'να πονηρεύτηκε με τις κασκαρικές του πάρβα του κ'ήχαμοέλασε ν'όντα ν'είε ν'το κρεμασμένο τσουκχάλι. Ηλίμενε α πεινάσει καμπόσο κ' ύστερις παίρνει το καλάμι και έννει τη γ'κουτάλα ν'του κινωμάτου λοξά με τη ν' ώρα κατά πάνω, βάλλει και μια ν'άτζα σκουτέλλα ίπλα του και βούτθα νέσυρε, βούτθα νέσυρε, ήτζασε ν'το τσουκχάλι. Ήκατσε, ήγκωσέ ν'τη γ'καλά – καλά κι ήπηε στη μ'μονή ν'του.

Όντα ν'ήρτε ν'ο πάρβας του τη ν'νύχτα, η πρώτη του δο - λειά ήτο ν'α νεορέψει το τσουκχάλι, κ' όντα ν'το κατεύασε γ'κι είν'το άτζο, ησκάρταρε μ'που τη χ'χαρά ν'του.

Το πρωϊ ηφώναξε γ'κοντά του το Γιαννάκι, ηγκάλιασέ ν'το, η - μισε ν'τις καρακούμπες του με λογιώ – λ'λογιώ καραμέλλες και λέει του:

- Πο τώρα και πίσω, Γιαννάκι μ'μου, είσαι το παιϊ μ'μας και ο βοηθός μου.

* * *

Τη ν'άλλη μ'μέρα, θείος κ' ανεψός, ήβγασι ν'αντάμα κ'ήητραβ - ξασι ν'όξω για τα χωράφσα.

Κειά που πασίννασι βλέπουσι μ'π'αλάργα ένα β'βοσκό α τρ - βά ένα ν'αρνί.

- Πάρβα, λέει το Γιαννάκι, ρέσει σου α του λεβάρομε ν'τα'αρνί;
- Ρέσει μου το παιϊ μ, μου, μ'με πώς α το κάμωμε;
- Καλέ, κόφτες εσύ στο σπίτι κ' εγώ κανονίζω τα.

Βγάλλει τα παπούτσα του, που κόμη ψες του τα 'γόρασε ν'ο θείος του, παρατά το ένα γ'καταμεσής του δρόμου και, όντα ν'ήφταξε γ'καμιά δεκαρζά πετριές φο πέρα, ημόλιαρε γ'και το άλλο μ'παπούτσι γ'κ'ήκρύφτηκε.

Ο καλός σου βοσκός όντα ν'ήφτασε ν'το πρώτο μ'παπούτσι, ήψασέ ν'το, μμε ήντα α το κάμει ένα μ'μονοπάπουτσο; Ήβαλέ ν'το πάνω σε μια μ'πέτρα κ' ηητράβηξε ν'το δ'δρόμο ν'του. Όντα ν'ήφτασε και το άλλο μ'παπούτσι, ήεσε ν'το αρνί σ' ένα γ'κλαϊ κ'ήκουστούρδισε α πα μ'προλάβει α πάρει και το άλλο. Στο αναμεταξύ πάει το Γιαννάκι, λύνει το αρνί γ'και πάει το στο σπίτι. Ησφάξα ν'το κ' ηκόψασι ν'ένα κομμάτι της καλής κ' ηπήαν'το του πατέρα.

Τη ν' άλλη μ'μέρα, θείος κ' ανεψός ήβγασι μ'πάλι στο υρουλλιό. Στο ίδιο μ'μέρος πάνω κάτω βλέπουσι μ'πάλι το ν'ίδιο β'βοσκό α τρ - βά άλλο ν'αρνί.. Λέει πάλι το Γιαννάκι: - Πάρβα, θέλεις μαθέ α του το λεβάρομε γ'και φτο;

- Σα μ'πολλά τα λέεις το παιϊ μ'μου. Ηπήραμέ ν'του φες το μακαρίτικο και θα σκαρμώθηκε.

- Καλέ άκου με μένα και α βάλεις και συ το χαλάκι σ'σου. Καλέ, κρύψου τά πο πίσω π'ο φτη ν'τη γ'κουμούλλα και παρακάθιζε. Όντα θ'θα 'φήκει τ'αρνί μοναχό ν'του πάρτο και κοψό για το σπιτι.

Σαρταίρνει, που λέτε, ο καλός σου θείος τη γκουμούλλα και το Γιαννάκι κουστουρδι – κουστουρδι πάει κειά παρά κάτω στο ρέμα και αρσινά α φωνάζει αφά αφά, σα χ'χαμένο ν'αρνί. Μπέεε! Μπέεε! Μπέεε!

Όντα ν'ηκοντοσίμωσε ν'ο βοσκός κι' ήκουσε ν'την'αρνίσσα φ'φωνή, ηλιλλίρισε ν'η καρτζά του, που θάρεψε πως ήτο ν'το χαμένο ν'του αρνί. Μάνι – μάνι έννει το αρνί σ'ένα γ'κλαϊ και τρέσει α πα το βρει. Στο αναμεταξύ πάει ο παρακαθιστός θείος παίρνει το αρνί και ένεται της αφανιάς.

Στο αναμεταξύ πάει ο παρακαθιστός θείος παίρνει το αρνί και ένεται της αφανιάς.

Ο καλός σου βοσκός, που λέτε, τρέσει στο λαγκάϊ, λαάζει πο τού, λαάζει πο κει, φωνάζει, μμε που αρνί, ώσπου χωρεί το Γιαννάκι γ'γκαμμένο σε μια γ'γωνιά κι ήκαμνε ν'τη ν'ανάγκη ν'του.

- Βρε καλώς το το παιϊ μ'μου. Έ ν'είεις μαθέ καένα ν'αρνί;

Στο αναμεταξύ ησηκώθηκε ν'το Γιαννάκι ησυύριστηκε γ'και λέει του:

- Καλέ θείε, ψες ηπάαινα περίπατο και ήβγαλα τα καινούρζα μου παπούτσα, που με κόβγασι κι' ήπφέσα μ'μου στο δ'δρόμο. Έφρα της χρονιάς μου που το ν'αφέντη μ'μου κι'ήστειλέ μ'με α πα τα βρω, μμε άμε ύρεβζε! Που α πα τα βρω; Ηκουράστηκα, ηψάσα μ'με κοψίματα κι ήρτα τα γά α ξαλαφρώσω και τσα που κάθουμου ηκάπνισέ μμου α ξεφωνίζω σα ν'το χαμένο αρνί. Σσέφτομαι τώρα, πώς α πάω πίσω χωρίς τα παπούτσα. Ο δαίμονας του κώλου μου κουτσά του μαερε - ζει. Άλλη μπατούα μ'πάλι. Και το Γιαννάκι ήψασε ν'το μουτσόκλαμα. Τότες ο καλός βοσκός σου λέει του:

- Μη χ'χολιάς το παιϊ μ'μου, μμε γαπάσε ο Θεός. Τα παπούτσα σου ήβρα τα γω.

Έηνοιξε ν'τη ν'ταραζίκα ν'του, ήβγαλε μ'πο μέσα τα παπο - τσα κι' ήδωκέ ν'τα του Γιαννιού.

* * *

Ύστερις 'πο καμμιά β'βδομά, θείος κι' ανεψός ήβγασι μ'πάλι στη β'βόρτα.

Κεια που πααίνασι στα χωράφσα βλέπουσι ν'ένα μ'που ζε - γάριζε μια μιάλη χωράφα. Λέει το Γιαννάκι μπηρδές του πάρβα του:

- Καλέ θέλεις μαθέ α του λεβάρωμε ν'το ένα β'βώϊ; Α μη μ'μιλείς, εσύ μόνο άκου και κάμε φτο μ'που α σου πω. Πάαινε κεια κάτω στο ξετέλεμα ν'του χωραφσού και κρύψου κοντά στη ν'τελευταία ν'αυλ - κιά και παρακάθιζε. Όντα ν' ο ζευγάς φήκει μοναχό ν'του το αλέτρι, εσύ στα σβέρτα ξέζεψε το ένα β'βώϊ και ένου της αφανιάς.

Φευζει ο θείος, κάμνει ένα μ'πούρουλλα και όντα ν'ήφτασε στο τέλειωμα ν'του χωραφσού, ήγνεψε ν'του Γιαννιού κι' ηκρύφτηκε.

Όντα ν' ο ζευγάς ήφτασε γ'κοντά στο θ'θείο, το Γιαννάκι βά - λει κάτι φωνάρες, μα τι φωνάρες και δος του κι' ήγνεφε.

- Μμα θάμα! Θάμα! Τρεχάτε να ήτε! Θάμα! Μμα θάμα! Ελάτε να είτε!

Ακούει ο ζευγάς τις φωνές, βλέπει το παιϊ μ'πούγνεφε γ'κι'η - φώναζε, ηπαράτησε ν'το ζευγάρισμα και πάει α πει το θάμα. Στο αναμεταξύ πάει ο θείος ξεζέβζει το ένα β'βόϊ κι ηένηκε γ'καπνός.

Όντα ν'ήρτε γ'κοντά στο Γιαννάκι ο ζευγάς, κείνο δος του κόμη κι' ηφώναζε. Θάμα! μμα θάμα, ελάτε να είτε! Όντα ν'ηκαλαντάρισε ν'ότι ο πάρβας του ηλαργάρησε γ'καλά, ησταμάτηξε α φωνάζει κι' ήσκασε ν'α ελά, μμα ένα έλλιο ν'της καλής ώρας. Ο ζευγάς ηρώτηξε ν'το γ'γιάντα φωνάζει τσα και ελά και το Γιαννάκι λέει του:

- Είναι α μη φ'φωναξω, καλέ, που πρώτη φ'φορά βλέπω ζευγά α ζευγαρίζει με ένα β'βόϊ;

Υρίζει ο ζευγάς, βλέπει το αλέτρι ν'του μόνο μ'με ένα βόϊ κι' ήκλαιε κι' ηέρνουντο ν'τη γ'κακή ν'του μοίρα.

Ύστερις που καένα μ'μήνα, λέει ο θείος:

- Γιαννάκι μ'μου, χαρώ πως ήρτε ν'η ώρα α πάμε γ'για μιάλες δουλειές! Θέλεις α πα κλέψομε τη μ'πάγκα ν'του βασιληά;

- Ντι και φτη 'ναι η χολή σου, πάρβα μου; Α πάμε! Μόνο α γοράσομε μπόλικο σσοινί και τζο γκρίφσα α κάμομε αερόσκαλες, τζο ζεμπίλλια, τζο κλεφτοφάναρα και τζο κοφτερά μασαίρζα.

Ηψουνίσασι ν'τα υλικά, ηκάμασι ν'τις σκάλες κι' ηλιμένασι ν'το γ'καιρό. Ένα βράυ, που ' βρεσε μ'με το τουλουμί και πίσσα σκουτουϊ, πάσι στο παλάτι, ρίχνουν ν'τις σκάλες, μπαίννουσι στο παλάτι, εμίζουσι στίγκα τα ζεμπίλλια τους φλουρζά και που το ν'ίδιο δ'δρόμο βζαίνουσι γ'και πάσι στο σπίτι ν'τους. Ηέμισε ν'ο θείος τις ζέπες του παιτζού με φλουρζά και λέει του: - Πάαινέ τα του πατέρα σου και πέτου ά σει το ν'νου ν'του α μη μ'μιλά καθόλου.

... εμίζουσι τίγκα τα ζεμπίλλια τους φλουρζά και που το ν'ίδιο δρόμο βζαίνουσι γ και πάσι στο σπίτι ν τους.

Ύστερις ἴπο κάμποσο γ΄καιρό, λέει ο θεῖος α ξαναπάσι μ΄πάλι. Λέει του το Γιαννάκι: - Καλέ, έχομε μ΄πλειό πολλά, καλά ναι, α μη ν΄το πάθομε σα ν΄το καταλόϊ: που θέλει τα πολλά χάννει και τα λλία.

Πού α κούσει ο θεῖος. Ο χαβάς του χαβάς, ἴσσαμμε που κατ - φερε ν΄το παιῖ α συντάξει.

* * *

Α΄ φήκομε ν΄τώρα φτους και α ψάσωμε ν΄το β΄βασιλιά, που ἠθελε α πλερώσει μια χρεοφειλή και ὄντα ἠήπηε στη μ΄πάγκα εἶε ν΄ὄτι ηλείπασι μ΄πολλά φλουρζά.

Ἦδωκε γ΄κρυφή διαταγή α του φέρουσι ν΄ένα ν΄αρσικλέφτη μ΄πούσε φ΄φυλακισμένο για ούλη ν΄του τη ζ΄ζωή.

Ἦντα ν΄του το ν΄ηφέρασι, ηκάτσαρε ν΄ούλους και λέει του κλ - φτη:

- Ηκλέψα μ΄μου τη γ΄κάσα μου και ὄντα μ΄μου βρεις τους κλέφτες α σε λευτερώσω, μμα α ε ν΄του βρεις α σου πάρω το κεφάλι.

Ἦντα μ΄πα σου κάμει ο κλέφτης; Βασιλικιά διαταγή και τα σσ - λιά εμένα. Πάει μπηρδές α βρει πο που ἤμπασι α κάμου ν΄τη γ΄κλεψά. Ἦφασε ν΄ούλη ν΄τη ν΄ημέρα α λαάζει πο του και πο κει, πάνω και κάτω, και καμμιά β΄βολά ἤβρε μ΄πως και πο που ἤμπασι ν΄οι κλέφτες.

Παρατζέλλει, ταλοιπονί, α βάλουσι γ΄κειά που σαρτάρασι μ΄μέ - σα μια καζάνα με πίσσα και θα ψαστεί ο κλέφτης.

* * *

Τώρα α πάμε μ΄πάλι πίσω στο θ΄θεῖο και το ν΄ανεψό. Τη ν΄άλλη μ΄μέρα που ησύνταξε ν΄το Γιαννάκι α πάει γ΄για τη β΄βασιλική γ΄κ - σα, ἠκαμε ένα γ΄καιρό, σωστή παρατζελία! Βροσή με το τουλούμι, αέρα ντουμάνι και θεοσκοτέινα, που ε ν΄ηβλέπες τη μ΄μύτθη σ΄σου. Απόντου τα μεσάνυχτα πάσι ν΄οι κλέφτες, ρίχνουν ν΄τις σκάλες, σα - ταῖρνει ο θεῖος πού΄ το ν΄το νεπέτι ν΄του και ππέφτει μέσα στη μ΄πί - σα. Λιμαίνει το Γιαννάκι το σινιάλλο, μ΄με που σινιάλλο, μιλούσι μ΄μα - θές οι πεθαμμένοι;

- Παννί βρωμεί, λέει πο μέσα του το Γιαννάκι. Παῖρνει πάνω και τις τζο σκάλες, στομώννει τες και κατεβαίνει σιγά - σιγά, και με το κλεφτοφάναρο εἶε ν΄το καζάνι και μέσα το κουφάρι ν΄του πάρβα του. Ηδαγκώθηκε, ἠκαμε ν΄το σταυρό ν΄του και τη γ΄καρτζά ν΄του σίερο, ἠβγαλε ν΄το μασαίρι ν΄του, ἠκοψε ν΄τη γ΄κεφαλή ν΄του θεῖου του, ἠβ - λέ ντη μέσα στο ζεμπίλλι και ιρίζει τα μπρος πίσω και πάει στο σπιτι

ν'τους. Ηκούμπησε ν'το ζεμπίλλι στη μ'μέση ν'του σπιτζού, ησφάλιξε ν'τη μ'πόρτα και λέει στη τσα ν'του το περιστατικό. Ήπηε α βάλει τις φωνές η υναίκα, μμε το Γιαννάκι ήφραξέ ν'της το στόμα, α μη μ'π - ρουσι χ'χαμπάρι οι ειτόνοι και παλαγκριστούσι μ'μονασοί τους.

Ηκλάψασι γ'καλά – καλά και κεια τα ξημερώματα, μπρι ν'τους πετεινούς, σκάβγουσι ν'ένα λ'λάκχο στη ν'αυλή ν'τους και χώνουσι ν'τη γ'κεφαλή ν'του μακαρίτη.

Όντα ν'ηκαλοξημέρωσε, ήβζε ν'η καλή σου θεία α μεταψάσει τη ν'αυλή και α θυμιάσει, οι ειτόνοι ηρωτούσα ν'τη που ναι ο νοικοκ - ρης της και γιάντα φαίνεται κλιαμένη και κείνη λέει τους:

- Καλέ, ας πάει στο συγχώρζο και στη ν'ευσή ν'του Θεού, μμε ημαλλώσαμε. Ήβρεξέ μ'μου τες καλά – καλά κι ήπηε στο καλό. Άμε ύρεβζε α θ'θα το ν'εξαναούμε. Ας πάει στο συγχώρζο!

Α φήκομε ν'τώρα φτους και α πάμε μ'πάλι στο παλάτι.

* * *

Όντα ν'ηπήασι ν'οι φυλάκοι το πρωί κι ήβρασι ν'τοκουτσοκ - φαλιασμένο κουφάρι ν'του κλέφτη χωσμένο στη μ'πίσσα ηπήασι στο β'βασιλιά κι ηδώκαν του τα χαμπάρζα.

Ο βασιλιάς φωνάζει πάλι και φαίρνου ν'του το ν'αρσικλέφτη και όντα ν'του χαμπαρζάσασι ν'τα νέα έ ν' ήχασε γ'καιρό και λέει τους μηηρδές:

- Πάρτε το κουφάρι και κρεμμάσετέ το καταμεσής στη μ'Πλ - τέα, ρίξτετε πο κάτω καμπόσα φλουρζά και άμμα είτε καένα α πα κλάψει, είτε κλέψει τα φλουρζά α το ν'εψάσετε.

Όπως είπε τσαγά ηκάμασι.

- Η σήρα, όντα ν'ήκουσε ν'τα μαντάτα που το τζελάλη, ηννάψασι φ'φωτζά τα μέσα της. Ήθελε α πα το ν'εκλάψει α ξεθυμάνει το γ'κ - μό της. Λέει το στο Γιαννάκι κι εκείνος λέει της στα μάνι μάνι:

- Ντι και φτη ναι ν'η χολή σου; Μη χ'χολοσκάς, καλέ, και α το γ'κλάψεις όσο θ'θέλεις. Μόνο άκου με καλά. Πάννε στου Σσινά και γόρασε μια ν'τουζούνα ακριβά ψάτα, μια ν'τουζούνα κρουσταλλένια ποτήρζα του νερού, άλλη μια του κρασσού και μια ν'τουζούνα ποτ - ράκια του ρακιού και όντα θ'θα κοντοσιμώσεις στο μέρος που'χουσι γ'κρεμμασμένο ν'το θείο, σκόντεψε, σπάσε τα γυαλλικά και κλαίε όσο θ'θέλεις και όντα θ'θα με βλέπεις α παιζω καμώννου πως ε μ'με ξ - ρεις. Κότσασε καλά φτα που σου λέω α μη βρούμε ν'το μπελά μ'μας.

Ήκαμε ν'η καλή σου υναίκα κατά που τη ν'ηρμήνεψε ν'το Γιαννάκι κ ήκλαιε, ήκλαιε, ήκλαιε, ώσπου ησκοτείνιασε.

Το Γιαννάκι μ'πάλι, πάει στου Μεγαλείου γοράζει μπόλικους βόλους βρίσσει ένα γ'κοπέλλι και λέει του:

- Πάμε α παίξομε ν'τους βόλους,

Το παιϊ λέει του:

- Και που α τους βρω τους βόλους; Μήτε βόλους έχω, μήτε μαϊτζά. Άφησ' με καταμένο!

Λέει του το Γιαννάκι:

- Φτη 'ναι ν' η χολή σου; Να πάρε τζο μεζίτσα. Δώκε μου τα τώρα α σου πουλήσω τους μισούς μου βόλους και έλα α παίξομε α ξεβαρεθούμε.

Η παραδέχτηκε ν'το παιϊ α παίξουσι. Είσε μ'μαθές α χάσεις τ-ποτις, που το κοροΐδο ήδωκέ ν'του τους βόλους;

Ηπήασι μ'που λέτε κεια κοντά στο γ'κρεμασμένο και λέει το Γιαννάκι:

- Ταγά είναι ίσσο και ντρέτθο μ'μέρος.

Ρωτά το ν'το παιϊ:

- 'Ηντα μ'που θέλεις α παίξομε; Θέλεις α παίξωμε ν'«τα κάτω» ή τα Περαιώτικα;

... Θέλεις α παίξομε ν "τα κάτω" ή τα Περαιώτικα;

- Όσι, λέει το Γιαννάκι, α παίξωμε ν'τα Χωρζανά.

Μπριχού α 'ρσίσου ν'το παιχνί, λεί το Γιαννάκι:

- Ηψάσα μ'με πάλι τα κοψίματα. Λίμενε α πα κάμω τη δ'δο - λειά μ'μου.

Τρέσει κουστουρδί, πάει στα έξη και λέει του γέρο Χοντροφάσουλα:

- Καλέ θείε, α σου δώκω ένα γρόσσι α μου κρατείς έφσερο ν'το ένα σ'σου μέρος, που με κρατούσι γ'κοψίματα.

Μπαίνει στο μέρος, βάλλει καμπόση γ'κόλλα πο κάτω που τα παπούτσα του και πάει στο παιχνί.

Το άλλο μ'παϊή ηλάαζε μ'πως α κερδίσει τους βόλους κι' ηγάρν - φε, μμε το Γιαννάκι είσε ν'το ν'νου ν'του στα φλουρζά. Ήθελε α δώκει μια του βόλου του α καβατζάρει πέρα που το γ'κρεμασμένο και κείνος ηκαλαντάριζε α πατεί πάνω στα φλουρζά και κείνα τα κακοίμοιρα ηκολλούσασι μ'πάνω στις πατούσες τω μ'παπουτσώ ν'του. Κάθε λλιο και λλιάκι ήκοφτε για τα έξη, ήμπαινε στο μέρος του, ηκαθάριζε ν'τα παπούτσα του, ητιμάρεβζε ν'τα φλουρζά, ήβαλλε φ'φρέσσα κόλλα στα παπούτσα του κι' ηπήαινε μ'πίσω στο παιχνί.

Μια που τις πολλές βολές λέει του το κοπέλλι:

- Μμε ήντανε μ'πλειό φτο ν'το κακό αντάμα σου;

- Ε ν'ναι τίποτις, λέει του το Γιαννάκι. Ηδώκα μ'μου ρετσινόλαο και είπα μ'μου α περπατώ για να με ενερχήσει. Νά, γιάντα σου ζο - τηξα α παίξωμε ν'τους βόλους.

Ηπαίξασι γ'κόμη λλιάκι, είε ν'τη τσα ν'του πού 'φμε, είε και τα φλουρζά α λλιοστέβγου γ'κι' ησταμάτηξε ν'το παιχνί. Ήδωκε ν'του παιτζού όσους βόλους του πομείνασι, αντάμα με το παράμορφο γυαλλενί ν'του, ήπηε στο μέρος ηπάστρεψε ν'τα παπούτσα του, ήπ - ρε γ'και τα χχωμένα φλουρζά κι ήπηε στο σπίτι ν'του.

Η τσα του κατασκαρταρισμένη που τη ν' χαρά ν'της για τη ν'ε - ξυπνάδα του παιτζού και χορτασμένη που το κλάμα, ήπηρε ν'το παϊή στη ν'αγκαλιά ν'της κι'ηφίλα ν'το κι'ηχάεβζε ν'το, που το ν'ο προστ - της και ο θησαυρός της. Ήβγαλε το Γιαννάκι κι' ηέμισε ν'τη μ'ποτζά ν'της με τα κλεμμένα φλουρζά.

* * *

Το άλλο μ'πρωϊ οι φυλάκοι ντροψασμένοι που τα φλουρζά ηκ - μασι φ'φτερά πο μπρός που τα μμάτζα τους, ηδώκασι ν'το ριπόρτο ν'τους στο β'βασιλιά και το ν'αρσικλέφτη.

Ο αρσικλέφτης ηκατάλαβε ν'τη γ'κασκαρικά, μμε άμε ύρεβζε ψύλλους στ' άσερα. Λέει, τα'λοιπονί, στο β'βασιληά:

- Βασιληά μου, έχομε α κάμομε με τετραπέρατο, μμε όπως λέει το καταλόϊ: Το ξυπνό μ'πουλλί ψάνεται που τη μ'μύτθη. Ίσσα με πότε θα μας σκαπουλλέρνει, πο μέσα που τα σέρζα μας. Η κλεψά, βασ - ληά μου, είναι λούβα, αγιάτρευτη αρώτσα. Είναι να μη σ'σου κολλήσει. Ταλοιπονί, θα φορτώσομε μια γ'καμήλα με φλουρζά, μμα α τα φορτ - σομε αχαμνά για να λιλλιρίζουσι γ'και α πάρει βόρτα τους μαχαλάες. Ο κλέφτης, όντα θ'θακούσει το λιλλιρίσμα, θα λιλλιρήσει η καρτζά του και θα υρέψει α κλέψει.

Ήδωκε ν'τη διαταή ν'ο βασιλιάς, κι' ηκάμασι τσα που είπε ν'ο αρσικλέφτης.

Κεια που πορπατούσε ν'ταλοιπονί το Γιαννάκι μια μ'μέρα ηντάμωσε ν'το γ'καμηλλέρη κι' ήκουσε ν'το λιλλιρίσμα ν'τω φ'φλου - ζώ. Πάει κουστουρδί στο σπίτι, emίξει ένα λ'λαηνοπούλλι με μουσκάτο γ'κρασί, τιφαρίκι μ'πράμα, παίρνει ένα μ'μετράρι ν'της μισής οκχάς και ένα μ'ποτήρι ν'του νερού και μάνι - μάνι τρέσει α βρει το γ'καμη - λέρη.

Όντα ν'τον είε π'αλάργα καθήμενο, κάτω από ένα ν'έντρο, ή - σισε μηηρδές το τζελάλισμα:

- Πάρτε κρασάκι γ'Καλύμνικο! Μόσκος καταμόναχος! Πάρτε μο - σκάτο γ' κρασί! Έχω το για να το πίννω κι' ούτε του παιτζού ε δ'δίνω!

Όντα ν'ηκοντοσίμωσε, ήγνεψέ ν'του ο καμηλλέρης κι ήπηε γ'κοντά το Γιαννάκι.

- Πο που' ναι ν'το κρασί σ'σου καλόπαιο; Ρωτά ο καμηλλέρης.

- Καλέ, λέεις με πλειο καλόπαιο μμε καλάμια και τσίπθες πάνω μου. Ήκλεψά το που το σπίτι μ'μας και πουλώ το α κάμω χαρζηλίκι.

- Μμε όμορφο'ναι ν'το κρασί σ'σου;

- Όμορφο λλέει; Καλέ, φτο είναι μ'μαξούλλι του συμπεθέρου μας του Δραστικού, κι' ήστειλέ μ'μας ψες μια λ'λαήνα. Να δοκίμασε και πατός σ'σου α μη χ'χαρείς πως σου λέω ψώματα.

Emίξει ξεσειλο ν'το ποτήρι και δώννει το του καμηλλέρη α δοκ - μάσει.

Παίρνει το ο καμηλλέρης και πόζι μια και γ'κάτω.

- Σωστά το λέεις, το παιϊ μ'μου. Φτο είναι β'βάρσαμος καταμό - ναχος!

Και δος του κι'ηνεγλύφουντο.

- Βάλε μου ένα μ'μετράρι και νά δέκα γρόσσα.

Βάλλει του το μετράρι μ'πληθερό-πληθερό και ο καμηλλέρης

ηρούφηξέ ν'το σε τρεις νεμοστελλιές, σα γ'καλή ώρα ο παπάς τη μ'μετάδοση.

- Βρε φτο είναι βάρσαμος, ανάμα καταμόναχο.

Εμίζει πάλι το ποτήρι ν'το Γιαννάκι και λέει του:

- Νά ψέ το στη ν'υγιά μ'μου, για το αλισιβερίσι μ'που μου'κ - μες.

Έψε ν'το μονορούφι στη ν'υγιά ν'του Γιαννιού και για να βγ - λει πο πάνω του τη υποχρέωση, λέει του:

- Έμισέ μου το μετράρι, έμισε και το ποτήρι για λλόου σου και νά, πάρε είκοσι γ'γρόσσα. Χανάλλι σ'σου!

Έκαμε ν'το Γιαννάκι κατά που τού'πε ν'ο άθρωπος, μμε ήβρε ν'αραλίκι γ'κι'ήμπλασε ν'το ικό ν'του.

Για να μη ν'τα πολλυλοούμε, κερνώ σε, κερνάς με, ηπάτωσε ν'το λαήνι και ο καλός σου καμηλιέρης ηένηκε γ'κουτούκι στο μεθύσι, ήριξέ ν'το στο ν'ύπνο.

... και ο καλός σου ο καμηλιέρης ηένηκε γ'κουτούκι στο μεθύσι...

Παίρνει το Γιαννάκι τη γ'καμήλα, πάει στο σπίτι, ξεφορτώνει και τιμαρέβζει τα φλουρζά, σφάζει τη γ'καμήλα και κάμνει τη γ'κ - βουρβά και παστουρμά.

* * *

Όντα ν'ηποξύπνησε ν'η αγάθα, υρέβζει α βρει τη γ'καμήλα, μμε πού καμήλα. Πάει στο παλάτι μ'με τα μούτρα κάτω που τη ντρ - πή ν'του και λέει τους το πάθημά ν'του. Φωνάζει ο βασιλιάς το ν'α - σικλέφτη γ'και κείνος λέει του:

- Βασιλιά μου, όπος ήπειρε ν'τη γ'καμήλα θα τη ν'ήσφαξε και θα τη ν'ηκαβουρδίσε. Α στείλετε μια φτωχοντυμένη υναίκα α βζει στο ζουτουλλιό και όπου της δώκουσι γ'καμηλίσσο γ'καβουρμά αυτός θά'ναι ν'ο κλέφτης.

Ηκάμασι τσα που τους ηπαράτζειλε γ'και ητζακόνεβζε μέρα γ'και νύχτα, σ'ούλα τα σπιτζα και σ'ούλους τους μαχαλάες. Ένα β'βράυ πάει και στου Γιαννιού το σπίτι κι ήτο ν'η τσα του μονασή της. Η τσα του, πού ' το μ'πονόψυση και απονήρευτη υναίκα, ηλυπήθηκε ν'τη φτωσή, ήβαλέ ν'της α φάει κι ήδωκέ ν' της ένα αλάτσερο ψωμί χ'χάσικο κι ήμισέ ν' της το σκουτέλλι ν'της τρούλλα με καβουρμά.

Η σπιούνα που ηκατάλαβε ότι ο καβουρμάς ήτο γ'καμηλίσσος και επειδής ήτο σκουτούι, για να μη χ'χάσει το σπίτι, ήκαμε στη ξ - πορτα ν'του σπιτζού ένα γ'κότσινο σταυρό.

Όντα ν'ήρτε ν'το Γιαννάκι κι είε ν'το σταυρό στη μ'πόρτα ν'τους, ρωτά τη τσα ν'του, α ν'ήρτε γ'καένας όντα ν'ήλειπε.

- Ε ν'ήρτε γ'καένας, το παιϊ μ'μου, μόνο μια φτωσή τζακονιάρα ηξεφάνηκε γ' κι'ητ'αϊσά τη γ'κι'ήδωκά της ψωμί και λλιο γ'καβουρμά.

- Όστε τσα, ταλοιπονί; Αφερούμου σου, τσα μου!

Τρέσει στο κατόϊ, παίρνει κότσινη μπογιά και μια β'βρούτσα και βζαίνει όξω κι'ήκαμνε σταυρούς σ'ούλες τις πόρτες, σ'ούλους τους μαχαλάες.

Την άλλη μ'μέρα οι άθρωποι του βασιλιά, όντα ν'είασι ούλα τα σπιτζα μαρκαρισμένα, ησιχτιρδίσασι ν'τη ψευτοτζακονιάρα μ'που τους ηπερίπεξε κι'ηκατσάρα ν'τη μμε τις κλωτσές. Ηπήασι μ'πίσω στο β'βασιλιά κι'ηκάμα ν'του τα χαρτί και χαρτουλλάρι.

Ηφώναξε μ'πάλι ο βασιλιάς τον αρσικλέφτη, και κείνος λέει του:

- Βασιλιά μου, πάρε μου το κεφάλι, γιατί κάνω μάϊνα. Έ μπορώ α τα βγάλω πέρα αντάμα του. Φτος, βασιλιά μου, έν είναι γ'κλέφτης, φτος είναι τζαόλου κράτσα, έξυπνος, τετραπερασμένος. Φτο μ'πρ -

πει νά'σεις βοηθό σ'σου και συμβουλάτορά σ'σου.

Όντα ν'το ν'ήκουσε ο βασιλιάς, όσι μόνο ηχάρισέ ν'του ν'τη ζωή, μμα ήβγαλέ ν'το που τη φ'φυλακή κι' ήδωκέ ν'του δουλειά α κ - νηά τους κλέφτες.

Ο καλός σου βασιλιάς ηκότσασε γ'καλά τα λόγια του αρσικλ - φτη και σε καμμιά βδομά ήβγαλε τζελάλης α τζελαλήσουσι, ότι όφος είναι ν'ο κλέφτης α φανερωθεί στο β'βασιλιά και όσι μόνο έ θ'θα πάθει τίποτις, αλλά ο βασιλιάς θα του δώκει πολλά και μιάλα αξιώματα.

* * *

Τρεις μέρες ητζελαλούσασι, μμε το Γιαννάκι έ ν'ηφιάρουντο α φανερωθεί.

Ο καλός σου βασιλιάς σα ν'α κατάλαβε ν'ότι ο κλέφτης ε ν'ηφιάρετο και βγάλλει καινούρζο τζελάλισμα: Όφος είναι ν'ο κλέφτης α φανερωθεί και ο βασιλιάς α του δώκει το μισό β'βασιλαιο και α ν'είναι λ'λεύτερος α το μ'παντρέψει με τη μ'μοναχοκόρη ν'του και δώνει το λ'λο της βασιλικής του τιμής και ορσιζεται στο βατζέλιο ότι λέει τα σωστά:

Όντα ν'το 'κουσε το Γιαννάκι, φτη ν'τη β'βολά ήπιστεψέ ν'το και λέει στη τσα ν'του:

- Καλέ θεία, πως σου φαίνομαι για βασιλιάς;
- Μουρέ κάτσε, το παιϊ μ'μου στ'αυγά σου. Ξέρεις ήντα μ'που ηλέασι ν'οι παληοί, μαγάρι τα λόγια τους ηζυάζαν'τα με το β'βεζενέ; Όπου υρέβζει τα πολλά, χάννει και τα λλία. Καλά είμεστε τσα γα. Εσύ έσεις φο πολλά μαϊτζά και έ ν'έσεις τις ικές του σκουτούρες και μπ - λάες. Κάτσε κειά που κάεσαι.

- Καλέ θεία, μη χ'χολοσκάς, μ'με έ ν'έσει καένα φ'φο. Κοτζά μου βασιλιάς και να ορσιζεται, ψώματα θα λέει; Τσα θα λέμε ν'τώρα; Α πάω θέλω α σιουράρω φτα πού 'χομε και α πάρω κι' άλλα α ζούμε ζζωή χ'χαρισάμενη,

Μια και τζο, ταλοιπονί, πάει γραμμή στο β'βασιλιά και λέει του:

- Βασιλιά μου, εγώ είμαι ο κλέφτης που υρέβζεις. Ξέρω το πώς ε σ'σου εμίζω το μμάτι, γιατί είμαι κόμη νέος, μμε θα με πιστέψεις όντα θ'θα σου πω τα καώματά μου, ένα - ένα μ'με τη σ'σειρά ν'του. Άκουτα ταλοιπονί: Εγώ με το μ'μακαρίτη το μ'πάρβα μ'μου ηκλέψαμε τζο ζεμπίλια φλουρζά, εγώ είμαι πούκοψα τη γ'κεφαλή ν'του πάρβα μου, όντα ν'ήπφεσε μ'μέσα στο καζάνι με τη μ'πίσσα, εγώ είμαι το παιϊ πού 'παιζε ν'τους βόλους κι' ήκλεψε τα φλουρζά πο κάτω που το

κρεμμασμένο γ'κουφάρι ν' του πάρβα μου, εγώ είμαι κείνος που ' βαλε ν'τη τσα μ'μου τη σ'σήρα α σπάσει τα γυαλικά για να κλάψει το ν'άντρα ν'της, εγώ είμαι κείνο ν'το παιί που ημέθυσσε ν'το γ'καμηλλέρη κι' ήκλεψέ ν'του τη γ'καμήλα με τα φλουρζά, εγώ είμαι κείνος που ημά - καρε ν'ούλα τα σπιτζα, όντα ν'η τζακονιάρα ησταύρωσε ν'το σπιτι μ'μας γιατί η τσα μου ήδωκέ ντης το γκαβουρμά για μουχουρτικό και εγώ είμαι κείνος που για να σου είξω τη μ'πιεξοσύνη μ'μου και για να σε χαρέψω, α σου φέρω μέσα στο σεντούκι το β'βασιλιά της Ρήνας, που είναι ο σειρότερος οχτρός σου.

Ο βασιλιάς, που ηπίστεψε ν'ότι το Γιαννάκι ήτο ν'ο κλέφτης, ησηκώθηκε μ'πάνω που το θ'θρόνο, ήπηε γ'κοντά του, ηγκάλιασέ ν'το, ηφίλησέ ν'το, ήβαλέ ν'το α κάτσει ίπλα του και λέει απά α το γ'κούσουσι ν'ούλοι:

- Γιαννάκι μ'μου, α γ'κάμεις φτο μ'που λέεις, τότες χανάλι σ'σου ούλο ν'το βασιλείο κι'απήκιο πλειό έρος άνθρωπος είμαι και ώρα 'ναι α ξεκουραστώ, μαγάρι και το βασιλείο θά' ναι σ'σε καλά σέρζα.

- Τόκχα το, ταλοιπονί, βασιλιά μου και μη χ'χολοσκάς πιτιλλιά.

* * *

Το καλό σ'σου Γιαννάκι ήπηε στο ν'Τριπολίτη κι'ηπαράτζειλεν'α του σκαρώσει ένα ν'τρικάταρτο γ'καράβι και α του το τελέψει μέσα σε ένα χ'χρονο το πολλύ και είπε ν'του α μη 'λλυπηθεί τα έξοδα και τα υλικά νά 'ναι μ'που τα ψο καλά και όμορφα.

Ο καλός σου μάστορης ήψασέ ν'το τρικούμιο. Πώς α τα βγάλει πέρα, μέσα σε ένα χ'χρονο, α κάμει το ψό'μορφο τρικάταρτο γ'καρ - βι; Ητθυμήθηκε τη μ'παροιμία: Κάλλιο γαουρόεννε, παρά γαουρο - ρεβζε. Πάει και βρίσσει το γ'Γλάρο και το χ'Χαλικο, πούτο γ'και φτοι ματζόροι ταρσαναζήες και λέει τους το και το και α το β'βοηθήσουσι με το αζημιώτο.

Ηπφέσασι μ'που λέτε με τα μούτρα στη δ'δουλειά και ησκ - ρώσα σ'σου ένα γ'καράβι, που ταίρι ν'του έ ν'ηξανάνεινε μ'ποθές στο γ'κόσμο, στο ντουριά. 'Ηστραφτε μ'που το μάλαμα, που τ' ασήμι και που το μετάξι.

Στο αναμεταξύ, το Γιαννάκι ητζάλεξε σ'σαράντα όμορφα πα - ληκάρζα, λεβέντες καταμόναχους και στέλλει τους α πάσι στα δάση και στα βουνά α μαζέψουσι μ'πλουμιστά φτερά, μικρά και μιάλα.

'Όντα ν'ηύρισασι, παίρνει το Γιαννάκι τα φτερά και πάει στο μ'Παύλο και το Κολιό, πού'το χρυσοπιέξοι φραγκοράφτηες κι'ηπαρ -

τζειλέ ν'τους α του κάμουσι ν'ένα ατζελικό γ'κουστούμι.

Όντα ν'ηξετελέψασι ν'το φόρεμα κι ημπροβάραντο πάνω του, ηχάσασι ν'τα ύπατά τους κι' ησταυροκοψούντο σα ν'νά 'χασι μ'μπρος τους το ν'ίδιο ν'το ν'αρχάτζελο.

Ηπαράτζειλε στο χ'Χαζή α του κάμει μια σκαλιστή μαλαματοκαπνισμένη σ'σεντούκα, ντυμένη μ'πό μέσα στο μετάξι, και, όντα ν'ητοιμάστηκε ν'το καράβι, ηξεκίνησε με τη μ'παρέα ν'του για το β - σίλειο ν'της Ρήνας. Πάνω στο παλαμάρι λέει του βασιλιά άσει το ν'νου ν'του, όντα θ'θα μπραάλει το καράβι α βαρέσου ν'τις καμπάνες.

- Άμε, παιϊ μ'μου, στο καλό και με το καλό α σε ξαναούμε.

* * *

Για να μη ν'τα πολλυλοούμε, ταλοιπονί, νά'σου και φουντέ - νουσι στο λιμάνι της Ρήνας. Ο κόσμος ήτριβζε ν'τα μμάτζα του κι'ηποθάμαζε ένα ν'τόσο μ'μιάλο γ'κι' όμορφο γ'καράβι. Ούλο γ'κι' ημα-

... να' σου και φουντέρνουσι στο λιμάνι της Ρήνας. Ο κόσμος ήτριβζε ν' τα μμάτζα του κι'ηποθάμαζε ένα ν'τόσο μ'μιάλο γ'κι' όμορφο γ'καράβι..

ζέβζετο γ'κόσμος κι' ηέμισε ν'ούλη η πλατέα και το κορδόνι. Σε λλιάκι νάσου γ'κι' ο καλός σου βασιλιάς της Ρήνας με τη σ'συνοδία ν'του.

Το Γιαννάκι με τα παλληκάρζα του, ντυμένοι στη τσόχα γ'και στο μετάξι, υποδεχτήκασι ν'το β'βασιλιά με τη σ'συνοδία ν'του με ο - λες τις τιμές κι' ηκάμα ν'τους σωστό β'βασιλικό ν'τραπέζι, μπού'σε μ'πάνω και του πουλλιού το γάλα, που λέει ο λος.

Στο αναμεταξύ ησυστήθηκε για το βασιλόπουλλο της Ψέριμος και τη σ'συνοδία ν'του ήκαμέ ν'τους ούλους πριτζηπόπουλλα, ο ένας της Τελέντου, ο άλλος της Πλάτης, ο άλλος της Νεράς, ο άλλος του Καλαβρού, και τράβα κορδόνι, ίσσαμε το μ'πρίτζηπα του Πιθαρζού, όξω που το καλό σπιτικό.

Ο βασιλιάς της Ρήνας, ηφχαριστήθηκε ν'τόσο μ'πολύ και για να βγάλει πο πάνω του τη ν'υποχρέωση, ηκάλεσέ ν'τους α πάσι α κ - τσουσι στο παλάτι, ώσπου α ρτει η ώρα η καλή α πάσι στο καλό γ'και στη γ'καλή ν'τη ν'ώρα.

Άλλο μ'που έ ν'ήθελε το Γιαννάκι. Παίρνει καμμιά δεκαρζά 'που τους λεβέντες του και στροτζυλοκάουνται στο παλάτι.

Ύστερις πο τρεις μέρες, ο βασιλιάς ήκαμέ ν'τους βασιλικό ν'τραπέζι κι' ηκάλεσε ν'ούλους τους μιάλους που το βασιλειό ν'του για να γνωρίσουσι ν'ούλοι το βασιλόπουλλο της Ψέριμος και τα πρ - τζηπόπουλλά του.

Το Γιαννάκι ηπαράτζειλε στη μ'παρέα ν'του α ετοιμάσουσι ν'το καράβι για φευζό και α φάσι όσο θ'θέλουσι και το μ'περίδρομο, που λέει ο λος, μμα βάρδα φωτό, μόνο ν'νεράκι ν'του Θεού.

Βασιλικιά διαταγή και τα σ'συλλιιά εμένα. Ηφάσι γκαλά – καλά, ηκάμα ν'τη γ'κοιλιιά ν'τους ταμπούτσι, μμα μήτε γουλιιά φωτό. Ούλοι οι άλλοι ηενίκασι γ'κουτούκι στο μεθύσι, αντάμα τους κι'ο βασιλιάς. Όντα ν'ηποκοιμηθήκασι ν'ούλοι, ηντύθηκε ν'το Γιαννάκι τα ατζελικά του ρούχα, είπε στη μ'παρέα ν'του α κουβαλήσουσι ν'το μπαούλλο και ούλοι αντάμα ηπήσασι στη κρααθθοκάμαρη ν'του βασιλιά. Πάει κ - ντά στο κραάθθι το Γιαννάκι κι ήρσισε ν'α κουινιά τις φτερούες του. Με τα πολλά ήνοιξέ ν'τα μμάτζα του ο βασιλιάς και χωρεί 'πο πάνω του το ν'άτζελο. Θέλεις που το φωτό, θέλεις που το ν' ύπνο, ε ν'ηκαλ - δούλεβζε ν'το μυαλό ν'του. Ήρσισε, ταλοιπονί, α σταυροκοφέται και α κάμνει μετάνες σα ν'το καλόερο τ ' άη Φώτη, καλή του ώρα.

Το Γιαννάκι λέει του με μια β'βαρζά φ'φωνή: - Είμαι ο αρχάτζ - λος Μιχαήλ και μ'έστειλε ν'ο Θεός α σε πάρω σύσσωμο στο μ'Παράε - σο πού 'σε καλός άθρωπος. Θα σε βάλω μέσα σε φτο ν'το μπαούλλο για να μη ζζαλιστείς, ώστε να σε πάω στους εφτά ουρανούς.

Ο καλός σου βασιλιάς, που τη μ' πολλή συγκίνηση, ότι που μπόρεσε α πει:

- Αφού 'ναι θ'θέλημα Θεού, δοξασμένο ν'να'ναι ν'τόνομά ν'του.

'Ηκαμε μ'πάλι το σταυρό ν'του κι' ηξάπλωσε μ'μέσα στη σ'σ - ντούκα για το μιάλο ν'ταξειί.

Σηκώνουν'το ν'τα παλληκάρζα και μια και τζο πάσι στο καρ - βι, που' το ν'αρόδο στα πανιά και σάρπα τη ν'άγκουρα. 'Ε ν'ήτο να καλοξημερώσει και το καράβι ηένηκε ν'της αφανιάς.

'Όντα ν'ηκαλοξύπνησε ν'ο βασιλιάς, ήννοιξε ν'τα μμάτζα του, με έ ν'ηβλέπε ν'τίποτις, σκουτουί πίσσα.

- Βρε ηστραβώθηκα μαθέ; Πάει α κουνηθεί χτυπά στο σ'σέπ - σμα και στις πάντες του σεντουκιού.

- Βρε ηπέθανα μαθέ κι'ηβάλα μ'με στο κασόνι; Αμίλλα κοιμούμαι κι'ονειρέβομαι; Δώνει μια τσιμπζά τις καλής ώρας στο μπουτι ν'του κι' ήβαλε μια στριγλιά που το μ'πόνο. 'Όντα ν'είε ν'ότι ε ν'ηκοιμο - ντο και ότι έ ν'ήτο μ'πεθαμένος, ο νους του ήπηε στο μ'Μικρό της Καζαβούς και στη μ'पालιά Κόμπαινα, μμε κείνοι ημπρολάβα γ'κι'ηξ - πνήσασι μπριχού α τους χώσουσι. 'Όντα ν'το καλοσσέφτηκε, ήπηε α ντριτσάρει το μυαλό ν'του και βάλλει τις φωνές.

Κούει το ν'το Γιαννάκι, που ηκάθουντο γ'κειά κοντά και λέει του:

- Μη στεναχωρζέσαι, βασιλιά μου, και ' κόμα ε ν'ηφτάσαμε στα μισά. 'Ότι που ξεπεράσαμε το ν'τρίτο ουρανό και θέλομε γ'κόμη ά - λους τέσσερις.

Ηκαλοσσέφτηκε ν'ο βασιλιάς τα λόγια πού'κουσε και λλίο - λλίο ήρσισε ν'α ξεκαθαρίζει μέσα στο ν'εμυαλό ν'του ο άτζελος και το τ - ξεί ν'του στο μ'Παράεισο. Ησταυροκοπήθηκε, όπως ηβολεύγουντο κι' ησώπασε, μόνο μ'που κάθε λλίο και λλιάκι ηρώτα:

- Κοντεύγομε, αρχάτζελέ μου;

Και το Γιαννάκι ήλεέ ν'του:

- 'Όσι, κόμη βρισκούμεστε στο ν'τάδε ουρανό.

'Όντα ν'ηκαβατζάρασι ν'το ν'Ατσιπά κι' ηκοντοσιμώνασι στο γ'κάβο μ'Πριόνα, λέει το Γιαννάκι του βασιλιά:

- Βασιλιά μου, κοντέβομε ν'το ν'έβδομο ουρανό και όπου και να'ναι θα 'κούσομε ν'τις καμπάνες του καλωσορίσματος.

* * *

Με το μ'πραάλλωμα του κάβου Μπριόνα, ηδώρα ν'το σινιάλλο

οι βιγλάτορες με μια ν'νεφωτάρια και οι καμπάνες ηκουντρεστέρνασι φα θα ντιονίσει φο υνατά.

Ηδώκασι γ'κι' ηπήρασι ντα μαντάτα και ούλος ο κόσμος ήτρεξε να'ποεχτεί το Γιαννάκι, πού'φερνε μπαουλλωμένο το β'βασιλιά της Ρήνας. Τέτζο συναλίκι ε ν'ηξαναένηκε μ'ποτθές

Ηποδεχτήκα ν'τους με κανονίες, μουσικές και παράτες και το Γιαννάκι με τη σ'συνοδία ν'του, φορτωμένοι το μπαούλλο, μια και τζο πάσι στο παλάτι και κουμπούσι ν'το μπαούλλο καταμεσής της κάμαρης με το θ'θρόνο. Ο βασιλιάς μας με τη ν'ακολουθία ν'του ημαζέφτ - σα ν'ύρο - ύρο κι' ηλιμένασι ν'το 'ννοιξιμο ν'του σεντουκιού.

Ννοιεί το μπαούλλο το Γιαννάκι, σηκώνεται πάνω ο βασιλιάς της Ρήνας και φο ν'να πρωτοεί ίπλα του; Το σ'σειρότθερό ν'του οχτρό, το β'βασιλιά μας, μμε ήντα α κάμει, που ήτο στο μ'παράεισο;

Υρίζει κατά το θ'θρόνο, γονατίζει, σταυροκοφέται και λέει:

- Σπουλλάτη Σου, Θεέ μου, που ηξίωσες εμένα και φτο ν'το μ'π - νούργο β'βασιλιά, α ρτούμε γ'κοντά Σου. Που α ξέρω ότι και φτος ήτο γ'καλός άνθρωπος; Δοξασμένος νά 'σαι και εγώ συγχωρώ το.

'Όντα ν'το Γιαννάκι τους ξεφανέρωσε ν'το αντραγάθημά ν'του ηπονέσασι ν'τα μέσα τους που τα πολλά έλια.

Ο βασιλιάς μας ηγκάλιασε γ'κι' ηφίλησε ν'το β'βασιλιά της Ρήνας, ησυχωρεθήκασι γ'κι'ορσοιστήκασι ν'νάναι γ'καλοί φίλοι «εις αιώνα τον άπαντα». Ύστερις ο βασιλιάς μας λέει στο β'βασιλιά ν'της Ρήνας:

- Βασιλιά μου και φίλε μου, α θ'θέλεις προβοδώνω σε στο βασ - λειό σ'σου, μμε θά 'ναι γ'κρίμμα α χάσεις το γ'γάμο της κόρης μου με το ν'αρχάτζελο σ'σου.

Κάτσε α γλεντήσομε γ'καλά - καλά και α καμαρώσεις το ν'α - χάτζελο σ'σου, όντα θ'θα του βάλλω τη β'βασιλική μ'μου κορόνα.

Υρίζει ο καλός σου βασιλιάς της Ρήνας και λέει του:

- Βασιλιά μου και φίλε μου, για τίποτις στο γ'κόσμο ε θ'θα χάσω τη μ'μιάλη σ'σου χαρά και ζουλέβγω σου, με τα σωστά μου, που θα'σεις τέτζον ' άξο γ'γιό και βασιλιά.

Και τσα που λέτε, ταλοιπονί, το Γιαννάκι μ'μας ηπαντρεύτηκε ν'τη β'βασιλοπούλλα, ηένηκε β'βασιλιάς, ήφερε στο παλάτι τους ικούς του, κι' ητρώα γ'κι'ηπίνα κι'ησαιρουντο.

Ούτε γω ήμου γ'κεια, μήτε και σεις α το πιστέψετε. Καλή νύχτα σας!

*Τ. ΠΑΛΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ
ΚΑΛΥΜΝΟΥ*

“Λιομάζωμα” του Θεόφιλου Καζούρη

Παρατηρήσεις

Αφού απευθύνω στ' αδέρφια μου τους Καλυμνίους, όπου γης, ένα θερμό, εγκάρδιο, αδελφικό χαιρετισμό επιθυμώ να δηλώσω ότι, αν στα τραγούδια μου υπάρχουν κενά ή παραλήψεις, θα χαρώ ν' ακούσω τις κρίσεις, τις παρατηρήσεις και τις συμπληρώσεις τους. Προσωπική μου φιλοδοξία είναι να συγκεντρωθούν όλα τα τραγούδια μας, να ξεκαθαριστούν, να ταξινομηθούν και δημοσιευθούν σε βιβλίο και φωνοταινίες, τραγουδισμένα από διαλεχτούς τραγουδιστές. Στα τραγούδια μου υπάρχουν και τραγούδια ξένα, που τραγουδιόντουσαν πολύ στην Κάλυμνο, ώστε να τα θεωρήσουμε σαν «θετά» Καλύμνικα.

Για να συμπληρωθεί ο κύκλος των τραγουδιών, που τραγουδούνταν στην Κάλυμνο στα παιδικά μου χρόνια, θα πρέπει να συμπεριληφθούν τα «καλημερίσματα» και τα τραγούδια του «ξοδίσματος».

Τα «καλημερίσματα» ήταν τραγούδια αγάπης και καημού, για κάποιο αγαπημένο πρόσωπο ή πρόσωπα που έλειπαν στη ξενιτιά ή μακριά στη δουλειά, και τραγουδούνταν κυρίως στο μύλο, με το ρυθμό της μυλοκόπης, ή στα κλαδιά και στη σπορά.

Τα τραγούδια του «ξοδιού» ήταν λυπητερά, σπαραχτικά, ξσπασμα του πόνου για το χαμό προσφιλούς προσώπου και τραγουδούνταν από γυναίκες στο σπίτι του νεκρού, οι οποίες χτυποσαν ρυθμικά το στήθος τους.

Λυπούμαι για την παράληψη αλλά δεν είμαι βέβαιος ότι ξέρω σωστά τους σκοπούς και αφήνω σε άλλους την καταχώρησή τους.

Η πληθώρα αυτή και η ποικιλία των σκοπών που σας παρδίδω χρειάστηκε καιρό και σκέψη να τα συγκεντρώσω και να τα ηχογραφήσω μοναχός μου. Δεν ξέρω μουσική και δεν παίζω κανένα όργανο ούτε είχα δεύτερο πρόσωπο που να γεμίζει τα κενά και να «ποσβαστά» τον ήχο.

Γι' αυτό, πάρτε τα σαν ακατέργαστο υλικό για μια παραπέρα προσπάθεια από την οποία θα βγουν ολοκληρωμένα και σωστά τα τραγούδια μας, και τότε, τραγουδισμένα από τους καλύτερους εκλεστές, σε φωνή και τέχνη, ας τυπωθούν και ας ηχογραφηθούν για να γίνουν κτήμα του κάθε Καλύμνιου. Έτσι, και τα τραγούδια μας θα σωθούν στον αιώνα τον άπαντα και εμείς που ζούμε μακριά απ' την Κάλυμνό μας να ξεθυμαίνουμε τον πόνο μας στα τραγούδια της.

(Απομαγνητοφωνημένες παρατηρήσεις-διευκρινίσεις του Παντελή Καμπούρη).

Ο βοσκός κι' ο βασιλιάς

Ο βοσκός κι' ο βασιλιάς στέσημα ν'ηβάλλασι
στέσημα ν'ηβάλλασι κ'ηστεσηματίζασι.

-Πές μου, αφέντη βασιλιά, ήντα μπου βάλλεις στέσημα;
-Βάλλω τη β'βασιλίσσά μμου με το βασιλίκι ντης.

Πές και σύ, μωρέ βοσσέ, ήντα μπου βάλλεις στέσημα;
-Βάλλω το μαντρί μμου κάτω με τ'α βοσκοχώραφά του
πού 'σει σίλια πρόβατα με τ'αρζυροκούουνα...

Βάλλω και το λαγιαρνί με το μεταξωτό μαλλί
με τ'ολόχρουνσο τσαμπάλι στο κορνάτο ν 'του κεφάλι.

Σιγανά – σιγανά (Δυοσμαράκι)

Δεν είμαι σε διάθεση, δυοσμαράκι μου,
δια να τρα(γ)ου(δ)ήσω,
σιγανά – σιγανά – σιγανά και ταπεινά.
Χατήρι της παρέας μου, δυόσμε τρίκλονε,
πάλι θα τ'αρχινήσω,
σιγανά-σιγανά-σιγανά και ταπεινά.

Άρχισε γλώσσα μ'άρχισε τραούτζα ν'αραδιάξεις
και τη γ'καλή μ'παρέα μμας ά τη διασκεδάξεις.

Σιγανά – σιγανά – σιγανά κι' αυτή περνά.

'Ηντα τραουί ά σου πώ πουλλι μμου ά σου' ρέσει,
πού'σεις ατζελικό κορμί και δαχτυλένια μμέση;

Σιγανά – σιγανά κι' απ το δρόμο μας περνά.

'Ερωτα πρωτομάστορη δασκάλεψε τη γ 'κόρη,
εγώ περνούσα ά τη δω μμά κείνη έ μμε χώρει.

Σιγανά – σιγανά κι' η αγάπη μου περνά.

Μάνα καμό ν 'τό ν'έχουσι τα μέσα μου για σένα

'Ελα ά σμίξομε τ'α τζό ή φεύγω για τα ξένα.

Θα το πώ – θα το πω, μόνο σένα θ'αγαπώ.

Η περβολαριά

Περβολαριά του περβολιού πές του περιβολάρη
το γιασεμί που φύτεψε, τσαχπίνα περιβολαριά
καλά να το φυλάει.

Περβολαριά μου σ'αγαπώ πολύ,
γιατί 'ναι η γνώμη σου πολύ καλή.

Περβολαριά τα χόρτα σου, που βάλλεις στο τσουβάλι,
φρόντιζε νά 'ναι τρυφερά, σαν τα ικά σου κάλλη.

Περβολαριά μου πούσαι στις Ελιές,
έβγα, παράτα τις πολλές δουλειές.

Περβολαριά, τ'αγκούρια σου, πόσα 'ναι στη δεκάρα;
Τρία τα δίνω τα μικρά και δύο τα μιάλα.

Περβολαριά μου σε αγάπησα
μέσ στη γ'καρτζιά μ' μου σε ζωγράφισα.

Περβολαριά μου σ'αγαπώ, μη θέλεις παρακάλια,
'Εσει κι' αλλού πορτοκαλλιές που κάμνου μ' πορτοκάλλια.

Περβολαριά μου όσι πείσματα,
γιατί σου στέλλω σαιρετίσματα.

Περβολαριά μου σα μ' περνώ, βήχω και ξεροβήχω
Τρέχα να βρεις στο φανερό, μη γκρύβζεσαι στο τοίχο.

Περβολαριά μου πώς να σου το πώ,
ότι πολύ – πολύ σε αγαπώ.

Περβολαριά μου μήνυμα στη μ' μάνα σ' σου πεστέλλω
Εγώ θέλω τη γ' κόρη σ' σου, προικίσματα έθ' θέλω

Περβολαριά μου πώς να σου το πώ;
Είμαι λωλλός για σένα, σ'αγαπώ.

Περβολαριά μου πάρε με ά σκάβγω ά φυτεύγω
κι' ένα σου γλυκοφίλημα για πλερωμή υρέβγω.

Περβολαριά μου έ ζητώ πολλά
θα σε γεμίσω απ' όλα τα καλά.

Περβολαριά συμφώνησε, πάρε με μεροδούλι.
Εμένα δόννε μου φιλιά κι' έσε καλό μαξούλλι.

Περβολαριά μου βάλτο στη β'βουλή
πολύ σωστή σου δώνω συμβουλή.

Περβολαριά μου όμορφη, πάρε με ταχτικό σ' σου,
να ει χαϊρι, προκοπή, χαρά, το σπιτικό σ' σου.

Περβολαριά μου, μα την Παναγιά,
άλλη ν'αγάπη εθ' θα κάμω πιά.

Περβολαριά μου όμορφη, πού να σου βρω ψηαΐ;
 λαχτάρησα τα σείλη σου και το γλυκό σ'σου χαιΐ.
 Περβολαριά μου που'σαι στο β'Βαθύ,
 σώσε τη ν' νειότη μ'μου ά μή χ'χαθεί.

Τρεις καλοέροι Κρητικοί

Τρεις καλοέροι Κρητικοί και τρεις που τ' Άγιο ν'Όρος
 καράβι ν'ηρματώσασι ά πάσι για ταξίδι,
 α πά φορτώσου κάστανο και κρητικό καρύδι.
 Ο ναύτης τους ηρώστησε στου караβζού τη μ'πλώρη.
 'Ε ν'έσει μάνα ά το γκλαΐει, κυρά ά το λ'λυπάται,
 μήτ'αερφό, μητ'αερφή, ά το μ'μοιρολοάται.
 -Για σήκω πάνω ναύτη μου, σήκω καλέ μου ναύτη,
 α κουμπασάρεις το γ'καιρό ν'ά μπορούμε σε λιμνιώνα.
 -Για φέρτε μου τη χ'χάρτα μ'μου και τα'αρζυρό κουμπάσο,
 α κουμπασάρω το γ'καιρό ά βγούμε σε λιμάνι,
 α βγου ν'οι ναύτες για νερό, ο μάερας για ξύλα
 και τα μικρά ναυτόπουλλα α βγου ν'α σκάψου μνήμα.
 Α μη ντο σκάψουσι ψηλά, μόνο στο κατιάλι
 α το χτυπά η θάλασσα και α μου φεύζει η ζάλη.
 Ά σας ρωτήξει η μάνα μου και πει σας πού'ναι ο γυιός μου
 πήτε της πως παντρεύτηκα και πήρα για υναΐκα
 τη μ'μαύρη μ'πλάκα πετθερά, τη μαύρη γης υναΐκα
 τα χοχλακάκια του γιαλού αέρφσα κι' αξαέρφσα.
 Κι' όντα θα' σπρίσει ο κόρακας και ένει πελιστέρι,
 τότες και μένα θα με ου ν'της Κάλυμνος τα μέρη.

Μέρα μέρωσε

Μέρα μέρωσε, τώρα η αυγή χαράζει.
 Τώρα τα πουλιά, τώρα τα χελιδόνια,
 τώρα οι πέρδικες, τώρα οι περδικοπούλλες,
 τώρα κελαδούν, τώρα λαλούν και λένε:

Ξύπν'αφέντη μου, ξύπνα καλέ μου αφέντη.
 Ξύπνα 'γκάλιασε κορμί κυπαρισσένιο,
 άσπρονε λαιμό

Άς με λυερή λλλίο ν'ύπνο ν'να πάρω,
 γιατί αφέντης μου στη βίγλα μμ'είσε πόψι,
 για να σκοτωθώ, για άλλους ά σκοτώσω,
 κί' ήδωκε ο Θεός κί' η Παναγιά η Παρθένα,
 κί' ηξεγλύτωσα.

Σαράντα παλληκάρζα

Σαράντα παλληκάρζα ήτο γ'και μι'αερφή,
 στο μ'πόλεμο μ'πηαίνα και ηιψάσσι.
 Βρίσκου ν'ένα μ'πηαϊ μ'ήτο πολύ βατσά.
 Στέκουνται συλλοούνται, ψος θα το κατεβεί.
 Ξεσψέται το Γιαννάκι του βασιλιά ο γιός.
 -Εγώ 'μαι παλληκάρι να κατεβώ κάτω.
 'Εννου ν'το που τη μ' μέση και πα ν'το στα μισά.
 -Νεβάσετέ με αέρφσα γιατί είν'πολύ βατσά.
 -'Ε ν'ημπορούμε αέρφι ά σε νεβάσομε.
 -Χωρείτε που θα πάτε στη μ'παραμάνα μ'μου
 αμίλλα της επήτε πως ησκοτώθηκα,
 μόνο να της επήτε πως ηπαντρεύτηκα.
 Τα λούντραινα μου ρούχα ά της τα δώσετε
 της αγαπητικιάς μου, ά μη ξεχάσετε.

Μια κόρη μάζευζε ν'ατθό

Μιά κόρη μάζευζε ν'ατθό κί' η άλλη κορφολόα
 α κάμει φούντα φουντωτή ά στείλει τ'αερφού της,
 α κάμει κί' άλλη μια χρουσή ά στείλει τ'αρμαστού της.
 Η μάνα της τη ν'ήκουσε από το παλαθύρι.
 -Μαρή σύλλα, μαρή άνομη, μαρή εβεντισμένη,
 πού'σεις τους δώδεκ'αερφούς κί'οι δώδεκ'αντρειωμένοι;
 -Άσε α ρτου ν'τ'αέρφσα σου και α σε παλαγκρίσω.
 Πάνω που τους νεβάλλασι νάντοι και κατεβαίννου.
 Πο μια ξυλιά της δώκασι, μα ε ντης κακοφάνη
 μόνο της μάνας η ξυλιά στο ν'Άη θα τη μ' πάει.
 Τη ννύχτα τα μισάνυχτα η κόρη ψυχομάσει.

Παλιός Νυφικάτος

Στο Δάσος το, βρ'αμάν αμάνι,
στο Δάσος το λεγόμενο στο,
έεε, στο Δάσος το λεγόμενο
πούσει ωραία βρύση,
έρι, ηζήλεψε ν'ο Μάρακας κί η
εε μ' ηζήλεψε ν'ο Μάρακας κί ήρτε να κατοικήσει.

- 'Ηθελα νά' μου ζωντανός εις του γιατρού το γ'γάμο
α εις τα φράγκα που κρατώ πως θέλα ν'α τα κάμω.

- Στο ν'ίσσο του περιβολιού και στις ροτζάς τ'αέρι
ήκατσα κί ηπερίμενα για να ενούμε ν'ταίρι.

- 'Ομορφη πούσαι νύφη μας, μελαχρινή κομμάτι,
Μμάτζα σα τριαντάφυλλα, πού'ναι πο τζο στο μ'μάτι.

- Νύφη τη μ'μάνα του γαμπρού ά τη γ'καλημερίζεις
που σου' θρεψε βασιλικό να τ'όσεις να μυρίζεις.

- Νύφη χανάλλι του γαμπρού τα λούσα και οι λίρες.
Χανάλλι σ'σου κί'ο άτζελος που τζάλεξες και πήρες.

- Άς ευχηθούμε ν'του γαμπρού να ζήσει α εράσει,
α βζει στο γ'γύρο με κρασί το γ'κόσμο α κεράσει.

- Άς πούμε και της νύφης μας, γιατί της κακοφάνει,
α πάρει τα γλυκίσματα το γ'κόσμο α γλυκάνει.

- Ας πούμε στα πετθερικά αμίλλα το χολιάσου
και μεζελίκια μπόλικά στο γ'κόσμο α μοιράσου.

Βάρκα μου μπογιατισμένη

- Πώς να το πω το έχε γειά και πώς να μπώ στη β'βάρκα;
και πώς να' φήσω πίσω μου τα δυό γλυκά σου μάτια;
 Βάρκα μου μπογιατισμένη στα καπόνια φορτωμένη
- Θάλασσα γίνου ζάχαρη, θάλασσα γίνου μέλι,
γιατί σε ταξιεύουσι Καλύμνοι σα ν'ατζέλοι.
 Βάρκα μου μπογιατισμένη με Καλύμνιους φορτωμένη
- Θάλασσα τους θαλασσινούς μη ν'τους θαλασσοδέρνεις,
ροόσταμο να ίνεσαι τη μ'πόρκα ν'τους ά ραίνεις.
 Θάλασσα βαρεί το κύμα, σ'αγαπώ, δεν είναι κρίμα
- Θάλασσα π'ούλα τα νερά και τα ποτάμια πίννεις,
ψες τα ικά μας δάκρυα πλατύτερη να ίνεις.
 Βάρκα μου, παλιά μου βάρκα
 πού ν'τά πρώτα σου τα νιάτα
- Θάλασσα τι τον'ήπνιξες της κοπελλιάς το ν'άντρα;
Η κοπελλιά είναι μικρή και ε ν'της πάν τα μαύρα.
 Θάλασσα βαρεί τον άμμο
 σ'αγαπώ μμα τι να κάμω;

Το θαλασσάκι

Θάλασσα, πικροθάλασσα, θαλασσάκι μου(2)
που τα ποτάμια πίννεις, θαλασσάκι μου,
 φύσα μαϊστραλλάκι μου,
κι' από τα παλληκάρια μας, αμάν αμάν (2)
κανένα δεν αφήνεις, θαλασσάκι μου.
 φύσα μαϊστραλλάκι μου.
Θάλασσα, θαλασσάκι μμου και φέρε το πουλλάκι μου.

Αχ καημένη Κάλυμνος μαυρίσαν τα βουνά σου.
Η ξενιτζά τα σαίρεται τα λεβεντόπαιά σου.
 Θάλασσα κι'αρμυρό νερό ά σε ξεχάσω έ μπορώ.

Πότε ά κάμομε παννιά ά κάτσω στο τεμόνι,
Να ώ Καλύμνικα βουνά ά μου διαβού ν'οι πόνοι;
 Θάλασσα, θαλασσάκι μμου, φύσα μαϊστραλλάκι μου

Πότε α κάμομε πανιά, πότε ά σηκωθούμε;
 Πότε τα Δωδεκάνησσα θα ελευθερωθούνε;
 Η Κάλυμνος θα'ναι καλή, όντα θα φύουν οι Ιταλοί.

Πότε θα'ρτεί ο Αβέρωφ μας ά ράξει στο λεμάνι
 και τότες οι σπιούννοι μας θα τρέμου σά γ'καλάμι.
 Δώσε Χριστέ και Παναγιά να ούμε την' Ελευτεριά

Βλέπω τη μ'Πλάτη και πλαντώ και τη χ'Χαλή και λιώννω
 Βλέπω και το μ' Πλατύ γ'γυαλό, κλαίω και δε μ'μερώννω.
 Η Κάλυμνος είναι καλή τώρα που φύαν οι Ιταλοί.

Ο Μπάρμπα Θοδωρής

- Παίξε τσαμπούνα υνατά και σύ βζολλί εμάτα
 ίσως και τη μ'πλανέπομε αυτή ν'τη μ'μαυρομμάτα
 Μπάρμπα Θοδωρή, γιατί μας κάμνεις το ββαρύ.
- Ο ήλιος όντα μ'πρωτοβζει πάνω σου σουμαεύζει
 και στα καμαροφρύτζα σου πάει και βασιλεύζει.
 Μά τον ήλιο, σου' ξίζει το βασίλειο.
- Τα μαύρα μμάτζα το πρωϊ έ μ'πρέπει ά κοιμούνται
 μόν' πρέπει να'ναι ξυπνητά για να γλυκοφιλιούνται
 άστρο ν'της αυζής γιατ'άρζησες καλέ να βζεις.
- Τα μαύρα μμάτζα τά' καμε ο έρωντας με πόθο,
 τα γαλανά και τα ψαρά ά ρέσου ν'τω ν'αθρώπω.
 Μεσ' στα Πετρωτά μια χρυσοπέρδικα πετά.
- Άντε ά πεις στη μ'μάνα σ'σου μη γ'γκάμει κι' άλλη έννα
 Και κάψει κι' αλλουνού καρτζά ως ήκαψες εμένα.
 Έβγα να σε δώ, γιατί πολύ σε αγαπώ.
- Η μάνα σου κι' η μάνα μου αντάμα κουβεντζάζα,
 Χριστέ μου κι' άς ηλέασι πως μας αραβωνιάζα.
 Τα μιλήσανε, καλέ μου, τα συφφωνήσανε.
- Τη μμάνα σ'σου την αγαπώ και της φιλώ το χέρι,
 γιατί ά τη γ'κάμω πετθερά και σέ γλυκό μ'μου ταίρι.
 Μα την Παναγιά, σα έ ντο λέω από καρδιά.
- Μμάτζα μου, μμάτζα, μμάτζα μου των εμματζώ μμου μμάτζα,
 εν είασι τα μμάτζα μου σα ν'τα ικά σου μμάτζα.
 Έλα μπρόβαλε κι' ο νους μου τώρα σ'έβαλε.

Από του Σμού* το ν' εγκρεμμό

- Από του Σμού το ν' εγκρεμμό ήππεσε τ'αγκινάρι.
Έσει ο Θεός Σεφεύλακα για να το βρούμε πάλι.

Σσεφύλακα, Σσεφύλακα, κακόμοιρε Σσεφύλη
πάει η ταραζικά μου με τρεις ορζές συρίμι.

Πώς ά το μάθει η μάνα μου κι' η τσά μου η Ειρήνη;
Χάσα τη ν'ταραζικά μ' μου, μαζί με το συρίμι.

Χάσες τη ν'ταραζικά σ'σου κακόμα Σατσελλάρη
Τάξε κερί στη μ'Παναγιά και θα το βρούμε μ' πάλι.

Είχα στη ν'ταραζικά μ'μου σουραύλι και τσαμπούνα
Πιμπίκια, μάρτες και σουβλιά, τρίςες από γουρούνα

Της Παναγιάς της ήταξα μινιά ζωντανή κατσικά,
ά βάλει το σεράκι ν'της ά βρώ τη ν'ταραζικά.

*Του Σμου ο γκρεμός: Απόκρημνη περιοχή ανατολικά του Προφήτη Ηλία, μετά το Με(ι)σοβούνι, προς το Βαθύ.

Ο Ξεξενής

Με το φεγγάρι περπατώ με τ'άστρι κουβεντιάζω
κι' αμερινός με ρώτησε τί'χω κι' αναστενάζω.

Το φεγγαράκι ρώτηξε και τ'άστρι να σου πούσι
πως τρέχου τα ματάκια μου όντα σσε τθυμηθούσι

Θεέ μεγαλοδύναμε μεγάλο τό'νομά σσου
Φύλλο δεν πέφτει από δεντρί χωρίς το θέλημά σσου

Θεέ μεγαλοδύναμε θέλω να Σε ρωτήσω:
Τα νιάτα που μας ήδωκες, γιατί τα παίρνεις πίσω;

Θεέ όντα με γέννησες, γιατί δε μ' μου το είπες,
πως έχει ο κόσμος βάσανα και η αγάπη πίκρες;

Το Πιπίνι

Τη μ'μάνα σσου τη μ'μάϊσσα ρακί θα τη μ'ποτίσω
να ππέσει να'ποκοιμηθεί να ρτώ να σε φιλήσω
Το Πιπίνι, το Πιπίνι, το νερό που πίννω πίννει.

Τη μ'μάνα σ'σου τη μ'μάϊσσα, που μού'καμε τα μάγια
ά τη ν'έώ στη ν'εκλησσά ά της τζαβάζουν τ'άγια.
Το Πιπίνι, το Πιπίνι, κείνο πού'παμε θα γίνει.

'Ηντα 'καμα της μάνας σου κι' όπου με βρει με βρίζει
ά τη ν'έώ στα χασαψά, σά σσύλλα να γαυγίζει.
'Ελα να το κάμω μμάκια στο λ'λαιμό και στα σειλάκια

Γαπώ σε γω, Πιπίνι μου, μά έ σου δώννω θάρρος,
γιατί 'ναι η ειπονιά κακιά πού να τη μ'πάρει ο χάρος.
'Ελα έλα με τα μένα ά περνάς χαριτωμένα

Είπα το γώ της μάνας σου πές το και σύ πατή σου,
πώς είναι κρίμμα κι' άδικο ά πφέφτεις μονασή σου.
'Ελα, έλα πέρδικά μου, στ' αγκαλάκια τα ικά μου

'Ελα μαζί ά σμίξομε, γιατί' είναι αμαρτία
να τυρανιούνται τζο ψυσές χωρίς καμμιά αιτία
'Ελα να'μαστε τα τζό μας κι' ας πλαντάξει το χωρζό μμας.

Το μελαχρινό

Μελαχρινό με τις ελιές και με τα μαύρα μμάτζα
μού'καμες τη γ'καρδούλα μ'μου σαράντα τζό κομμάτζα.

Τα μμάτζα σου μου ρίξασι σαϊ'θρες ασημένιες
και μπήκα μ'μέσα στη γ'καρτζά και βγήκα μ'ματωμένες.

Μελαχρινό με πλήγωσες και πληγωμένο μ'μέσεις
και μέσ' στα φυλλοκάρτζα σου περιμπλεγμένο μ'έσεις

Τα μμάτζα της αγάπης μου άλλη καμμιά έν τά'σει
μόνο τα' χουν οι πέρδικες που κελαδού στα δάση.

Τα μμάτζα σου τα γιαλλουρά, πού μοιάζου του ζιζίκου,
που μπαίνει πάνω στη σ'συκιά και τραουεί του σύκου.

Το Μαρούλλι

Ξέρεις το στο 'μολόησα πόσες αγάπες είχα
κι' ούλες τις απάρτησα και στη δ'δική σσου μπήκα.

Θα'θελα να'μου λ'Λάζαρος να γνώριζα τα κάτω
κι' όντα θα ξαναϋριζα να ώ ψός με λυπάτο.

Βάσανα, πίκρες και καμοί, αφήστε με να ζήσω,
μη μ'πάρω ίπλα τα βουνιά και κακοθανατήσω.

Θαλασσοπούλλι να'μουνα κι' αέρας του πελάου
και στ' άρμπουρο της βάρκας σου πέρδικα να κελάου.

Όντα γαπός και σε γαπού, χαρά και ευτυχία,
μ' όντα 'γαπός μονόπαντα πίκρα και δυστυχία.

Ποτές μου δεν ηξώμεινα

Ποτές μου δεν ηξώμεινα και πόψι θα ξωμείνω
θα μείνω σ'ακροθαλασσά να με χτυπά το κύμμα,
θα μείνω σε κορφή βουνού να με βαρεί το χιόνι,
θα μείνω στις αγάπης μου, στις αγαπηρικής μου
να με κερνά γλυκό κρασί, ώστε να ξημερώσει,
ώστε να βζει ο Αμερινός κι' η Πούλια να ξαπλώσει.
Θωρείς το' κείνο το βουνό το μαυραραχλιασμένο;
Εκ'έχει πύργο γυάλλινο με κρουσταλλένια ζάμια,
εκεί κοιμάται μια ξανθείά μιάς χήρας θυγατέρα.
Να τη ξυπνήσω δε μπορώ, να της το πώ φοβούμαι.
Κόβγω μια βέργα λυγερή και της χτυπώ το πόδι.

-Ξύπνα καμένη Αναστασιά να ψήσεις δυό καφέδες
 ο ένας βαρύς κι' άλλος γλυκός, να ψεις κι' εσύ το ν'ένα,
 να μου' ξηγήσεις τ'όνειρο πού'δα στον ύπνο απόψε.
 -Θολό ποτάμι διάβαινα και μου' ππεσε το φέσι.
 -Το φέσι 'ναι ν'η κεφαλή κι'η φούντα το κορμί σου
 και το ποτάμι το θολό το αίμα του κορμιού σου.

Η Ντούρνα

Φύσα μαϊστραλλάκι μου(3), γλυκιά μου δραμουντάνα
 ντούρνα, ντούρνα, ντούρνα,
 γλυκειά μου δραμουντάνα
 και πάννε χαιρετίσματα (3) στη γ'κόρη και στη μ'μάνα
 ντούρνα, ντούρνα, ντούρνα,
 στη γ'κόρη και στη μ'μάνα.

Της Μπαρμπαριάς τα σύνορα, της Μάρτας το κανάλι
 α φάσι το κορμάκι μ'μου αν αγαπήσω άλλη.

Της μηχανής το φόρεμα θα το μαλαματώσω
 ά βάλλω το κορμάκι μ'μου ίσως και το γλυτώσω.

Η μηχανή 'ναι η μάνα μου κι' η ρόδα η αερφή μου
 και στο γ'κολαουζέρη μ'μας κρέμμεται η ζωή μου.

Πότε θέ να'ρτει του Σταυρού, να ρτεί τ'Αη Νικήτα,
 να 'ρτού ν'να ξεμπαρκάρουσι Καλύμνικα καϊκια.

Όσος πειράξει αρφανή κι' ύστερις έ ντο μ'μέλλει,
 της μηχανής το φόρεμα ά το ν'εφάει θέλει.

Ο Παναγιώτης

Κακόμα Παναγιώτη κι' η ακριβή σου νιότη.

Βρε Παναγιώτη, βζάστηκες ά πάρεις το νεπέτι;
Η μάνα σου κι' ο αφέντης σου θα σε παντρέψου φέτι.

Η Φλόκχα όντα ν'τό'κουσε πολύ της κακοφάνει,
κλαίει, στριγλίζει, έρνεται, υρεύζει ά πεθάνει.

Ο ένας που του Σκουμπουρδή* κι' άλλος που το Βουτσάνι
ήρτασι στις Αμυγδαλές ά βάλουσι στεφάνι.

Η Φλόκχα ηλεθύμησε πάνω στο ν'Αρβανίτη**
κι'ο Παναγιώτης χόρεβζε αντάμα με τη ν'νύφφη.

Ούλος ο κόσμος ήλεε, κακόμα Παναγιώτη
πως πήες κ'ηχαράμισες τη ν'ακριβή σσου νιότη.

Η Φλόκχα ηλεθύμησε ητριβγα ν'τη το λάϊ
κι' ο Παναγιώτης φώναζε στο ν'Άη θα με πάει.

* Σκουμπουρδής: Περιοχή κάτω από τον Ταξιάρχη στους Τοίχους.

** Αρβανίτης: Η περιοχή όπου βρίσκεται η Μονή της Αγίας Αικατερίνης.

Η Μηλίτσα

-Μηλίτσα πού'σαι στο γ'κρεμμό τα μήλα φορτωμένη
τα μήλα σου λιμπίστηκα μά το γ'κρεμμό φοβούμαι.
-Αφού φοβάσαι το γ'κρεμμό πάρε το μονοπάτι.
Παίρνω το το στρατί – στρατί, στρατί το μονοπάτι,
το μονοπάτι μ'έβγαλε σ' ένα ερημοκλήσι,
πού'χε σαράντα μνήματα, αδέλφια κι'αξαδέλφια.
Είχε κι' ένα μικρόμνημα με μάρμαρα χτισμένο
με μια πανώρια κοπελλιά μαρμαροσκαλισμένη
Σκύβγω φιλώ τη γ'κοπελλιά ξεχάστησα ν'τα μήλα.

Ο Παριανός

Θεέ μου δός μου υπομονή ως ήδωκες στη μ'πέτρα,
ως ήδωκες του τρυγονιού γερά φτερά κ'ηπέτα.

Παναγιά μου που τη μ'Πάρο κείνη μ'πού γαπώ ά πάρω

Άς τραουήσω κι' άς χαρώ του χρόνου φός το ξέρει,
ά θθά πεθάνω, ά θθα ζώ, για θά ' μαι σ'άλλα μέρη.

Έλα να το κάμω μμάκια στο λ'λαιμό και στα σειλάκια

Όντα με έννα η μάνα μου καταπαράτζελλέ μ' μου
όπου τη ββρεις τη ν'όμορφη αγάπα τη ν'υιέ μου.

Παναγιά μου δός της χρόνια, σα ν'της λεμονιάς τα κλώνια

Καλά 'καμα κ'ηγάπησα κοντά στη ν'ειπονιά μ'μου
ούτε παπούτσα ά χαλώ, ούτε τα γόνατά μου.

Αμύγδαλο ν'ητσάκχισα και μέσα σε ζωγράφισα

Έλα ά μπούμε στο χ'χορό μαζί να τραουούμε
κι'αν έσεις αγαπητικιά να πά να την εβρούμε.

Δος του του χορού κι'ας πάει, τούτη γη θε να μας φάει.

Αγάπη ν'είχα κι' ήχασα που τη ν'αναμελιά μ'μου
Τώρα περνώ και τη θ'θωρώ και καίετ'ή καρδιά μου.

Παναγιά μου δός της, δός της, τά 'χει ο νους κι' ο λοϊσμός της.

Αγάπη στην Κοκχαλαρζά, αγάπη και στο Κάστρο,
αγάπη και στη ν'Αργατζά*, που βασιλεύζει τ'άστρο.

Νάντη κει που πάει στο Κάστρο με το τσεμπεράκι τ'άσπρο.

Αγάπη ν'είχα κι είσε ν'τα ούλα της τά προσόντα
κι'εγώ τη ν'ηπαράτησα σουφράνου τα Πεζώντα.

Τούτη η γης που τη μ'πατούμε, ούλοι μέσα της θα μπούμε.

Θα 'λλάξω θέλω το σκοπό, θα 'λλάξω τα τραούτζα
θα 'λλάξω τη ν'αγάπη μ'μου ά κάμω άλλη καινούρζα.

Έλα έλα σα σ'σου λέω μη μ'με τυρανείς και κλαίω.

* Αργατζά: Περιοχή της Χώρας, Ν. Δ. της Σκάφης.

Η Μαγδαληνή

Μαγδαληνή, Μαγδαληνή, κατέβα κάτω στη ν' αυλή
να σε δω να σε γνωρίσω και να σε γλυκοφιλήσω
Αμάν βρε, ωχ αμάν Μαγδαληνή

Μαγδαληνή με πλήγωσες και πληγωμένο μ'έχεις
και μες στα φυλλοκάρδια σου περιμπλεγμένο μ'έχεις
Αμάν βρέ, ωχ αμάν Μαγδαληνή

Μαγδαληνή τα νιάτα σου ά μη ν'τα χαραμίσεις.
Βρες ένα ν'άντρα μερακλή ά του τα χαναλλίσεις.
Αμάν

Μαγδαληνή μη ν'νοιάζεσαι θα' ρτώ α σε υρέψω,
μ'έχω καθήκο αερφή λεύτερη ν'ά παντρέψω.
Αμάν

Μαγδαληνή μου ζάχαρη, Μαγδαληνή μου μέλι,
Μαγδαληνή κρύο νερό, που πίννουν'οι ατζέλοι.
Αμάν

Μαγδαληνή, Μαγδαληνή, τράβα τη ρέντα μπρός σου
ά μη φφανεί η φιληματζά πού'χω στο μάουλό σσου
Αμάν βρε, ωχ αμάν Μαγδαληνή

Η Ιουλία

Τη σκάλα π'ανεβαίνεις, Ιουλία μου, ν'ανέβαινα κι' εγώ
σκαλί και σκαλοπάτι, Ιουλία μου, να σε γλυκοφιλώ.

Τη σκάλα π'ανεβαίνεις ά λύσει η κράτσα σου
α σούψεις ά τη δ'δέσεις ά ω τη ν'άτσα σσου

Εσύ 'σαι ένας ήλιος φεγγάρι λαμπερό
κ'ηθάμπωσες το φώς μου και δε μπορώ να δώ.

Έλα να σε φιλήσω και φίλα με κι' εσύ
και α ν'το 'μολοήσω, 'μολόα το κι'εσύ.

Έλα να σε φιλήσω και στ'άλλο μάουλο
ά ροδοκοτσινήσει σα ν'τριαντάφυλλο.

Στα δυό παράθυρά σου δυό γιαλλοπετεινοί
πού τραουού και λέσι για σε μελαχρινή.

Γιαλό γιαλό την άμμο

Πεισματικά και πείσματα σε μένα έ μ'περνούσι
γιατί 'μαι λεύτερο πουλί και με παρακαλούσι.
Γιαλό, γιαλό τη ν'άμμο και το ντερέ – ντερέ
βρίσκω δυό παντρεμένες και πέντε λεύτερες.

Πές μου το με το χωρατό, πες μου το με το νάζι,
πές μου το πώς έ μ' με γαπάς και μένα έ μ'με νοιάζει.
Το ένα δύο τρία και τ'άλλο τέσσερα
ζωή μ'που τη μ'περνούμε εμείς τα λεύτερα.

Τα σέρζα μου στο ν'ύπνο μ'μου στο γ'κόρφο σου 'ρμενίζου
τθυμούμαι και τα μέσα μου τρέμουσι λιλλιρίζου.
Για σένα και για μένα γενήκα ν'οι καμοί
Τα βάσανα, οι πίκρες κι' οι αναστεναμοί.

'Όνειρο μ'πάλι ήβλεπα στο ν'ύπνο μ'μου το βράυ
κ'ηφίλου το σταυρούι σ'σου στου κόρφου το λαγκαϊ.
'Εβγα στο παραθύρι κρυφά της μάνας σου
και κάμε πως ποτίζεις τη μαζουνάρα σ'σου.

Πανάτθεμά σας όμορφες, μοίρα κακή να είτε
κι' όσες κοιμάστε μονασές ά μη ξημερωθείτε.
Η μάνα σου τα 'γάπα, αγάπα τα κι' εσύ,
τά'μορφα παλληκάρζα και το γλυκό κρασί.

Γιάρι – γιάρι γιαραμάν

Ήθελα να ρτώ το βράδυ,
γιάρι – γιάρι – γιαραμάν (2)

Ήθελα να ρτώ το βράδυ
μ'έπιασε ψιλή βροσή (2)

Το θ'Θεό μ'παρακαλούσα,
γιάρι – γιάρι – γιαραμάν (2)

Το θ'Θεό μ'παρακαλούσα
για να σ'ευρω μονασή. (2)

Ούτε μονασή σε βρήκα, ούτε με τη μ'μάνα σ'σου
μόν'σε βρήκα καθισμένη με τη φ'φιληνάδα σσου.

Ήθελα να καταλάβω Τούρκα είσαι για Ρωμιά,
για Ρουμάνα, για Τσερκέζα κι' έσεις τόση νοστιμιά;

Αγαπώ σε και γαπάς με, έλα να μαστε τα δυό
κι' α δ'δέ θ'θέλου ν'οι γονιοί μας, μεις θα κάμομε χωριό.

Έλα να μαστε τα τζό μας, να μαστε εγώ κι' εσύ
κι' αν δ'δε θ'θέλου ν'α συντάξου, άς ρημάξει το νησί.

Ο κυνηγός

Κυνηγός που κυνηγούσε εις τα δάση μια φ'φορά
έτυχε να συναντήσει μια ερημοεκκλησιά

Προχωρεί και μπαίνει μέσα με λυπητερή καρδιά
βλέπει 'κει που προσκυνούσε μια μικρή καλογριά.

-Καλογρέα μου της λέει τ'όνομά σου επιθυμώ
ας το μάθω κι' ας πεθάνω στο ερημοκλήσι αυτό

-Τόνομα μου δέ στο λέω γιατί θα με λυπηθείς,
γιατ' εσύ 'σουν η αιτία καλογρέα να με δεις.

-Όπου δεις δυο κυπαρίσσα και στη μέση μια μυρτιά
εκεί πέρα είναι θαμμένη η μικρή καλογριά

-Όπου δεις δυό κυπαρίσσα και στη μ'μέση δυό μηλιές
εκεί μέσα είμαι θαμμένη κι' έλα φως μου να με κλαίς.

-Όπου δεις δυό κυπαρίσσα και στη μ'μέση ένας σταυρός,
εκεί πέρα είναι θαμμένος ο μικρός ο κυνηγός.

Ο Τιρλαντάς

Θα σας πω μιαν ιστορία

ντα – ντα - ντιρλανταντά

για να λείψει η απορία

ντα – ντα - ντιρλανταντά

πώς εγώ ο γαλαντόμος, νά 'μαι λεύτερος και μόνος.
Πονηρός πού'μου Θεέ μου, και έ ν'ηψάνουμου ποτθέ μου.

Βρε χαρά η παντρεία, ηρίχνα μ'μου τη μ'πετριά
πάρε κείνη, πάρε τούτη, κάμνου ν'τα μυαλά κουρκούτι.

Μα τα λόγια τω μ'πολλά κάν'το ν'άνθρωπο λωλλό.

Στης ακρίβζας το γ'καιρό ηπαντρεύτηκα κι'εγώ,

χόρεψα με συντομία το χ'χορό του Ησαΐα,

και μου' δώκα μια υναίκα, πού'τρωε για πέντε – δέκα.

-Βρε, της λέω, οικονομία, τώρα πού'ναι δυστυχία.

-Άντρα μου, θέλω φουστάνι ύρο – ύρο με γατάνι,

άντρα μου, θέλω καπέλλο ύρο – ύρο με το βέλο.

-Βρε, υναίκα, οικονομία, τώρα πού'ναι δυστυχία.

Θέλω τούτα, θέλω κείνα, θέλω τα και που τα φίνα,

θέλω γούνες και στολίτζα, τζαμαντένια δαχτυλίτζα.

-Βρε υναίκα βάστα φρένα, θα μου στρίψουσι γ'και μένα.

Νάτο μ'μόνο το φαϊ, που ε ν'ήθελε μ'παϊ.

Μου το κόβζει νέτθα σσέτθα, θα χαλάσει η σιλουέτθα.

Πασαλείματα και μπούκλα, τεντωμένη σα ν'τη κούκλα,

ξαπλωμένη στο κραάτθι, δύσκολα ά κλείσει μμάτι.

Όπως στου κουφού τη μ'πόρτα, όσο θ'θέλεις χτύπα βρόντα,

φώναζα, χτυπώ το σέρι, το γουδι το γουδοσέρι.

Κί' έτσι μόνος μου και πάλι, βρέθηκα στη βιοπάλη.

Της λέω Κατερίνα

Παλλαβός πού'ναι ν'ο κόσμος (3) ά πιστεύζει του Παπά
Μα εγώ έ ν'του πιστεύγω (3) και ας μη ν'το χολιά.

Γιατί 'μαι κόμα νέος κι' έχω μαύρα μαλλιά
και το κορμί μ'μου θέλει τη ν'νύχτα αγκαλιά

Βρίσκω κι' εγώ μια σήρα, σκερτσόζα και ναζού,
της λέω Κατερίνα πάμε στο σπίτι σ'σου.

Με βάλλει στο κατώϊ διά να κοιμηθώ,
τα νύσσα μου πονώ τα τους ψύλλους να κασώ.

Πάω ά τη γκαλιάσω μου δώνει μια κλωτσά
μου παίρνει τη β' βελέτζα και μένα 'φήνει τσα.

Της λέω Κατερίνα; Μου λέει μη μ'μιλάς,
α βάλωμε στεφάνι κι' ύστερις α φιλάς.

Γιατί κι' εγώ τα θέλω τα χάτζα, τα φιλιά,
και το κορμί μ'μου θέλει τη ν'νύχτα αγκαλιά.

Α θ'θέλεις για να παντρευτείς

-Α θ'θέλεις για να παντρευτείς υναίκα για να πάρεις
έλα ρώτηξέ με μένα α σου πω ψά 'ναι για σένα.

-Ψηλή γυναίκα μη μ'πάρεις, εντρί ξεριζωμένο.
Το εντρί ξεριζωμένο πάντα είναι μαραμμένο (ρωστημένο).

-Χοντρή γυναίκα μη μ'πάρεις, βουτσι ν'του ταβερνιάρη
Το βουτσι ν'του ταβερνιάρη ο καθένας κουμαντάρει.

-Άσπρη γ'υναίκα μη μ'πάρεις, σατσι ν'αλευρωμένο.
Το σατσι τ'αλευρωμένο πάντα είναι λερωμένο.

-Μαύρη γυναίκα μη μ' πάρεις, σουψά τηνιασμένη
Η σουψά η τηνιασμένη πάντα είναι μαυρισμένη

-Μελαχρινή και νόστιμη να'σει και μαύρα μμάτζα
Κι'ά γ'γεράσει, κι' α χ'χαλάσει, πάλι μαύρα μμάτζα θά' σει.

-Να μη φ'φοάται τα παιτζά, α ράβζει, α μπαλλώννει
να ελά, να καμαρώννει, όντα ν'η κοιλιά φουσκώννει.

-Πιέξα να'ναι όμορφη και φτωχονεθρεμμένη,
α θ'θα μείνει πεινασμένη, νά' ναι κι'όλας μαθημένη.

-Να'ναι καλή νοικοκυρά και να'σει φρενιμάδα
Μια φ'φορά την εβδομάδα α σου βάλλει τη μπουγάδα.

-Όντα μ'πηαίνει στα κλατζά, α σε καλημεριζει,
Να ζουμώννει, να φουρνίζει και να μη σ'σου μουρμουρίζει..

Ο Λέρικος

Μια Λεριά στο παραθύρι (2)
πότιζε βασιλικό, Λεριοπούλα σ'αγαπώ (2)
και της ζήτησα νεράκι (2)
και δε μου' δωσε να πιώ,
Λεριοπούλα σ'αγαπώ.(2)

Σύ θαρρείς πως εισ'ωραία και περηφανεύεσαι,
κι' όποιος νέος σ'αντικρύσει σύντομα πλανεύεσαι,
μη μ' περηφανεύεσαι.

Συ θαρρείς κι' η ομορφιά σου πως θα στέκει όσο να ζεις,
μ'αυτή θα μαραθεί να ππέσει σα ν'τα λούλλουδα της γης.

Της τριανταφυλλιάς τα φύλλα θα τα κάμω φορεσιά,
να τα βάλω να περάσεις να σου κάψω τη γ'καρδιά.

Λεριανή μου, θα σου χτίσω σπίτι στην ακρογιαλιά,
την 'ημέρα να ψαρεύγω και τη ν'νύχτα αγκαλιά.

Ο Προύζος

Φουρτούνιασεν η θάλασσα και μπρί χαράξει η μέρα
πάει να ράξει στο Λακκί ο Προύζος η μπρατσέρα.

Πάει ο Προύζος να φουντάρει
μα ο καιρός δε γ'κουμαντάρει

Ξημέρωσε η ανατολή και η αυγή ροδίζει
εμένα το πουλλάκι μ'μου καέννας δε ν'τ'ορίζει.

Πάει ο Προύζος να φουντάρει
και του σπάει το μαντάρι.

Ω Παναγιά μου Λεριανή, μικρό ν'εκκλησιδάκι,
και βλέπε τη ν'αγάπη μ'μου που κάθεται στ'Αυλάκι.

Μπρατσέρα μου ορτσάρησε
έλα γιαλό φουντάρησε.

Στη σ'Σύμη και στη γ'Κάλυμνο ζούσι οι σφουγγαράες
στη γ'Κάρπαθο οι χτίστιες, στη λ'Λέρο οι ψαράες.

Μπρατσέρα μου, μπρατσέρα μου,
φέρε τη μ'περιστέρα μ'μου.

Το ναννούρισμα

Έλα ύπνε μου και πάρτο και πάν'το στα περβόλια
και έμισέ του τη μ'ποτζά βασιλικούς και κλώνια

Έεε, Έεε, Έεε, Έ

Κοιμήσου κι'ηπαράτζειλα στη μ'Πόλη τα καλά σου
στη β'Βενετζά τα πλούτη σου και τα χρουσαφικά σου.

Νάννι του ρήα το παιϊ του βασιλιά τ'αγκόνι,
που το κουνιά η μάνα του σ'ολόχρουνσο σεντόνι.

Έλα ύπνε μου και πάρτο και γλυκοκοίμισέ το,
πάρ'το να ει τα χερουβί και πάλι ξύπνησέ το.

Κοιμήσου το παιάκι μ'μου κι'εγώ σε ναννουρίζω,
α μιαλώσεις, ά τραφείς, ά σε βαγιοκλωνίζω.

Βάρκα γιαλό

-Έμαθα κυρά πως έχεις, βάρκα γιαλό
Έμαθα κυρά πως έχεις, βάρκα γιαλό
Έμαθα κυρά πως έχεις βαρκοπούλα και ψαρευείς
Ωχ τριαλαριλλάλο, βάρκα γιαλό.

-Ήρτα να σου τη γ'γυρέψω, για να πάω να ψαρέψω,
θα σου τη γ'γεμίσω ψάρια, αστακούς και καλαμάρια,
Αστακούς και καραβίδες, η παρέα έχει βίδες.
Ήρτα άλλες α βιδώσω κι άλλες για να ξεβιδώσω.

-Έχω βάρκα για σεργιάνι, μα για ψάρεμα δε γ'κάνει.
Ρήμαξε ν'η κακομοίρα από τότες που'μαι χήρα,
θέλει τούτο, θέλει κείνο, όπως είναι δε στη δίννω.

-Δος τη ν'να στη μπογιατίσω και να στη γ'καλαφατίσω,
θα της βάλω και τεμόνι, το καρφί και το βελόνι,
θα της βάλω και τεσσάρι, για να τρέχει σα ν'το ψάρι,
θα της βάλω και κατάρτι, την αντένα και το ξάρτι,
θα της βάλω και μια μπούμα για ν'αντέχει στη φ'φουρτούνα,
θα της βάλω κι' ένα φλόγκο, να γυρίζει εις το μ'πόντο,
θα της βάλω και σαούρα, να πηγαίνει η βάρκα ντούρα.
και θα σου τη γ'κουβερωτώσω με κιλίμι θα τη στρώσω.

-Έλα, γιέ μου, αφού σου' ρέσει, ας τη ν'έχομε στη μ'μέση
μόνο κάμε μου τη χ'χάρη, βάρκα γιαλό
μόνο κάμε μου τη χ'χάρη, βάρκα γιαλό
μόνο κάμε μου τη χ'χάρη φέρνε μου κανένα ψάρι
ωχ τριαλλαρίλλα λό, βάρκα γιαλό.

Ξεκινά μια ψαροπούλα

Ξεκινά μια ψαροπούλα απ' το γιαλό, απ' το γιαλό
 Ξεκινά μια ψαροπούλα απ' την Ύδρα τη μικρούλα
 και πηγαίνει για σφουγγάρια όλο γιαλό, όλο γιαλό.

Έχει μέσα παλληκάρια απ' το γιαλό, απ' το γιαλό
 Έχει μέσα παλληκάρια που βουτάνε για σφουγγάρια
 φούσκες και μαργαριτάρια απ' το γιαλό, απ' το γιαλό.

Έχει Συμιακούς, Καλύμνιους μεσ' στο γιαλό, απ' το γιαλό
 Έχ' Ύδραίους και Σπετσώτες, Αιγινίτες και Ποριώτες
 πού' ναι όλοι παλληκάρια μεσ' στο γ' γιαλό, μεσ' στο γιαλό.

Για χαρά σας παλληκάρια και στο καλό, και στο καλό,
 Για χαρά σας παλληκάρια να μας φέρετε σφουγγάρια
 φούσκες κι' όμορφα κοράλλια απ' το γιαλό, απ' το γιαλό.

Η αγάπη του Γιώργου

Πες μου βρε Γιώργο ποια γ' γαπάς
 στο μ' πέρα μαχαλά μ' που πας;

Την Ελενίτσα τη μ' μικρή
 της Βαγγελιώς την' αδερφή

Πού' χει δυό μμάτια σαν ελιές
 και σείλη σα μ' πουρνοβαλιές.

Πού' σει μαλλιά σγουρά, ξανθά
 σα ν' του Μαΐου τα σπαρτά.

Πού' σει το στήθος торνευτό
 σα ν' του Φειδία λαξευτό.

Πού' σει ένα δέρμα δροσερό
 σαν ν' τριμηνίτικο μ' μωρό.

Πού'σει κορμί ψηλό, στητό,
σαν'τη γ'κολώνα στο χ'Χριστό.

Πού'σει πονόψυχη καρδιά
και χάρες σα ν'τη μ'Παναγιά.
Πού'σει μια χάρη περισσή
σα γ'καμιά άλλη στο νησσί.

Κάτω στη Ρόδο

Κάτω στη Ρόδο στο Ροδονήσι
Τούρκος κατέβηκε να κυνηγήσει.
Γιάλλα, γιάλλα, Έρι μιάλλα
Δεν ηκυνήγαε λαγούς κι'ελάφια
μόνο κυνήγαε τα μαύρα μμάτια.

Πάρτονε, κόρη μου, το ν'Τούρκο ν'άντρα
να σου φορέσει φλουριά και χάντρα

Πάρτονε, κόρη μου, το ν'Τούρκο ν'άντρα
θα σε πηαίνει στη ν'Αλεξάντρα.

Πάρτονε, κόρη μου, κι' έσει παμπόρι
θα σε γυρίζει Σμύρνη και Πόλη.

Πάρτονε, κόρη μου, κι' έσει καϊκι
θα σε πηγαίνει στη Σαλονίκη.

Πάρτονε, κόρη μου, κι' είναι καλός σου.
-Χτύπα τόνε, μάνα μου, στο ν'εμυαλό σσου.

Δε ν'τονε θέλω, δε ν'τονε παίρνω,
Πέρδικα γίνομαι, στα δάση μπαίνω.

Κακόμοιρε Παπά

Ώ Παναγιά, κακόμοιρε παπά
 Ω παναγιά Κυραψηλή (2)
 Ω Παναγιά Κυρα-ψηλή με το Μονογενή σου (2)
 στ' αντρόυνο, βλέπε τους Παναγιά μου
 στ' αντρόυνο που έννηκε (2)
 στ' αντρόυνο που έννηκε ά δώκεις τη ν'ευσήσ' Σου(2).

Η νύφη μας το μάλαμα και ο γαμπρός τ'ασήμι,
 ηητίσασι στη ν'ομορφά και στη ν'ταπεινοσύνη.

Νύφη σα μ'μας κερνούσασι κι'ηπέρνας με το δίσκο,
 Ηλάαζα, ηλάαζα ψηαί έ σ'σου βρίσκω.

Νύφη μου, όντα μ'πορπατείς τ'αηδόνια σά σ'σε δούσι,
 χαρού μ'πως είσαι η άνοιξη και γλυκοκελαδούσι.

Νύφη σα σ'σε στουλλώνασι στις εκκλησάς τη μέση
 Μικροί μιάλοι λέασι: χαρά του που τη ν'έσει.

Γαμπρέ τη ν'νύφη α' γαπάς κι' α μη ν'την εμαλλώνεις
 και ά τραβάς το πάπλωμα ά την ε κουκχουλλώνεις.

Νύφη μου, η μανούλα σου όντα σ'σε κοιλιοπόνα
 ηκούμπισε σε μάρμαρα κ'ηένηκες κολώνα.

Το γιάλλα

Άρχισε γλώσσα μ'άρχισε γιάλα,
τραούτζα ν'αραδιάξεις
και τη γ'καλή μ'παρέα μ'μας γιάλα,
ά τη δ'διασκεδάξεις.

Σωπάστε ούλα τα πουλλιά ά πω κι' εγώ ο γλάρος,
Οπου 'μου μεσ στη θ'θάλασσα πρώτος και καπετάνος.

Εγώ σα θ'θέλω κάμνω το, σα θ'θέλω έ ν'το κάμνω
της ειπονιάς μου τα πουλλιά καθήμενος τα ψάνω.

Ω, μα τον Άγιο Κωνσταντίνο, σ'αγαπώ και δε σ'αφήνω.

Ούλοι γοράζου ν'τα τ'αυγά, μένα δωρίζου μ'μου τα
γοράζου μ'μου και βούτυρο και τηανίζου μ'μου τα.

Πανάτθεμαν' τα φαραά που'μάθα και γαπούσι
τα έρημά τους τα πουλλιά εύκολα ξεεννούσι.

Ανάτθεμά σας όμορφες μοίρα γ'κακή να είτε
κι' όσες κοιμάστε μονασές ά μη ξημερωθείτε.

Ε, Μα τον Άγιο Χαραλάμπη, λάμπει το κορμί σ'σου λάμπει.

Νά' μου το μ'Μάη γάρος το ν'Αουστο κριάρι
και κάθε μέρα πετεινός και κάθης το Γεννάρη.

Κότσινος κάθης θα ενώ τις νύχτες ά υρίζω
κι' όπου βρω πόρτα ανοιχτή ά μπω ά πισπερίζω.

Απόψε ονειρεύγου μου κι' ηγκάλιαζα τα ρούχα,
Κρίμμα το γ'κόπο πού'καμα και τη χ'χαρά μου πού'χα.

Αχ, μα τον Άγιο Χαραλάμπη, λάμπει το κορμί σ'σου λάμπει.

Εφές σε είδα στ' όνειρο κι' ηγκάλιαζα το γ'κάθης
κι' από το σφιχταγκάλιασμα ο κάθης ηλωλλάτθη

Έλα, έλα σα σου λέω, μη με τυραννείς και κλαίω.

Έλα στους Τοίχους ά με βρεις, αλησφακές και σπάρτα,
ρείκια, μυρτσές και αργανιές, ημάζεψα και πάρτα.

Μια παντρεμένη θ'αγαπώ Θεός ά τη φ'φωτίσει
το ν'άντρα ν'της ά 'παρνηστεί και μένα α γαπήσει.

Έλα, έλα πέρδικά μου, στ'αγγαλάκια τα δικά μου.

Το κάστανο θέλει κρασί και το καρύδι μέλι
και το κοπέλλι κοπελλιά κι' η κοπελλιά κοπέλλι.

Γαπώ τες τις ελέφτερες, γαπώ τις παντρεμένες,
γαπώ και τις ξυπόλυτες και τις παπουτσωμένες.

Έλα να το κάμω μ'μάκια στο λ'λαιμό και στα χειλάκια.

Πεισματικά

Μπριχού α μπλέξω στο γ'καβγά κι' αρχίσω το βρισίδι
ζουτώ συγγώμη π'όλους σας. Έτσι 'ναι το παιχνίδι.

Εμένα λέμμε Παντελή Καμπούρη και Ζαράφτη,
σα ν'τραουώ πεισματικά λλίοι με κάμνου ζάφτη.

Είμαι λλιάκι στο κοντό, μμα μπρατσολοημένος,
μύτθη χοντρή και φαλαγκρός, πάντοτε ελασμένος.

Εμένα που με βλέπετε ξέρω πολλά τραούτζα
κί'α μ'μου σωθούνσι κλώθω τα όπως τα βοσκαρούτζα.

Στρουφίζω το μουστάκι μ'μου και κάμνω το γατάνι.
Ψος είναι για πεισματικά; Ας βζει στο μεϊτάνι.

Μη μου πολλουφουμίζεσαι με της φουμιάς έ ν'είσαι,
στη γ'Κάλυμνο εννήθηκες και ξέρω τίνος είσαι.

Έ ν'είσαι που τη β'Βενετζά, ούτε που τα Παρίσσα,
στη γ'Κάλυμνο ηθρέφουσου αντάμα με τα ρίφσα.

Μαρή αρκούα μαλλιαρή με τα στραβά παάρζα
συσσαίνομαι ά σε χωρώ μέσα στα παλληκάρζα.

Βρεσσύ με μένα τά'βαλες πού'μαι ο δάσκαλός σου;
α που να πάρει ο τζάολος το ξεροκαύκαλλό σ'σου.

Πάλι με μένα ν'τάβαλες, πάλι με μένα τά'σεις;
θα βάλω το δαχτύλι μ'μου στη μ'μύτθη σ'σου ά σκάσεις.

Μαρή τσαρδέλλα βρωμερή και του κολιού αντέρι,
απόπλυμα του βαρελλιού, σουργούνι ψος σε θέλει;

Του μουστακιού σου τα μαλλιά της Ρήνας τα βρουλλίτζα
που κάμνουσι τις φρουκαλιές και φρουκαλού ν'τα σπίτζα.

Η κουφωτή σου η κεφαλή πλεύζει σα ν΄τη γουργούλλα
κί ο στόμας σου απόπατος που τα σσωπίνει ούλα.

Μαρή αγριοχαρουψά με τ΄άγρια χαρούψα
με τη γ΄κατσίκα ν΄του Σφακή μοιάζετε στα ζουλούψα

τα μμάτζα σου ΄ναι σα ν΄αυγά, τα΄φσά σου σα σκουτέλια
κί ο στόμας σου απόπατος που σέζου ν΄τα κοπέλλια.

Βράκες φορούσα ν΄οι παληοί, φορούσασι γ΄και φέσα
Ο στόμας που τραούησε ά σέσου ν΄ούλοι μέσα.

Ο Βούης ά μ΄μου χάριζε μ΄προυζίτικο τσαμπάλλι
ά στο κρεμμούσα στο λ΄λαιμό θα στο΄ καμνα χανάλλι.

Στο ντάμι πάω για να βρω ένα καλό στουμούσι
για να σου βάλω, μάθε το, τα γότζα σου βρωμούσι.

Ηδώκα μ΄μου παρατζελιά α ρτω α σε πρεπίσω
Μούσι και κόρνια σου΄ βαλα και μια νωρά ΄πο πίσω.

Φράξε το ατσαλλόστομε, γλώσσα φαρμακωμένη,
θα στο βαρέσω το κλωτσι΄ ά πάεις στη γ΄καμένη.

Με μένα μη τσακώνεσαι θέλω να καταλάβεις.
Αν επιμένεις φώναξε παπά να μεταλάβεις.

Για αρμαστές ολημερίς και νύχτα κοπανά μας.
Κί΄ ας ήτο ν΄να το ν΄είχαμε στο ντάμι για ντανά μ΄μας.

Για δες τε πως κορδίζεται του Κλαστανιού ο λόρδος!
Εις το σφηνάρι νίκησε και βγήκε πρώτος πόρδος!

Το κουκχουνάρι βγάλλου ν΄το από τις κουκχουνάρες.
Νοίξε κι΄ εσύ το στόμα σ΄σου α βγούσι κουταμάρες.

Άκου το μ΄πλειό τσουρούκαλλος, άκου το μ΄πως γκανίζει,
με τις παλλαβομάρες του πατός του χαχανίζει.

Αφού με κάμνεις γάρο, φάε τη γ'γαουρζά μ'μου
κί'α ε ν'τη γ'καλομυριστείς γλύψε και τα μερζά μου.

Με το Μουστάκι μοιάζετε, που μάλλονε όλη μέρα
του θανατά το φ'φίνασι και δος του κί' ηφοέρα.

Μουστάκι μ'μου περίφημο μαλλώνεις όλη μέρα
μαζεύζεις την απότριχα κί' εσύ δος του φοέρα.

Ατζμναρόφυλλα 'φαες κί' ηκάτσα στο λ'λαιμό σ'σου
και ε μ'πορείς α τραουείς α βγάλεις το γ'καμό σ'σου.

Για δεσ τε το ν'το φ'φίλο μ'μας πού'ναι μ'πανωμανίκα
πως στούλλωσε τα σείλη του σα ν'τη μ'παληκατσίκα.

Ηφύρασε ν'η θάλασσα κί'ηπλέψα ν'οι καούροι,
ού συσσαίνομαι α τη χ'χωρώ τη ν'άσσημή σ'σου μούρη.

Ηφύρασε ν'η θάλασσα κί'ηπλέψα ν'τα χταπότζα
συσσαίνομαι α τα χωρώ τα βρώμικά σου γότζα.

Μάνα χαρά στη ν'νειότη σ'σου, χαρά στη μ'προκοπή σ' σου
παντρέψου κακομοίρη μου ά βγάλεις τη ντροπή σ'σου.

Μαρή καυκάλλα φαλαγκρή πού'σαι σα ν'τη γουργουύλλα
μη μου πολυκορδίζεσαι, ότι τα ξέρεις ούλα.

Άνοστα και αήτιστα μας τραουείς και πάλι
ώ, που να βγάλει ο στόμας σου το β' βώλο του Παρδάλη.

Στουμπάκι ν'ηπεθύμησα να έχω στη ν'αυλή μ'μας
για να σκαλίζω πίπθερα α τρώεις το γουρλί μ'μας.

Απ' ούλα τα τεζερικά τηάνι θα πεθύμου,
να τηανίζω ποντικούς α τρώεις το καθθί μ'μου.

Νεμάεψε τα λόγια σου, έλα στα σύγκαλά σου,
γιατί σέζω πατόκορφα σένα και τα καλά σου.

Παράγγειλα της μάνας σου σώβρακα α σου στείλει,
α μη ν'τα κάμεις πάνω σου βρέ φοητσάρη, τσίλλη.

Θωρείς το κείνο το βουνί πού'ναι ν'οι αλωνίες;
Εκεί α πας α ξύνεσαι α φεύγουν'οι κονίες.

Βρε σ'σύ τριτήρα Λέρζικη, βρεσσύ λωλλοφουσέκα,
τη γ'κόρη που περιπέζες τη ν'ήπειρες υναίκα.

'Ηκουσα πως παντρεύτηκες κ'ηδώκα σ'σου και προίκα
κ'εγώ έ σ'σε φιάρου μ'μου ούτε με μια κατσίκα.

Λιμπίζομαι τη ν'νιότη σ'σου, κλαίω τη μ'προκοπή σ'σου
που έ μπορείς α παντρευτείς α σβύσεις τη μ'πομπή σ'σου.

'Ηκουσα πως παντρέβζεσαι και δώνουσ'σου για προίκα,
μια ν'ταμεζάνα με κρασί κ' ένα πιθάρι σύκα.

Τη γ' κεφαλή σ'σου α τη γιώ καπράτσι στο πηαί,
για να νεσύρνου ν'οι βοσσοί α πίνει το κοπαί.

Λέεις τα τραούτζα σου με πείσμα και με πάθος,
μμέ είναι αξεκάρφωτα, χωρίς καένα βάθος.

Εσύ με τα προσόντα σου και με τη ν'τόση χάρη,
εύκολα διορίζεσαι στη μ'μάντρα μ'μας λατάρι.

Βρε γιάνναρε της κάτθας σου πολλά καλά της τάσσεις
κ' ύστερις πας στις ειτονιές με άλλες α ξεσκάσεις.

Εμένα που με βλέπετε ξέρω πολλά τραούτζα
κ'α μ'μου σωθούσι κλώθω τα ωσά ν'τα βοσκαρούτζα.

Λέεις τα τα τραούτζα σου πολύ πεισματωμένα
μμε είναι ασουστούλλωτα και ρηχοφυτεμένα.

'Ε ν'του ταρίζομαι κουνί, ας τονε να παινιέται
κ'ο κουκχουβάς στη ν'τρύπα ν'του για βασιλιάς λοέται.

Πάννε α εις στη γ'γάφυρα α λ'λέθουσι ν'οι μύλοι
μπρί σ'σε μπουνίσω και θα εις το ν'ουρανό σφοντύλι.

Με μένα μη ξαμώννεσαι και μη θ'θέλεις σφηνάρι
θα βάλω μπρος και μάθε το ο τζάολος θα σε πάρει.

Α θ'θέλεις νά 'βρεις προκοπή κι'α θ'θες να βρεις χαϊρι,
παράτα το κοπροσσυλλιό και ξύπνα κακομοίρη.

Εμένα ηξεχώρησες και τ'όβαλες ινάτι.
Α με περάσεις έ μπορείς και βζαίνει σου το μμάτι.

Γλυκά, ξυνά τα κατάβζες, σου'ρεσε το λουκχούμι,
Κουτσά'φας κι'ηπρήστηκες κι'ηένηκες τουλούμι.

Τραούησα, τραούησα ήκλεισα τη φ'φυλλάδα,
ήρτε και σένα φίλε μου η εδική σου αράδα.

Όντα μ'πειράζεις τους λωλλούς, γαουρινή καφκάλλα,
μου φαίνεται ν'αποκαλείς το μ'πετεινό κεφάλα.

Ημόνιασες τους παλλαβούς και σπάεις καλαμπούρι,
Βλέπε τη στραβομάρα σ'σου, πραάτα, σσυλλομούρη.

Τα λόγια σου σα μ'πούμπουλο φύσηξε κι'ηπετάξα,
Καμώνεσαι τη μ'πέρδικα βρε παληοκαρακάξα.

Ψος είναι που ξετρύπωσε και μάλλωμα υρεύζει;
Ο δαίμονας του κώλου του κουτσά του μαερεύβζει.

Ψος ήτο μ'που τραούησε και δε μ'πήρα χαμπάρι;
Σα μ'ποντικός μου φάνηκε 'πο μέσα που τ'αμπάρι.

Μη μ'μου πολυφουμίζεσαι πως είσαι παλληκάρι,
γιατί 'σαι σα ν'το μ'μέρμηγκα που κουβαλεί κιθάρι.

Όσα τραούτζα κι'α μ'μου πεις εγώ ε γ'κάννω τούμπα
Εγώ 'μαι που σε τάζα...πίτθερα μεσ στη στούμπα.

Ηστειλα μ'μου τελέγραφο α σου τελεγραφήσω
ηστειλα μ'μου και ταποφτά τη μ'μούρη σ'σου α χρίσω.

Φρέσκα ποφτά μαέρεψα θέλω α τα σκαλίσω
κι' αν είσαι για το μ'πόλεμο, έλα να στα ταΐσω.

Για δεξ το κείνο το βουνό με τη ραφή στη μέση,
Ηντρίτσαρα τη μ'πρύμνη μ'μου τη μ'μούρη σου α σέσει.

Αφού σου' ρέσει σέσε με, μα τα...ποφτά σου φάτα
και πάλι ξανασέσε με και πάλι ξαναφάτα.

Που το Χωρζό κατέβαινα κι' εία ένα γαούρι
και το καλοστοχάστηκα. Πως σου'μοιαζε στη μ'μούρη!

Αφού με κάμνεις γάαρο, ένου και συ γάαρα,
να παν ν'να μας μολιάρουσι πέρα στη ν'αμμαάρα.

Μαρή αγριοαχλατζά με τ'άγριά σου άτθη,
όπου βρωμού ν'τα γότζα σου σα ν'τα...ποφτά του κάτθη.

Περιδρομο και φούστουλλα α βγάλει ο λαιμός σου,
που έ μ'παίρνεις υπομονή α πει κι' ο ιπλανός σου.

Μη μ'μου πολυφουμίζεσαι ψωρζάρικο γαούρι
που σε φορτώνου τα...ποφτά και πφέφτεις με τη μ'μούρη.

Για ύρισε στο ν'ουρανό α εις μιάλο θάμα,
πως κρέμμεται στο στόμα σ'σουποφτούλα με το ράμμα.

Βλέπεις το 'κείνο το βουνί το μαυραραχλιασμένο;
Κειά να σε ού ν'τα μμάτζα μου μεσ στα....ποφτά χωσμένο.

Θωρείς το κείνο ντο βουνί εμάτο ασπαλάθθους;
Εκει α πάς α τρίβζεσαι ά βγάλεις τους ματθάκους.

Χωρείς το κείνο το βουνί που 'ναι ν'οι ασποϊλλοι;
Εκει α πας α ξύννεσαι α φεύγουσι ν'οι ψύλλοι.

Ένα παμπορί έρσεται εμάτο μ'με τα φέσα
κι' ο στόμας που τραούησε α σέσου ν'ούλοι μέσα.

Μάνα χαρά στη μ'προκοπή, μάνα χαρά στη γνώση,
κι'η σκρόφα το εβέντισμα κρυφό καμάρι τ'οσει.

Στο μ'Πατηνιώτη ψάρευγα και μου' φυε 'να ψάρι
πώς να σε κάμω γάαρο, που έ ν'εχω σουμάρι;

Στης Βουαλλίνας ψάρευγα και μου'φυε τ'αγκίστρι
τι να σου κάμω γάαρε, που έ ν'εχω καπίστρι;

Ο σκάρος θέλει κάουρα κι' ο κέφαλος ζυμάρι,
και σένα αξετσιπρωτε σου πρέπει το σουμάρι.

Η σμύνερη θέλει ωλό και ο σεργός γαρίδα
κι' εσύ θέλεις για ταίρι σ'σου μια τσιλλισμένη γίδα.

Ο χάννος θέλει αθθερνό και το λεθρίνι ακρία,
για κείνα που σου θέλουσι τα τζο τα κάμνεις τρία.

Άσσημη πού'ναι η φάτσα σου, άχαρο ν'το κορμί σ'σου,
φτερόμουαλος και μίζερος, η μυρωτζά βρωμεί σου.

Σου τό'πα, αχαϊρευτε, θα σου το πω και πάλι,
ε θ'θα ποτάξεις τίποτις μ'αυτό σ'σου το κεφάλι.

Με τη σ'σειρά που μου κρατείς και τη ν'αναμελειά σ'σου
ε θ'θα βρεθεί ποτζούρας α χτίσεις τη φ'φωλιά σ'σου.

Μη μ'με πειράζεις, φίλε μου, δός' μου καιρό α κάτω
μ'όσοι σε ξέρου έχου σ'σε 'πο κλώτσο και 'πο μπάτσο.

Σωπάστε κ'ηποξύπνησε το ποτριβί της σκάφης
α σ'σου φυσήξω ίνεσαι της αφανειάς, ηγάθεις.

Βρε ακαμάτη, παλλαβέ, με γουρουνίσσους τρόπους,
τι θέλεις και μπερδεύεσαι μαζί με τους ανθρώπους;

Ο σκοπός της Γαλανούαινας

Πολλές φορές το φώναξα κι είπα το με μεράκι
Έ, με εν είμαι Γαλανούαινα μόνο ήμαι Τσιγκουράκι.

Πόσοι κρυφά μαραίνονται και φανερά γελούσι,
Πολλοί το μ'πόνο έχου ν'το μ'ά έ ν'το μολοούσι.

Πως παραέρνω έρημη σα γ'καλαμιά στο γ'κάμπο,
ήντα ά τη γ'κάμω τσα ζωή; Άνοιξε γης για νά' μπω,

Έ ν'ταεντώ τα μέσα μου, το μ'πόνο ε ν'αντέχου,
λυπητερά σα ν'τραουώ τα δάκρυά μου τρέχου.

Τα πάθη μου λοϊζομαι, κλαίω και υποφέρω
το μ'πόνο πού'χω μέσα μου, μονάση μου το ξέρω.

Καρτζά μου, παίρνε πομονή κι' ο κόσμος έ ν'ηγάθη,
τα λοϊκά μου έχω τα, μ'ο κόσμος ηλωλλάτθη.

Έ ν'ταεντώ το μ'πόνο μ'μου και που το μ'πόνο κλαίω,
σταμάτηξα ά σσέφτομαι ε γ'ξέρω τι να λέω.

Σταυροκοψούμαι και πονώ, σα σ'σε καλημερίζω
στερέψασι τα μμάτζα μου, καθόλου έ δ'δακρύζω.

Έγια μόλα έγια λέσσα

(Δίστιχα του μισεμού και της θάλασσας)

Θάλασσα με τα ψάρζα σου και τα πολλά σφουγγάρζα
για τους ικούς σου θησαυρούς φεύγου ν'τα παλληκάρζα

Έγια μόλα, έγια λέσα, έχει η βάρκα ψάρια μέσα

Όμορφη που'ναι η θάλασσα, σα ν'είναι μερωμένη.
σα ν'ναγριέψει η άτιμη, πόσες καρτζές μαραίνει.

Έγια μόλα, έγια λέσα, έχει η βάρκα ψάρια μέσα

Θαλασσινός τη θ'θάλασσα ε μ'πρέπει α φοάται,
γιατί είναι το σπίτι ν'του, που τρώει και κοιμάται

Θάλασσα πικροθάλασσα και πικροκυμματούσα,
α ε ν'ήκαμνες πείσματα σίλια θα σε γαπούσα.

Πόσες σιλιάες δάκρυα έχου ν'τα κύμματά σου;
Για τούτο είναι αρμυρά, φαρμάκι τα νερά σου.

Θάλασσα το παιάκι μ'μου σα ψάνει το τεμόνι,
καλμάριζε τ'αέρι σ'σου το κύμμα να μερώνει.

Ο χωρισμός σου μ'έκαμε βαρκούλα και ψαρεύγω,
υρίζω τις ακρογιαλιές και να σε βρω υρεύγω.

Όψος ξέρει τη θάλασσα και στέλλει το παιί ν'του
πικραίνεται, μαραίνεται και χάνει τη ζωή ν'του.

Ό Παναγιά Γαλατζανή, πού'σαι πάνω στη ράση
φέρε μου τη ν'αγάπη μ'μου α μη ν'είμαι μονάση.

Θάλασσα τη ν'αγάπη μ'μου θέλω να τη νταμώσω
γιατί που τη λ'λαχτάρα μ'μου θα ρέψω και θα λυώσω.

Θάλασσα που με βάρεσες και μ'έσεις πληγωμένη,
φέρε μου τη ν'αγάπη μ'μου, γιατί 'μαι λυπημένη.

Θάλασσα, θαλασσάκι μ'μου, πες μου τι σούχω κάνει
και μου κρατείς το ν'άντρα μ'μου σε μακρινό λιμάνι;

'Ηντα μ'που θέλεις θάλασσα; Εγώ θα σου το κάνω.
Φέρε μου τη ν'αγάπη μ'μου στη Κάλυμνο να γιάνω.

Γαληνεμένη θάλασσα και κύμμα μου γαλάζο,
φέρε μου τη ν'αγάπη μ'μου α μη ν'αναστενάζω.

Αφότου σε μπαρκάρασι με τ' άλλα τα κοπέλλια,
κοπήκα ν'τα τραούτζα μου, κοπήκα γ'και τα έλια.

Με το φευζό σσου ήβγαλα το πλουμιστό τσεμπέρι
και τόταξα της Παναγιάς κοντά μου να σε φέρει.

Νά 'το ν'η θάλασσα στερζά θα 'ρκόμουνα τροχάδι,
να νιώσω πάλι το φιλί και το γλυκό σ'σου χάδι.

'Ηφμες με τους πετεινούς και στο γ'γιαλό έ ν'ήρτα.
Τα μμάτζα μου βουρκώνουσι και κλαιώ μέρα νύχτα

Ποθές να μη μ'απαρνηστείς κ'έσεις μιάλο κρίμα,
γιατί βουρθάς στη θ'θάλασσα και σε λαλεί το κύμμα.

Χριστέ μου, τους μηχανικούς τους συμπονεί η καρτζά μου,
γιατί κ'εμέ στη μ'μηχανή βουρθούσι ν'τα παιτζά μου.

Για το φιλί (Κρητικός)

Ξύπνα λιβανοπέρδικα κι' εγώ για σένα ήρτα
 έλα, έλα, έλα κι'εγώ για σένα ήρτα
 α μου το δώκεις το φιλί, α φύω πού'ναι νύχτα.
 Έλα, έλα, έλα, α φύω πού'ναι νύχτα.

Δε σ'σου το δώννω το φιλί, Καλύμνικέ μου αέρα,
 γιατί α το πάρεις μάθημα α θέλεις κάθε μέρα.

Μα ε ν'το παίρνω μάθημα α θέλω κάθε μέρα,
 τη ν'εβδομάδα μια φορά, το μ'μήνα μια ν'ημέρα.

Δος μου το, κόρη, το φιλί, δος το μη ν'το λυπάσαι,
 να το βρεις στο μ'παράεισο σεντόνι να κοιμάσαι.

Δός μου το, κόρη, το φιλί, δός μου το του καμένου
 και πες το πώς το δώρισες ζωή ν'τ'απεθαμμένου.

Όντα σ'σε πρωτοφίλησα ήχασα τα μυαλά μου,
 σονόνερο ηλούστηκα α ρτω στα σύγκαλά μου.

Όντα σ'σε φίλου στο λ'λαιμό και λλιο παρακάτω,
 ζαλίστηκα, μπερδεύτηκα, ήρτα ν'τα πάνω κάτω.

Τθυμάσαι που σε φίλησα 'πό κάτω που τη σκάλα
 και μού'ρτε στα αξαφνικά μια πέτρα στη γ'καφκάλλα;

Άμε στο τρισανάθεμα εσύ και το φιλί σ'σου,
 τθυμούμαι' κόμη τη ραβζά πούφασα στη ν'αυλή σ'σου.

Της παντρεμένης το φιλί, της λεύτερης το νάζι,
 της σήρας το νεντράνισμα μες στη γ'καρτζά με σφάζει.

Όντα ν'ηπρωτοφίλησα τα κότσινά σου χείλη,
 ζαλίστηκα κι'ηφάνει μ'μου ο ουρανός σφοντήλι.

Έσει λογιά – λογιά φ'φιλιά που μετρημό δε ν'έχου.
Χαράς και λύπης δάκρυα στα μάουλά σου τρέχου.

Έσει φιλιά γονιού, γνωστού, του νιού στη κοπελλούδα,
φιλιά του φίλου, του νεκρού, φιλιά και του Ιούδα.

Έσει πολλώ λογιά φιλιά και πού α τα μετρήσεις,
αν είναι λύπη ή χαρά σε κάμνουν α δακρύσεις.

Έ ν'το χορταίνεις το φιλί της κόρης σά σ'σε θέλει,
ζαλίζει σε σά ν'το κρασί πού'ναι γλυκό σα μ'μέλι.

Ολόγλυκη 'ναι η ζάχαρη και ψο γλυκό ν'το μέλι,
Μα ψο γλυκό 'ναι το φιλί της κοπελλιάς που θέλει.

Δός μου το, κόρη, το φιλί, δός το α μη ν'το κλέψω
και φυλακή τα νιάτα μου ά φάω και α ρέψω.

Δός μου το, κόρη, το φιλί, δός το με τη β'βουλή σ'σου
α μ'πα να κάμω αλλού φωλιά, χτύπα τη γ'κεφαλή σ'σου.

Δός μου το, κόρη, το φιλί, δός μου το α ξεκάμω
και πάννε πες στη μ'μάνα σ'σου ά κάμομε ν'το γ'γάμο.

Δος μου το, κόρη, το φιλί, φιλί 'ναι έ μ'πειράζει,
να δροσιστώ σα ν'τη ν'αυλή, που βρέσεται μ'αγιαζί.

Φίλα με όντα στο ζουτώ, μη θ'θέλεις περικάλια,
Μ'έσει κι' αλλού πορτοκαλλιές που κάμνου πορτοκάλλια.

Τα βοσσικάτα

Θεέ μου, κί' ας ημπράαλλε ένα βοσκαρουάκι
Με το μαντήλι στο λ'λαιμό και με τ'αγκιναράκι.

Βρέξε Θεέ μου κάστανα και βρόντηξε καρύτζα
Και έμισέ τα τα βουνιά α φά ν'τα βοσκαρουτζα.

Όμορφα κί' αγραμμάτιστα είναι τα βοσκαρουτζα,
Μ'όντα θ'θα ψάσου στο χ'χορό είναι ιπλά λουλλουτζα.

Μυρίζουσι ν'τα ρούχα του και η πορπατηξά του
μυρίζει η ρασόβρακα και τα ποήματά του.

Το βοσκαρουϊ' γω γαπώ, το βοσκαρουϊ' θέλω
κί' α δε μ'μου το ν'εδώκουσι ά το ν'εκλέψω θέλω.

Ήντα α το γ'κάμεις το β'βοσκό που έ ν'εξέρει χάτζα
που μπαίνει μεσ στην'εκκλησά και' νάβζει τα ποκάτζα

Το βοσκαρουϊ' γω γαπώ, το βοσκαρουϊ' θέλω
πού 'σει μυζήθρες και τυρζά α τρώω α πασαινω.

Μουζώνω τις μυζήθρες του, μουζώνω τα τυρζά του,
όπου θα βρέσει α βροντά α βόσκω γω τα αρνιά του

Μουζώνεις τις μυζήθρες του, μουζώνεις τα τυρζά του,
μόντα θα ρτει Μιαλοβδομά πάεις ζητάς τ'αρνιά του.

Ήντα α το γ'κάμω το β'βοσκό ά βρέσει α υρίζω,
εγώ θα πάρω σφουγγαρά α το γ'καλημερίζω.

Ψο όμορφοί 'ναι οι βοσσοί που τους μηχανικούς σας,
πάσι και βζαίνου τράμπουλλο και σήρες παρατού σ'σας.

Ήντα α το γ' κάμεις το β'βοσκό που έ ν'είναι πο σόϊ;
που μπαίνει μεσ στο γ'καφενέ και λε ν'του όξω βόϊ;

Ο χτίστης είναι το χτικιό κι' ο μαραγκός μαράζι
και ο βοσκός βασιλικός, θρέφεται με τ'αγιάζι.

Το βοσκαρούι στο βουνό σφυρίζει ξελακχώνει
κι' η έρημή του η σφυρζά τα μέσα μου τα λιώνει.

Το βοσκαρούι στο βουνό θρέφεται με τ'αγιάζι,
άλλη το γ'κάμνει το ν'υιό κι άλλη το ν'αγκαλιάζει

Πάρε τη τη ν'απόφαση, παντρέψου με μικρή μου
κι' έχω για σπίτι μια σπηλιά που βάλλω το μαντρί μου.

Στρώματα και παπλώματα, σεντόνια, μαξελλάρζα
έχω προβζές και τρίσαινες και βραστερά θυμάρζα.

Έ ν'το ν'εθέλω το ββοσκό, α βάλλω ταραζικές,
α μέσει πάνω στα βουνιά α βόσκω τις κατσικές.

Ήντα σου κάμα ν'οι βοσσοί και καταμαρτυρείς τους,
κι' έσεις τους μές στο στόμα σ'σου μαστίχα και μασσείς τους.

Γάπα το γ'κόρη το β'βοσκό και μη γ'γαπάς το ν'ναύτη,
γιατί η αγάπη του βοσκού σα ν'το καρβούνι' νάφτει.

Ω Παναγιά Κυραψηλή και κάμε το το θάμα,
να ρτούμε σα ν'αντρώνο στη χ'χάρη σ'Σου αντάμα.

Κυρά ψηλή μου τάσσω Σου, κάμε το Σύ το θάμα,
τρία αρνιά στη χ'χάρη σ'Σου θα Σου τα φέρω τάμα.

Έ ν'έσει ψάρζα στα βουνιά, ούτε και πορτοκάλλια,
έσει σφυρζές, γαυζίσματα, τσαμπούνες και τσαμπάλλια.

Αντιλαλούσι ν'τα γ'κρεμμά ψηλά στα κορφοβούνια,
σφυρζές, σσυλλογαβζίσματα, τσαμπούνα και κουούνια.

'Α δ'δέ σου' ρέσει ο βοσκός, πάρε με τη γραβάντα,
οπούσι το φιλότιμο που τη μ'ποπίσω πάντα.

Άλα ρούτζα, άλα ρούτζα, λωλαμός τα βοσκαρούτζα
 Άλα ρούες, άλα ρούες, λωλαμός οι βοσκαρούες
 Άλα ρούτζα, άλα ρούτζα, να΄χαμε τα βοσκαρούτζα
 Άλα ρούες, άλα ρούες, να΄χαμε τις βοσκαρούες.

Τα αήτιστα*

Από τη μ΄Πόλη ίσσαμε δω είναι καμπόσα μίλια,
 ήριξα τη ν΄αγάπη μ΄μου κ΄ήπλεψε σα σσεπάρνι.

Από το Καστελλόριζο ηφάνει το Σινώπι,
 το γ΄γάρο σ΄σου α χαρείς και καλομοίρα νά 'σαι.

Εγώ 'πο του κ΄ εσύ 'πο κει κ΄ ο τοίχος μες στη μ΄μέση,
 τάζω κερ΄ι στη μ΄Παναγιά α πάει ούλος κάτω.

Αλλάϊ μού'ρτες κ΄ ήκατσες σα ν΄ήλιος, σα φ΄φεγγάρι,
 κ΄ ημάζεψες το αίμα μου με μια φαρδολαΐνα.

Μες στη Λαγκά 'ναι οι πέρδικες, στη Σκάφη ν΄οι κουρούνες,
 και μέσα στη Κοκχαλαρζά οι εφτακακομοίρες.

Από τη μ΄πόρτα σ΄σου περνώ, βήχω και ξαναβήχω,
 κ΄ α δ΄δε γυρίσεις α με εις σηκώνομαι και φεύγω.

Εψές το βράϋ πέρασα και σε 'δα 'λευρωμένη,
 κ΄ αμέσως το κατάλαβα πως τηανίζεις χάννους.

Μη μ΄με πολυζορίζετε και κατοθανατίσω,
 και κρεμμαστώ στα λάχανα και π΄πέσω στις μπρουνέλλες.

Σώπα μη σ΄σου καταραστώ και βρεις κακό μιάλο,
 και σπάσουσι ν΄τα γότζα σου με μια χλωρή μυζήθρα.

* αταΐριαστα

Όπως το πετροκούτσουφο, κουνιάς τη την 'νωρά σ'σου,
το ν'νού σου μη ν'τη γ'κόψουσι και βάλου σ'σε στο ράφι.

Πως περπατείς σα μ'πέρδικα και να'μου κάκχαβρός σου,
περδικοπούλλους θα'χαμε κι'αυγά για τις αυγούλλες.

Ηνήστεβζες, ηνήστευζες κι' ηπάσκασες κουρούνα,
πάννε α ν'νάψεις μια λ'λαμπά και καλομοίρα θα'σαι.

Από τη μ'Πόλη έρχομαι και στη γ'κορφή κανέλλα,
ξετέλεψέ το συ Μαρζά το άλλο που το ξέρεις.

Ηφύρασε ν'η θάλασσα κι'ηπλέψα ν'οι καούροι,
φέρε το μαλαθούνι σ'σου α στο εμίσω ψάρζα.

Όντα θ'θα πάω στο βοσσό, έλα α με νταμώσεις,
λησφάκια, μαλακόλουβζα α φας κι'αρακατσούνια.

Παναγιά μου, δώσ'τους, δώσ'τους μια σκουτέλλα σύκα
μπρός τους

Για δεσ πως ημονιάσαμε, όλοι μας ένα μπόϊ,
σα σαλικάοι θηλυκοί πάνω στους κουτσαγρέλλους.

Παναγιά μου, δώσ'τους, δώσ'τους σύκα, να μασσού σσα
τη κασίκα.

Κόρη που φαίνεις στ'αργαλειό

Κόρη που φαίνεις στ'αργαλειό και φαίνεις και ξεφαίνεις
τον νου μ'μου συ το μ'παίρνεις.

Μεταξωτό 'ναι το μαλλί κι' ολόχρυσο το χτένι
κι' η κόρη που το φαίνει.

Πάρε με κόρη στ'αργαλειό για να σου μασουρίζω
να σου χτυπώ το πέταλο και να σε πισπερίζω.

Παράτα κόρη τ'αργαλειό κι' έλα το φράχτη φράχτη
βάσανα τάχει η αγάπη.

Θεέ μου σπάσε τ'αργαλειό να βγει να κάνει βόλτα
να τηνε δω στη μ'πόρτα.

Κόρη σα μ'πας στην εκκλησιά προσσήνα και για μένα
για να σωθού ν'τα κρίματα οπού'χω καμωμένα
κορίτσι μου για σένα.

Κόρη σα μ'πας στη ν'εκκλησιά και κάμνεις το σταυρό σ'σου
κοίτα εξά κοίτα ζερβά να εις το ν'αρμαστό σ'σου
που κάθεσαι 'πο μπρος σου.

Τα ριάλλια (Κυπρέϊκο)

Ηπέψα μ'μου την αλλαγή 'πο πέρα μ'ένα μ' πλοίο
Εξήντα μια λίρα χρυσή, άλλες τριάντα και μισή
Πλέρωσα τελωνείο.

Τα ριάλλια ριάλλια ριάλλια
τα σελήνια μισά και τριάρια
τα δεκόλιρα πεντόλιρα και τούμπλες
οι μπεζεβέγκηδες που τά'χουνε στις πούγκες.

Μα εγώ δεν ήτο δυνατό και τόκον επιτόκο
Για ένα φιλί σου μοναχό, το λαχταρώ μα τι να πω,
Τόσον παρά να δώκω.

Τα ριάλλια ριάλλια ριάλλια
τα σελήνια μισά και τριάρια
τα δεκόλιρα πεντόλιρα και τούμπλες
οι μπεζεβέγκηδες που τά'χουνε στις πούγκες.

Θα πάρω αερόπλανο μόνο για δυο νομάτους
Να μπαίνω γω κι'η μουζουρού, να σκύβουν άλλοι να θωρρού,
Να καίουν τα φλαρτζιά τους.

Τα ριάλλια (3)
τα σελήνια μισά και τριάρια
τα δεκόλιρα, πεντόλιρα και τούμπλες
οι μπεζεβέγκηδες που τά'χουνε στις πούγκες.

Πάνω στο μύτθο της ελιάς ενέμμησε λινάρι
Κρίμα στην κόρη του παπά, αυτή που μένα ν'αγαπά,
Να πάρει καμηλλάρη.

Τα ριάλλια (3) τα σελίνια, μισά και τριάρια
τα δεκόλιρα, πεντόλιρα και τάσα
οι μπεζεβέγκηδες που τά'χουνε στην κάσα.

Θα πάρω αερόπλανο με δίχως μηχανάδες
για να γυρίζω τα στενά, ώσπου να γίνει σκοτεινά,
κι' όλους τους μαχαλάδες.

Τα ριάλλια (3) τα σελίνια μισά και τριάρια
τα δεκόλιρα, πεντόλιρα και τούμπλες
οι μπεζεβέγκηδες που τά'χουνε στις πούγκες.

Ήταν ημέρα Κυριακή, η ώρα τ' αντιέρου,
έγινεν ένας σαματθός κ'ήρτασι να με έρου
Τα ριάλλια (3) τα σελίνια μισά και τριάρια
τα δεκόλιρα, πεντόλιρα και τάσα
οι μπεζεβέγκηδες που τά'χουνε στην κάσα.

Με τη θειά μ'μου τη γ'Κοντύλω

Για κρατάτε μου τον'ίσσο,
 ντα ντα ντιρλανταντά
 θέλω να σας τραουήσω,
 ντα ντα ντιρλανταντά.

Θάμου δ'δώδεκα χρονώ, όντα ν'ήμεινα αρφανό
 Στείλα μ'με για το χωριό μ'μου, να πα ζήσω με το θειό μ'μου,
 πού'τανε σα μ'πρωτογιός του πατέρα μου γονιός.
 Μ'αγκαλιάστηκε ο καμένος, λλιο στεναχωρημένος.
 Πώς να σκάβζει, να ποτίζει και εμένα να φροντίζει;
 Σσέφτηκε ά παντρευτεί και να νοικοκυρευτεί.

Τό'πε στο μ'παλιό ν'του φίλο, που 'σε κόρη τη γ'Κοντύλω.
 Η Κοντύλω πολύ νέα, ζουμερή, πολύ ωραία.

Κείνη είσε στο μυαλό ν'της α τζαλέξει το γ'καλό ντης
 Κόντεψε α φάει ξύλο η φτωχούλα η Κοντύλω.

Ο πατέρας επιμένει το μυστήριο να γένει.

- Ευκαιρία που τη βρήκα, α σε δώκω δίχως προίκα.

Πέρασα ζωή και κότα, ψό'μορφα και που τα πρώτα.

Χάτζα, έλια και φιλιά κι'όλο δός του αγκαλιά.

Για να μένομε μονάχοι και ο θειός μου στο χωράφι,
 μισοκλείναμε το μμάτι, όλο πονηριά εμάτοι,
 πότε 'κείνη, πότε 'γω, ηρωστούσαμε κι'οι δυό.

Μισοκλείναμε τα μμάτζα, αγκαλιές, φιλιά και χάτζα.

Να πως φάαμε το μήλο με τη τσά μ'μου τη γ'Κοντύλω

Με τη τσά μ'μου τη γ'Κοντύλω, σα πηαίναμε στο μ'μύλο

- Άχου τσά κι' ας ήσου ξένη τι κακό θε να σου ένει.

- Κάμε γιέ μου τη δ'δουλειά σ'σου κι' ύστερά 'μαι πάλι τσά σου.

Να κι' ο θειός μου ο καμένος μπράαλε καταδρωμένος.

- Βρε ανεψέ, σκατά σ'άφσά σου, ήντα μπου κάνεις βρέ
 στη τσά σ'σου;

- Αφφαλλόπονος τη ψάννει τρίβγω της το να της γειάνει.

Πέφτει ο τσος μου στο κραάτθι δύο μήνες παρακάτι.

Στα εφτάμηνα του θειού μου τα γενέθλια του γιού μου.

Η Κοντύλω μου κι' εγώ κάμαμε μαζί χωριό,

και στα τρίχρονα τη μ'πήρα του καλού μου θειού τη χ'χήρα.

Ντίλλι μωρέ ντίλλι (Νισύρικο)

Ντίλλι μωρέ ντίλλι το κόκχινο μαντίλι
μαντίλιν του καλού της και τ'αγαπητικού της.

-Ήπην ο ποντικός κι' ήφαιεν το φυτίλλι 'πο μέσα που
το καντήλι
πού'φεγγεν της κόρης κι'ηκέντα το μαντίλι
μαντίλιν του καλού της και τ'αγαπητικού της
Ντίλλι μωρέ ντίλλι το κόκχινο μαντίλι.

-Ήπην ο κάτθης κι' ήφαιεν τον ποντικό
πού'φαιεν το φυτίλλι 'πο μέσα που το καντήλι
πού'φεγγεν της κόρης κι' ηκέντα το μαντίλι
μαντίλιν του καλού της και τ'αγαπητικού της.
Ντίλλι μωρέ ντίλλι το κόκχινο μαντίλι.

-Ήπην ο σκύλλος κ' ήφαιεν το γ'κάτθη
οπού'φαιεν τον ποντικό.....

-Ήπην ο λύκος κι' ήφαιεν τον σκύλλο
οπού'φαιεν τον κάτθην, οπού'φαιεν τον ποντικό
πού'φαιεν το φυτίλλι.....

-Ήπην το βόδι κι' ησκότωσεν τον λύκον
οπού'φαιεν τον σκύλλο, οπού'φαιεν τον γάτθη
οπού'φαιεν τον ποντικό.....

-Ήπην το ξύλο ησκότωσεν το βόδι
που σκότωσεν τον λύκον, οπού'φαιεν τον σκύλλον.....

-Ήπην ο φούρνος, ήκαψεν το ξύλον
που σκότωσεν το βόδι, που σκότωσεν τον λύκον.....

-Ήπην ο ποταμός ήσβησεν τον φούρνον, πού'καψεν
το ξύλον.....

-Ήπην κι' ο ήλιος ηξέρανεν τον ποταμόν
πού'σβησεν τον φούρνο.....

Λενιό μ'μου

Η μάνα σου τα 'γάπα, αγάπα τα κι'εσύ
τά'μορφα παλληκάρζα, Λενιό μ'μου, και το γλυκό γ'κρασί.

'Ελα να πάμε μ'πέρα, μα τι να κάμωμε;
Να πα να φιληθούμε, Λενιό μ'μου, να μη μ'πεθάνουμε.

Εσύ 'σαι ένας ήλιος, φεγγάρι λαμπερό
κι' ηθάμπωσες το φως μου, Λενιό μ'μου, και δε μπορώ να δω.

Εσύ 'σαι το σταφύλλι κι' εγώ το τσάμπουρο
εγώ 'μαι το κοντάρι, Λενιό μ'μου, κι' εσύ το φλάμπουρο.

'Ελα να σε φιλήσω και φίλα με κι' εσύ
και σα ν'το μολογήσω, Λενιό μ'μου, μολόγα το κι' εσύ.

'Ελα να σε φιλήσω και στ' άλλο μάγουλο
να ροδοκοκκινίσει, Λενιό μ'μου, σα ν'τριαντάφυλλο.

Της μάνας σου της τώ'πα και μού'πε να στο πω
ότι θα παντρευτούμε, Λενιό μ'μου, γιατί σε αγαπώ.

Γαπός με και γαπώ σε και έχω το σκοπό,
έλα να παντρευτούμε, Λενιό μ'μου, Λενιό μ'μου σ'αγαπώ.

Τη ν' τρεχαντήρα μ'μου πουλώ

Αγάντα τρεχαντήρα μου, θα πέσει η φουρτούνα,
ξυλάρμενη ηπόμεινες, σου πόμεινε ν'η μπούμα*
Εβίρα μια κι' άλλη μια, εβίρα δυό κι' άλλες δυό
εβίρα, εβίρα, εβίρα 'γω κι' εσύ
εβίρα, εβίρα, να βγούμε στο νησι

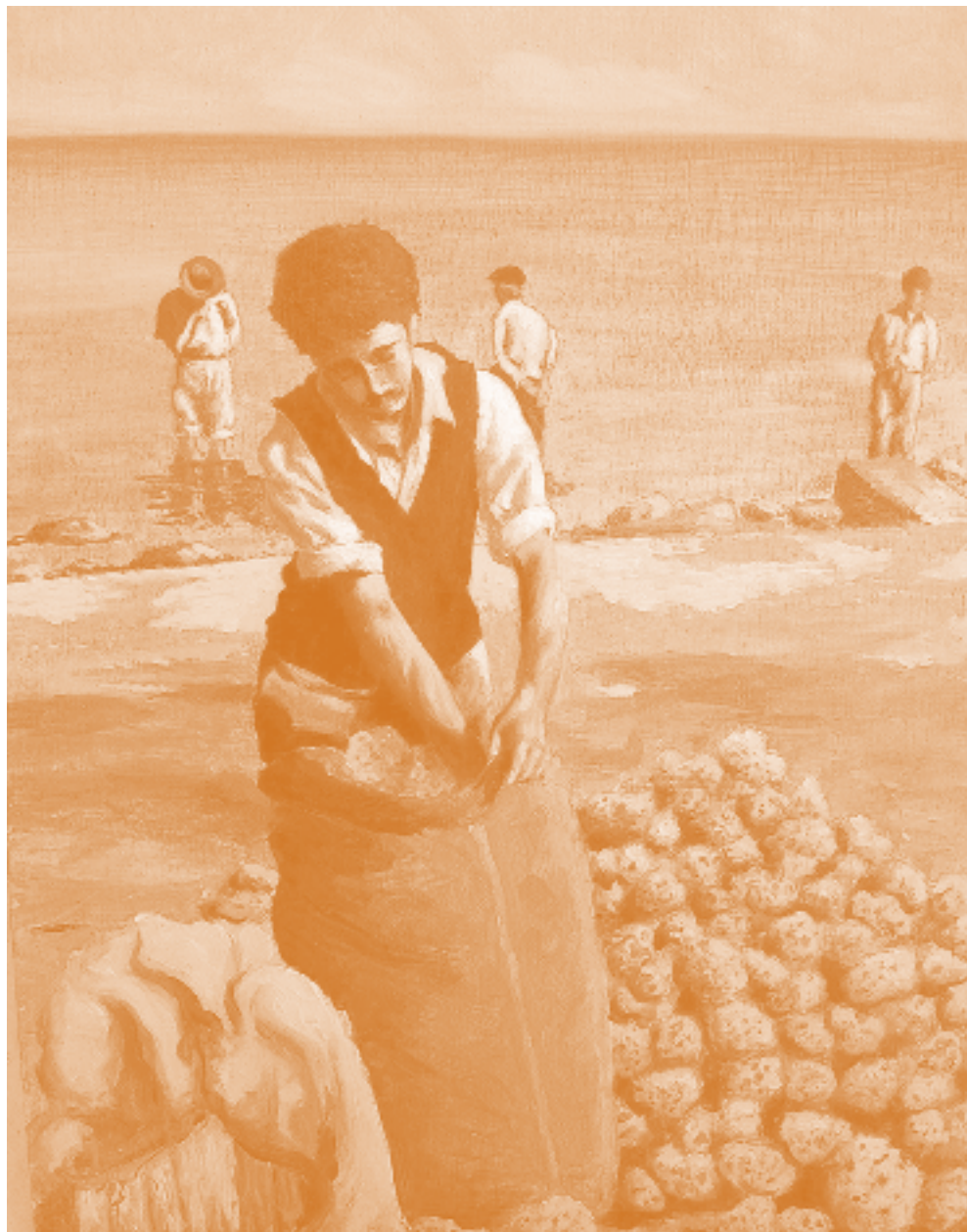
Παίρνω τη ν' τρεχαντήρα μ'μου να πάω στο Τραμπούκχο
ξεθέωσα το πλήρωμα που το πολύ ρεμούλκο
Εβίρα μια κι' άλλη μια.....

Τώρα τρεχαντηράκι μ'μου μονάχος μου θα μείνω
δε γ'κουμαντέρνω το γ'καιρό και στεριανός θα γίνω.
Εβίρα μια κι' άλλη μια.....

Τη ν' τρεχαντήρα μ'μου πουλώ με τη ν'αρματωσσά ντης
ημπούχτισα της θάλασσας τη μ'πίκρα ν'τη δ'δροσσά ντης.
Εβίρα μια κι' άλλη μια.....

Τώρα τρεχαντηράκι μ'μου το μολογώ, το λέω,
που τη μ'πολύ λαχτάρα σ'σου, όντα σ'σε βλέπω κλαίω.
Εβίρα μια κι' άλλη μια.....

“Μπαηλάρισμα σφουγγαριών” του Γιάννη Ιακώβου

Δίστιχα (αγάπης και χωρατά)

Για ες πως ημονιάσαμε ούλοι μας ένα μπόϊ
σα γ'καραβόλοι (σαλικάοι) πράσινοι πάνω στο σινοπόϊ.

Μη ν'του πιστεύζετε παιτζά μμέ ψώματα τα λέει
Η αρμαστή το ν'ήφηκε και κάθεται και κλαίει.

Πάρε τη ν'τη ν'αγάπη σ'σου και βάλ'τη στο ζεμπίλλι
και κρέμμασέ τη στα ψηλά α μη ν'τη φ'φαν'οι ψύλλοι.

Ούλα τα λωλλοκόπελλα ημάθα γ'και 'γαπούσι
για μια ν'ημέρα και για τζο κ'ύστερις παρατούσι.

Ας τό 'ξερε η αγάπη μου πως ήμου στα κλαάκια
α ρτει α με συνέπαιρνε α του'δωνα λησφάκια.

Που το Βουτσάνι έρκομαι κι' ήχασα το ισάτσι
κι' άλλο ε ν'ηλυπήθηκα τη θρύμπη και τ'αλάτσι.

Ούλα τα πάθη πάθη'ναι κι'ούλοι καμοί καμοί'ναι
Μμα σα ν'τη σκατοπαρατζά άλλος καμός ε ν'είναι.

Το φουστανάκι μ'που φορείς εγώ στό'χω παρμένο
φιλήματα, τσιμπήματα τό'σεις ξεπλερωμένο.

'Ελα να εις στο σπίτι μ'μας να εις ευρυχωρίες
πως μπαينوβζαίνου μ'ποντικοί μέσα που τις θυρίες.

'Ελα να εις το σπίτι μ'μας να εις και να θαμάξεις
ούτε νερό α βρεις α ψεις, ούτε σκαμνί ά κάτσεις.

Βάστα το δ'δρόμο ν'του Βαθύ και πάννε ως τα Θένια
Σιριντήρζα και Τρυπήτζα, Καυλοχόσσιες και Χτένια.

Μαρή κοτσινοφουστανού και παρδαλοκρατσάτη,
ε ν'ήσου σ'σου που μού'καμες τόσες φορές το μμάτι;

Ήθελα να'χα τζο κοιλιές και οι τζο να'το γ'γεμάτες
η μια με κλιματόφυλλα κι'η άλλη με πατάτες.

Τα μμάτζα σου τα γυαλλουρά που μοιάζου του ζιζίκου
που μπαίνει πάνω στη σ'συκιά και τραουεί του σύκου.

Καταμεσής του περβολιού θα κάτσω σταυροποϊ
να 'νάβγω φύλλα της ροτζάς α ψήνω αχταποϊ.

Μαρή κοτσινοφουστανού λάαζε τη δ'δουλειά σ'σου
α μη σ'σε κάμω α κρατείς παιϊ στη ν'αγκαλιά σ'σου.

Αγρέλλα, αγρελλόριζα και τ'ασπαλάτθου ρίζα
ε θ'θέλω τη ν'αγάπη σ'σου και να μου τη δ'δωρίζα.

Απ' ούλες τις καλοχρονιές η ψο καλή'ναι φέτι,
που χάλασε ν'η αμπασσά κι'ήπηρες το νεπέτι.

Ανάτθεμά με κι'α χ'χολιώ που σ'έχα κ'ήχασά σε,
μόνο χολιώ τους κόπους μου που'ρκουμου κ'ήβρισκά σε.

Προξενητής σσου ένομαι, α θ'θέλεις, μ'επιμένω
παπούτσι μ'που το ν'τόπο σ'σου κι'ας είναι μπαλλωμένο.

Κόρη μου για φρεμίνεψε, να'σαι συμμαζεμένη
κατά που πάεις λεύτερη θα μείνεις γκαστρωμένη.

Το ν'νου σ'σου, μη μ' παραπατείς θα βζεις ξεελασμένη
και μείνεις, κακομοίρα μου, με τη γ'κοιλιά πρησμένη.

Πες του γιατρού σου άϊκα α μη σ'σε πασπατεύζει
Ο δαίμονας κι'η μοίρα του κουτσά του μαερέβζει.

Όντα με έννα η μάνα μου καταπαράτξελλέ μου,
όπου τη βρεις τη ν'όμορφη αγάπα τη ν'υιέ μου.

Μια παντρεμένη θα γαπώ θά'ναι γ'και μωρομάνα,
για να χαέβγω το παιϊ και α φιλώ τη μ'μάνα.

Μαρζά και Λένη θα 'γαπώ και Σεβαστή και Ρήνη,
α ούμε που τις τέσσερις ψα 'ναι που θα 'πομείνει.

Μαρζά και Λένη θ'θα γαπώ καλλιά 'χω τη ν'Ελένη
όπου τη ν'έσει η μάνα της μικρή και χαεμένη.

Ηρίξα μ'μου την αβανιά πως ήφασα σμαρία
και πως γαπώ μελαχρινή και λέ ν'τη και Μαρία.

Μαρία λε ν'τη μ'Παναγιά, Μαρία λε γ'και 'σένα
αν αρνηστώ τη μ'Παναγιά αρνούμαι σε και σένα.

Μαρία λε ν'τη μ'Παναγιά και το Χ'Χριστό μ'Μανώλη
το ότι γαπηθήκαμε ηκούστηκε στη μ'Πόλη.

Το Μαριάτο ν'τ'όνομα εικόνα θα το κάμω,
α πφέφτω α το προσσυνώ ίσσαμε να πεθάνω.

Αγάπα με σα σ'σε γαπώ, θέλε με σα σ'σε θέλω,
γιατί θαρτεί ένας καιρός να θες και να μη θ'θέλω.

Η μάνα με συμβούλεβζε, παιϊ μ'μου η καλοσύνη
ούλα στο γ'κόσμο χάννονται μόνη πομένει κείνη.

'Ηπα σου α μη βζάζεσαι α κάμομε ν'το γ'γάμο
στη ν'αερφή τη λ'λεύτερη το χρέος μου ά κάμω.

'Όντα μ'περνώ και κάεσαι παρέα στα πεζούλια,
ύρνα α εις πως μ'έκαμε η εϊκή σου ζούλια.

Που τις αγάπες στη ζωή ε ν'έσει ψο μιάλη,
από της μάνας στο παιϊ. Καμμιά δεν είναι άλλη.

Δίχως αλάτσι και τυρί ε ν'τρως μακαρουνάδα.
Αγάπη δίχως πείσματα ε ν'έσει νοστιμάδα.

Ψηλά τη χτίζεις τη φ'φωλιά κι όντα θ'θα σπάσει ο κλώνος
θα σπάσεις τα παιτζα σου και θα σου μείνει ο πόνος.

Εσύ που ξέρεις τα πολλά κι' ο νους σου κατεβάζει
ένα καντάρι σίερο πόσες βολόνες βγάζει;

Ήθελα το α πέθαινα κι' ας ήτο ήντα να'το
και πάλι να νεστήννουμου να ω ψος με λυπάτο.

Παρατραβάς το το σσοινί, παράτα το τθαμάσι,
που παραπάει στο νερό τη στάμνα ν'του θα σπάσει.

Ήρτα στη μ'μάντρα σ'σας α βρω χαρές, φιλιά και χάτζα
κ'ηέμισες τους κόρφους μου χοντρές και παξιμάτζα.

Ήθελα να'μου γιάνναρος και συ να'σου μια κάτθα
κι' ας πάσι ούλα τα καλά στο μ'μήνη και στη βλάτθα.

Έσεις ατζελικό γ'κορμί και δαχτυλένια μ'μέση
να σε χαρού μ'που σ'έχουσι και κείνος που θα σ'έσει.

Παραπονούμαι Σου, Θεέ, στις 'στερινές μου ώρες,
που έ μ'με 'καμες όμορφο α με γαπούν'οι κόρες.

Φύλα το το κορμάκι σ'σου α ούμε ως που θα πάει,
Α θ'θα πεθάνεις λεύτερη το χώμα θα στο φάει.

Πες μου το με το χωρατό, για είξε μου σουμάτζα,
ότι κι' εσύ λιμπίστικες τα ερωτικά μου χάτζα.

Όντα γ' γυρίσεις και με εις σαστίζω και τα χάννω,
βουαίνεται ο στόμας μου και χάσσω σα ν'το χάννο.

Ήντα 'ναι τούτο το κακό με την 'ική σ'σου σσέψη
ηκόπηκε ν'ο ύπνος μου και το κορμί θα ρέψει.

Νά'χα τη χ'χάρη του μωρού, πού'σεις στη
ν' αγκαλιά σ'σου
α χάεβγα το γ'κόρφο σ'σου, α παίρνω τα φιλιά σου.

Νυφικάτα

Νύμφη μου, κυρά νύμφη μου, το πρώτο ζυμωτό σ'σου
ζάχαρη να'ναι η ζύμη σου και κάντιο το νερό σ'σου.

Σα ν'το Βενέτικο φλουρί, που βαρσοκαμπανίζει,
έστι 'ναι κι'η νυφφούλλα μας, απ' ούλες ξεχωρίζει.

Άη μου Χαραλάμψη μου καμπούρη κι' ασπροένη
έλα να δώκεις την'ευσή στ'αντρόνο μ'που ένει.

Νύμφη μου παινεμένη μου από μουσκάτο γ'κλίμα,
ψός ε σ'σου πει παινέματα να'σει μιάλο γ'κρίμμα.

Νύμφη σα σ'σε παντρέβγασι και ύριζες στους δρόμους
ηρένα ντο κορμάκι σ'σου τριαντάφυλλα και τζόσρους.

Απόψε ο συμπέθερος μαλλώνει με το χ'χάρο,
που ε ν'το φ'φίνει α βρεθεί στις κόρης του το γ'γάμο.

Γαμπρέ μου ηχτενίζουσου με αρζυρή τζαλύστρα,
ήπειρες κόρη όμορφη σα ν' την'Ευατζελίστρα.

Το μάλαμα μεσ' στο νερό έ λ'λιώνει, ε σκουρζάζει
κι' όπος μπει μεσ'στο σπίτι μ'μας μια γ'και καλή αράζει.

Νύμφη μου τα πετθερικά α τους φιλάς το χέρι
πουθρέψα ν'το β'βασιλικό α το ν'εκάμεις ταίρι.

Στη ν'εμπροστέλλα ν'του χορού και πάει αράδα αράδα
χορεύζει η νύμφη κι' ο γαμπρός με τόση νοστιμάδα.

Τη ν'νύμφη μ'μας τη ν'είχαμε μαντίλι ιπλωμένο
χαρίσαμε ν'το του γαμπρού καθάρζο, μυρωμένο.

Αντίκα ανεχτίμητη την'είχαμε στη θ'θήση.
'Ητο ν'της τύσης σου γαμπρέ στα σέρζα σου α πφέσει.

Ένα τραουϊ θε να πω απάνω στο αρβύθι,
χαρά στο γούστο του γαμπρού που τζάλεξε ν'τη
ν'νύφφη.

Θα το φωνάξω α κουστεί που το Χωρζό στη μ'Πόλη
α ζήσει η νύφφη κι' ο γαμπρός κ'οι συμπεθερόι όλοι.

Να ζήσει η νύφφη κι' ο γαμπρός α ζήσει κι' ο κουμπάρος
και κείνο μ'που προξένεψε α το ν'ξεχάσει ο χάρος.

Στο ν'αερφό της νύφφης μας καλοχρονιά ' το φ'φέτι
που χάλασε ν'η αμπασσά κ'ήπειρε το νεπέτι.

“Ζύγισμα σφουγγαριών με το καντάρι” του Γιάννη Ιακώβου

Του μισεμού και της θάλασσας

Της μηχανής το φόρεμα θα το μαλαματώσω
να το χαρίσω στο Χριστό, ίσως και σε γλυτώσω.

Τ' Άη Νικόλα του'ταξα λαμπάες και λιβάνι
α μπονατσαίρνει το γ'καιρό σαν να'στε σε λιμάνι.

Άη Νικόλα φύλαε ούλα τα παλληκάρζα,
λλιόστεβζέ τους τις ορζές, πλήθαινε τα σφουγγάρζα.

Άη Νικόλα βλέπε τους, ούλους τους σφουγγαράες,
φρόντισε α υρίσουσι ν'ερού και με παράες.

Κί' ας ήτο η Τρίπολη κοντά θ'άρκουμου κάθε βράυ
να σουσβυννα τη γ'κούραση με το ικό μ'μου χάϊ.

Πανάθθεμά σε Τρίπολη κί' εσύ Παληομαντρούχα,
που κάμετε τις Καλυμνιές α βάλου μ'μαύρα ρούχα.

Γονατιστή παρακαλώ και κάμνω το σταυρό μ'μου,
Χριστέ μου, τη ν'αγάπη μ'μου φύλα, το θ'θησαυρό μ'μου.

Κί' ας ήτο η Ντέρνα ψο κοντά και σ'ένα ξερονήσι
θάρκουμου α σε ντάμωνα η λαύρα μου α σβύσει.

Φέρε, Χριστέ μου, του Σταυρού να 'ρτει τα'Άη Νικήτα
να' ρτουν να ξεμπαρκάρουσι Μαντρουσιανά καϊκια.

Αχ πότε θάρτει του Σταυρού, να' ρτει τ'Άη Νικήτα
να φουρτουιάσει η θάλασσα να φέρει τα καϊκια.

Πότε θα κάμωμε πανιά, πότε θα σηκωθούμε,
α πάμε στις υναίκες μας ξεκούρασι α γιούμε.

*Δ. ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ - ΙΝΩΜΙΚΑ -
ΚΑΤΑΡΕΣ - ΕΥΧΕΣ*

Επιμέλεια : Μερκούρης Βολονάκης, φιλόλογος-λαογράφος

“Τρυγητός μελιού” του Θεόφιλου Καζούρη

Παροιμίες-Γνωμικά-Ρητά

1. Αλλοίς το ν'έρνου δεκοχτώ και ε ν'το ν'έρνει ο νους του.
2. Άσπρος σσύλλος, μαύρος σσύλλος, ούλοι οι σσύλλοι μνια ενιά'ναι.
3. Άρτε μου 'κει που μέλλεσαι κι'όσι 'κεια που πλάσσεσαι.
4. Αλλού τα κακχαρίσματα κι'αλλού εννούν οι όρνιατες.
5. Αν είσαι του πειρασμού κόφτες, αν είσαι της Παναγιάς σταμάτα.
6. Αγάλι, αγάλι το φιλι νά'σει και νοστιμά.
7. Αν έσεις τύση, ριζικό και στα στραβά περπάτα.
8. Αν έσεις τύση τζιάβαινε και ριζικό περπάτει.
9. Αργοσαλεύζεις κάουρα; Λλία'ναι τα χαϊρζα σου.
10. Αργά σαλεύζεις κάουρα; Λλία'ναι τα ψωμιά σου.
11. Άντρα μου φέρε να φάμε κι'όσι βάλλε α φάμε.
12. Αλλού βόσκουν οι πέρδικες κι'αλλού τα κακχαρίσματα.
13. Άθθρωπος αθθρώπου μοιάζει.
14. Ανεμομαζέματα, ανεμοσκορπίσματα.
15. Α γ'κάμει ο Μάρτης τζο νερά κι'Απρίλης άλλο ένα, χαρά σε 'κείνο το ζευγά πού'σει πολλά σπαρμένα.
16. Αν ήκουε ο Θεός τω γ'κοράκω θά'τον οι άθρωποι ακρίες.
17. Άθρωπέ μου φτα που βρήκες κι'όσι φτα που ήξερες.
18. Α κόψουμε 'που το ρούχο σσου α κάμουμε χαμαελί.
19. Α βάλω το γ'κάτθη μου α κλαίει / α σκάσει.
20. Α μη ν'το κάμεις κλάμα.
21. Απ'όξω 'που το χορό πολλά τραούτζα ξέρει.
22. Άθθρωπος αγράμματος, ξύλο απελέκητο.
23. Α θ'θέλεις χαρκοτούμπανα κάμε το γύφτο είτονα.
24. Α εν ημονοιάζαμε εν ησυμπεθεριάζαμε.
25. Από τη μ'μύα βγάλει ξύγκι.
26. Αν είσαι και παπάς με την αράδα σσου α πας.
27. Απροσκάλεστος γάαρος σε ξένη απασέρα.
28. Αλάργα από παλιό πραματευτή και'πο παλιά πουτθάνα.
29. Άψαστος κλέφτης, καθάρζος ουρανό.
30. Ακόμη ε ν'το ν'είαμε και Γιάννη τον ηβγάλαμε.
31. Από φτωχό α βρει α φας, μ'όσι και'πο τσιγκούνη.
32. Από το σκαλουνάκι, ήπηε και στο κραατθάκι.
33. Από το κατουφλάκι, ήπηε και στο κραατθάκι.
34. Αγάλι αγάλι ίνεται η αγουρία μέλι.
35. Από τη μ'πρώτη σσου πορδή ητάγκισε ο λαιμός μου.
36. Από μικρό και'πο λωλό ματθαίνεις την αλήτσα.

37. Άλλα τα χάτζα του λαού κι'άλλα της κουκχουβάγιας.
38. Άντε πού'φαι τα'αβγό.
39. Αβγά του καθαρίζουσι.
40. Άλα γεια σας, γεια σας, γεια σας κι'όλα τ'άσερα ικά σας.
41. Άλα γεια σας κι'ο ήλιος ηψήλωσε ένα κοντάρι.
42. Άλα κουράγιο κι'ο ήλιος κοντέβζει α πάει στη μ'μάνα ν'του.
43. Αρβανίτικο κεφάλι.
44. Αρμένικια βίζιτα.
45. Α ε γ'κλάψει το παιί, η μάνα ε ν'το βυζαίνει.
46. Άη Νικόλα βούθα μου, μμε κλώτσα και συ το μ'πά σσου.
47. Ας πάρει ο θεριστής τ'όνομα κι'ας ππέφτει α κοιμάται.
48. Απ'όξω τσι και 'πο μέσα χχα.
49. Βάρδα 'που τη γ'κακή ώρα και το κακό συναπάντημα.
50. Βασιλικιά διαταγή και τα σσυλιά εμένα.
51. Βάρδα Σμύρνη, βάρδα Πόλη κι'ο Σπανός θα ρίξει βόλι.
52. Βρούλα μου φέρνεις; Μαλαθούνια σου μπλέκω.
53. Βάρδα 'που το σιγανό ποτάμι / Το σιγανό ποτάμι α φοάσαι.
54. Βουργάρικο κεφάλι.
55. Γράμματα σπουδάσματα του Θεού τα πράματα.
56. Δάσκαλε που δίδασκες και νόμο ε ν'ηκράτεις.
57. Δανείζου, καλοπλέρωνε και πάλι έρκου κι'έπαιρνε.
58. Εν έσεις παλιό; Δόκε νιο και 'γόρασε.
59. Είπε ο γάρος το μ'πετεινό κεφάλα.
60. Έλα ύρισε το μ'μώλο κι'έλα φίλα μου το γ'κώλο.
61. 'Ε δρώνει το φτί ν'του.
62. Εν ήβζε 'κόμη 'που τ'αυγό ν'του.
63. Ε σκαμπάζει το μυαλό ν'του κουννί, πιπιλλιά.
64. Εν ηξέρει που του πάν'τα πέντε.
65. Ε γ'κάμνει το παάρι ν'του καμάρα.
66. Έλα πάππου μου α σου πω τα γονικά σου.
67. Έσεις πράμα, έσεις έννοια.
68. Ε γ'κάμνει η παρατσά του νάτθο.
69. Είε το ν'άτζελό ν'του.
70. Ε ν'του καίεται καρφί.
71. Εβραίικα παζάρζα.
72. Εγώ στέλλω το σσύλο μου κι'ο σσύλος τη ν'ουρά ν'του.
73. Είμαστο γ'κιόλα, ηύραμε γ'κιόλα, ηενήκαμε γ'κιόλα.
74. Ευσή γονιού αγόρασε και στο βουνό ανέβα.
75. Ζεις, φρονείς ...

76. Ζήσε μαύρε μου α φας το Μα τριφύλλι.
 77. Ήσσε ν'τη φωλιά ν'του.
 78. Ηθόλωσε το μμάτι ν'του.
 79. Ηκαβουρδίστηκε.
 80. Ηκύλισεν η τέζερη και βρήκε το καπάκι.
 81. Ήκαμε κι'η Πλάτη στάρι.
 82. Ηλασπώσαν οι δουλειές μας, Ητσουκνίσα ν' οι δουλειές μας.
 83. Ημάλλιασεν ο στόμας του 'που τη μ' πείνα.
 84. Ήφασ τα γλυκομάρουλα; Φάε και τα πικρομάρουλα.
 85. Ήφασ το μέλι; Ψε και το ξυ.
 86. Ήνναψε κι'ημπύρισε (κόρωσε) που το θ'θυμό ν' του.
 87. Ηένηκε Τούρκος (χασάνης) που το θ'θυμό ν'του.
 Σύλος καταμόναχος.
 88. Ήκαμέ ν'τα πάνω του ο τσίλλης.
 89. Ήσσε το χ' χασάνη.
 90. Ήσπασε η χολή ν'του.
 91. Ηκόπηκεν ' η χολή του.
 92. Ηύρεν το μ'μάστορη ν'του.
 93. Ηνήστευζε, ηνήστευζε κι'ηπάσκασε γ'κουρούνα.
 94. Η γλώσσα κόκχαλα εν έσει και κόκχαλα κασιζει.
 95. Η καλή μέρα φαίνεται 'που το πουρνό.
 96. Ήμπε ν'το νερό στ'αυλάκι.
 97. Ηκρέμασέ ν'τα στη γ'καλάθα / στο μ'πετεινό.
 98. Ητίναξε ν'τα πέταλα.
 99. Ήπηε στο ν'αύριστο / στο μμη ν'έρτει.
 100. Ήσκασέ ν'το αλά γαλλικά.
 101. Ήπηε στη γ'καμένη.
 102. Ήδωκέ ν'τα κατά τω ν'εματζώ ν'του.
 103. Ήψησέ ν'του το ψάρι στα σείλη.
 104. Ησυσία παιτζά; Φτωχός εννιέται.
 105. Η φτώσεια εν είναι ντροπή.
 106. Ηένηκε της αφανειάς. Βούλλα ηένηκε κι'ηχάθηκε.
 107. Ήνοιξε η γη και το γ'κατάψε.
 108. Ηφάνει ν'του ο ουρανός σφοντύλι.
 109. Η μισή ντροπή ική μου και η μισή ική σου.
 110. Ήβζεν ο Εβραίος στο παζάρι κι'ήτον ημέρα Σάββατο.
 111. Η σκρόφα το εβέντισμα κρυφό καμάρι τόσει.
 112. Τη ρουφσανιά 'γαπούμε ν'τη, μ'όσι και το ρουφσάνο.
 113. Ήκουά σε κ'ίδρωνα, εία σε κι'ηπόδρωσα.

114. Η καμήλα ηπερίπαιζε τη γ'καμπούρα του παιτζού της.
 115. Ηπουλούσα ν'τη γ'καμήλα ένα γρόσι κι'ήτο ακριβά, ηπουλούσα ν'τη γ'καμήλα μια λίρα κι'ήτο φτηνά.
 116. Ήρηξέ μου το συκώτι.
 117. Ηχάλασεν η αμπασσά κι'ήπηρες το νεπέτι.
 118. Ησώθηκε το λάι ν'του.
 119. Ηψήλωσεν η μύτθη ν'του.
 120. Ήμπλασε ν'το λάι μ' μας κι'ήπηε μεσ'στο λαϊκό μας.
 121. Ηκάταψέ ν'το το ραβδί κι'ηκόρδωσε.
 122. Ήφτυσα και άμε κουστουρδί α μη ξεραθεί το σάλιο.
 123. Η παλιά κότα έσει το ζουμί.
 124. Ηκαλόμαθε η γηρζά το σύκο.
 125. Η τιμή τιμή εν έσει και χαράς τον μ' που την έσει.
 126. Η λάμπα μπαίνει στη τσιμνιά και τα ψωμιά στη ν'τάβλα.
 127. Ή μικρός μικρός παντρέψου ή μικρός καλοερέψου.
 128. Ήφυεν ο κάτθης; Οι ποντικοί χορεύζουσι.
 129. Η θάλασσα ε μ'πίνεται μμε δοκιμάζεται.
 130. Ηπόμεινέ ν'το η κουτσοουλιά / Ήφαι ν'τη γ'κουτσοουλιά.
 131. Ήφαι ν'τη χ' χολόπιπθα.
 132. Ήμαθά τον α κλουμπά κι'ηβουλήθη α με πνίξει.
 133. Θέλεις κόρη; Μάνα θώρει.
 134. Θέλεις α κάμεις το φτωχό α σκάσει; Πε του α σου 'λλάξει μια λ' λίρα.
 135. Θεωρία επισκόπου και καρτζά του μυλωνά.
 136. Θέλεις θέριζε και (δ)έννε, θέλεις (δ)έννε και κουβάλει.
 137. Ίπλα φεγγάρι; Ολόρτος γεμιζής. Ολόρτο φεγγάρι; Ίπλα γεμιζής.
 138. Κρίμα τα ξεροτήανα και το γλυκό ν' το μέλι.
 139. Κακόμοιρος ο άθρωπος πατός του και πατός του, κάμνει κακό της κεφαλής που ε ν'το κάμνει οχτρός του.
 140. Κλέψε να'σεις, καταμίτωννε α ζεις.
 141. Κατά μάνα κατά κύρη.
 142. Εγώ με τη λωλλάγρα μου εμίζω τη γ'κοιλάρα μου.
 143. Καλώς ήρταν τα σύννεφα κι'ηφέρα ν'το ν'αέρα.
 144. ΄Κειά που σε σπέρνουν α νεμμάς. Κειά που ε σε σπέρνουν α μη νεμμάς.
 145. Κάμε το καλό και ρίχτο στο γιαλό.
 146. Κόρνια συ, 'γω μαλλιά.
 147. Κουνήσου 'που τη θέση σσου.
 148. Κούφσα η ώρα που μας 'κούει.

- 149.Κάουρα στραβά πατείς; Στραβά'ναι τα χαι'ρζα σου.
 150.Καθαρός ουρανός, αστραπές ε φφοάται.
 151.Κλώνος που ε λυίζει εύκολα θα σπάσει.
 152.Κατέβα α φάμε.
 153.Κοντός ψαλμός αλληλούια.
 154.Κόρακας κοράκου μμάτι ε βγάλλει.
 155.Κάθε πράμα στο γ'καιρό ν'του κι'ο κολιός τον Άουστο.
 156.Κάλιο γαουρόδενε παρά γαουροϋρεβζε.
 157.Κάλιο πέντε και στο σέρι παρά δέκα και καρτέρει.
 158.Καθαρή καρτζά κι'όπου θέλεις πάτει.
 159.Κάθε κουκχουβάς στη ν'τρύπα ν'του βασιλιάς λοέται.
 160.Κράτα με να σε κρατώ.
 161.Κουτσά 'φας, κουτσά μαρτυρείς.
 162.Μιάλη μπουτσά φάε, μιάλο λόο μη μ'πεις.
 163.Μάτζα που ε βλέπουσι ε γ'καλοπιστεύγουσι.
 164.Με αερφό σου φάε, ψε, μη γ'κάμεις νταλιβέρζα.
 165.Με τον αέρα ζει.
 166.Με το στόμα μάρα μάρα, με τα σέρζα κουλαμάρα.
 167.Με τα σείλη πού'χω, με τα σείλη σε φιλώ.
 168.Μάτζα που ε βλέπονται, ξεχνιούνται μάνι μάνι.
 169.Με τα πίθηρα μπερδέβζεσαι, οι σκρόφες α σε φάσι.
 170.Με τους πολλούς ο θάνατος, θάνατος ε λ' λογιέται.
 171.Μια του φίλου, τζο του φίλου, τρεις και τη γ'κακή ν'του μέρα.
 172.Μόνο οι κατσικές ε γ'κάμνουσι λάθη, που κάμνουσι τις βιρβιλιές
 τους ένα γ'κερεμέ. Μα όντα τις ψάσει το τσιλιό θαλασσόνουν' τα
 κι' αυτές.
 173.Με το ζόρι ε ματθαίνεις γράμματα.
 174.Μονάντερος είναι και εν έσει χόρταση.
 175.Μουστάκι καταμόναχο. 'Ηφαέ ν'τη ν' απότριχα και πάλι φοερ -
 ζει.
 176.Μάρτης γδάρτης και παλουκχοκάφτης.
 177.Μ'όφο δάσκαλο κι'α μ'πάεις, τέτζα γράμματα α μάθεις.
 178.Να το πολυφαί. 'Κόμη εν ήβζε 'που τ'αβγό ν'του και...
 179.Να'το η ζούλια φόρα, α φορζάσει ούλη η χώρα.
 180.Νομίζεις; Μα το νόμισμά σου ε μ' περνά.
 181.Να μην ανακατέβζεσαι με του παπά τα μουλάρζα.
 182.Ξένο ψωμί και ικό ν'του μασαίρι.
 183.Ξέρεις α κλέψεις, μα ξέρεις α κρύψεις;
 184.Ο τεμπέλης με τα λόγια χτίζει ανώτζα και κατώτζα.

- 185.Οπού'σει καιρό και χάνει καιρό κακός του καιρός.
 186.Ο ψάρτης την ανάγκη ν'του κρύβζει ν'τη με το β'βήχα.
 187.Οι φατολίτες και τα τιρλαγκούτσα νεμμούσι στους γκρεμούςς.
 188.Όπου ε μπορεί α ξεθυμάνει στο γάαρο, ξεθυμαίνει στο σουμάρι.
 189.Όπου καεί στο γ'κολόκυτθο φυσά και το γιαούρτι.
 190.Ο παπάς πρώτα βλοά τα γένια του κι'ύστερις των μ' πιστώ ν'του.
 191.Όσι ήντα που κάμνει ο παπάς, μμα ήντα που λέει.
 192.Όσος ελάσει ξίστος, ελά ψο καλά.
 193.Όσος υρίζει μυρίζει κι'όσος κάθεται βρωμίζει.
 194.Όσος βζάζεται σκοντέβζει.
 195.Όπου το μικρομάθει ε ν'το εροντοξεχνά ή ε ν' το εροντοφήνει
 196.Ο λύκος κι'αν ήέρασε κι'ήλλαξε το μαλλί ν'του, ούτε τη γνώμη ήλλαξε, ούτε τη γ' κεφαλή ν' του.
 197.Όπως το β'βλέπεις το γ'καθρέφτη, κι'ο καθρέφτης βλέπει σε.
 198.Ο φρένιμος τη μ'πίκρα ν'του παρηορζά την έσει.
 199.Οπού'σει τη μ'μύα μυάζεται.
 200.Όπου λαλού μ'πολλοί πετεινοί, αρζει α ξημερώσει.
 201.Όσος με μέλι ψάνεται, το δάχτυλο θα γλύψει.
 202.Όμοιος τον όμοιο κι'η κοπιρζά στα λάχανα.
 203.Οι τζο τον ένα έρνου ν' το κι'οι τρεις καταπονούν' το.
 204.Όντα ν'ο ψάρτης απορεί στο β'βήχα ξεθυμαίνει.
 205.Ο λύκος 'που τα μετρημένα τρώει.
 206.Ο παλαβός και ο λωλός ελούσι χωρίς λόο/αιτία.
 207.Όντα βλέπεις το μ'πραματευτή και 'ρζει, σκατά στη μ'πραμά τζα ν'του.
 208.Όπου μήνας δίχως ρο, βάλλε στο κρασί νερό.
 209.Οπού'σει χρόνια ε ν'τα χάνει.
 210.Ο λόος σου με χόρτασε και το ψωμί σσου φάτο.
 211.Ο κλέφτης κολάζεται μια φ'φορά κι'ο νοικοκύρης δέκα.
 212.Ό,τι γράφει ε ξεγράφει.
 213.Ούτε του ατζέλου του νερό ε δ' δώνει.
 214.Όπου πεινά ψωμιά χωρεί κι'όπου ιψά πηάτζα.
 215.Ο χορτασμένος του πεινασμένου ε ν'του πιστέβζει.
 216.Ο σύντεκνος ηπέθανε; Το μύρος ηξεχάσται.
 217.Όπου ε γ'καλοκατουρήσει κατουρεί 'πο τζο φορές.
 218.Όντα ν'το βρίσεις το γ'καιρό α το γ'καλαρμενίζεις.
 219.Όπως στρώσεις θα κοιμηθείς.
 220.Όπως τα'καμες α τα φάεις.

- 221.Οπού'σει τα ένια, έσει και τα χτένια.
 222.Όπου τρώει μπρος χάσσει πίσω.
 223.Ο κόσμος τό'σει τούμπανο κι'εσύ κρυφό γ'καμάρι.
 224.Όντα θέλει η νύφη κι'ο γαμπρός τύφλα να'σει ο πεθερός.
 225.Όπου πονεί κι'όπου πεινά γαουρινά γκαρίζει.
 226.Όντα μ'πολυκορδίζεται το σσοινί α σπάσει θέλει.
 227.Όπου φυλά τα ρούχα του έσει τα μισά.
 228.Οπού'σει κόρη ακριβή, του Μάρτη ήλιος μη ν'τη δδει.
 229.Όπου κουρσός κι'όπου στραβός στον Άη Παντελέμονα.
 230.Ο καλός караβοκύρης στη φουρτούνα φαίνεται.
 231.Ο χαριστής ηπέθανε.
 232.Πέτρα ήριξε μ'πίσω του.
 233.Ηένηκε της αφανιάς.
 234.Πέρα βρέσει.
 235.Περασμένα ξεχασμένα.
 236.΄Πο σύλου κώλο ηγλίτωσε.
 237.Παρηορζά στον άρρωστο ώσπου να βζει η ψυχή του.
 238.΄Πόφευζέ με, όπως 'ποφεύζει ο τζάολος το λιβάνι.
 239.΄Πόφευζεν 'που τη γ'κακή ν' ώρα, α ζήσεις σίλια χρόνια.
 240.Πολεμά α κρυφτεί πίσω 'που το δαχτυλάκι ν'του.
 241.Παπά παιί; Τζαόλου αγγόνι.
 242.Ποπανωτσό του νοικοκυρού καλές ξυλιές του πρέπουσι.
 243.΄Που το στόμα του κοράκου μόνο κρα θα 'κούσεις.
 244.Παπούτσι 'που το ν'τόπο σου κι'ας είναι μπαλωμένο.
 245.Πίθθα μπρος και πίθθα πίσω, θα 'βγω θέλω α μιλήσω.
 246.Πακέτθο; ΄Ηκαμέ ν'τα χαρτί και χαρτουλλάρι.
 247.Πράμα που φαίνεται κολαούζο ε θέλει.
 248.Πολυτεχνίτης κι'ερημοσπίτης.
 249.Πάρτο στο γ'γάμο σου α σου πει και του χρόνου.
 250.Πρωτομυριστής, πρωτοκλαστής.
 251.Που μάθει γλυμνός βαραίνου ν'του τα ρούχα.
 252.Που εν έσει νύσσα α ξυστεί, το ν' τρώει η φαούρα.
 253.΄Πο κακό χρεοφελήτη και τα πίθθερα καλά'ναι.
 254.Πες μου με φο μπας και α σου πω ψος είσαι.
 255.΄Που το ρόδο βζαίνει αγκάτθι κι'απ'τον άγκατθα λουλουί.
 256.Πέτρα ήριξε μ'πίσω ν'του. Βούλα ηένηκε.
 257.Ράβζε ξήλωνε α μη γ'καθούμαστε.
 258.Στου κουφού τη μ'πόρτα, όσο θέλεις χτύπα βρόντα.
 259.Στραβό μ'παιί απεμονή, μα στραβό γ'γαμπρό γιατί;

- 260.Στους εννιά του μακαρίτη άλλο βάλει μεσόστο σπίτι.
261.Στενός κορσές μου ένηκε.
262.Σίουρος και μπονοβόλιας.
263.Στερνή μου γνώση ας σ'είχα πρώτα.
264.Σπίτι μου σπιτάκι μου σπιτοκαλυβάκι μ' μου.
265.Στην αναβροσσά καλό γ'και το χαλάζι.
266.Στη βράση κολλά το σίερο.
267.Τα λόγια τω μ'πολλώ κάμνου ν'τον άνθρωπο λ' λωλό.
268.Τον ξένο μεσόστο σπίτι σσου για μάρτυρα τον έσεις.
269.Τα πολλά πολλά κουμάντα το καϊκι με τη μ'πάντα.
270.Το φ' φίλο σου ηδάνεισες; Ιπλή χασούρα θα'σεις.
271.Του Ενάρη το φεγγάρι παρά ώρα να'ναι μέρα.
272.Τα ξένα ρούχα ε βράζουσι.
273.Τώρα σε θέλω κάουρα α τριπηγής στα κάρβουνα.
274.Τσουρούκαλος! Μικρή'ναι η καταμουλικά του!
275.Του ήλιου κλουθά.
276.Το μ'πεσελάτορα ούτε έρνου ν'το, ούτε βρίζου ν'το.
277.Του ήλιου (γ)ύρος άνεμος, του φεγγαρζού μπονάτσα.
278.Τω μ'παλαιώ τα λόγια είναι ζυασμένα με το βεζενέ.
279.Το καλό το ρούχο 'που την ούγια φαίνεται.
280.Του λύκου το σβέργο είναι πασύ γιατί κάμνει τη δουλειά πατός του.
281.Τω ν'ακριβώ ν'τα πράματα τρών τα οι χαροκόποι.
282.Τον αποψινό θ' θυμό κρύψε το για το πο(υ)ρνό.
283.Τ'αμπέλια θέλου αμπελουργούς και τα καράβζα ναύτες.
284.Τα λάθη είναι για τους αθθρώπους.
285.Το σ' σύλο που ε γαυζίζι α φοάσαι.
286.Τω φ'φρονίμω ν'τα παιτζά πρι μ'πεινάσου μ'μαερεύγου.
287.Τζο παλαβοί μαλώνασι σε ξένη απασέρα.
288.Το πείσμα βγάλλει πρίσμα.
289.Το τραπέζι του ψαρά στη βδομά τη μ'μια καλά.
290.Το μοναστήρι να'ναι καλά και καλουρζές θα'ρτούσι.
291.Το μ'Μάρτη ξύλα φύλαε, μη γ'κάψεις τα παλούτσα σου.
292.Το'να σέρι πλύνει τ'άλλο και τα τζο το πρόσωπο.
293.Τον αράπη σαπουνίζεις, το σαπούνι μόνο χάνεις.
294.Τα μεταξωτά βρακιά θέλουσι 'πιέξους κώλους.
295.Το ψάρι βρωμά 'που το κεφάλι.
296.Τουράς γιαζής ικά σου είναι.
297.Της Κυριακής χαρά και της Δευτέρας λύπη.

298. Τα ξερά σκατά στο ν'τοίχο ε γ'κολλούσι.
 299. Το φτωχό β' βοηθάς; Το Θεό δανείζεις.
 300. Του παιτζού μου το παιί είναι τζο φορές παιί μ' μου.
 301. Το παιί σου ηπάντρεψες; Είτονά σ' σου τό'καμες.
 302. Το ξύλο ήβζε 'που το μ'παράεισο.
 303. Το μη σεσε μέλλει μη ρωτάς κακό ποτθές μη μ'πάθεις.
 304. Του φίλου μου ο φίλος είναι και ικός μου φίλος.
 305. Τα αππίτζα πίσω την έχου ν'τη ν'ορά.
 306. Τα σούρου, τα μούρου και το κακό συναπάντημα.
 307. Τα έψιμα σύκα είναι ψο νόστιμα.
 308. Το πολύ Κύριε ελέησον κι'ο παπάς βαρζέται το.
 309. Τατάτσι τουτούλα.
 310. Τώρα σε θέλω πέρδικα να περπατείς λεβέντικα.
 311. Υναικα βάλε α φάμε κι'όσι φέρε α φάμε.
 312. Υρο-ύρο τ'αλωνάκι του παπά το κουταλάκι.
 313. Φίλε μου στην ανάγκη μου κι'όσι στη χαρά μ' μου.
 314. Φτου σου α μη σ' σε φταρμίσω.
 315. Φωνάζει ο κλέφτης α φοηθεί ο νοικοκύρης.
 316. Φτεις πάνω, φτεις το Θεό, φτεις κάτω, φτεις τα ένια σου.
 317. Φράγκικος κώλος.
 318. Φαρμάκι ηστάξασι τα σείλη του.
 319. Φρουκαλισμένα κι' αφρουκάλιστα.
 320. Φτύσε μεσ'στο γ'κόρφο σ' σου.
 321. Χανάλι σ' σου σα ν'της μάνας σου το γάλα.
 322. Χρουσό ν'το νεκατσούλλωμα της τάβλας.
 323. Χόρεβζε μαρή Μαρού, μμε 'σε έννοια του σπιτζού.
 324. Ψά'ναι τα μάτζα που γαψούνται; 'Κείνα που πολυθωρζούνται.
 325. Ψο καλά α βζει το μάτι σου παρά το όνομά σσου.
 326. Ώρα καλή στη μ'πλώρη σου κι'άερα στα πανιά σου.
 327. Ώρα καλή Δεσπότη μου. Αμμαάρες σπέρνω.
 328. Το καλό το παλικάρι ξέρει κι'άλλο μονοπάτι.

Βλαστήμιες-Κατάρες

- 1.Άμε στον όξω 'πο 'ώ.
- 2.Άμε στο τζιάολο.
- 3.Άμε στο μ'πισσίτη.
- 4.Άμε στο γ'κοννίτη.
- 5.Άμε στο τζάολο και 'κόμα παραπέρα.
- 6.Άμε στη β' βλάτθα.
- 7.Άμε στη γ'κατάρα.
- 8.Άμε στη γ'καμένη.
- 9.Άμε στο μ' μήνη.
- 10.Άμε στον αύριστο.
- 11.Άμε στο γ'κόρακα.
- 12.Άμε στο μην έρτει.
- 13.Άμε στο πυρ το εξώτερο.
- 14.Άμε στο ανάθεμα.
- 15.Άμε στο τρισανάθεμα.
- 16.Άμε που να μη ν' εείς στον ήλιο μ' μοίρα.
- 17.Άμε 'κεια που ψήνει ο ήλιος τη μ'πέτρα.
- 18.Άμε που να σε φέρνου στη ρ' ρασσά.
- 19.Α μαρή σκρόφα.
- 20.Α μαρή βερδίνα.
- 21.Α μαρή βρωμιάρα.
- 22.Α μαρή πραχτίνα.
- 23.Α μαρή ξετσιππωτη.
- 24.Α μαρή πουτθάνα.
- 25.Α μαρή πορνηκάλλα.
- 26.Α μαρή καμωματού.
- 27.Α μαρή ξεφτελισμένη.
- 28.Α μαρή κατσιβέλλα.
- 29.Α μαρή σουρτούκα.
- 30.Α μαρή χρουσουύζα.
- 31.Α μαρή βορτού.
- 32.Α μαρή αντροχωρίστρα.
- 33.Α μαρή λαϊκό ν' του γειονόμου.
- 34.Γραμμένο σ'έχω.
- 35.Γράφω σε 'κεια που ε ψάννει μελάνι.
- 36.Έλα που να'ρτεί το χαπάρι σ' σου.

37. Έξη και ξερός.
38. Ε μπα να κουρέβζεσαι με το μαντροψάλιο.
39. Ε μπα να κουρέβζεσαι.
40. Ε μπα να κουρέβζεσαι βρε δίοιο.
41. Ε μπα να κουρέβζεσαι βρε σουσούγου.
42. Κόφτες που να σε κόψει η θρούμπα.
43. Κόφτες στην ορζή του Θεού.
44. Μουζώνω σε με το μαυροτήανο.
45. Μουζωμένο σ'έχω.
46. Μούζα και στραβάγρα στα μμάτζα σου.
47. Μαύρα κουλούκια στο ν'τάφο σου.
48. Να βρε κερατά. (από 48-62 συνοδεύονται από σφάκελλα)
49. Να βρε κόρνιο.
50. Να βρε γάαρε / μουλάρι / μπασταρδομούλαρο.
51. Να βρε βρωμιάρη.
52. Να βρε γουρλί / γουρούνι.
53. Να βρε μπάσταρδε.
54. Να βρε μόρτη.
55. Να βρε αχαϊρευτε.
56. Να βρε ξετσιππωτε.
57. Να βρε χρουσούζη.
58. Να βρε βρωμόσσυλο /κοπρόσσυλο.
59. Να βρε ακαμάτη.
60. Να βρε χαραμοφά.
61. Να βρε τζαολόσπερμα.
62. Να στα μάτζα σου.
63. Να σε σέσω.
64. Ντι που να όψεσαι.
65. Ντι που να σε γράψουσι στο υψοχάρτι γλήορη και κοντά.
66. Όσι; Όφσι.
67. Που να σε 'ώ 'πο του.
68. Που να καμώνεσαι και να κατελιέσαι.
69. Που να μην 'εείς χαϊρι και προκοπή.
70. Που να όψεσαι εν ημέρα κρίσεως.
71. Που να φας τη μ' μούκχαλη.
72. Περίδρομος. / Βγάλε βόλο του Παρδάλη
73. Που να σκάσεις και να πλαντάξεις.
74. Που να σε 'ώ με το φ' φούστουλλα.
75. Που να σε φάει το χτικιό.

76. Που να σε φάει η πανούκλα.
77. Που να σε 'ώ στραφ(β)ό.
78. Που να σε 'ώ στο Λαφάσι.
79. Που να λωλατθείς και να πάρεις τα όρη.
80. Που να φας τη γ' κεφαλή σ' σου.
81. Που να τα 'ώ κομμένα 'που τους αγκώνους.
82. Που να τα 'ώ κουλλά.
83. Που να σαπίσει η γλώσσα σου.
84. Που να κοπεί η γλώσσα σου και να ππέσει μεσ'στη μ'ποτζά σου.
85. Που να σε κάψει η φωτζά.
86. Που να μπουρίζεσαι.
87. Που να μη φταστείς α πας.
88. Που να τσιρίζεσαι σα ν'τα ξεροτήανα.
89. Που να μη μ'ποτάξεις ποθθέ σου.
90. Που να μην ν' εού ποθθές δροσσά τα σείλη σου.
91. Που να σε φέρνου νεκρεκρά.
92. Που να'σει βρώμα το πετσι σου.
93. Που να σε τραβούν οι σύλοι.
94. Που να τραβούν οι σύλοι τ'άντερά σου.
95. Που να σε ξεξαίνουσι ν'τα μούπλια.
96. Που να βγάλου ν' οι σιλιαέρφοι τα μμάτζια σου
97. Που ν'ανοίξει η κεφαλή σου στα τζο.
98. Που να σε κουβαλούν ξενάστρεφα στο γ' γάρο.
99. Που να σου βαρού ν'τα κουούνια και τους τενετσέες γλήορης και κοντά.
100. Που να ξεραθεί το σκατό στο γ'κώλο σου.
101. Πανάθεμά σε.
102. Τύφλα και στραβάγρα.
103. Χαράμι σου τα ψωμιά πού'φας.

Ευχές

1. Άμε στο καλό και στη γ'καλή ν'τη ν'ώρα.
2. Άμε στην ευσή ν'του Χριστού και της Παναγιάς.
3. Άσπροι ατζέλοι στο ν'τάφο σου.
4. Βρύση α σου τα στέλλει ο Θεός.
5. Θεός σ(υ)χωρέσει τη μάνα σου και το μ'πατέρα σου.
6. Θεός σ(υ)χωρέσει τα πεθαμένα σου / τα γονικά σου.
7. Καλή σου μέρα και χρουσή.
8. Καλό σ' σου καταβώδιο.
9. Κάρβουνα α ψάννεις, μάλαμα α ένουνται.
10. Πέτρες α ψάννεις, ψωμιά α ένουνται.
11. Δροσσά πάνω σου.
12. Δροσσά στο σπιτικό σ' σου.
13. Ο Θεός α σε δροσίζει όπως μας δρόσισες.
14. Ο Θεός α σε ελεήσει.
15. Άμε στο έλεος του Θεού.
16. Ο Θεός α σου τα χαρίζει ιπλά.
17. Ο Θεός α σου κόβζει μέρες και α σου τις κάμνει χρόνια.
18. Που να'σαι σιλιόχρονος.
19. Που να'σαι πολύχρονος.
20. Που να'σαι σιεροκέφαλος.
21. Που να σε ώ χαζή.
22. Που ν'αγιάσει το στόμα σου.
23. Που να'σεις την ευσή όλω ν'τω ν'αγίω γ'και μένα του αμαρτωλού.
24. Που να'σεις την ευσή τω γ'γονιώ σ' σου.
25. Που να μυρίσει η ψυχή σου λιβάνι.
26. Που να χαρείς τη νιότη σ' σου.
27. Που να σε σαίρουνται που σ'έχουσι.
28. Που να 'εις ό,τι ποθεί η καρτζά σου.
29. Που να'σεις καλή μ' μοίρα.
30. Που ν'αγιάσει το κοκχαλάκι σου.
31. Που να βζεις λείψανο.
32. Ποτθέ σου α μην αραθυμήσεις.
33. Χαρά στη γ'κοιλιά ν'της που σε έννα.

Παρατηρήσεις για το Καλύμνικο Γλωσσικό Ιδίωμα (του Παντελή Καμπούρη)

Για να μπορέσουμε να εκτιμήσουμε σωστά το σχηματισμό και την όσο το δυνατό σωστή προφορά των λέξεων της Καλύμνικης διαλέκτου, ανάγκη να ξεκινήσουμε από τους γραμματικούς, ας πούμε, κανόνες ή ιδιωματισμούς :

1. Τα γράμματα γ και δ στην αρχή της λέξης όταν ακολουθεί ε, η, ι, υ, η και οι δίφθογγοι ει, οι, αι, συνήθως αυτά αποβάλλονται.

Παράδειγμα: (Γ)έλιο, (γ)έννα, (γ)εμάτος, (γ)ενιά, (δ)ίπλα, (γ)υρίζω, (γ)υνακα, (δ)έντρο, (δ)έρνω, (δ)υνατά, (δ)εμέλλι, (δ)ισάτσι, (δ)είχνω, κ.λ.π.

2. Τα γράμματα γ και δ, όταν βρίσκονται μεταξύ δύο φωνηέντων, αποβάλλονται.

Παράδειγμα: Μά(γ)ερας, φα(γ)ούρα, μι(γ)άλος (μεγάλος), πη(γ)άδι, κυνη(γ)ώ, καλό(γ)ερος, φα(γ)ϊ, γά(δ)αρος, πό(δ)ημα, παι(δ)ί, αρκού(δ)α, αχλά(δ)ι, κ.λ.π.

3. Το γράμμα δ προ του ι, όταν ακολουθεί άλλο φωνήεν, μαζί με το ι, προφέρονται τζ.

Παράδειγμα: Τζόσμος (δυόσμος), τζάλος(διάβολος), μουτζάζω (μουδιζω), ξοτζάζω, (ξοδιάζω), τζαβάζω (διαβάζω), παιτζιά (παιδιά), ποτζιά (ποδιά), κλατζιά (κλαδιά), φίτζα (φίδια), βότζα (βόδια), γότζα (δόντια), κ.λ.π.

4. Το γράμμα γ, όταν ακολουθεί ρ και μετά ακολουθεί φωνήεν ε,η,ι,υ, μεταβάλλεται σε ζ.

Παράδειγμα: Ορζή (οργή), ορζά (οργιά), ήρζησα (άργησα), βέρζες (βέργες), αρζείς (αργείς), βαρζούμαι (βαργιέμαι), αρζιμάρα, («αρζιμάρα είναι να γίνει το κακό!») δηλ. δεν αργεί να γίνει..., Αρζινώντα (Αργινώντα τοπωνύμιο)

5. Το γράμμα β, μεταξύ δύο φωνηέντων κάποτε αποβάλλεται.

Παράδειγμα: Βου(β)ός, κά(β)ουρας, βού(β)αλος, Βου(β)άλης (επώνυμο) πραάτα (προβάτα), κράατθος (κρέβατος).

6. Όταν το γράμμα β το ακολουθεί το ι, τότε το ι προφέρεται ζ.

Παράδειγμα: Άβζος, (ιδιωματική λέξη που σημαίνει αυτόν που δεν κάνει παιδιά), βζολί (βιολί), προβζά (προβιά), κορζός (κοριός)

7. Το γράμμα θ, προ των ε, η, ι, υ, ει, όταν ακολουθεί φωνήεν, συνήθως μετατρέπεται σε τσ.

Παράδειγμα: Πότσα (Πόθια, πρωτεύουσα του νησιού), βουτσά (βουτιά), Βατσώτης (από το Βαθύ), βατσά (βαθιά), τσα(θεια),

8. Το γράμμα κ, προ των ε, η, ι, υ, αι, ει, οι, προφέρεται τσ, αλλά ελαφρά, χωρίς να σπρώχνουμε αέρα μέσα απ' τα δόντια. Δηλαδή σαν την κρητική προφορά αλλά όχι τόσο βαριά.

Παράδειγμα: Κερί, κεφαλή, κήπος, κηφήνας κίνημα, παροικία, κύκλος, Κύπρος, και, καιρός, κάτοικοι, κοιμούμαι, κ.λ.π.

9. Το γράμμα ν, προ του δ και του τ, προφέρονται μαζί, σαν το λ -

τινικό d, χωρίς να ακούγεται το v.

Παράδειγμα: Αντρέας, (δ)έντρο, άντρας, καντούνι, σεντούκι, φυντάνι, αγ - ντα, κ.λ.π.

10. Το γράμμα ν προ του θ, όταν ακολουθεί φωνήεν, γίνεται τ.

Παράδειγμα: Ατθός(ανθός), ηπικράτθη(πικράθηκε), αρβύθθι(ρεβύθθι), πε - θερός(πεθερός), τθυμούμαι(θυμάμαι), κ.α.

11. Το τελικό ν προφέρεται σαν αρχικό γράμμα στην επόμενη λέξη.

Αν η λέξη αρχίζει από σύμφωνο, συνήθως το ν αφομοιώνεται μ' αυτό

Παράδειγμα: Το (ν)άρτο, το (ν)ήλιο, τη (ν) αμαρτία, τη(θ)θάλασσα, τη (μ) μάνα, το(γ)γαμπρό, το (δ)δάσκαλο, το (φ)φίλο, το (χ) χάρο, κ.λ.π.

12. Το γράμμα ι, μεταξύ του φ και φωνήεντος, γίνεται σ.

Παράδειγμα: Φσόγκος(φιόγκος), φσάκας(φιάκας), φσόρο(φιόρο), αφσ - νι(αφιόνι), ρουφσάνος(ρουφιάνος), μισκοκαρφσά(μισκοκαρφιά) δηλ.γαρ - φαλλο, γαρνουψές δηλ.η αδικία στο παιχνίδι.

13. Το γράμμα π, προ του ι, όταν ακολουθεί φωνήεν και δεν τονίζ - ται, προφέρονται μαζί ψ.

Παράδειγμα: Ψάνω(πιάνω), ψοτό(πιοτό), ψάτο(πίατο), άψ - στος(άπιαστος), κόψασε(κόπιασε), απόψωμα(απόπιωμα), σουψά(σουπιά), ψε(πιες), κ.λ.π.

14. Τα συμπλέγματα σκ και σχ προ των ε, η, ι, υ, ει, οι, προφέρονται ως διπλό σ.

Παράδειγμα: Σσεπάρνι(σκεπάρνι), σσέδιο(σχέδιο) δαμάσσηνα, (δαμάσκ - να), άσσημος(άσχημος), προσσύνημα(προσκύνημα), σσοίνος(σχοίνος), σσοινί(σχοινί), ξεσσίζω(ξεσχίζω), σσύλος(σκύλος), σσύβγω(σκύβω), Σσεφύλης(Σκευοφύλας) κ.λ.π.

15. Το γράμμα χ, προ του ε, η, ι, υ, αι, ει, οι, γίνεται σ.

Παράδειγμα: Σέρι(χέρι), άσερα(άχυρα), ασελώνα(χελώνα), σήρα(χήρα), τύση(τύχη), εποσή(εποχή), όσι(όχι), σόνι(χιόνι), σίλια(χίλια), σύνω(χύνω), ξέσυμα(ξέχυμα), Ξεσυτός(Ξεχυτός, τοπωνύμιο), σείλη(χείλη), σειρό - θερα(χειρότερα), μασαίρι(μαχαίρι), σαιρετίσματα(χαιρετίσματα), σο - ρος(χοίρος), φτωσοί(φτωχοί), άτυσοι(άτυχοι), κ.λ.π.

16. Το γράμμα χ, όταν είναι μετά το σ, και ακολουθεί φωνήεν συν - θως γίνεται κ.

Παράδειγμα: Πάσκα, σκολείο, σκάρα, σκέδιο, σκίζω, άσκημος, κ.λ.π.

17. Τα ουδέτερα που τελειώνουν σε -ιον- κόβουν το-ον-

Παράδειγμα: Θρανί(ον), θρονί (θρονίον) από το θρόνος, παι(δ)ί(ον), χ - νί(ον), κ.λ.π.

18. Τα ουδέτερα που τελειώνουν σε -δι-, κόβουν την τελευταία αυτή συλλαβή.

Παράδειγμα: Ψαλί(δι), κρομμύ(δι), κλωτσι(δι), κανονί(δι), αρμί(δι), πλο - μί(δι), φί(δι), ξύ(δι), καρύ(δι), κ.λ.π.

19. Τα γράμματα λ, ν, προ των α, ε, ι, υ, αι, ει, οι, προφέρονται σα να υπάρχει μεταξύ τους το γράμμα ι. Το ιδίωμα αυτό είναι πιο φανερό στους

κατοίκους του Χωριού.

Παράδειγμα: Λ(ι)έω, λ(ι)ίμνη, λ(ι)αιμός, αν(ι)αιμικός, όν(ι)ειρο, λ(ι)ύπη, ν(ι)ερό, ν(ι)ηστέβγω (νηστεύω), ν(ι)υστάζω, Ν(ι)εμικάλι (Νομικός, κύριο όνομα)

20. Τα ρήματα παίρνουν χρονική αύξηση το η.

Παράδειγμα: Προτιμώ- ηπροτίμου- ηπροτίμησα, γελώ- ηγέλου- ηγέλασα, τιμώ-ητίμου-ητίμησα, (α)γαπώ-ηγάπου-ηγάπησα, μιλώ-ημίλου-ημίλησα, κ.λ.π.

21. Όταν το λ ακολουθείται από σύμφωνο συνήθως μεταβάλλεται σε ρ.

Παράδειγμα: Ψάρ(λ)της, σαρ(λ)τάρω, Χάρ(λ)κη, Χαρ(λ)κιτζός (Χαλκιδός), χαρ(λ)κοκουρούνα, πόρ(λ)κα (η ανδρική νεανική κόμη) α(δ)ερ(λ)φός, κάρ(λ)τσα, παρ(λ)τό, αρ(λ)μυρός, μπαρ(λ)κόνι, απερ(λ)πισία ερ(λ)πίδακ.λ.π.

22. Το αρχικό δ προ των φωνηέντων κάποιες φορές μετατρέπεται σε γ.

Παράδειγμα: Γ(δ)αμάλι, γ(δ)αμαλιά (θηλυκό βόδι), γ(δ)ώμα, κ.λ.π.

23. Μερικές λέξεις αποβάλλουν το αρχικό τους φωνήεν

Παράδειγμα: (ε)ρωτώ, (α)γαπώ, (ο)μιλώ, (ε)λιοχώραφο, (ε)λιόλαδο, λαιτρί (ελαιοτριβείο) (α)λησφάκι (ο καρπός της αλησφακιάς), (η)μέρα, (η)μερ - δούλι, (α)λατσώνω (αλατίζω), (αι)μοβόρος, (υ)βρίζω, (ι)δρώνω, (α)γρυπνώ, κ.λ.π.

24. α) Το γράμμα ν προ του η, προφέρονται μαζί σαν λατινικό b.

β) Το γράμμα ν προ του κ, προφέρονται μαζί σαν λατινικό g.

Παραδείγματα: α) Τον πόνο –το μπόνο ,την πίστη –τη μπίστη ,τον πιστε - εις- το μπιστέβγεις .

β) Τον κόπο το γκόπο ,την κεφαλή τη γκεφαλή κ.λ.π.

25. Τα κύρια ονόματα που τελειώνουν σε ος ,ης και τονίζονται στη λήγουσα σχηματίζουν το θηλυκό τους αν προσθέσουμε στη γενική την κ - τάληξη –αινα

Παράδειγμα: Μακρυλλός –γενική –ού, Μακρυλού-αινα, Νομικού-αινα Κουφού-αινα, Μαγκλή-αινα, Φουντή-αινα, Μακρή-αινα κ.λ.π.

26. Τα κύρια ονόματα που τονίζονται στην παραλήγουσα σχηματίζουν το θηλυκό τους με την προσθήκη στο θέμα της κατάληξης-αινα.

Παράδειγμα: Κόμπος-Κόμπ-αινα, Κούρ-αινα, Τσικχούρ-αινα, Αλέξ-αινα, Κοπανέζ-αινα, Πίκ-αινα.κ.λ.π.

27. Τα κύρια ονόματα που τελειώνουν σε –ας και τονίζονται στη λ - γουσα σχηματίζουν το θηλυκό τους αν προσθέσουμε στη γενική τους την κατάληξη –ινα.

Παράδειγμα: Ψαράς –Ψαρα-ΐνα, Κουλλια-ΐνα, Μαλλια-ΐνα, Φελλα-ΐνα, Φωκα-ΐνα, Χουρδα-ΐνα, Αμπελα-ΐνα, Καπελλα-ΐνα.κ.λ.π.

28. α) Μερικά θηλυκά ονόματα σχηματίζονται περιφραστικά με βάση το σύζυγο: Η γυναίκα του Μυθθά, η γυναίκα του Εργαντά.

β) Μερικά θηλυκά (κύρια) ονόματα, εκτός από τους παραπάνω

τρόπους, σχηματίζονται από τα αρσενικά με την προσθήκη θηλυκής καταλήξης.

Παράδειγμα: Κουντούρα και Κουντούρα, Τσιγκούρα και Τσιγκούρα, Περονιούρα και Περόνα, Κρούσκα και Κρούσκα, Σφοντηλιούρα και Σφοντήλα, Καντηλιούρα και Καντήλα.κ.λ.π.

Συμπληρωματικές Παρατηρήσεις

Για το Καλύμνικο γλωσσικό ιδίωμα, η προφορά του γράμματος ν είναι κλειδί, είναι βασικό πρόβλημα, γι' αυτό θα προσπαθήσω να ασχοληθώ εχτενέστερα, ώστε να ευκολυνθεί η γραφή και προφορική τους έκφραση και κατανόηση.

1. Το ν προφέρεται σαν τέτοιο, μόνο όταν ακολουθεί φωνήεν ή άλλο ν, οπότε προφέρεται σαν διπλό.
2. Το ν ουδέποτε προφέρεται σαν τέτοιο, όταν ακολουθεί σύμφωνο, εκτός από το ν, οπότε προφέρεται σαν διπλό.
3. Το ν προ του τ προφέρονται μαζί σαν το λατινικό d. Το ν δεν ακούγεται.
4. Το ν προ του κ προφέρονται μαζί σαν λατινικό g, οπότε προ του α, ο, ω, ου, προφέρονται μαζί σαν γκ. Προ των ε, αι, η, ι, υ, οι, προφέρονται σαν τζ.
5. Το ν προ των γραμμάτων β, γ, δ, ζ, θ, λ, μ, ρ, σ, φ, χ αφομοιώνεται.
6. Το ν προ του σ, όταν ακολουθεί άλλο σύμφωνο, αποβάλλεται. Επίσης αποβάλλεται όταν ακολουθούν κόμμα, τελείες, θαυμαστικό, παρένθεση.
7. Το τελικό ν δεν ακούγεται σαν τελικό γράμμα, αλλά σαν αρχικό της επόμενης λέξης.
8. Τα ουδέτερα που τελειώνουν σε α, ι, υ, τις πιο πολλές φορές προφέρονται σαν να έχουν τελικό ν.

Για να κάμω ευκολότερη την κατανόηση των Καλύμνικών μου, βάζω απόστροφο στο σύμφωνο που ήταν τελικό ν, επίσης όταν μια λέξη αρχινά με φωνήεν μετά την αποβολή του αρχικού συμφώνου, δεν βάζω πνεύμα για να υποδείξω ότι το φωνήεν δεν ήταν αρχικό γράμμα.

ΤΑΩΣΣΑΡΙ

“Τυροκομιά” του Θεόφιλου Καζούρη

Γλωσσάρι

(Ως κύριο βοήθημα χρησιμοποιήθηκε το βιβλίο του αείμνηστου Γυμνασιάρχη Νικόλα Δράκου «Για το γλωσσικό ιδίωμα της Κάλυμνος» Β' έκδοση -1983-)

A

αβανιά :	αβάσιμες διαδόσεις σε βάρος κάποιου
άβζα :	στείρα
αγκλαβή :	προικοσύμφωνο
αζααλλιά :	ζημιά από αδεξιότητα ή σκοπιμότητα
αήτιστα :	αταίριαστα
αϊλαμος :	είδος άγριας βρόμης
αλάτσερος :	ολόκληρος
αλαφράγκα :	αργά το πρωί, αργοπορημένα
αλισιβερίσι :	τζίρος, κατανάλωση
αλλάϊ :	απέναντι
αμπασσά :	άνοιγμα σε τοίχο (κυρίως ξερολιθιάς) για δίοδο
ανανούς :	φρόνηση, σύνεση
απανά :	μάταια, άδικα
απασέρα :	αποθήκη με άχυρα
απήανος :	απήγανος, είδος αρωματικού φυτού
(κι) απήκιο :	κι' έπειτα, στο κάτω-κάτω
απόντου :	ακριβώς
αραλίκι :	ευκαιρία
(α)ρτυμένος :	νόστιμος, εμπλουτισμένος με καρυκεύματα
άτσα :	γάμπα
ατσάλλι :	πέτρα, συνήθως χοχλάκι (βότσαλο) της θάλασσας που πετούσαν στους φανούς, του Αη Γιάννη (23/6)
αφερούμου :	μπράβο, εύγε (τουρκ. αφερούμ)
αψά :	δυνατά (αψός: δυνατός)

B

βαρυκιστίζω :	κουράζομαι ψυχικά, χολοσκώ
βερδίνα :	ξυπνη, καπάτσα, καταφερτζού γυναίκα
βεζενέ :	ζυγαριά ακριβείας (ζυγισμένο με ακρίβεια)
βλάτθα :	ευλογία
βλοϊ/βλοϊτζα :	ψωμάκι με τύπωμα
βολά :	φορά
βουτζά :	βουδιά, λάσπη με κοπριά βοδιού και χώμα
βυζικάντι :	έμπλαστρο

Γ

- γαρνουψά : αδικία, απάτεωνιά (γαρνέφω: κλέβω στο παιχνίδι)
γιαλελί : γιλέκο, (γ)ελέκι
γκερεμέ, τζερεμέ : πρόστιμο, τζάμπα πληρωμή (τούρκ. Cereme)
γκρίφσα : κοφτερά βράχια, δυσκολοπερτάτητα
γκίξιμο : κακό από άγγιγμα φαντάσματος
γκώνω : (ο)γκώνω, τεντώνω, αυξάνω τις διαστάσεις
γουλιώ : φοβάμαι τα φαντάσματα, τα στοιχειά

Δ

- δεκατζάρης: ο εισπράκτορας της δεκάτης στα διάφορα προϊόντα
(σύκα, αιγοπρόβατα κ.α.)
δίολο : ξόανο, άσχημο στην εμφάνιση, (από το είδωλο)
δρα(γ)άτης: αγροφύλακας

Ε

- (γ)εβεντισμένος : ρεζίλεμένος, εξευτελισμένος
έμπζο : έμπυο, πύο
έξη - τρέχω ή πάω στα έξη : τρέχω με πολλή βιασύνη για σωματική
ανάγκη
ερινέ : αντί για

Ζ

- ζένια : εργαλεία

Η

- ητισμένος : ταιριασμένος

Θ

- θλόφτω: κρύβω, (χλόφτω)

Ι

- ία (τα) : (αρχ) λουλούδια
ικάντο : πλειστηριασμό (ενετ. Incanto)
ινάτι : γινάτι, πείσμα
ισάτσι : δισάκι

Κ

κακόμα :	καημένη, δυστυχισμένη, κακομοίρα
καλαντάρω:	υπολογίζω
καλοσουρδίζω :	καλοβλέπω
κανίσσι :	πεσκέσι, δώρο του γάμου
καρακούμπα :	τσέπη μεγάλη
καρναμπίθι :	κουνουπίδι
κασκαρίκα :	πάθημα, ξεγέλασμα
καταλοΐ :	γνωμικό, παροιμία (πληθ.: καταλότζα)
κατσαίρνω :	κυνηγώ, διώχνω
κατσιρδίζω :	ξεγλιστρών, διαφεύγω
καφαρτί :	πρόγευμα
κιαλέρνω :	βλέπω από μακριά
κονίες :	αβγά ψείρας
κομμάτι :	κάπως (επιρ.)
κοινώννω :	βάζω φαγητό από χύτρα, σερβίρω
κοράκι :	ξύλο που ασφάλιζε εσωτερικά την πόρτα
κορνίλιος :	ανάποδος άνθρωπος, (μαύρο σκαθάρι με κέρατα σε ακαθαρσίες)
κοτσάζω :	χαράζω καλά στο νου μου
κουμουσιόνα :	έπιπλο αντίκα (ειρωνική προσφώνηση)
κουμπάσο :	διαβήτης
κουννί :	κόκκος, ελάχιστη ποσότητα, καθόλου
κουντρεστάρω :	ανταγωνίζομαι, φιλονικώ
κουρκούτζαλλος:	γκρίζα σαύρα, μεγάλη
κουστουρδίζω :	τρέχω (με όλες μου τις δυνάμεις)
κουτούκι :	άνθρωπος ζαλισμένος από μέθη
κυρτατάς :	νονός

Λ

λαάζω :	κοιτάζω
λαγιαρνί :	μαύρο πρόβατο
λαηνοπούλι :	μικρό λαήνι, μικρή στάμνα
λατάρι :	μοσχοαναθρεμμένος, ξεχωριστός
λεβάρω :	τραβώ, ανασύρω
λιμένω :	αναμένω, περιμένω
λιλλιρίζω :	α) σκιρτώ από χαρά β) «κουδουνίζω»
λούντραινο :	απαλό, φτιαγμένο από γούνινο υλικό

M

- μαλαθούνι** : πλεχτό βούρλινο πανέρι, όπου μπαίνει η ζύμη του ψωμιού για να ανέβει
- μαντάρι** : σχοινί για το ορτσάρισμα του πανιού
- μαξούλλι** : σοδειά, συγκομιδή
- μεζίθι** : μεζίτι(μεζίτσα, μεζίτια),οθωμανικό νόμισμα 24 γροσιών
- μέλισμα** : χάραξη του δέρματος (στις κοφτές βεντουζες)
- μια (γ)ουλιά, μιαουλιάκι** : μικρή ποσότητα, λιγάκι
- μήνη (στο)** : οργή, (μήνις)
- μομπιλλάρω**: επιπλώνω
- μονή** : στρωμένη
- μουνουχάρι** : μικρό ευνουχισμένο ζώο.
- μουστερήες** : πελάτες
- μουχούρτα** : μεγάλη πιατέλα με γαμήλιο (κυρίως) φαγητό
- μουχουρτικό** : πιάτο με φαγητό που προσφέρεται σε γειτονικό σπίτι
- μπάρι μου**: τουλάχιστο
- μπατούα** : ξυλοδαρμός
- μπηρδές** : αμέσως
- μπεούλια** : μπαλώματα παπουτσιών
- μπερικέτθι** : πλούσια, με αφθονία
- μπούμα** : πανί με τραπεζοειδές σχήμα, προς την πρύμνη
- μπραάλλω** : προβάλλω
- μπύρισε** : πύρωσε (ο φούρνος)
- μυριτσά** : μυρτιά

N

- νελυτζώ** : κλαίω με αναφιλητά (νελύτζασμα)
- νεμοστελλιά** : ανάπαυλα, μια αναπνοή
- νεντερέσσο** : συναλλαγή προς υπεράσπιση συμφέροντος, τόκος (νιντερέσσο)
- νταλη(α)βέρι** : δοσοληψία, πάρε-δώσε
- νεντρανίζομαι**: αναλαμβάνω δύναμη, τεντώνομαι, ταυραντίζομαι
- νεπέτι** : σειρά
- νεορεύγω** : πάω να ρίξω μια ματιά, επισκέπτομαι κάποιον για ορισμένο σκοπό
- ντιωνίζω** : ξεκουφαίνω, κουδουνίζω
- ντρέθθο** : ανοιχτό (μέρος)
- ντριτσαίρνω** : α) αλλάζω κατεύθυνση
β) παθαίνω διανοητικό κλονισμό, τρελαίνομαι

Ξ

- ξελακχώνω : (στην ποιμενική γλώσσα) συγκεντρώνω και επαναφέρω, με σφυρίγματα το ποίμνιο στη στάνη
- ξεμυξάζω : (για βουτηχτές & δύτες) α) κάνω δοκιμαστικές βουτιές για να συνηθίσει ο οργανισμός τις συνθήκες κατάδυσης β) βάζω τις φωνές, ελέγχω κάποιο που υπέπεσε σε σφάλμα
- ξεραούλλες : λειχήνες στο δέρμα
- ξίσμα : μεγάλο φτάζυμο, δώρο της νύφης στην πεθερά
- ξίστ(ρ)ος : τελευταίος στη σειρά, πάτος, (ξίστος Καλυμν.)
- ξοϊ : μοιρολόι - ξοτζιασμα στο σπίτι
- ξοτζιάζω : ψάλλω νεκρώσιμη ακολουθία

Π

- πάγκα : εμπορική τράπεζα
- παλαγκρίζω : προδίδω, ξεφανερώνω
- πανιάζω : χλομιάζω από φόβο ή ταραχή
- πάρβας : θείος
- πατός (του) : ο ίδιος, ο εαυτός του
- περιχλός : κακομοίρης, αξιολύπητος
- πεσκλετθίζω : φροντίζω με επιμέλεια
- πληζίνες : καρπούζια
- πιπιλλιά : μικρή ποσότητα, λιγάκι, καθόλου
- πλάτικα : προκαταβολή
- πόζι μια και κάτω : μονορούφι, (πόζι κάτω : πάρ' το κάτω)
- ποκάτζα : αποκαΐδια
- ποκούννι : στερνοπαίδι
- ποπανωτσό : παραπάνω, επί πλέον
- πορεύγομαι : καλύπτω υποφερτά τις ανάγκες μου
- ποτριβί : απομεινάρι ζύμης, αμελητέο υπόλοιπο (ειρωνικά)
- πουνταρέλλο : πιρούνι (ιταλ.)
- ποϋρίζω : κατευθύνομαι με γύρο, (ποϋρουλλας : αυτός που γυρίζει συνέχεια)
- πούστα : κουτί (ιταλ.)

Ρ

- ρασσά (ρασιά) : μάλλινο κλινισκέπασμα (ρασένιος : μάλλινος)
- ρδινιάζω : συμβουλευώ
- ρέντα : άκρη τσεμπεριού
- ριγάλο : προκαταβολή (ρεγάλο)

ρίζιγος: επικίνδυνος, εκτεθειμένος σε κίνδυνο
 ριπόρτο: αναφορά (ρεπόρτο, ιταλ.)
 ρολόι: (γυ)ρολόι

Σ

σαρπάρω: σαλπάρω, σηκώνω την άγκυρα
 σικλετίζομαι: δυσανασχετώ, στενοχωριέμαι
 σίγλινο: λίπος χοίρου (γλίνα)
 σιζαρούες: ορθάνοιχτα σύκα (σκασμένα)
 σινί: μεταλλικός δίσκος (για τα κόλλυβα)
 σινοποί (σινοπότζα): αγκαθωτός θάμνος (κατάλληλο καύσιμο για φούρνο)
 σισσυλίτζα: μικρές σαύρες με κίνηση αστραπιαία
 σιχτιρδίζω: αποπέμπω με βαρυγκώμια
 σορτιρίζω: επιλέγω (κατατάσσω, κάνω διαλογή κατά είδος ή κατά μέγεθος, π.χ. σφουγγάρια, μανταρίνια κ.α.)
 σουρδίζω: διαβλέπω, αντιλαμβάνομαι
 σουρτούκα: αυτή που γυρίζει άσκοπα
 σούτσουρου: ευτυχώς, πάλι καλά
 σπετσαρία: φαρμακείο
 σπο(υ)λάτη: ευχή μακροβιότητας, «εις πολλά έτη»
 στένομαι: το βάθος του νερού είναι στο ανάστημά μου, όταν πατώ στον πυθμένα
 στουμουχώνω: καλύπτω το στόμα με το τσεμπέρι
 συναλίκι: συνάθροιση
 στουμπίζω: χτυπώ το κριθάρι για να αποφλοιωθεί
 συρίμι: κορδόνι από δέρμα

Τ

ταγά: εδώ
 ταεντίζω: υπομένω, αντέχω
 ταλοίπονι: λοιπόν, επομένως
 ταμνάς: συγκοπή από εγκεφαλικό
 ταρίζομαι ή ταρζούμαι: καταλογίζω ευθύνη ή σφάλμα
 ταμπούτσι: πρησμένος
 τθαμάσι: απληστία, πλεονεξία
 τζαλύστρα: χτένα
 τιμαρεύγω: φυλάσσω με προσοχή
 τι(ε)φαρίκι: αντικείμενο αξίας, φυλακτό
 τόκχα το: «κόλλα το», δώσε το χέρι
 τρικούμιο: τρεμούλιασμα φόβου, «πονοκέφαλος»

- τρίσινα : λέγεται και «τριχού». Στρώση για το πάτωμα από τρίχωμα κατσίκας
 τρούλλα : γεμάτο μέχρι πάνω
 τσα : θεία
 τσουκνίζω : τσικνίζω, λέγεται για το φαΐ που καίγεται στο πάτο του τσουκαλιού
 τσιίθα : ελάχιστο αιχμηρό κομματάκι ξύλου

Φ

- φαραώ : φανταχτερό φόρεμα, διαφανές / είδος πτηνού που ζει σε ζεστούς τόπους
 φιάρομαι : εμπιστεύομαι
 φλόγκος : φλόκος, είδος πανιού ιστιοφόρου
 φουρκίζομαι : οργίζομαι
 φούστουλλας : ασθένεια του στόματος
 φρότσο(με) : με φόρα, με δύναμη
 φταρμίζω : ματιάζω

Χ

- χαλουβαλίκια : φιλοδώρημα (κυρίως για καινούργια ρούχα ή παπούτσια)
 χαμπαρζάζω : παίρνω είδηση (χαμπαριάζω)
 χαμπάρι : είδηση, στην Κάλυμνο άσχημη είδηση για χαμένο δύτη
 χάσικο : καθαρό, λευκό, άσπρο ψωμί φούρναρη
 χαρώ : νομίζω, θαρρώ
 χουζερές: συρτάρι ταμείου ή για μαχαιροπήρουνα (τουρκ.)
 χούι : ιδιορρυθμία, ιδιοτροπία
 χωρώ : θωρώ, κοιτάζω

Ψ

- ψηάι : ψεγάδι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Δ.Σ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΥ	5
ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ	9
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	15
A. ΕΝΟΤΗΤΑ - ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΜΑΣ	17
Από τη γέννα μέχρι το θάνατο	18
Κύριες γιορτές και πανηγύρια της χρονιάς	23
Ψυχαγωγία και παιχνίδια για μικρούς και μεγάλους	33
Κύρια προϊόντα της ξηράς και της θάλασσας	35
Τρόποι κυνηγιού και ψαρέματος	37
Γιατροσόφια και θεραπείες	39
Αινίγματα και Γλωσσογυμνάσματα	41
Το τραούι (κάλαντα) στην Κάλυμνο	45
Δοξασίες και διάφορα άλλα	47
Τα γουλιασμένα	50
B. ΕΝΟΤΗΤΑ - ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΣΤΑ ΚΑΛΥΜΝΙΚΑ	55
Επισημάνσεις	56
Ο Γέρος και η γριά	59
Ο Μαστρομανώλης	61
Οι τρεις Σπανοί	70
Το Γιαννάκι	84
Γ. ΕΝΟΤΗΤΑ - ΠΑΛΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	103
Παρατηρήσεις	104
Ο βοσκός και ο βασιλιάς	105
Σιγανά - σιγανά (Δυοσμαράκι)	105
Περβολαριά	106
Τρεις Καλοέροι Κρητικοί	107
Σαράντα παλληκάρια	108
Μια κόρη μάζευε ν' ανθό	108
Παλιός νυφικάτος	109
Βάρκα μουμπογιατισμένη	110
Θαλασσάκι	110
Μπάρμα - Θοδωρή	111
Από του Σμού το ν' εγκρεμό (Σσεφύλακα)	112
Ο Ξεξενής	112
Το πιπίνι	113
Το Μελαχρινό	113
Το Μαρούλι	114
Ποτέ μου δεν ηξώμεινα	114

Η Ντούρνα	115
Ο Παναγιώτης	116
Η Μηλίτσα	116
Ο Παριανός	117
Η Μαγδαληνή	118
Η Ιουλία	118
Γιαλό, γιαλό την άμμο	120
Γιάρι, γιάρι, γιاريμάν	120
Κυνηγός που κυνηγούσε	120
Ο Τιρλαντάς	121
Της λέω Κατερίνα	122
Αν θέλεις για να παντρευτείς	123
Ο Λέρικος	123
Ο Προύζος	124
Νανούρισμα	124
Βάρκα γιαλό	125
Ξεκινά μια ψαροπούλα	126
Η αγάπη του Γιώργου	126
Κάτω στη Ρόδο	127
Κακόμοιρε παπά	128
Γιάλλα	129
Πεισματικά	131
Ο σκοπός της Γαλανούαινας	138
Έγια μόλα, έγια λέσα	139
Γιαρούμπι	141
Για το φιλί	142
Βοσσικάτα	144
Τα αήτιστα	146
Κόρη που ' φαίνεις	148
Τα ριάλια	148
Με τη θειά μου την Κοντύλω	150
Ντίλλι μωρέ ντίλλι	151
Το Λενιό μου	152
Την τρεχαντήρα μου πουλώ	153
Δίστιχα αγάπης και χωρατά	155
Νυφικάτα	159
Του μισεμού και της θάλασσας	161
Δ. ΕΝΟΤΗΤΑ - ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ, ΓΝΩΜΙΚΑ, ΚΑΤΑΡΕΣ, ΕΥΧΕΣ	163
Παροιμίες - γνωμικά - ρητά	164
Βλαστήμιες - κατάρες	173
Ευχές	176
Παρατηρήσεις για το Καλύμνικο Γλωσσικό Ιδίωμα	177
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	181

“Στην παλιά παραλία του Βουβάθρη” του Γιάννη Χειλά

